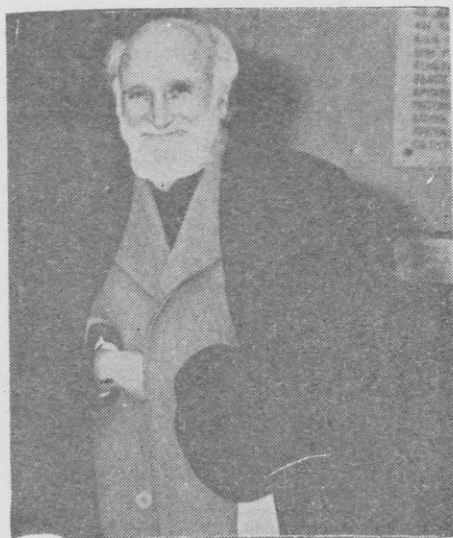

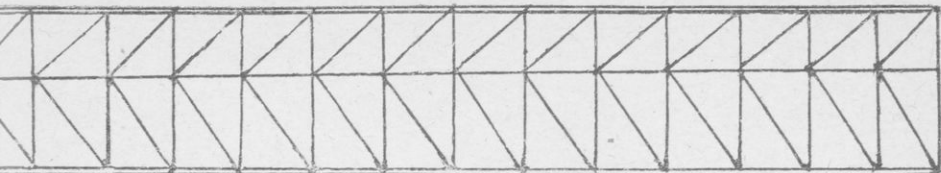
ΟΙ
ΔΙΔΑΣΚΑΛΟΙ ΚΑΙ ΚΑΘΗΓΗΤΑΙ ΜΟΥ
ΤΕΥΧΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟΝ
ΟΙ ΚΑΘΗΓΗΤΑΙ ΜΟΥ ΤΟΥ
ΤΡΑΠΑΝΤΖΕΙΟΥ ΓΥΜΝΑΣΙΟΥ ΣΙΑΤΙΣΤΗΣ

ΥΠΟ
ΧΡΙΣΤΟΥ Κ. ΚΑΠΝΟΥΚΑΓΙΑ
ΔΙΑΤΕΛΕΣΑΝΤΟΣ ΤΑΚΤΙΚΟΥ ΚΑΘΗΓΗΤΟΥ
ΤΟΥ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟΥ ΑΘΗΝΩΝ

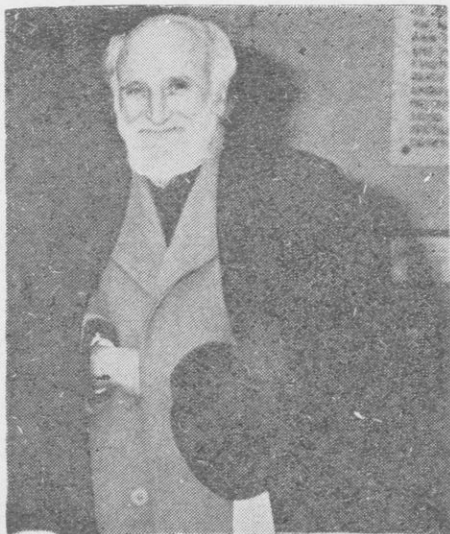
ΧΡΙΣΤΟΣ Κ. ΚΑΠΝΟΥΚΑΓΙΑΣ

ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ 1976

ΟΙ
ΔΙΔΑΣΚΑΛΟΙ ΚΑΙ ΚΑΘΗΓΗΤΑΙ ΜΟΥ
ΤΕΥΧΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟΝ
ΟΙ ΚΑΘΗΓΗΤΑΙ ΜΟΥ ΤΟΥ
ΤΡΑΠΑΝΤΖΕΙΟΥ ΓΥΜΝΑΣΙΟΥ ΣΙΑΤΙΣΤΗΣ

ΥΠΟ
ΧΡΙΣΤΟΥ Κ. ΚΑΠΝΟΥΚΑΓΙΑ
ΔΙΑΤΕΛΕΣΑΝΤΟΣ ΤΑΚΤΙΚΟΥ ΚΑΘΗΓΗΤΟΥ
ΤΟΥ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟΥ ΑΘΗΝΩΝ

ΧΡΙΣΤΟΣ Κ. ΚΑΠΝΟΥΚΑΓΙΑΣ

19094

ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ 1976
Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

ΑΦΙΕΡΟΥΤΑΙ
ΕΙΣ ΤΟΥΣ ΣΕΒΑΣΤΟΥΣ ΜΟΥ ΚΑΘΗΓΗΤΑΣ
ΤΟΥ ΤΡΑΠΑΝΤΖΕΙΟΥ ΓΥΜΝΑΣΙΟΥ ΣΙΑΤΙΣΤΗΣ
ΤΟΥΣ ΑΠΟ ΤΟΥ 1914 ΑΧΡΙ ΤΟΥ 1920
ΔΙΔΑΞΑΝΤΑΣ

ΠΙΝΑΞ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ

	Σελίς
1) ΠΡΟΛΕΓΟΜΕΝΑ	107—115
I) ΤΟ ΤΡΑΠΑΝΤΖΕΙΟΝ ΓΥΜΝΑΣΙΟΝ .. .	107—111
II) Ο ΙΩΑΝΝΗΣ ΤΡΑΠΑΝΤΖΗΣ	111—115
2) ΟΙ ΚΑΘΗΓΗΤΑΙ ΜΟΤ ΤΟΥ ΤΡΑΠΑΝΤΖΕΙΟΥ ΓΥΜΝΑΣΙΟΥ ΚΑΤΑ ΤΑΞΕΙΣ ΕΙΣ ΤΑΣ ΟΠΟΙ- ΑΣ ΕΔΙΔΑΣΚΟΝ	116—178
ΠΡΩΤΗ ΤΑΞΙΣ:	
Ο ΑΝΑΣΤΑΣΙΟΣ ΕΥΘ. ΜΕΓΑΣ	116—130
Ο ΑΘΑΝΑΣΙΟΣ Κ. ΚΑΝΑΤΣΙΟΥΤΛΗΣ .. .	130—137
Ο ΝΙΚΟΛΑΟΣ ΚΑΡΑΪΤΑΙΔΗΣ	137—141
ΔΕΥΤΕΡΑ ΤΑΞΙΣ:	
Ο ΙΩΑΝΝΗΣ ΠΑΠΑΝΙΚΟΛΑΟΥΤ	141—148
Ο ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΓΚΙΖΑΣ ἢ ΚΙΖΑΣ	149
Ο ΑΘΑΝΑΣΙΟΣ ΑΡΓΥΡΙΑΔΗΣ	150—152
ΤΡΙΤΗ ΤΑΞΙΣ ΚΑΙ ΤΕΤΑΡΤΗ:	
Ο ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΑΓΓΕΛΗΣ	152—156
Ο ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΠΑΠΑΔΗΜΗΤΡΙΟΥΤ ..	156—158
Ο ΧΡΙΣΤΟΣ ΜΠΑΡΜΠΑΣΤΑΘΗΣ	158
Ο ΧΑΡΙΣΗΣ	158—159
Ο ΜΟΥΣΤΡΟΥΧΟΣ	159
Ο ΙΩΑΝΝΙΔΗΣ	159—160
ΤΑΞΙΣ ΠΕΜΠΤΗ:	
Ο ΧΑΡΑΛΑΜΠΟΣ ΙΩΑΝΝΙΔΗΣ	160—162
Ο ΑΝΑΣΤΑΣΙΟΣ ΝΕΣΤΟΡΟΣ ΔΑΝΑΣ	162—170

ΤΑΞΙΣ ΕΚΤΗ:

Ο ΙΩΑΝΝΗΣ ΠΑΠΙΑΣ	170—174
Ο ΠΑΝΤΕΛΗΣ ΤΣΑΜΙΣΗΣ	174—178
3) Η ΒΑΘΜΟΛΟΓΙΑ ΜΟΥ ΕΙΣ ΤΑ ΜΑΘΗΜΑΤΑ ΤΟΥ ΓΥΜΝΑΣΙΟΥ ΚΑΙ Η ΔΙΑΓΩΓΗ ΜΟΥ ΚΑΤΑ ΤΟΝ ΓΕΝΙΚΟΝ ΕΛΕΓΧΟΝ	178—181
4) ΑΙ ΕΞΕΤΑΣΕΙΣ ΚΑΙ Η ΒΑΘΜΟΛΟΓΙΑ	181—185
5) ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΔΙΔΑΚΤΕΑΣ ΤΛΗΣ	185—193
α) Η ΔΙΔΑΧΘΕΙΣΑ ΤΛΗ ΤΩΝ ΜΑΘΗΜΑΤΩΝ ΕΙΣ ΤΟ ΤΡΑΠΑΝΤΖΕΙΟΝ ΓΥΜΝΑΣΙΟΝ	185—189
β) ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΔΙΔΑΚΤΕΑΣ ΤΛΗΣ	189—192
6) ΕΠΙΛΕΓΟΜΕΝΑ	193—215
I) Συναδελφικαί ὑποθήκαι πρὸς τοὺς ἀγαπητοὺς μου συναδέλφους Γυμνασιάρχην καὶ καθηγητὰς τοῦ Γυμνασίου	193—197
II) ΤΟ ΓΥΜΝΑΣΙΟΝ — Ο ΓΥΜΝΑΣΙΟΠΑΙΣ ΚΑΙ Ο ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ	197—205
III) Ὁ μαθητὴς Κριτὴς	205—215
7) ΠΙΝΑΞ ΣΤΟΛΟΙΚΟΣ ΤΩΝ ΓΥΜΝΑΣΙΑΚΩΝ ΜΟΥ ΚΑΘΗΓΗΤΩΝ	

ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΕΙΚΟΝΩΝ

	Σελίς
1. ΤΟ ΤΡΑΠΑΝΤΖΕΙΟΝ ΓΥΜΝΑΣΙΟΝ	109
2. Ο ΙΩΑΝΝΗΣ ΤΡΑΠΑΝΤΖΗΣ	113
3. Ο ΑΝΑΣΤΑΣΙΟΣ ΕΤΘ. ΜΕΓΑΣ	118
4. Ο ΑΘΑΝΑΣΙΟΣ Κ. ΚΑΝΑΤΣΙΟΤΑΗΣ	132
5. Ο ΙΩΑΝΝΗΣ ΠΑΠΑΝΙΚΟΛΑΟΥ κοινῶς ΠΑΠΑΚΟ- ΛΙΟΣ ἀπὸ φωτογραφίαν του τοῦ 1912	142
6. Ο ΑΘΑΝΑΣΙΟΣ ΑΡΓΥΡΙΑΔΗΣ κατὰ τελευταίαν του φω- τογραφίαν	151
7. Ο ΑΝΑΣΤΑΣΙΟΣ Ν. ΔΑΝΑΣ κατὰ τὸ 1920	164
8. Ο ΙΩΑΝΝΗΣ ΠΑΠΙΑΣ κατὰ τὸ 1919	172

ΠΡΟΛΕΓΟΜΕΝΑ

ΤΟ

ΤΡΑΠΑΝΤΖΕΙΟΝ ΓΥΜΝΑΣΙΟΝ ΚΑΙ Ο ΙΩΑΝΝΗΣ ΤΡΑΠΑΝΤΖΗΣ

Ι) ΤΟ ΤΡΑΠΑΝΤΖΕΙΟΝ ΓΥΜΝΑΣΙΟΝ

Ἀκριβὴς καὶ λίαν ἐπιστημονικὴ περιγραφὴ τοῦ Τραπαντζείου Γυμνασίου Σιατίστης ὑπάρχει εἰς τὸ τιμητικὸν τεῦχος τοῦ Δημοτρίου Χατζῆ «Ο ΙΩΑΝΝΗΣ ΤΡΑΜΠΑΤΖΗΣ». Εἶναι ὥραϊα γραμμένη καὶ ἀξίζει νὰ τὴν διαβάσῃ κανεὶς, ὅπως καὶ ὁλόκληρον τὸ τεῦχος.

Ἀρχαιοπρεπὲς κατὰ πάντα οἰκοδόμημα, ὅπως δεικνύει ἡ παρατιθεμένη φωτογραφία του. Διώροφον μὲ ὑπόγειον ἐγκατάστασιν κατοικήσιμον.

Ὁ πρῶτος ὄροφος ἔχει ὀκτὼ (8) εὐρυχώρους παραδόσεις· ἡ πρώτη δεξιᾷ τῷ εἰσόντι ἦτο τὸ Γυμνασιαρχεῖον ἐπὶ τῆς μαθητείας μου, παραπλεύρως ἡ πρώτη Γυμνασιακὴ τάξις καὶ ἐγγὺς αὐτῆς ἡ Τρίτη τάξις· ἔναντι δὲ τοῦ Γυμνασιαρχείου ἡ ἕκτη τάξις.

Ἀριστερᾷ τῷ εἰσόντι ἡ πρώτη παράδοσις ἦτο τῆς Τετάρτης Γυμνασιακῆς τάξεως, ὅπου σήμερον τὸ Γραφεῖον τοῦ Γυμνασιάρχου, παραπλεύρως ἡ Δευτέρα, ἐγγὺς αὐτῆς ἡ ΜΑΝΟΥΣΣΕΙΟΣ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ τότε ἐπὶ τῆς μαθητείας μου νῦν εἰς τὴν Δημοσίαν Βιβλιοθήκην Σιατίστης στεγαζομένη, καὶ ἔναντι τῆς τετάρτης τάξεως ἡ πέμπτη τάξις. Δύο κλίμακες ἀνόδου δεξιὰ καὶ ἀριστερά, ὠδήγουν δι' ἐνωτικῆς μᾶς εἰς τὸν ἄνω ὄροφον, ὅπου ὑπῆρχεν ἡ μεγάλη αἴθουσα τῶν τελετῶν τοῦ Τραπαντζείου καὶ οἱ κοιτῶνες τῶν μαθητῶν τοῦ Γυμνασιακοῦ Οἰκοτροφείου ἦτοι δύο εὐρύχωρα δωμάτια ἐκατέρωθεν, τὰ ὁποῖα εἶχον παραπλεύρως των δεξιᾷ καὶ ἀριστερᾷ

τῷ ἀνιόντι εἰς τὸ δεύτερον αὐτὸ πάτωμα δύο μικρότερα δωμάτια. Δεξιὰ εἰς τὸ βάθος τῆς αἰθούσης ὑπάρχει σήμερον ἡ θεατρικὴ σκηνὴ τῶν μαθητικῶν τοῦ Γυμνασίου παραστάσεων.

Ἐναντι τῆς ἀνόδου ἦτο ἀνηρτημένη ἡ ἐλαιογραφία Πρὸσωπογραφία τοῦ ἀειμνήστου εὐεργέτου Ἰωάννου Τραπεζοῦ τῆς ἡ φιλοτεχνηθεῖσα ἀπὸ τὸν ὀνομαστὸν ζωγράφον ΓΥΖΗΝ.

Ἀκριβῶς δὲ ἀπέναντι τῆς κάτω κυρίας εἰσόδου ὑπῆρχε θύρα, ὁδηγοῦσα διὰ κλίμακος εἰς τὴν ὑπόγειον ἐγκατάστασιν, ὅπου ἦσαν τὰ ἐσωτερικὰ ἀφοδευτήρια τοῦ Γυμνασίου καὶ εἰς εὐρῆα διαμερίσματα τελείως χωριστὰ ἡ Τραπεζαρία καὶ τὸ Μαγειρεῖον.

Τὸ Οἰκοτροφεῖον τοῦ Γυμνασίου Σιατίστης εἶχε πολλοὺς οἰκοτρόφους μαθητὰς ἀπὸ τὰς Ἑλληνικὰς Κοινότητας τῶν μειονοτήτων τῆς Βουλγαρίας, τῆς Τουρκίας καὶ ἄλλων χωρῶν καθὼς καὶ πολλῶν πόλεων τῆς Παλαιᾶς καὶ Νεωτέρας Ἑλλάδος.

Εἴχομεν καὶ ἡλικιωμένους πῶς μαθητὰς εἰς τὸ Οἰκοτροφεῖόν μας, πρᾶγμα, τὸ ὁποῖον παρεῖχεν πράγματα εἰς τὸν Γυμνασιάρχην διὰ τὴν ἐξωσχολικὴν ζωρότητα τῶν Δασκαλοπαίδων αὐτῶν — ἔτσι ἐλέγοντο τότε οἱ μαθηταὶ τοῦ Οἰκοτροφείου εἰς τὴν Σιατίστην — καὶ εἰς τὸν καθηγητὴν τῶν Φυσικῶν Ἀναστάσιον Δάναν, ὁ ὁποῖος διαρκῶς τοὺς παρηκολούθει εἰς τὴν ἐξωσχολικὴν των διαβίωσιν. Ἡ πατρικὴ ὁμως στάσις τοῦ Γυμνασιάρχου κατεπράυνε πάντοτε ὑπὲρ τῶν μαθητῶν τὴν ἐπιθετικὴν διάθεσιν τοῦ ἀειμνήστου Ἀναστ. Δάνα.

Ἐξήλενα πολὺ τὴν πολιτισμένην διαβίωσιν τῶν οἰκοτρόφων αὐτῶν συμμαθητῶν μας, διότι εἶχαν ὠρισμένας ὥρας ἐξόδου, ὠρισμένον χρόνον μελέτης, καθωρισμένον συσσίτιον καὶ ἀξιωματικὴν πατρικὴν ἐπίβλεψιν ὅλως δημιουργικὴν κοινωνικὴν. Δι' αὐτὸ ὁ Θεσμός τῶν οἰκοτροφείων δὲν πρέπει νὰ λείψῃ, ἀλλὰ μὲ ἱατρικὴν παρακολούθησιν, διότι τὰ μέσα τοῦ πολιτισμοῦ τὰ σημερινὰ διασαλεύουν πολὺ τὴν υγείαν τῶν οἰκοτρόφων ἰδίᾳ μὲ τὸ ἄπλετον ἡλεκτρικὸν φῶς, τὴν ἔλλειψιν ἐπαρκοῦς ὑπηρεσίας καὶ τὰς ἐλαττωματικὰς ὑδραυλικὰς ἐγκαταστάσεις.

Τὸ τότε Οἰκοτροφεῖόν μας εἶχε τὸν περίφημον ΔΡΑΚΟΝ

ένα χειροδύναμον υπάλληλον ύδροφόρον τύπου QUASIMODOU — ΚΟΤΑΖΙΜΟΝΤΟΥ τῆς Παναγίας τῶν Παρισίων τῆς ἐποχῆς τοῦ Βίκτωρος Οὕγγω, ὁ ὁποῖος ἔφερεν εἰς τὸν ὄμῳ του πάντοτε μὲ ξύλον ζυγοῦ δύο μεγάλους τενεκέδες νερὸ ἀπὸ τὴν βρύσιν τοῦ Παπαδήμου διὰ τὴν ἐπάρκειαν τοῦ Οἰκοτροφείου. Διδακτικώτατον παράδειγμα ἐπαγγέλματος πρὸς τόνωσιν τῆς σωματικῆς ἰσχύος διὰ τοὺς οἰκοτρόφους μεγαλοσώμους τότε μαθητάς.

ΤΟ ΤΡΑΠΑΝΤΖΕΙΟΝ ΓΥΜΝΑΣΙΟΝ ΣΙΑΤΙΣΤΗΣ

Τὸ Τραπάντζειον Γυμνάσιον εἶχεν εὐρὺν Αὐλόγυρον περιπεφραγμένον κατὰ τὴν ἔκτασιν τῆς δημοσίας ὁδοῦ ἀπὸ τοῦ σημερινοῦ πάρκου τῆς Σιατίστης μέχρι καὶ τῆς ἱερᾶς Μητροπόλεως μὲ κιγκλίδωμα σιδηροῦν καὶ κολῶνες μὲ τσιμεντολίθους. Τὰς λεπτομερεῖς διαστάσεις καὶ τὸ ποιὸν τῶν οἰκοδομικῶν ὑλικῶν τὰ ἀναγράφει μὲ πᾶσαν ἀκρίβειαν ἡ γραφικὴ πραγματεία τοῦ κ. Δημητρίου Χατζῆ εἰς τὸ βάθος δὲ κάτω τοῦ Αὐλογύρου ὑπῆρχον καὶ ἐξωτερικὰ ἀφοδευτήρια.

Ὁ ἀείμνηστος τῶν Φυσικῶν καθηγητὴς Ἀναστάσιος Δάνας εἶχεν ἀνεγείρει καὶ ἡλιακὸν ὥρολόγιον πρὸς διδασκαλίαν τῶν μαθητῶν.

Εἰς τὴν πρόσοψιν τοῦ Τραπαντζείου Γυμνασίου ἄνωθεν τῆς κυρίας του εἰσόδου ὑπάρχει ἐντειχισμένη πλάξ μαρμαρίνη μὲ τὴν

ἐξῆς ἐπιγραφὴν εἰς ἐλεγειακὰ δίστιχα, τὴν ὁποίαν ὁ κ. Δημήτριος Χατζῆς ἀποδίδει εἰς τὸν πρῶτον Γυμνασιάρχην τοῦ Τραπεαντζείου Γυμνασίου Γεώργιον Μουσαῖον καὶ δὲν ἔχω λόγους νὰ ἀμφιβάλλω.

Πιερίδων τόδ' ἔδος Μουσέων ἐνκτίμενον ὦδε
 παίσίγε Μακεδόνων ἀένναον σοφίας
 πηγὴν ἡδ' ἀρετῆς φωτανυγέα πυρσὸν ἔθηκεν
 ὡς μεγάλθυμος ἀνὴρ ἔξοχ' ἐν φρονέων
 κλεινὸς Ἰωάννης Τραπεαντζῆς οὖνομα κλυτὸς
 χρῆσθαι γὰρ οἶδε καλῶς οὐχὶ πεπᾶσθαι μόνον
 πλοῦτον κηδόμενος Σιατίστης πατρίδος αἷης
 τλήμονος αὐτὸς ἀεὶ τήλοθι ὄλβιος ὢν.

τὸ ὁποῖον μεταφράζει ἀριστοτεχνικώτατα ὁ Δημήτριος Χατζῆς εἰς τὸ ἀναμνηστικὸν τεῦχος ὧδε ὡς:

Τὸ Τραπεαντζεῖον Γυμνάσιον εἶναι ἡ καλοκτισμένη αὐτὴ κα-
 τοικία τῶν Πιερίδων Μουσῶν,
 τὸ ὁποῖον χάριν τῶν νέων τῆς Μακεδονίας ἴδρυσεν ὁ μεγαλό-
 ψυχος, συνετὸς καὶ ἱακουστός
 Ἰωάννης Τραπεαντζῆς ὡς διαρκὴ πηγὴν σοφίας καὶ φωτεινὸν
 ὁδηγὸν πρὸς τὴν ἀρετὴν,
 διότι γνωρίζει ὅχι μόνον νὰ ἀπολαμβάνῃ, ἀλλὰ καὶ νὰ χρησι-
 μοποιῇ καλῶς τὸν πλοῦτον
 μεριμνῶν διὰ τὴν Πατρικὴν του γῆν τῆς καρτερικῆς καὶ πο-
 λυπαθοῦς Σιατίστης
 καθ' ὃν χρόνον ὁ ἴδιος πάντοτε ζῇ εἰς τὴν ξένην ἐν εὐλογίᾳ
 πλούτου.

Τέλος ἐπιθυμῶ νὰ τονίσω καὶ ἐδῶ, ὅπως καὶ εἰς τὸ πρῶτον τεῦχος τοῦ βιβλίου μου αὐτοῦ, ὅτι ἡ Φυσικὴ προσευχὴ ἐπίσης κατὰ τὰ ἔτη τῆς φοιτήσεώς μου εἰς τὸ Τραπεαντζεῖον Γυμνάσιον ἐξετελέσθη πλήρως. Διότι κατὰ μὲν τὴν Α' τάξιν εἰμεθα ἐστραμμένοι πρὸς Δυσμᾶς. Κατὰ τὴν Δευτέραν Β' πρὸς Βορρᾶν. Κατὰ τὴν Τρίτην Γ' πρὸς Δυσμᾶς. Κατὰ τὴν Τετάρτην Δ' πρὸς Δυσμᾶς καὶ κατὰ τὴν Πέμπτην Ε' πρὸς Ἀνατολὰς καὶ κατὰ τὴν Ἑκτὴν ΣΤ', ὡσαύτως πρὸς Ἀνατολὰς ἤτοι ΒΔ Βορειοδυτικὴ καὶ ΒΑ Βορειοανατολικὴ ΓΩΝΙΑ ἐξησφαλισμένη ἀπὸ τῆς θέσεως τῶν θρανίων μας, ἵνα εὐδωθῇ ἡ μάθησις.

Τὸ Τραπάντζειον Γυμνάσιον, ὅταν τὸ ἀτενίζω, μοῦ ἐνθυμίζει ὅλον μου τὸ πνευματικὸν γίγνεσθαι.

II) Ο ΙΩΑΝΝΗΣ ΤΡΑΠΑΝΤΖΗΣ

Εἰς τὴν Σιάτισταν ἐπὶ τῶν ἡμερῶν μου ἦτοι ἀπὸ τοῦ 1901 καὶ ἔξης, ὑπῆρχεν ἓνας ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΤΡΑΠΑΝΤΖΗΣ, ὁ ὁποῖος ἐφέρετο ὡς ἀδελφὸς τοῦ Ἰωάννου Τραπαντζῆ τοῦ ἰδρυτοῦ τοῦ Γυμνασίου Σιατίστης σαρματικῶς πωσ ἔξωτερικοῦ.

Αὐτὸς εἰργάζετο εἰς ἓνα μύλον πρωτογόνου λειτουργίας με ἄλογον, τὸ ὁποῖον ἐπρόλαβα καὶ ἐγὼ καὶ ὁ ὁποῖος ὑφίσταται ἀκόμα καὶ σήμερα ἔναντι τοῦ σπιτιοῦ τῶν υἱῶν τοῦ Κώτσιου Τραπαντζῆ, τὸ ὁποῖον ἔχει σήμερον ὁ Παῦλος Κωνστ. Τραπαντζῆς. Ὁ μύλος αὐτὸς τώρα εἶναι ἓνα ἀχοῦρι, ἡμπορῶ πολὺ καλὰ νὰ πῶ, ἀχρησιμοποίητο. Τὸ παλαιὸν σπίτι τοῦ Κωνσταντίνου Τραπαντζῆ τὸ μετεποίησεν ὁ υἱὸς του Παῦλος, ὁ ὁποῖος ἀσχολεῖται σήμερον με κινηματογραφικὴν ἐπιχείρησιν καὶ τὸ ἔκαμεν τελείως ἀγνώριστον. Τὸ παλαιὸν σπίτι εἶχε τὸν ρυθμὸν καθαρῶ Μακεδονικοῦ σπιτιοῦ εἰς τὸ ὁποῖον εἰργάζοντο αἱ γυναῖκες μαλλιά ἰδιαίτατα καὶ εἶχεν ἓνα τελείως ἀνάλογον διὰ τὴν ἐργασίαν τῶν ἐνοίκων του προσανατολισμὸν ὅλως ὕγιεινόν. Ἦτο AEQUINOCTIALE.

Με τὰς δύο θυγατέρας τοῦ Κωνσταντίνου Τραπαντζῆ Ὁλγαν καὶ Πιπίλου (Θεολογίαν, ἔτσι μοῦ εἶπεν ἡ ἀδελφὴ της Ὁλγα τώρα, ὅτι ἦτο τὸ βαπτιστικόν της ὄνομα), εἴμεθα συνταξιῶται εἰς τὸ μεικτὸν Νηπιαγωγεῖόν μας. Ἡ μεγάλη ἡ Ὁλγα ζῇ καὶ εἶναι ὕγιεστάτη χήρα τοῦ ἀειμνήστου Γεωργίου Μιχ. Βόκα. Διὰ τὴν Πιπίλου δὲν εἶμαι εἰς θέσιν νὰ σᾶς πληροφορήσω τι συγκεκριμένον, διότι ἔφυγεν ἔνωρὶς εἰς Ἀμερικὴν.

Ἐνθυμοῦμαι, ὅτι εἰς τὸν μύλον αὐτὸν πολλάκις διεχείμασαν σκηνῖται πλάνητες κοσκινοποιοί, οἱ ὁποῖοι εἶναι πάμπολλοι εἰς τὴν Ρουμανίαν εἰς τὴν ὁποίαν ἔζησεν τὰ περισσότερα ἔτη τῆς ζωῆς του ὁ ἀειμνήστος Ἰωάννης Τραπαντζῆς.

Ὁ Κωνσταντῖνος Τραπαντζῆς ἀφῆσας ἔνωρίτατα τὸν μύλον

ειργάζετο ὡς καφετζῆς εἰς τὸ καφεενεδάκι του τῆς Τρανῆς τῆς Φούρκας (FURCA) ὅπως ἐλέγετο ἡ πλατεία ἡ ἐγγὺς τῆς δημοσίας ὁδοῦ Σιατίστης ὅπου καὶ τὸ Δημοτικὸν σχολεῖον τότε — ἡ ἀστική δηλαδὴ λεγομένη τότε σχολὴ καὶ ἡ Ἀποστολικὴ Διακονία σήμερον. Ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὴν μικρὰν Φούρκαν, ἡ ὁποία ἦτο ἐπίσης πλατεία μικρὰ ἔναντι τοῦ σπιτιοῦ τοῦ Κωνσταντίνου Τραπεαντζῆ.

Εἰς τὸ καφεενεῖόν του αὐτὸ ἐσύχναζον οἱ κατωτέρας κοινωνικῆς τάξεως πολῖται τῆς Σιατίστης.

Ὁ Σιατιστεὺς Γυμνασιακὸς καθηγητὴς Δημήτριος Κωνσταντίνου Χαντζῆς καὶ κατόπιν, ὅταν ἐγένετο Πρόεδρος τοῦ Ἀνωτάτου ἑκπαιδευτικοῦ Συμβουλίου μετονομασθεὶς εἰς Δημήτριον Κωνσταντίνου ΧΑΤΖΗΝ, ἔγραψεν ἐμπεριστατωμένην καὶ πολὺ διονυχιστικὴν κατὰ τὸ δυνατόν Βιογραφίαν τοῦ Ἰωάννου Τραπεαντζῆ δημοσιευθεῖσαν ἐν Ἀθήναις κατὰ τὸ 1970.

Ὁ κ. Δημήτριος Κ. Χατζῆς φρονεῖ, ὅπως ἀναγράφει ἐπὶ λέξει εἰς τὸ ἀσελίδωτον δυστυχῶς — δὲν γνωρίζω διατί — κείμενον τῆς πραγματείας του αὐτῆς, ὅτι «εἰς Σλάτιναν (τῆς Ρουμανίας βεβαίως) ἦσαν ἐγκατεστημένοι οἱ δύο μεγαλύτεροι ἀδελφοὶ τοῦ εὐεργέτου Δημήτριος καὶ Θωμᾶς, οἱ ὁποῖοι προφανῶς ἐδέχθησαν τὸν ἑπταετῆ μετανάστην (Ἰωάννην Τραπεαντζῆν). Ἀμφότεροι ἀπεβίωσαν πρὸ αὐτοῦ. Οἱ ἀπὸ τῆς πλευρᾶς αὐτῆς διεκδικοῦντες κληρονομίαν εἶναι ἔγγονοι εἰς ὄριμον τότε ἡλικίαν οἰκογενειάρχαι. Τοῦ Θωμᾶ πλὴν τῶν ἐν Σιατίστη τέκνων του, ὑπάρχει εἰς Σλάτιναν καὶ ὁ ἔμπορος υἱὸς του Γεώργιος, ὁ Χρῆστος ὡς καὶ ἄλλοι ἔγγονοι διεκδικηταὶ τῆς κληρονομίας».

Ἀπὸ τὰ γραφόμενα αὐτὰ εἶναι καταφανές, ὅτι ὁ Δημήτριος Χατζῆς θεωρεῖ τὸν ἐν Σιατίστη Κωνσταντίνον Τραπεαντζῆν ὡς Τῖνόν τοῦ ἀδελφοῦ του Ἰωάννου Τραπεαντζῆ Θωμᾶ. Ἄλλοῦ τὸν ἀποκαλεῖ ρητῶς ἀνεψιὸν τοῦ Ἰωάννου Τραπεαντζῆ.

Ἀλλὰ ὁ Κωνσταντίνος Τραπεαντζῆς ἔχει Τῖνόν πρωτότοκον ὀνομαζόμενον Ἰωάννην, πρᾶγμα, τὸ ὁποῖον δηλοῖ κατὰ τὸ Μυστήριον τοῦ Βαπτίσματος, ὅτι ὁ Πατὴρ τοῦ Κωνσταντίνου Τραπεαντζῆ ἐλέγετο Ἰωάννης, ὅπως καὶ ὁ εὐεργέτης Ἰωάννης

Τραπαντζής, ἡ δὲ θυγάτηρ του ἡ πρώτη ἐλέγετο Ὀλγα ὄνομα σλαβικόν συνηθέστατον.

Διερωτᾶται λοιπὸν κανεὶς φυσικῶ τῷ λόγῳ μήπως ὁ Κωνσταντῖνος Τραπαντζής ὁ πασίγνωστος ὁ διαβιώσας καὶ οἰκογένειαν καταλιπὼν πολυμελῇ ἐν Σιατίστῃ ἦτο ΕΞΩΓΑΜΟΝ ΤΕΚΝΟΝ τοῦ εὐεργέτου Ἰωάννου Τραπαντζῆ; Διότι ὁ κ. Δημήτριος Χατζῆς ἐτόνισεν εἰς τὴν ὁμιλίαν του εἰς τὴν ὁποίαν προσκληθεὶς παρέστην, ὅτι ὁ εὐεργέτης Ἰωάννης Τραπαντζῆς ἦτο μὲν θρησκευτικῶς ἄγαμος συνέζη ὅμως μὲ μοργανατικὴν σύζυγον.

Ο ΙΩΑΝΝΗΣ ΤΡΑΠΑΝΤΖΗΣ

Ἀπὸ ἐλαιογραφίαν του τοῦ καλλιτέχνου Γύζη

Ἐπειτα τὸ ὅτι κληθεὶς ὁ Κωνσταντῖνος Τραπαντζῆς ὑπὸ τοῦ εὐεργέτου εἰς Ἀθήνας κατὰ τὴν γραπτὴν διατύπωσιν πάλιν τοῦ Δημ. Κ. Χατζῆ κατὰ τὰς τελευταίας στιγμὰς τῆς ζωῆς του, ὅπως εὐεργετήσῃ τὸν Κωνσταντῖνον Τραπαντζῆν (υἱὸν του;) (ἀπὸ τύπην συνειδήσεως ἴσως) καταφαίνεται, ὅτι ἐνδιεφέρετο μοιραίως

διὰ τὸν ἐν Σιατίστῃ ἐγκατεστημένον Κωνσταντῖνον Τραπαντζῆν, ὁ ὁποῖος εἶναι ζήτημα ἐὰν — «διὰ νὰ μὴ χαθῇ ἡ ἐν Σιατίστῃ ἑορταστικὴ θαλπωρὴ τῶν Χριστουγέννων ἀνέβαλε τὸ ταξείδιον δι' ὀλίγας ἡμέρας καὶ ἀνεχώρησε δι' Ἀθήνας μετὰ τὰ Χριστούγεννα». Μᾶλλον ὑποθέτω, ὅτι εἰδοποιήθη νὰ μεταβῇ εἰς Ἀθήνας, διότι ὁ εὐεργέτης ἦτο ἐτοιμοθάνατος.

Καὶ τώρα ἐξετάζων τὰς χρονολογίας γεννήσεως καὶ θανάτου τοῦ Ἰωάννου καὶ Κωνσταντίνου Τραπαντζῆ εὐρίσκω, ὅτι μᾶλλον **ΤΙΟΣ ΤΟΤ** ἔπρεπε νὰ εἶναι ὁ Κωνσταντῖνος Τραπαντζῆς καὶ ὄχι **ΑΝΕΨΙΟΣ ΤΟΤ**.

Διότι, ἐὰν ὁ Κωνσταντῖνος Τραπαντζῆς ἦτο υἱὸς τοῦ Θωμᾶ θὰ ἔπρεπεν ὁ υἱὸς τοῦ Κωνσταντίνου Τραπαντζῆ ὁ πρῶτος νὰ ἐλέγετο **ΘΩΜΑΣ**, πρᾶγμα, τὸ ὁποῖον δὲν συμβαίνει. Ἀλλὰ λέγεται Ἰωάννης καὶ ἐνωρὶς ἔφυγεν εἰς Ἀμερικὴν, ὅπου καὶ ἀπέθανε. Ἦτο δὲ συνομίληκος τοῦ μεγάλου μου ἀδελφοῦ κοινῶς Μπήτια.

Ὁ Ἰωάννης Τραπαντζῆς ἐγεννήθη τὸ 1813 καὶ ἀπέθανε τὸ 1890. Ὁ Κωνσταντῖνος Τραπαντζῆς ἀπέθανε τὸ 1930 καὶ ἦτο ἡλικίας ἐβδομήκοντα ἐτῶν συνεπῶς ἐγεννήθη τὸ 1860, ὅταν ὁ Ἰωάννης Τραπαντζῆς ἦτο ἡλικίας τεσσαράκοντα ἐπτὰ ἐτῶν (47), ὁπότε ἦτο δυνατόν νὰ ἔχῃ υἱὸν τὸν Κωνσταντῖνον Τραπαντζῆν.

Τέλος ἀναφέρω, ὅτι εἶναι γνωστόν, ὅτι κατὰ τὸν συμμοριτοπόλεμον ἐκλάπη ἐκ τοῦ Γυμνασίου Σιατίστης μία ὑπέροχος μεγάλῃς ἀξίας ἐλαιογραφία τοῦ ἀειμνήστου εὐεργέτου Ἰωάννου Τραπαντζῆ ζωγραφηθεῖσα ἀπὸ τὸν ὀνομαστὸν Ζωγράφον **ΓΥΖΗΝ. ΠΟΙΟΣ ΑΡΑΓΕ ΝΑ ΤΗΝ ΕΚΛΕΨΕΝ!**

Ἡ τοῦ λευκώματος τῶν Σιατιστέων Θεσσαλονίκης «**ΜΝΗΜΗ ΣΙΑΤΙΣΤΕΩΝ**» εἰκὼν τοῦ ἀειμνήστου εὐεργέτου Ἰωάννου Τραπαντζῆ ἐν σελ. Γ' 53 εἶναι ἀνάτυπον τῆς κλαπείσης ἐλαιογραφίας τοῦ μεγάλου Ζωγράφου **ΓΥΖΗ**.

Ἡ σημερινὴ εἰς τὸ Τραπάντζειον Γυμνάσιον Σιατίστης ὑπάρχουσα εἰκὼν τοῦ Ἰωάννου Τραπαντζῆ εἶναι ἔργον τοῦ ἀειμνήστου διδασκάλου μου ζωγράφου Σιατίστης **ΧΡΙΣΤΟΔΟΥΛΟΥ ΖΩΓΡΑΦΟΥ**, ὅπως ἐλέγετο. Δὲν γνωρίζω τὸ πραγματικὸν ἐπώνυμόν του, ὅπως καὶ τοῦ ἀειμνήστου Δημοδιδασκάλου μου **ΖΗΣΗ ΝΙΚΟΛΑΟΥ ΖΩΓΡΑΦΟΥ**. Ἐὰν τὸ ἐπώνυμον **ΖΩΓΡΑΦΟΣ** τὸ ἔλαβον ἀμφοτέροι

ἀπὸ τὸ ἐπάγγελμα τῆς Ζωγραφικῆς τέχνης αὐτῶν ἢ τῶν Προγόνων των δὲν γνωρίζω.

Τὸ ἐπώνυμον ΤΡΑΠΑΝΤΖΗΣ ὑπὸ τὸ ὁποῖον γνωρίζομεν ὅλοι οἱ Σιατιστινοὶ τὸν εὐεργέτην μας ΙΩΑΝΝΗΝ καὶ τὴν οἰκογένειαν Κωνσταντίνου ΤΡΑΠΑΝΤΖΗ προέρχεται ἀπὸ παραφθορὰν τοῦ δυσπροφέρετου ὀνόματος ΤΡΑΜΠΑΤΖΗΣ, ποὺ ἔχει τὴν σημασίαν τοῦ ΜΕΤΑΠΡΑΤΟΥ ἥτοι κοινῶς τοῦ «ΤΡΑΜΠΑΝ» ἐνεργοῦντος τοῦτέστιν ἀνταλλαγὴν ἐμπορευμάτων ἐνεργοῦντος δηλαδὴ μικροεμπόρου πωλητοῦ.

Τὰ τοῦ ἐν Ἀμερικῇ βίου τῶν τέκνων τοῦ Κωνσταντίνου Τραπαντζῆ Ἰωάννου καὶ Πιπίλους δὲν τὰ γνωρίζω καθόλου προσωπικῶς. Ὅπως δὲ διεπίστωσα οὔτε καὶ τὰ λοιπὰ ἐν Σιατίστῃ μέλη τῆς οἰκογενείας Κωνσταντίνου Τραπαντζῆ εἶναι εἰς θέσιν νὰ μᾶς πληροφορήσουν τί ἀκριβὲς περὶ αὐτῶν.

Ὅταν ἐστήθῃ ἡ προτομὴ ἀπέστειλα πρὸς τὸν τότε Δήμαρχον Σιατίστης, τὸ κάτωθι ἐπίγραμμα μου συντεταγμένον εἰς τὴν ἀρχαίαν Ἑλληνικὴν γλῶσσαν ὡς πνευματικὴν μου προσφορὰν πρὸς τὸν τιμώμενον τότε εὐεργέτην Ἰωάννην Τραμπατζῆν.

Κῦδος, ἐὼν ἔργῳ Σιατίστης εὐδοτον ὄμμα
 Κλεινὲ Ἰωάννη Τραμπατζῆ στυλε σοφίας
 Στήθι καλοῦ διδαχῇ παραδείγματος ἄξιος ἔμμεν
 πρόσπολος οὐ σηκοῦ τυχαίως ἀντίον ἔστη.

ΟΙ ΚΑΘΗΓΗΤΑΙ ΜΟΥ ΤΟΥ ΤΡΑΠΑΝΤΖΕΙΟΥ ΓΥΜΝΑΣΙΟΥ
ΚΑΤΑ ΤΑΞΕΙΣ ΕΙΣ ΤΑΣ ΟΠΟΙΑΣ ΕΔΙΔΑΣΚΟΝ
ΠΡΩΤΗ ΤΑΞΙΣ

Ο ΑΝΑΣΤΑΣΙΟΣ ΕΥΘ. ΜΕΓΑΣ

ΠΡΟΤΥΠΟΝ ΙΕΡΑΡΧΙΚΩΣ ΣΤΑΔΙΟΔΡΟΜΗΣΑΝΤΟΣ
ΔΗΜΟΔΙΔΑΣΚΑΛΟΥ

«Διὰ τοῦτο μάλιστα παιδείας δεόμεθα, ὥστε μαθεῖν τοῦ ἐυλόγου καὶ ἀλόγου πρόληψιν ταῖς ἐπὶ μέρους οὐσίαις ἐφαρμόζειν συμφώνως τῇ φύσει». (Ἐπικτ. Διατριβαὶ I, β) ἤτοι «Διὰ τοῦτο πρὸ πάντων ἔχομεν ἀνάγκην τῆς μορφώσεως διὰ νὰ μάθωμεν νὰ ἡμποροῦμεν νὰ διακρίνωμεν σύμφωνα μὲ τὴν φύσιν τὸ λογικὸν ὅπὸ τὸ παράλογον κατὰ τὰς ἐκάστοτε περιστάσεις».

Δὲν γνωρίζω «τίς πόθεν ἢ ἀνδρῶν πόθι τοι πόλις ἡδὲ τοκῆς», διότι τὸν ἐγνώρισα ὡς σεβάσμιον Διευθυντὴν τοῦ Παρθεναγωγείου Σιατίστης πωγωνοφόρον μὲ ἐξαιρετικοῦ λογίου ἐμφάνισιν, ὅταν ἤμην μικρὸς μαθητὴς ὀκτῶ ἐτῶν κατὰ τὸ 1908.

Ὅ,τι καὶ ἐὰν γράψω περὶ τῆς ἱστορίας αὐτοῦ τῆς πρὸ τοῦ 1908 θὰ εἶναι ξένων πληροφοριῶν συναξάριον καὶ συνεπῶς δὲν θὰ ἔχῃ τὴν ἀξίαν τῆς ἐπισήμου ἀληθείας, τὴν ὁποίαν ἐνέχουν αἱ διαβιώσεις μου. Ἡ ἱστορία ἢ οἰαδήποτε ἔχει ἀξίαν, ὅταν γράφεται ἀπὸ αὐτήκοον καὶ αὐτόπτην μάρτυρα προσώπων καὶ πραγμάτων (γεγονότων). Τῶν ἄλλων αἱ πληροφορίες μόνον ὡς κριτικῶς ἐπεξεργαζόμενα κείμενα εἶναι δυνατόν νὰ παρατίθενται.

Ἡ πρώτη του ἀναμνηστικὴ ζωντανὴ εἰκόνα τῶν ὀφθαλμῶν μου εἶναι, ὅταν τὸν ἀντίκρυσσα ὡς μικρὸς πληροφοριοδότης τοῦ νηπιαγωγείου μας εἰς τὸ Διευθυντήριον τοῦ ἄνω πατώματος τοῦ Δημοτικοῦ σχολείου Σιατίστης, ὅπου στεγάζεται σήμερον ἡ ἀποστολικὴ διακονία.

Εὗρισκετο εἰς τὸ μέσον τῶν διδασκαλισσῶν ἀστεϊζόμενος πωγωνοφόρος θαλερώτατος ἡλικιωμένος διευθυντής. Ἀνάλογον στάσιν τοῦ ἀπὸ θανάτου οὗ φωτογραφικὸς φακὸς κατὰ τὴν μαθητικὴν ὄλων τῶν σχολείων τῆς πόλεως Σιατίστης συγκέντρωνεν, ὅταν ἐκη-

ρύχθη τὸ σύνταγμα κατὰ τὸ 1908 εἰς τὸν χῶρον τῆς ἁγίας Τριάδος — τὰ ἁλώνια — ὅπου σήμερον ὁ στρατιωτικὸς καταυλισμὸς.

Τὸν ἐνθυμοῦμαι πάντοτε χωρὶς γυναῖκα, ἀλλὰ μὲ υἱὸς του, ἓνα λεπτοφυῆ νεαρώτατον ἔφηβον, ὁ ὁποῖος εἶχεν ἀποθάνει ἀπὸ πυματίωσιν, ὡς προώρου ἀναπτύξεως νέος, καὶ τὰς δύο θυγατέρας του Χρυσούλαν καὶ Μαρώ.

Ἡ Χρυσούλα πολὺ μεγάλη ἐν σχέσει πρὸς ἐμένα, ἀποκατεστάθη εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν λαβοῦσα σύζυγον τὸν Ἀθανάσιον Δίτσιον ἀπὸ τὴν Σιάτισταν, ἀλλὰ διαμένοντα εἰς τὴν Πόλιν. Ἡ Μαρώ, ἡ ὁποία ἦτο νεωτέρα καὶ λογία — κατὰ γενικὴν τῆς Σιατίστης ἀντίληψιν — διότι ὠμιλοῦσε τὴν Ἑλληνικὴν γλῶσσαν ὡς πολιτισμένη ἁπλῶς ξενοπρεπῆς νέα τῆς Σιατίστης, ἔλαβεν ὡς σύζυγόν της τὸν κ. Γεώργιον Πούλιον, ἐργατικώτατον νέον, καπνεργάτην τῆς Σιατίστης. Ὁ γάμος της ἐξήτησεν ὁ ἀείμνηστος γέρον Μέγας νὰ γίνῃ — ὅπως καὶ ὄντως ἐγένεν — μὲ ἀκριβῆ τὴν τήρησιν τῶν γαμηλίων ἡθῶν καὶ ἐθίμων τῆς Σιατίστης. Ἐπὶ μίαν ἐβδομάδα διήρκεσεν ὁ γάμος αὐτὸς.

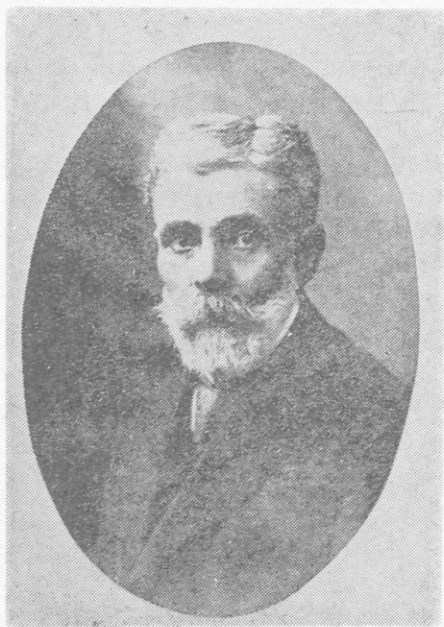
Προσωπικῶς δὲ αὐτὸς ἔσυρε καὶ τὸν τρανὸν χορὸν εἰς τὴν πλατεῖαν «τὰ τρία πηγάδια» τῆς Σιατίστης. Φαίνεται, ὅτι ἡ Μαρώ τὸν περιεποιήθη περισσότερον ἀπὸ τὰ ἄλλα του παιδιὰ καὶ δι' αὐτὸ ἐπῆρεν τὸν κ. Γεώργιον Πούλιον ὡς σπιτόγαμβρον καὶ εἰς αὐτὸν ἀφῆκεν τὸ ἐν Σιατίστη σπίτι του εἰς τὴν ὁδὸν ἀναπαύσεως.

Ὁ τελευταῖός του υἱὸς Χαρίλαος, ὁ ὁποῖος ἦτο φρονιμώτατος νέος τῆς τοῦ μέσα διαβιώσεως ἀνεδείχθη ὡς δημόσιος ὑπάλληλος ἐνάρετος καὶ κατ' ἐξοχὴν τοῦ καθήκοντος, νυμφευθεὶς τὴν κόρην τοῦ ἐπιπλοποιοῦ Μακροζήση ἀπὸ τὴν Σιάτισταν. Ἦδη διαμένει μετὰ τὸν θάνατον τῆς συζύγου του εἰς τὴν πόλιν τῆς Κοζάνης. Ὡς υἱὸς αὐτοῦ φέρεται ὁ Ἀναστάσιος Χαριλάου Μέγας ὁ καὶ καθηγητὴς τῆς Λατινικῆς Φιλολογίας εἰς τὸ Πανεπιστήμιον τῆς Θεσσαλονίκης.

Τὸν Γεώργιον Ἀναστασίου Μέγαν τὸν νῦν Ἀκαδημαϊκὸν καὶ τακτικὸν καθηγητὴν τῆς Λαογραφίας διατελέσαντα εἰς τὸ Πανεπιστήμιον Ἀθηνῶν τὸν ἐγνώρισα μόνον, ὅταν ἦρθε καὶ ἐδίδαξεν εἰς τὸ Τραπάντζειον Γυμνάσιον κατὰ τὸ 1915, ὅταν ἐγὼ ἤμην μαθητὴς τῆς δευτέρας τάξεως τοῦ Γυμνασίου.

Ὡς νεαρὸς καθηγητὴς ἦτο εὐγενέστατος, ἀμέμπτου ἐξωτερικοῦ νεαρὸς καθηγητὴς, ἀλλ' αὐστηρὸς πολὺ καὶ τὰ πρὸς τὸ ἀθανατίζειν ἐφ' ὅσον ἐνδέχεται φρονῶν.

Δὲν ηὐτύχησα νὰ τὸν ἔχω παρακαθήμενόν μου συνάδελφον εἰς τὴν Φιλοσοφικὴν σχολὴν τῶν Ἀθηνῶν, διότι ἔγινεν ἔκτακτος καθηγητὴς τῆς Λαογραφίας, ὅταν ἐγὼ εἶχα ἀπομακρυνθῇ κατὰ τὸν γνωστὸν τοῖς εἰδόσι τρόπον ἀπὸ τὸ Πανεπιστήμιον Ἀθηνῶν κατὰ τὸ 1949, χωρὶς τὴν ψῆφόν μου.

ΑΝΑΣΤΑΣΙΟΣ ΕΥΘ. ΜΕΓΑΣ

Τὸν εἶχα ὅμως φίλτατον συσπουδαστὴν μου εἰς τὸ Πανεπιστήμιον τῆς Λιψίας, ὅταν ἦλθε διὰ σπουδᾶς οἰκογενειακῶς ὡς ὑπότροφος τοῦ Μανουσείου κληροδοτήματος μὲ τὸν Ἰωάννην Θ. Κακριδῆν.

Ὁ Γεώργιος Ἀναστασίου Μέγας ἐγεννήθη, ὅπως ὁ ἴδιος γρά-

φει, εἰς τὴν Μεσημβρίαν τῆς Βουλγαρίας εἰς τὴν ὁποίαν Βουλγαρίαν φαίνεται, ὅτι ὑπηρέτησεν ὡς καθηγητὴς καὶ ὁ πατέρας του Ἀναστάσιος Εὐθυμίου Μέγας καὶ ἐκεῖθεν ἦλθεν, ὅπως φαίνεται, εἰς τὴν Σιάτισταν.

Πότε ἦλθεν; πῶς ἦλθεν; διατὶ ἦλθεν; ἐὰν ὡς ἐπανερχόμενος ἦλθεν; δὲν γνωρίζω.

Ἐκεῖνο ὅμως, τὸ ὁποῖον ξέρω καλὰ ἐγὼ εἶναι, ὅτι ἀπὸ τὸ 1914 τὸν εἶχα καθηγητὴν μου εἰς τὴν πρώτην τάξιν τοῦ ἐξαταξίου Τραπαντζείου Γυμνασίου Σιατίστης. Τὸ ὅτι δὲν τοῦ ἐπέτρεπαν νὰ διδάσκη εἰς τὰς τέσσαρας ἀνωτέρας τάξεις τοῦ Γυμνασίου παρὰ μόνον εἰς τὴν πρώτην καὶ δευτέραν φαίνεται, ὅτι δὲν εἶχε τὰ πρὸς τοῦτο τυπικὰ προσόντα. Δὲν εἶχε δηλαδὴ πτυχίον Πανεπιστημίου.

Ἀλλὰ ἡ ἐξαιρετικὴ μεθοδικότης μὲ τὴν ὁποίαν ἐδίδασκε τὰ μαθήματά του, ἡ ἀοκνος κατ' οἶκον σχολικὴ του ἐργασία εἰς τὸ νὰ διορθῶνῃ τὴν μετάφρασιν καθὼς καὶ τὴν ὀρθογραφίαν τοῦ ἀρχαίου καὶ νέου κειμένου, τὴν ὁποίαν μᾶς ὑπεχρέωνε νὰ κάμνωμεν κατ' οἶκον καὶ τὸ πατρικὸν διδασκαλικὸν ἐνδιαφέρον του διὰ τὴν πρόδόν μας ὡς μαθητῶν του ἦσαν τεκμήρια — οὐσιαστικῆς ἱκανότητός του ν' ἀναδειχθῇ — ὅπως καὶ ἀνεδείχθη κατόπιν — ὡς συγγραφεὺς διδακτικῶν καὶ ἐπιστημονικῶν βιβλίων, ἀνώτερος τῶν κεκτημένων τα τυπικὰ προσόντα Γυμνασιακῶν καθηγητῶν.

Ἡ αἵθουσα τῆς διδασκαλίας τῆς πρώτης τάξεως τοῦ Γυμνασίου κατὰ τὰ ἔτη τῆς μαθητείας μου εἰς αὐτὴν ἦτο ἡ ἐγγὺς τοῦ τότε Γυμνασιαρχείου ἡ πρώτη δεξιὰ τῷ εἰσιόντι εἰς τὸ Γυμνάσιον αἶθουσα.

Ἦρχετο βαδίζων ἀργὰ μὲ πάντοτε πυκνὴν τὴν κόμην τῆς κεφαλῆς του, τὴν ὁποίαν διετήρησε μέχρι τῶν τελευταίων ἐτῶν τῆς ζωῆς του. Ἦτο ἐτεροβαρὴς εἰς τοὺς ὤμους μὲ ὑψωμένον τὸν ἕνα περισσότερον τοῦ ἄλλου ἐν εἵδει ὕβου, ἀπεστρογγύλωνε δὲ κατὰ καιροὺς εἰς τὸν κουρέα τὴν γενειάδα του καὶ τὸν μύστακά του. Τὸν διέκρινεν ἄκρα καθαριότης, ἔβηχε περισσότερον τοῦ συνήθους καὶ ἀπεφλεγματοῦτο ἐντὸς τῆς αἰθούσης ἀνθρωπίνως ἀξιοπρεπῶς. Ἡ φωνὴ του ἦτο παιδική, ἄνκαι ἦτο ἡλικιωμένος, καὶ λιαν διαπεραστική. Ἐδίδασκε πάντοτε ὀρθίος, οὐδέποτε ἐκάθητο.

Τὸν μαυροπίνακα τῆς τάξεως τὸν εἶχε δεξιᾷ του καὶ ἐτόνιζεν ὅταν μᾶς ἔβλεπε νὰ εἴμεθα φειδωλοὶ εἰς τὴν κατανάλωσιν τῆς κιμωλίας τοῦ σχολείου:

«Ὁ καλὸς δάσκαλος καὶ καλὸς μαθητὴς φαίνεται ἀπὸ τὴν χρῆσιν τῆς κιμωλίας, τῆς μελάνης καὶ τοῦ μολυβιοῦ.

Ὅσον περισσότερα ἀπὸ αὐτὰ ἐξοδεύει, τόσον περισσότερον προκομμένος εἶναι».

Δὲν ἐτιμῶρει τοὺς μαθητάς, διότι ἐπεβάλλετο κατὰ τὰς ἀρχάς.

Ἦτο φιλοπρόδοτος θρησκευτικὸς τύπος. Τοὺς καλοὺς καὶ μορφωμένους ἀρχιερεῖς τοὺς εἶχε φίλους, ὅπως π.χ. τὸν Ἀγχιάλου Βασιλείου, ὁ ὁποῖος ἔγινε καὶ Πατριάρχης. Εἰς αὐτὸν ἀφιέρωσε καὶ τὸ βιβλίον του «Ἱστορία τοῦ γλωσσικοῦ ζητήματος».

Εἰς τοὺς ἀμορφώτους πως ἀρχιερεῖς ἠνῶρθωνε τὸ μορφωτικόν του ἀνάστημα, ὅπως ἦτο ὁ Σισανίου καὶ Σιατίστης Σεραφεῖμ Σκαρούλης ἐναντίον τοῦ ὁποίου ἐκυκλοφόρησε τὸ διαβόητον εἰς τὰ «Σεραφεϊμικά» δημοσίευσμά του «Τὸ μωρὸν ἄλλας».

Ἦσως ἡ βάσις τῆς κατακραυγῆς ἐναντίον τοῦ Σισανίου Σεραφεῖμ ἐν Σιατίστῃ νὰ ἦτο αὐτὸ τὸ δημοσίευμα τοῦ Ἀναστασίου Ε. Μέγα, τοῦ ὁποίου τὸ κῦρος ἦτο μέγα ἐπὶ Τουρκοκρατίας εἰς τὰ ἐκπαιδευτικὰ καὶ κοινοτικὰ ζητήματα τῆς πόλεως Σιατίστης.

Εἶχε προτιμήσει τὰ προσόντα τῆς ἐργατικότητός μου καὶ τῆς φυσιολογικῆς μου κανονικῆς εὐφυΐας πολὺ καὶ μὲ εἶχε προσλάβει ὡς FAMULUM του = εὐταξίαν τοῦ μαθήματός του κατὰ τὸ διάστημα τῆς μαθητείας μου εἰς τὴν πρώτην τάξιν τοῦ Γυμνασίου εἰς τὴν ὁποίαν μᾶς ἐδίδασκε τὴν Ξενοφώντος «Κύρου ἀνάβασιν».

Ἀργότερον δὲ ὡς μαθητὴν τῶν ἀνωτέρων Γυμνασιακῶν τάξεων μοῦ ἀνέθεσε τὴν ἀντιγραφὴν τῶν διδακτικῶν βιβλίων του τῆς «ἀνθρωπολογίας, τῆς κοσμογραφίας καὶ τῆς Γεωλογίας» τοῦ κατὰ τὸ διάστημα τῶν διακοπῶν ἐπὶ πληρωμῇ. Ἐξ αὐτοῦ φαίνεται, ὅτι εἶχε ζήσει τὴν ζωὴν τοῦ ταλαιπωρουμένου σπουδαστοῦ καὶ δὲν τὴν ξεχνοῦσεν.

Τὸν ἐνθυμοῦμαι, ὅταν ἐπῆγαινα σίτι του διὰ νὰ παραλάβω τὰ πρὸς ἀντιγραφὴν χειρόγρατά του καθήμενον εἰς τὴν εὐρύχωρον

αὐλὴν τοῦ ἀκροαίου σπιτιοῦ του τῆς ὁδοῦ ἀναπαύσεως, βαρεῖα ἐν-
 δεδυμένον καὶ ἐγκεκορδυλημένον σισήραις εἰς τὰ πόδια του, ὅπως
 ἀκριβῶς περιγράφει ὁ Πλάτων εἰς τὸν Πρωταγόραν του τὸν
 Πρόδικον.

Μὲ τὸν γέροντα Ἀναστάσιον Ε. Μέγαν συνέβη, ὅτι καὶ μὲ
 τὸν Πλάτωνα: «γράφων ἀπέθανε» — SCRIBENS MOR-
 TUUS EST, ὅπως γράφει ὁ Κικέρων.

Τοιούτου εἵδους ἀγάπην πρὸς τὰ γράμματα συναντάει κανεῖς
 μόνον εἰς τοὺς πραγματικοὺς μύστας τῆς ἐπιστήμης ἀγάμους κα-
 θηγητὰς τῶν Πανεπιστημίων. Ἡ διαρκὴς ἀγάπη του καὶ ἡ ἐνδε-
 λεχὴς ἐργασία του διὰ τὴν εὐρεσιν τῆς ἐπιστημονικῆς ἀληθείας
 τὸν ἀνέδειξαν εἰς αὐτοδιδασκον ἐπιστήμονα ἀπὸ Δημοδιδάσκαλον
 ἱεραρχικῶς σταδιοδρομήσαντα.

Ὅλα τὰ διδακτικά του βιβλία καὶ πρὸ πάντων ἡ Γεωλο-
 γία του ἔχουν τὴν κατανοητὴν ἀπλότητα τοῦ κατανοήσαντος τὰ
 γραφόμενα εἰς τὰ βοηθητικὰ συγγράμματα συγγραφέως.

Τὸ δὲ δίτομον ἐπιστημονικόν του σύγγραμμα «Ἱστορία τοῦ
 γλωσσικοῦ ζητήματος», πὺν εἶναι ἡ κορωνὶς τῆς διδακτικῆς καὶ
 ἐπιστημονικῆς του ἱκανότητος καταδεικνύει τὸ τί ἐπιτεύγματα ἤμπο-
 ρεῖ νὰ ἔχῃ ὁ εὐσυνείδητος λειτουργὸς τῆς Δημοσίας ἐκπαιδεύσεως,
 ὅταν εἶναι πιστὸς ἐκτελεστὴς τοῦ σχολικοῦ του καθήκοντος.

Προήχθη πάντοτε ἀπὸ ἐκθέσεις τῶν προϊσταμένων του. Ὑπο-
 θέτω, ὅτι ὁ Λάμπας καὶ ὁ Καψάλης, πὺν εἶχον ἔλθει ὡς πρῶτοι
 Ἐπιθεωρηταὶ τῶν σχολείων τῶν Νέων Χωρῶν μετὰ τὴν ἀπελευ-
 θέρωσιν τοῦ 1912 καὶ κατόπιν ὁ Γενικὸς ἐπιθεωρητὴς Μέσης Ἐκ-
 παιδεύσεως Στεφανάκης εἶναι ἐκεῖνοι, οἱ ὅποιοι ἐξετίμησαν τὸ ἔρ-
 γον τοῦ Ἀναστασίου Ε. Μέγα. Ὁ Στεφανάκης ἀνέδειξε καὶ τὸν
 Ἀναστάσιον Ν. Δάναν ὡς πρῶτον Γενικὸν Ἐπιθεωρητὴν τῶν Φυ-
 σικῶν εἰς τὰ Γυμνάσια τῆς Ἑλλάδος.

*
**

Ὅταν κατὰ τὸ 1924 διωρίσθην δευτεροβάθμιος φιλόλογος κα-
 θηγητὴς τοῦ Γυμνασίου Σιατίστης μετὰ τὴν λήψιν τοῦ πτυχίου μου
 ἀπὸ τὸ Πανεπιστήμιον Ἀθηνῶν τὴν 6ην Ἰουνίου τοῦ 1924 ὁ γέ-
 ρων Ἀναστάσιος Ε. Μέγας μὲ εἶχεν εἰς τὸ Φαρμακεῖον τοῦ συγ-

γενοῦς του Φαρμακοποιοῦ Δημητρίου Γκίμπα ὡς ἀπαραίτητον συνομιλητὴν καὶ ἐπιστημονικόν του συζητητὴν, διότι μὲ ἐθεώρει ὁμοῦδεάτην του εἰς τὰς ἀπόψεις, πού ἐξέθετεν εἰς τὴν «Ἱστορίαν του τοῦ γλωσσικοῦ ζητήματος».

Τὸν ἐθαύμαζα, τὸν ἐσεβόμην καὶ ἐνόμισα, ὅτι εἶχα ὑποχρέωσιν ὡς νεαρὸς ἐπιστήμων πλέον — ἔστω τυπικὸς ἀκόμα τότε — νὰ τὸν διαφημίσω κἄπως εἰς τὸν ἐπαρχιακόν μας τύπον καὶ νὰ τὸν εὐχαριστήσω ὡς παλαιὸς του μαθητὴς ἀποδίδων μέρος τι τῶν κόπων του τῶν διδασκαλικῶν πρὸς θεμελίωσιν τῆς ἐπιστημονικῆς μας σταδιοδρομίας καὶ ἔγραψα μίαν κριτικὴν φιλολογικὴν τοῦ Αὐοῦ μέρους τοῦ ἐπιστημονικοῦ του ἔργου «Ἱστορία τοῦ γλωσσικοῦ ζητήματος» δημοσιευθεῖσαν εἰς τὴν τοπικὴν ἐπαρχιακὴν μας ἐφημερίδα «ΚΑΣΤΟΡΙΑ», τὴν ὅπῃα παραθέτω αὐτοῦσιον κατωτέρω:

Ἐκ τῆς ἐφημερίδος «ΚΑΣΤΟΡΙΑ» ἀριθμ. 133 τῆς Κυριακῆς 6ης Σεπτεμβρίου 1925 σελ. (2) ΚΡΙΤΙΚΑ ΣΗΜΕΙΩΜΑΤΑ «ΤΟ ΓΛΩΣΣΙΚΟΝ ΜΑΣ ΖΗΤΗΜΑ».

Μεθοδικότης ἐξαιρετικὴ, σαφήνεια, πού δὲν ἀπαντᾷ σήμερα εὐκολα σὲ νεοεκδιδόμενα γλωσσολογικὰ ἔργα καὶ τέρπνῃ ἀντικειμενικῇ κρίσει τῶν πραγμάτων εἶναι τὰ τρία χαρακτηριστικὰ γνωρίσματα τοῦ νέου συγγράμματος τοῦ πολλοῦ ἐπιστήμονος κ. Ἄν. Μέγα.

Ἐκεῖνος, πού διαβάξει τὸ βιβλίον αὐτὸ μὲ προσοχὴν καὶ ἐπιμέλειαν θαυμάζει τὴν ὑπομονήν, ἐπιμονήν καὶ φιλομάθειαν τοῦ συγγραφέως, ὁ ὁποῖος παρακολουθεῖ τὴν ἐξέλιξιν τοῦ γλωσσικοῦ ζητήματος εἰς ὅλας τὰς φάσεις ἀπὸ τῆς ἐποχῆς τῶν τραγικῶν ποιητῶν μέχρι τοῦ Εὐγενίου τοῦ Βουλγάρεως εἰς τὸ πρῶτον μέρος καὶ ὅ,τι θέλει νὰ ἀποδείξῃ τὸ ἐπιτυχάνει περιφανῶς.

Εἶναι ἀνάγκη ὁ καθένας καὶ δὴ φιλόλογος νὰ ἀναγνώσῃ τὸ βιβλίον αὐτὸ τοῦ κ. Ἄν. Μέγα γιὰ νὰ σχηματίσῃ μιὰ πραγματικὴ ἐπιστημονικὴ γνώμη περὶ τοῦ γλωσσικοῦ ζητήματος, τὸ ὁποῖον δυστυχῶς στὸν τόπο μας κατάντησεν ἄλυτο «τῆς γὰρ ἀρχῆς ἀγνοουμένης ἢ νῆ δι' ἀμφισβητουμένης οὐδὲν τῶν ἐξῆς οἷόν τε παραδοχῆς ἀξιοθεῖναι καὶ πίστεως» (Πολυβ. Α5).

Ἐκεῖ θὰ ἰδῇ τὰς ἀλλοιώσεις τῆς γλώσσης μας διὰ τῶν αἰώνων, ἐκεῖ θὰ κατανοήσῃ πολλὰ πράγματα ἀκατανόητα ἴσως ἕως τώρα μὲ τὰς πενιχρὰς γλωσσολογικὰς του γνώσεις καὶ ἐκεῖ θὰ ἰδῇ νὰ παρελαύνουν πολῦτιμοι γινῶμαι μεγάλων γλωσσολόγων Ἑλλήνων τε καὶ Εὐρωπαίων. Ἄς μὴ προσέξῃ, ἂν νομίξῃ ὀχληρὰ γιὰ τὴν ἀτομικὴν του ἐπὶ τοῦ γλωσσικοῦ ζητήματος πεποιθῆσι, τὴν ὁποίαν θὰ ἔχῃ ἕως τώρα ἐσχηματισμένην, εἰς τὰ ἐπιφωνήματα τοῦ συγγραφέως κατὰ τῶν ψευδοδημοτικιστῶν, ἀλλ' ἅς ἐμβαθύνῃ καλὰ εἰς τὸ ἐπιστημονικὸν μέρος τοῦ συγγράμματος καὶ εἶμαι βέβαιος, ὅτι θὰ ὠφελήθῃ πάρα πολύ.

Θὰ αἰσθανθῇ ὁ ἀναγνώστης τοῦ βιβλίου αὐτοῦ τὸ ἄρωμα μιᾶς πραγματικῆς ἀνθοδέσμης ἀπὸ τὰ ὠραιότερα ἔργα τῶν ἀρχαίων, μεσαιωνικῶν καὶ νεωτέρων μας ποιητῶν καὶ πεζογράφων. Θὰ γνωρίσῃ καὶ θὰ ἀπολαύσῃ συγχρόνως μεσαιωνικοὺς χρονογράφους καὶ συγγραφεῖς, ὅπως ὁ Ἰω. Μαλάλας, ὁ Θεοφάνης, ὁ Κωνσταντῖνος Πορφυρογέννητος καὶ ἄλλοι τῶν ὁποίων τὰ ἔργα διὰ πολλοὺς λόγους εἶναι δυσεύρετα σήμερον.

Γενικὰ ὁ σκοπὸς τοῦ ὅλου συγγράμματος εἶναι, ὅπως καὶ ὁ τίτλος δεικνύει μιὰ ἀπλὴ ἱστορία τοῦ γλωσσικοῦ ζητήματος καὶ ὅ,τι ἀποκομίζει κανεὶς ἐξ ὅλης αὐτῆς τῆς μελέτης εἶναι ἡ ἀτομικὴ γνώμη τοῦ συγγραφέως. Παρατήρησε δηλαδή, ὅτι διγλωσσία ὑπῆρχεν ἀναντιρρήτως καὶ κατὰ τοὺς ἀρχαίους χρόνους καὶ ὅτι ἐπεβάλλετο κατὰ καιροὺς μιὰ ἀλλοίωσις τῆς γλώσσης ἐπὶ τὸ ἀπλούστερον καὶ συμπεραίνει, ὅτι καὶ σήμερον πρὸς λύσιν τοῦ πολυθρῦλου γλωσσ. ζητήματος καλὴ θὰ ἦτο μία ἀπλοποιήσις τῆς γλώσσης.

Ἦδη ἀφῆνω εἰς τὸν ἀναγνώστην τοῦ βιβλίου νὰ κρίνῃ κατὰ πόσον εἶναι ἀρκετὴ μιὰ ἀπλοποιήσις τῆς γλώσσης, ἂν τοιαύτην ἀπλοποιημένην γλώσσαν ἐννοεῖ ὁ συγγραφεὺς ἐκείνην, πὺν μεταχειρίζεται στὸ βιβλίον του.

Πάντως ὅμως τελεία παραμόρφωσις τῆς γλώσσης καὶ ἀπομάκρυνσις αὐτῆς ἀπὸ τοῦ κοινοῦ τρόπου τῆς ὁμιλίας θὰ ἦτο τυραννία.

«Ὅστις γὰρ αὐτὸς ἢ φρονεῖν μόνος δοκεῖ ἢ ΓΛΩΣΣΑΝ, ἦν οὐκ

ἄλλος ἢ ψυχὴν ἔχειν οὔτοι διαπυχθέντες ὥφθησαν κενοί» (Σοφ. Ἀντ. 707).

Σιάτιστα.

ΧΡ. ΚΑΠΝΟΥΚΑΓΙΑΣ

Δ.Φ.

Δυστυχῶς ὁ ἀείμνηστος Ἀ.Ε. Μέγας παρενόησε τὴν κριτικὴν μου, τὴν ἐθεώρησε δυσμενῆ καὶ ἐδημοσίευσεν εἰς τὴν αὐτὴν ἐφημερίδα ἀμέσως (ἀριθμ. φυλ. 135) ὑβριστικὴν λίαν ἀπάντησιν εἰς τὴν κρίσιν μου, τὴν ὁποίαν δὲν ἀναγράφω σε βόμηνος τὴν μνήμην του.

Ἐνόμισε παρανοῶν τὸ κείμενον τῆς κριτικῆς μου, ὅτι, ἐπειδὴ ἡ κρίσις μου ἦτο ἐπὶ τῶν πραγμάτων ἐμπεριστατωμένη καὶ πλήττουσα «στὸ πονεμένον» δὲν ἐγράφη ἀπὸ ἐμένα τὸν ἴδιον, ἀλλ' ἀπὸ τὸν ἐξάδελφόν μου καθηγητὴν Ἀναστάσιον Γ. Λαζάρου πρὸς τὸν ὁποῖον δὲν διέκειτο καθόλου φιλικά.

Προσέτι ὑπέθεσεν, ὅτι ἐγράφη ὑποβολῇ τῶν Δημοτικιστῶν διὰ νὰ λάβω PASSE—PORTE, ὅπως τὸ ἀποκαλεῖ, δι' ἀνωτέρας σπουδᾶς μου εἰς τὸ ἐξωτερικὸν καὶ ὡς συντηρητικὸς λίαν ἐκπαιδευτικὸς, ποῦ ἦτο, σταδιοδρομήσας μὲ κόπους καὶ μόχθους, ἐθεώρησε ὑποχρέωσίν του ν' ἀναχαιτίσῃ τὴν ἀλματώδη αὐτὴν πρόοδόν μου διὰ νὰ μὴ προσχωρήσω εἰς τοὺς νεωτερίζοντας καὶ σὺν αὐστηρὸς διδάσκαλός μου, ἐκάθησε καὶ ἔγραψε.

Ἀλλὰ καὶ ἐγὼ δυστυχῶς δὲν ἦτο δυνατόν νὰ σιωπήσω εἰς τὴν ὑποτιμητικὴν αὐτὴν δημοσίευσιν τοῦ πρώην διδασκάλου μου, διότι ἡ σιωπὴ μου θὰ εἶχε δυσμενέστατον ἀντίκτυπον εἰς τοὺς μαθητάς μου καὶ τοὺς γονεῖς των ὡς ἐν ἐνεργείᾳ νεοδιορισθεῖς καθηγητῆς τοῦ γυμνασίου Σιατίστης καὶ ἐκάθησα καὶ ἔγραψα ἀπάντησιν εἰς τὴν ἀπάντησίν του, ἡ ὁποία ἐδημοσιεύθη εἰς τὸ ὑπ' ἀριθμ. 137 φύλλον τῆς αὐτῆς ἐφημερίδος «ΚΑΣΤΟΡΙΑ» τῆς Κυριακῆς 4ης Ὀκτωβρίου 1925 ὑπὸ τὸν τίτλον «ἐπιβεβλημένη ἀπάντησις» — ΤΟ ΓΛΩΣΣΙΚΟΝ ΜΑΣ ΖΗΤΗΜΑ καὶ ἔχει ἐπὶ λέξει ὡς ἐξῆς:

«Ὁ γηραιὸς «Ραββί» κ. Α.Ε. Μέγας, ἐὰν προσπαθοῦσε νὰ συγχρονισθῇ ὀλίγον μὲ τὸν τρόπο, ποῦ διεξάγονται σήμερα αἱ συ-

ζητήσεις για τὰ διάφορα ἐπιστημονικά ζητήματα καὶ δὲν ζοῦσε πράγματι στὸ μεσαίωνα, ὥρισμένως δὲν θάπεφτε στὸ ἀσύγνωστο συγγραφικὸ ὀλίσθημα νὰ ὑβρίζη στὸ ὑπ' ἀριθ. 135 φύλλον τῆς ἐγκρίτου ἐφημερίδος «Καστορία» σὰν ἄνθρωπος στερούμενος καλῆς ἀνατροφῆς γιὰ ν' ἀποκαλυφθῇ ὁποῖος εἶναι.

Ἄς εἶναι ὅμως βέβαιος ὁ σεβαστός μου δάσκαλος πὼς τοῦ τὸ συγχωρῶ, ἀφ' ἐνὸς γιατί εἶναι γέρων καὶ τὸ γῆρας ξέρετε ἔχει καὶ ἐπακόλουθα πολλά, ἀκατονόμαστα στὴν παρούσα στήλη «τιμῆς ἔνεκεν» καὶ ἀφ' ἑτέρου γιατί εἶμαι βέβαιος πὼς «ὁ κάλπικος παρᾶς καὶ τὰ κακὰ τὰ λόγια γυρνοῦν στὸ νοικοκύρη».

Δὲν θὰ χαρακτηρίσω τὸν κ. Μέγαν γιατί εἶχε τὴν καλωσύνη νὰ τὸ κάμῃ μόνος του μὲ τὴ δημοσίευσί του, «ἀνδρὸς γὰρ χαρακτηρὸν ἐκ λόγου γνωρίζεται». Φαίνεται δὲ πὼς ξέχασεν ὁ δυστυχῆς, τὴ σοφὴ ἐκείνη γνώμη τῶν προγόνων μας (συνέπεια τοῦ γήρατος βέβαια κι' αὐτὴ) «μὴ κίνει τὸν ἀνάγυρον» γιατί ἀναμφιβόλως τότε δὲν θὰ ἀνελύτο εἰς τὸ πλῆθος τῶν ἐρωτηματικῶν, τὰ ὁποῖα μὲ τὰ «ζήτω» τοῦ συγγράμματός του ἀποτελοῦν μιὰ φουτουριστικὴ ζωγραφιὰ πρώτης τάξεως εἰς τὸ βάθος τῆς ὁποίας φαίνεται συγκόκκαλος ὁ κ. Μέγας, ὅπως ἀκριβῶς ἄλλοτε τὸν ἐχαράκτήρισεν πολὺ ἐπιτυχῶς ὁ μέγας λογογράφος μας Σπ. Μελάς.

Τὴν ἀνάγνωσιν τῶν ἐπιφωνημάτων γιὰ τὰ ὁποῖα κόπτεται ὁ συγγραφεὺς γιατί εἶναι ἴσως τὸ πονεμένον μέρος τοῦ συγγραφικοῦ του ὀργανισμοῦ, δὲν τὴν συνιστῶ στοὺς ψευδοδημοτικιστὰς μόνον καὶ μόνον γιὰ νὰ μὴ περιφρονήσουν τὸ ὅλον ἔργον ἐξ αἰτίας αὐτῶν, τὰ ὁποῖα ἀποτελοῦν ἓνα μέρος ἀπὸ τὰ ράμματα τοῦ ὅλου συγγράμματος γιατί ξέρετε εἶναι ἄνθρωποι, ποὺ πολλὰς φορὲς δὲν θέλουν νὰ διαβάσουν ἓνα ἔργο, γιατί τὸ νομίζουν προπαγανδιστικό. Αὐτὸ λοιπὸν ἐννοοῦσα, ὅταν ἔλεγα, «ἂς μὴ προσέξῃ... κλπ.», ἀλλὰ ὁποῖος ἔφαγε τὸ μέλι ἔχει καὶ τὴ μυῖνα στὸ κεφάλι».

Ὁ κ. Μέγας παρεξήγησε γεροντικώτατα τὸ πρᾶγμα καὶ ἔγραψεν ὅσα ἔγραψεν περὶ «σάπιων ἰδανικῶν» καὶ λοιπῶν τυραννολογημάτων κι' αὐτός, ὅπως συνηθίζουν σήμερα ὅλοι οἱ φίλοι του τοῦ κιτρίνου χοροῦ τῶν συντηρητικῶν οἱ ἐνθερμοὶ ὑπερασπισταὶ τῶν ἐθνικῶν ἰδεωδῶν ἐκ τοῦ ἀσφαλοῦς καὶ οἱ γνήσιοι ὁπαδοὶ τῆς πραγματικῆς μέσης.

Γιὰ τὰ PASSE—PORTE μποροῦσα νὰ τοῦ γράψω πολλὰ γιὰ νὰ τοῦ διαλύσω ὀλίγους καπνοὺς ἀπὸ τὴ νοσηρὰ καὶ καχύποπτο φαντασία του, δὲν τὸ κάμνω ὅμως ἀπὸ σεβασμὸ καὶ μόνο πρὸς τὴν ἐπιστημονικὴ μου ὄντοτητα.

Ὅσον ἀφορᾷ δὲ τὴν τελευταίαν παράγραφον τῆς κριτικῆς μου λέγω, ὅτι πρέπει νὰ τὴν διαβάσῃ ἀκόμα κάμποσες φορὲς μὲ ψυχικὴ ἡρεμία καὶ πιστεύω πὼς θὰ μείνῃ σύμφωνος μαζί μου.

Τὴ γνώμη μου ἐπίσης ἐπὶ τοῦ γλωσσικοῦ ζητήματος τὴν ξέρει πολὺ καλὰ καὶ κάνει πὼς δὲν τὴν ξέρει, σὰν τὴ σουπιὰ, ποὺ χύνει τὴ μελάνι της γιὰ νὰ θολώσῃ τὰ νερά, ὅταν θέλῃ νὰ ξεφύγῃ· συνεπὼς πᾶσα ἐξήγησις θὰ ἦτο μόνον κατάχρησις τῆς καλωσύνης τῆς ἐφημερίδος.

Αὐτὰ τὰ ὀλίγα εἶχα νὰ γράψω μὲ πολλή μου λύπη καὶ μὲ τὴ διαβεβαίωσιν πὼς δὲν θὰ τὸν ἐνοχλήσω τὸν σεβαστόν μου «ραβδί» πλέον παρὰ μόνον, ὅταν ἐκδώσῃ τὸ Βον μέρος τοῦ συγγράμματός του γιὰ τὸ ὁποῖον πρέπει νὰ ἔχῃ ὑπ' ὄψει του τὸ ἐξῆς: «Τοῦτο τῷ ὄντι μέγα, οὐ πολλή μεν ἡ ἀναθεώρησις, δύσκολος δέ, μᾶλλον δ' ἀδύνατος ἡ κατεξανάστασις, ἰσχυρὰ δέ ἡ μνήμη καὶ δυσεξάλειπτος».

Σιὰτίστα.

ΧΡΙΣΤΟΣ ΚΑΠΝΟΥΚΑΓΙΑΣ

Δ.Φ.

Ὁ Διευθυντὴς τῆς ἐφημερίδος «Καστορία» ἀείμνηστος Βαλαῆς ἰδὼν τὴν παρεκτροπὴν τοῦ Α.Ε. Μέγα ἐπενέβη καὶ εἰς ὑποσημείωσιν του ἔγραψε τὰ ἐξῆς:

Σημ. «Καστορίας»: Ὁ σεβαστὸς συγγραφεὺς κ. Μέγας θὰ μᾶς ἐπιτρέψῃ νὰ παρατηρήσωμεν, ὅτι προεκάλεσε τὴν ἀνωτέρω ἀπάντησι. Διότι οἱ συγγραφεῖς παραδίδοντες εἰς τὸ κοινὸν τὰ ἔργα των ἔχουν ὑποχρέωσιν νὰ ἀνέχονται καὶ τὰς κρίσεις τῶν ἄλλων οἰαιδήποτε καὶ ἂν εἶναι. Καὶ εἶναι φυσικὸν ἓνα ἔργον νὰ ἔχῃ τοὺς ἐγκρίνοντας καὶ τοὺς κατακρίνοντας αὐτό.

Αὐτὸ ἐξηρέθισεν ἀκόμη περισσότερον τὸν γέροντα Μέγαν καὶ εἰς τὸ φύλλον τῆς Κυριακῆς 25ης Ὀκτωβρίου τοῦ 1925 τῆς αὐτῆς

ἐφημερίδος ἐδημοσίευσε τὴν κατωτέρω ἀπάντησιν εἰς τὴν ἀπάντησίν μου προσπαθὼν νὰ δικαιολογήσῃ τὸ σφάλμα του.

«Μαλλιαρίζων Δ.Φ. καθηγητῆς, ὁ κ. Χρ. Καπνουκάγιας ἐμφανίζεται εἰς τὸ δημόσιον βῆμα ὡς φίλος καὶ υπερασπιστὴς τῶν ψευδοδημοτικιστῶν, ἐπικριτὴς τῆς ἀπλῆς καθαρευούσης ὡς τυραννικῆς κατὰ πρότυπον τῆς γλώσσης τοῦ Κρέοντος καὶ μᾶς κάμνει τὸν πονηρόν, ὅτι δῆθεν αὐτὸς δὲν προκαλεῖ κανένα, ἀλλ' ἄλλος «ἔχων τὴν μυῖγα σὸ κεφάλι». Τὸν ὠνόμασα νεαρόν φιλόλογον, διότι καὶ νέος εἶναι καὶ ἄπειρος ἀκόμη, χθὲς μόλις μετὰ τρεῖς ἐγγραφὰς καὶ ἐπταμήνους ἀκροάσεις ἐβγῆκεν ἀπὸ τὸ Πανεπιστήμιον καὶ εὐθὺς μὲ ἓν πῆδημα θηρεῖ ν' ἀναβῇ εἰς τὴν κορυφὴ τοῦ 'Ελικῶνος καὶ νὰ ὁμιλήσῃ μὲ τὰς μούσας εἰς μαλλιαρίζουσιν γλῶσσαν, ἀντὶ νὰ συζητήσῃ καὶ ν' ἀποδείξῃ ὅτι «εἶναι μὲν νέος, ἀλλ' ἔχει γερόντου γνώση» ἐκτρέπεται εἰς ὕβρεις πρὸς τὸ γῆρας καὶ τὸ σεμνὸν ὄνομα τοῦ διδασκάλου ἂν καὶ γνωρίζῃ, ὅτι «ἀνδρὸς χαρακτὴρ ἐξ ὕβρεων κάλλιον γνωρίζεται».

Ὅμιλεῖ περὶ ἐπιστημονικῆς συζητήσεως ἄνθρωπος ἄλλα λέγων σήμερον κατὰ τῶν ψευδοδημοτικιστῶν, καὶ ἄλλα γράφων αὐριον ὑπὲρ αὐτῶν, διότι γνωρίζει ὁ φίλος Δ.Φ. ὅτι μόνον τὰ ὑπὲρ ἐπιτρέπονται καὶ βραβεύονται σήμερον, ὅτι εἶναι ἐλεύθεροι οἱ διδάσκαλοι καὶ καθηγηταὶ φθάνει μόνον νὰ σιωποῦν ἢ νὰ ἐπαινοῦν τὸ εἶδωλον τῆς σκυθογλωσσίας τῶν Ψυχαριστῶν. Προκαλούμενος νὰ ὁμολογήσῃ φανερὰ εἰς τὸ φῶς ἂν παραδέχεται τὰ ὑπ' αὐτῶν γραφόμενα: Οἱ μαθητὲς, τοὺς μαθητὲς — ἀγαπῶ τοὺς Ἑλληνας, ἡ ἐχτέλεση — τῆς ἐχτέλεσης, τὸ φῶς — τοῦ φωσιοῦ, τὸ μνημα — τοῦ μνημάτου (ἵνα εἴπωμεν καὶ τὸ ζήτημα, τοῦ ζητημάτου!), τὸ ξετύλιγμα (= ἀνάπτυξις) τὸ μέγα σήκωμα τοῦ 21 (= ἡ ἐπανάστασις) ἡ ἐπανωσία (= ἡ ἐπιφάνεια) τὸ τριάγκωνο (= τρίγωνον), σκέση, Αἰσκύλος, ἵνα εἴπωμεν καὶ ἔσκατος — μεχρις ἐσκάτων) τὴν μὲν ἀπόκρισιν ἀποφεύγει, ξεγλυστρᾷ δὲ ὥσάν χέλι ὑπὸ τὸν βόρβορον ὕβρεων ὁ εὐγενὴς Δ.Φ., ἵνα δείξῃ, ὅτι δῆθεν προσεβλήθη ἡ Α. Νεαρότης, ἡ ἀπὸ χθὲς καθηγητικὴ.

Ἀποκαλεῖ τὴν Ἱστορίαν μου περὶ τοῦ γλωσσικοῦ ζητήματος βιβλίον «προπαγανδιστικὸν» ἄνθρωπος μόνος ἀποκαλυπτόμενος ὡς φίλος τῶν Ψυχαριστῶν, ὡς αὐτόκλιτον ὄργανον αὐτῶν, ἵνα συγκρατήσῃ τοὺς εὐπίστους ὁπαδοὺς εἰς τὴν πλάνην. Μάλιστα κόπος, διότι οἱ φίλοι συνάδελφοι δὲν πλανῶνται, ἂν σιωποῦν, βλέποντες ὑπεράνω τὸ ξίφος τοῦ Δαμοκλέους, μὴ ἔχοντες ὄρεξιν νὰ «χορεύσουν» ἓνα μακρὸν χορὸν ἀπὸ τὴν Καστορίαν καὶ Φλώριναν ἕως τὰ Κύθηρα καὶ τὴν Θήραν! Ἡ γλῶσσά μας ἔχει μακράκινα ἱστορίαν, ἡ ὁποία δὲν ἔχει ἀνάγκην προπαγάνδας πρὸς ἀνάγνωσιν. Τὰ τοιαῦτα ζητήματα δὲν κρίνονται ἄνευ μακρᾶς μελέτης καὶ πείρας ἀπὸ ἓνα «δεῖνα» καὶ «τάδε» χθεσινὸν ὁπαδὸν τῆς Μαλλιαρῶσύνης. Ὅταν ὁ φίλος Δ.Φ. μετὰ 10-20 ἔτη ἀποκτήσῃ «ῥιμο μυαλό», τότες μόνον τότες θὰ γνωρίσῃ πόσον βαρὺ εἶναι τὸ κοντύλι εἰς τὸν θέλοντα νὰ κρίνῃ μεγάλα ζητήματα, τότες μόνον δυνατόν αὐτὸς τοῦλάχιστον νὰ γίνῃ Θουκυδίδης τοῦ πολυκρότου γλωσσικοῦ ζητήματος, διότι ἐπὶ τοῦ παρόντος παθαίνει, ὅτι καὶ ἡ ἄλεπού, ἡ ὁποία «ἄωρα ἔλεγε τὰ πολὺ ὑψηλὰ ῥιμα στα φύλια».

Ὅμιλεῖ περὶ καλῆς ἀνατροφῆς ἄνθρωπος περιφρονῶν καὶ περιπαίζων τὸ γῆρας σκώπτων τὸ σεμνὸν ὄνομα τοῦ διδασκάλου οἰκιοποιούμενος τὴν χυδαίαν φράσιν «δάσκαλος», ἀφοῦ αὐτὸς χθεσινὸς Δ.Φ. εὐρέθη ἐπὶ τῆς ἑδρας καθηγητοῦ. Παρανοεῖ, ἀσεβεῖ πρὸς ἱερὰν τοῦ Εὐαγγελίου ρῆσιν καὶ μὲ τὴν λέξιν «ραββί» ἐμπαίζει ὁ μαθητὴς τὸν πρώην διδάσκαλόν του! Δὲν ἔχω λοιπὸν δίκαιον εἰς τὸν νεάζοντα ἀκόμη Δ.Φ. νὰ συστήσω ὀρθοφροσύνην, κατευνασμὸν τῆς μεγάλης οἰήσεως, σεβασμὸν πρὸς τὸ γῆρας, πρὸς τὸ σεμνὸν ὄνομα, τὸ ὁποῖον καὶ αὐτὸς φέρει καὶ ὀφείλει νὰ τιμᾷ νὰ ἴσταται ὑψηλὰ ἀπρόσβλητον ἀπὸ χυδαίων σκώμματα; Δὲν ἔχω δίκαιον νὰ τοῦ εὐχηθῶ, ὅταν αὐτὸς ἔλθῃ εἰς τὴν ἡλικίαν μου νὰ δείξῃ ὁμοίαν διαύγειαν πνεύματος καὶ εὐθυκρισίαν ὅμοια ἔργα καὶ ὁμοίως ἔντιμον ὄνομα εἰς τὸν κόσμον τῶν λογίων; Ἀγνοεῖ, ὅτι εἰς γνωστοὺς ἐν τῇ κοινωνίᾳ ἄνδρας τιμωμένους ἐπ' ἀρετῇ καὶ παιδείᾳ δὲν φθάνουν τὰ βέλη μαλλιαρίζοντος Θεοσίου;»

Ἐν Σιατίσῃ.

Α.Ε. ΜΕΓΑΣ

Εἰς λεπτομερείας κριτικὰς τῆς φιλολογικῆς μας διενέξεως δὲν εἰσέρχομαι, διότι εἶναι θέμα τῆς νεωτέρας ἱστορίας τῆς πόλεως Σιατίστης, τὴν ὁποίαν θίγομεν ἐφ' ὅσον ἀφορᾷ εἰς τὸ θέμα μας.

Ἦτο τοῦ καθαρεύοντος σχεδὸν ἀττικῷ λόγῳ ὁ ἀείμνηστος Α.Ε. Μέγας. Ποτὲ δὲν ἔλεγεν «ἄκουσε» ἢ «στάσου νὰ σοῦ πῶ», πὺν χρησιμοποιεῖται τόσον συχνά, εἰς τὸν ὁμιλούμενον λόγον, ἀλλὰ πάντοτε «ἄκουε».

Εἰς τὸ μάθημα τῶν νέων Ἑλληνικῶν δὲν ἀπέδιδε τὴν σημασίαν ὅσον εἰς τὸ μάθημα τῶν «Ἀρχαίων Ἑλληνικῶν» δι' αὐτὸ καὶ εἰς τὴν διδρῶσιν τῶν συνθέσεων δὲν ἠκολούθει τὸ σωτήριον σύστημα τοῦ Κωνσταντίνου Ἀγγελῆ.

Τὸ ἀποτέλεσμα τῶν ἀντιλήψεων του αὐτῶν καταφαίνεται εἰς τὴν λαλιὰν ὅλων τῶν μελῶν τῆς οἰκογενείας του, ἡ ὁποία ἦτο πολιτισμένων ἀνθρώπων Ἑλληνικῆς γλώσσης λαλιά. Αὐτοῦ τοῦ εἰδους οἱ καθηγηταὶ εἶναι ἀνυπολογίστου ἀγαθοῦ πρόξενοι εἰς τοὺς μαθητάς, πὺν προέρχονται ἀπὸ ἀμόρφωτον κοινωνικὸν περιβάλλον, διότι διὰ τῆς ὀρθῆς χρήσεως τῆς γλώσσης βελτιώνεται καὶ τὸ ἥθος των, ὅπερ καὶ τὸ σπουδαιότερον τοῦ σχολείου στοχικὸν σημεῖον «ἔξις γὰρ δευτέρα φύσις».

Εἰς τὸν ἐκκλησιασμόν του ἦτο, ὅπως καὶ ὁ Γυμνασιάρχης του Ἰωάννης Παπίας, διότι ὁ κληρὸς τῆς πόλεως προήρχετο ἀπὸ τὰς ἀμορφώτους τάξεις τῆς κοινωνίας μας. Ἀραιότερος ἦτο ὁ ἐκκλησιασμός του κατὰ τὰ μετὰ τὴν ἀπελευθέρωσιν τῆς Σιατίστης ἀπὸ τὸν Τουρκικὸν ζυγὸν ἔτη.

Ἀπέθανεν κατὰ τὸ 1927 ὅταν ἐσπούδαζα εἰς τὸ Πανεπιστήμιον τῆς Λιπρίας ὡς τακτικὸς φοιτητὴς τῆς Λατινικῆς Φιλολογίας μετεκπαιδευόμενος ἦτοι μετὰ δύο ἔτη ἀπὸ τῆς φιλολογικῆς μας διενέξεως.

Ἡ κυριώτερα ἀφορμὴ τοῦ θανάτου του μετὰ τὸ τοῦ Σοφοκλέους «σμικρὰ παλαιὰ σώματα εὐνάζει ροπή» ὑπῆρξεν ὁ θάνατος τοῦ εἰδικοῦ θεράποντός του ἱατροῦ Ἀναστασίου Ἀλεξίου, ὁ ὁποῖος πολλάκις τὸν ἔσωσεν ἀπὸ παροδικῶς ἐκδηλουμένας πνευμονικὰς ἐνοχλήσεις.

Ὁ νέος του ἱατρὸς Μηνᾶς Θεοδώρου, πὺν ἀντικατέστησε τὸν παλαιὸν του ἱατρὸν Ἀναστάσιον Ἀλεξίου ἐφήρμοσε νέαν θερα-

πεντικὴν, ἡ ὁποία ἦτο ἀσυνήθης εἰς τὸν ὀργανισμόν τοῦ γέροντος πλέον καθηγητοῦ καὶ ἀπεβίωσεν. Ἀλλὰ καὶ ἡ τύχης τῆς συνειδήσεώς του, ὅτι μὲ ἠδίκησε ὑποθέτω, ὅτι συνετέλεσεν εἰς τὸ νὰ ἐπιταχυνθῇ τὸ τέλος του.

Αἰωνία του ἡ μνήμη! Εὐηργετήθημεν καὶ δὲν τὸν λησμονοῦμεν. Ὑπῆρξε τῆς αἰωνίας μνήμης ἀξιότατος ἐκπαιδευτικὸς λειτουργός. Ἐπὶ 27 ὅλα ἔτη, πὺν ἔζησεν εἰς τὴν κοινωνίαν τῆς Σιατίστης καθ' ἣ ὑπῆρξα μαθητῆς του καὶ ἔπειτα καθηγητῆς τοῦ αὐτοῦ Γυμνασίου εἰς τὸ ὁποῖον ἐδίδαξε καὶ αὐτός, ἦτο Ο ΔΑΚΤΥΛΟΔΕΙΚΤΟΤΜΕΝΟΣ ΛΟΓΙΟΣ ΤΗΣ ΣΙΑΤΙΣΤΗΣ.

Ο ΑΘΑΝΑΣΙΟΣ Κ. ΚΑΝΑΤΣΙΟΥΛΗΣ

«Per varios usus artem experientia fecit, exemplo monstrante viam».

(Manil. I 59) ἦτοι «Ἡ ἐμπειρία διὰ τῶν ποικίλων χρήσεων ἀνέδειξε τὴν τέχνην, τοῦ προτύπου ἀνοίγοντος τὸν δρόμον».

Ὁ κεκρυμμένος στῦλος τῆς ἐκπαιδεύσεως Σιατίστης ὑπῆρξεν ὁ Ἀθανάσιος Κανατσιούλης. Ἐγὼ δὲν τὸν ἐγνώρισα ὡς Δημοδιδάσκαλον, εἶδα ὅμως σχολικὰ μαθητολόγια τοῦ Δημοτικού Σχολείου ὅλα μὲ τὸν γραφικὸν χαρακτῆρα τὸν ὥραιότατον καλλιγραφικὸν τοῦ Ἀθανασίου Κανατσιούλη.

Μόνον ὡς καθηγητὴν μου τοῦ μαθήματος τῆς Γαλλικῆς γλώσσης τὸν εἶχα εἰς ὅλας τὰς γυμνασιακάς μου τάξεις ἀπὸ τῆς πρώτης μέχρι καὶ τῆς ἑκτῆς. Ἦτο πατρικῆς ἀγάπης καθηγητῆς πρὸς ὅλους τοὺς μαθητάς του. Τὸ δὲ Τραπάντζειον Γυμνάσιον τὸ ἐθεώρει ὡς δευτερόν του σπίτι. Ὁ Ἰωάννης Παπίας ἦτο ὁ τυπικὸς Γυμνασιάρχης, ἀλλ' ὁ Ἀθανάσιος Κανατσιούλης ἦτο ὁ οὐσιαστικὸς Φροντιστὴς τοῦ Γυμνασίου.

Κατοικοῦσεν πολὺ κοντά, δυὸ βήματα, ἀπὸ τὸ Γυμνάσιον καὶ τὴν Μητρόπολιν Σιατίστης εἰς ἓνα ἀπὸ τὰ μεγαλύτερα ἀρχοντικά τῆς πόλεως, τὸ ὁποῖον εὐτυχῶς σώζεται ἀκόμη καὶ σήμερον εἰς

ἀρίστην κατάστασιν χάρις εἰς τὴν ἀξίειπαινον φροντίδα τῶν τέκνων τοῦ ἀειμνήστου καθηγητοῦ, τὰ ὅποια ὅλα κατέχουν ἐπιζήλους κοινωνικὰς θέσεις. Τὸ σπίτι αὐτὸ τὸ παραβάλλω μὲ τοὺς ἀρσενάδεσ τοῦ ἀγίου ὄρους.

Ἐπαγγελματικὴ εὐσυνειδησία ὥς ἡ τοῦ καθηγητοῦ Ἀθανασίου Κανατσιούλη εἶναι ἀπὸ τὰ πλέον δυσεύρετα ἀνθρώπινα προσόντα. Δὲν ἔλειψεν ἀπὸ τὰ μαθήματά του οὐδὲ μίαν ὥραν ἐπὶ τόσα ἔτη, πὺν ἐφοίτησα εἰς τὸ Γυμνάσιον. Μὲ ὑποτίμησιν πολλὰκις τοῦ ἀτομικοῦ του γοήτρου ἐξυπηρετεῖ τοὺς πάντας διὰ τὴν εὐφροθυμον λειτουργίαν τοῦ Γυμνασίου μας. Οἱ καθηγηταὶ ἰδίως τῶν ξένων γλωσσῶν εἰς τὰ Γυμνάσια δὲν εἶναι εἰς θέσιν οὔτε νὰ ἐπιβληθοῦν τελείως, οὔτε καὶ νὰ ἐξαντλήσουν τὴν αὐστηρότητά των πρὸς ὄφελος τοῦ μαθήματός των. Τῷχει τὸ μάθημα φαίνεται. Αὐτὸς ὅμως μᾶς εἶχε πείσει μὲ τὸν τρόπον του νὰ ἀγαπήσωμεν τὰ Γαλλικὰ δι' αὐτὸ καὶ ὅλοι οἱ Σιατιστινοί, πὺν χρηματίσαμε μαθηταὶ του ἐμάθαμεν Γαλλικὰ. Ἰσως νὰ μὴ εἶχαμε τὴν εὐχέριαν τῆς Γαλλιστὶ συνδιαλέξεως — διότι καὶ ὁ ἴδιος ὄντως δὲν τὴν εἶχε, ἐπειδὴ ὁμίλει πάντοτε Ἑλληνικὰ καὶ δὴ καὶ τὰ ιδιωματικὰ Σιατιστινὰ ἑλληνικὰ — τὸν βασικὸν ὅμως μηχανισμόν τῆς γλώσσης ὅλοι τὸν κατέχομεν ἀπὸ τὴν ὑποδειγματικὴν διδασκαλίαν τῶν Γαλλικῶν τοῦ Ἀθανασίου Κανατσιούλη.

Τὰ ἔγραφεν καὶ τὰ ὁμίλει ἀπταίστως, ἀλλὰ ὥς Ἑλλήν ὄχι ὥς Γάλλος. Αὐτὸ δι' ἓνα καθηγητὴν ξένης γλώσσης εἰς ἑλληνικὸν σχολεῖον εἶναι τὸ μυστικὸν τῆς ἐπιβολῆς καὶ τῆς προκοπῆς. Διδάσκει τὸ ἄγνωστόν του γνωστόν διὰ τοῦ γνωστοῦ τῶν μαθητῶν.

Ἡ μεγάλῃ του ἐπιτυχία ἦτο ἡ αὐστηρότης του κατὰ τοὺς διαγωνισμοὺς καὶ τὸ ἀκριβοδίκαιον τῆς βαθμολογίας τῶν γραπτῶν. Ἐκοπίαζεν ὅμως, ὅπως τώρα ἀντιλαμβάνομαι, μετὰ ἀπὸ τόσα ἔτη διδασκαλίας τῆς Λατινικῆς γλώσσης, κόπον κοπιωδέστατον. Ἀλλὰ εὐτυχῶς εἶχεν καταλάβει ὥς εὐσυνείδητος διδάσκαλος καλὰ τὴν σημασίαν τῆς ρήτρας «ὁ διδάσκων δις διδάσκεται» καὶ ἠὺχαριστεῖτο ἐπιμένων εἰς τὴν ἐκμάθησιν τοῦ διδασκομένου ἀπὸ ὅλους τοὺς μαθητάς του. Οἱ γενικοὶ βαθμοὶ τοὺς ὁποίους ἔλα-

βα εἰς τὸ μάθημά του κατὰ τὰ διάφορα ἔτη τῆς φοιτήσεώς μου
εἰς τὸ Γυμνάσιον ἦσαν οἱ ἑξῆς:

Εἰς τὴν πρώτην τάξιν —9— ἐννέα = λίαν καλῶς.

Εἰς τὴν δευτέραν τάξιν —10— δέκα = ἄριστα.

Εἰς τὴν τρίτην τάξιν —9,75— ἐννέα καὶ ἐβδομήκοντα πέντε =
ἄριστα.

Εἰς τὴν τετάρτην τάξιν —10— δέκα = ἄριστα.

Εἰς τὴν πέμπτην τάξιν —10— δέκα = ἄριστα.

Καὶ εἰς τὴν ἕκτην τάξιν —10— δέκα = ἄριστα.

κατὰ τὸν Γενικὸν τοῦ Γυμνασίου ἔλεγον.

ΑΘΑΝΑΣΙΟΣ Κ. ΚΑΝΑΤΣΙΟΤΑΣ

Μὲ ἐθεώρει ὡς τὸν καλλίτερόν του μαθητὴν τοῦ Γυμνασίου καὶ
δι' αὐτό, ὅταν κατὰ τὸ 1917 ἐπεσκέφθη τὸ Γυμνάσιόν μας ὁ Γάλ-
λος στρατηγὸς GUJAUMAX ἀνέθεσεν εἰς ἐμένα νὰ τοῦ προσπω-

νήσω ἐκ μέρους τῶν μαθητῶν τοῦ Γυμνασίου Γαλλιστί. Ἐννοεῖται ὅτι τὴν προσφώνησιν συνέταξεν ὁ ἴδιος διὰ τὸ εἶναι ἀπηλλαγμένη λαθῶν καὶ εἶχεν ὡς ἐξῆς: — Τὴν ἐνθυμοῦμαι ἀκόμη ἀπ' ἔξω —:

MONSIEUR LE GENERAL GUJAUMAX.

LES ELEVES DU GYMNASSE DE SIATISTA, A L'OCCASION DE VOTRE ARRIVEE A NOTRE VILLE, ONT L'HONNEUR DE VOUS SALUER ET DE VOUS OFFRIRE CES PETITS FLEURS TANT A VOUS LE REPRESENTANT DES ENFANS GLORIEUX ET LIBERAUX DE LA FRANCE QU'A VOTRE GRANDE PATRIE.

Ὁ κοντός καὶ παχύς πῶς Γάλλος στρατηγὸς ἔλαβεν εὐχαρίστως τὰ προσφερόμενα ἄνθη καὶ ἀπήντησεν μὲ ἐνθουσιασμόν εὐχαριστῶν, ὁ δὲ καθηγητὴς μου Ἀθανάσιος Κανατσιούλης ἔτριβε τὰ χέρια του ἀπὸ χαρὰν καὶ γελοῦσαν ἀκόμα καὶ τ' αὐτιά του κατὰ τὸ δὴ λεγόμενον, διότι τὰ εἶπα ἐλευθέρως χωρὶς νὰ κομπιαστῶ καὶ ἀπ' ἔξω χωρὶς χειρόγραφον.

Αὕτῃ του ἡ δημοσία ἐπιτυχία τότε τὸν ἔκαμε νὰ μὲ παρουσιάσῃ ἀκόμη μίαν φορὰν ἀπαγγέλλοντα ἀπὸ σκηνῆς ἓνα μακροσκελέστατον Γαλλικόν του ποίημα ὑπὸ τὸν τίτλον «SERREZ VOS RANGS», τὸ ὁποῖον δυστυχῶς δὲν τὸ ἐνθυμοῦμαι τώρα ἀπ' ἔξω, διότι ἦτο πολὺ μακρόν. Τὸ ἀπήγγειλα δὲ ὡς ἡρώϊς Σουλιώτισσα ἐνδεδυμένος, διότι κατὰ τὰ μαθητικά μου χρόνια μαθηταὶ ὑπεδύοντο τὰ γυναικεῖα πρόσωπα εἰς τὰς σχολικὰς παραστάσεις, ὅπως καὶ εἰς τὸ Ρωμαϊκὸν Θέατρον, διότι διὰ τὴν γυναῖκα τὸ ἐπάγγελμα τοῦ ἡθοποιοῦ ἦτο ἀνοίκειον. Τὸ ἀπήγγειλα λοιπὸν ὡς ΦΡΟΣΩ γυναῖκα τοῦ Πήλιου Γούση, τὸν ὁποῖον ὑπεδύθη τότε ὁ ἀείμνηστος μαθητὴς τῆς Πέμπτης τάξεως τοῦ Γυμνασίου μας Νικάνωρ Μέμμος. Τὸ δράμα ἦτο «ὁ χορὸς τοῦ Ζαλόγγου» τοῦ Περσεϊάδου. Τὸ παρεστήσαμεν δὲ εἰς τὴν ἄνω μεγάλην αἴθουσαν τοῦ Τραπεζείου Γυμνασίου, ἡ ὁποία ἦτο κατάμεστος ἀπὸ κόσμον ἐκεῖνο τὸ βράδυ. Ἦσαν δὲ καὶ Γάλλοι ἀξιωματικοὶ ὑπηρετοῦντες εἰς τὰ τότε στρατεύματα κατοχῆς τῆς Δυτικῆς Μακεδονίας. Τότε ἦτο στίς δόξες του ὁ καθηγητὴς μου Ἀθανάσιος Κανατσιούλης, διότι εἶχεν ἐκτιμηθῇ δεόντως ἡ ἀξία του εἰς τὸ μάθημα τῶν Γαλλικῶν

και ὅλοι και ὅλοι προσέτρεχον διὰ τὰς ἀνάγκας των τὰς μεταφραστικὰς πρὸς αὐτόν.

Ἰδιωτικῶς ἦτο πολὺ ἀπλοϊκὸς ἄνθρωπος ὁ Ἀθανάσιος Κανατσιούλης. Αὐτὸ τὸ ξέρω καλά, διότι τὸν ἐπεσκεπτόμην συχνὰ στὸ σπίτι του δι' ἀνάγκας τοῦ Γυμνασίου και τὸν συναντοῦσα ἀτημέλητον πολλάκις νὰ μετέρχεται τὰ οἰκιακά, ὡς συνεργάτης τῆς ἀειμνήστου οἰκοδεσποίνης συζύγου του, ἡ ὁποία ἦτο τὸ γένος Κούϊα. Εἰς τὸ καφενεῖον οὐδέποτε ἐλήγαιεν.

Εἰς τὰ μαθήματά του και εἰς τὰς δημοσίας ἐπισήμους ἐμφανίσεις ἐνεδύετο ἀξιοπρεπέστατα, φοροῦσε σκληρὸ καπέλλο, ἔφερε μπαστοῦνι ἀξίας και ἐβάδιζεν πάντοτε συνεσταλμένος. Ἦτο ξανθός, ἐκάπνιζεν πότε πότε και ἐφαίνετο ἀπροσδιορίστου ἡλικίας, διότι ἦτο πάντοτε ὑγιής και νευρώδης και ἀπὸ ἰδιοσυγκρασίας ὁ αὐτός. Τὸ μάθημά του τὸ καθίστα εὐτράπελόν πως, ἡ χρῆσις τῆς Σιατιστινῆς φρασεολογίας, ὅταν ἔκαμνεν παρατηρήσεις συμβουλευτικὰς πρὸς τοὺς μαθητάς. Οὐδέποτε εὐρίσκετο εἰς τὴν ἀνάγκην νὰ τιμωρήσῃ μαθητὴν του, διότι τοὺς μετέρχετο πατρικῶς.

Εἶχεν τρεῖς υἱοὺς και τρεῖς θυγατέρας, ὁ μεγαλύτερος Κωνσταντῖνος ὀνόματι ἦτο ταγματάρχης τοῦ Πυροβολικοῦ τιμηθεὶς μὲ τοὺς ἀκολούθους βαθμοὺς, διότι ἠτύχησε κατὰ τὴν Μικρασιατικὴν καταστροφὴν. Ἀπέθανε τὸν Ἰούλιον τοῦ 1972 και ἐτάφη σεμνὰ και ἀέριττα εἰς τὸ νεκροταφεῖον τῶν ἀγίων Ἀποστόλων. Παρηκολούθησα τὴν κηδεῖαν του. Ὁ ἄλλος υἱὸς του Παναγιώτης πτυχιούχος τῶν φυσικῶν ἐπιστημῶν, εἶναι ἔντιμος οἰκογενειάρχης και ὁ τρίτος ὁ Χαρίλαος, ὁ ὁποῖος ὑπῆρξε και μαθητὴς μου ἀπὸ τοὺς διακριθέντας, εἶναι πτυχιούχος τοῦ ἐθνικοῦ Μετσοβείου Πολυτεχνείου.

Ἀπὸ τὰς θυγατέρας του τὴν μὲν πρώτην Ἀγνούλαν ὀνόματι τὴν ἀποκατέστησεν εἰς τὴν Καρδίτσαν. Ἔλαβε σύζυγον τὸν Κωνσταντῖνον Δημ. Βόκαν ἀπὸ τὴν Σιάτισταν. Ἡ δευτέρα ἡ Μαλαματὴ ἠκολούθησε τὴν ἱατρικὴν ἐπιστήμην και εἶναι πτυχιούχος τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν. Δηθύθυνεν ἐπὶ ἔτη πολλὰ μὲ τὸν ἐπίσης ἱατρὸν φυματιολόγον Παπαδημητρίου ἀείμνηστον σύζυγόν της τὸ Σανατόριον τῆς Πεντέλης, ἡ δὲ τρίτη Φωτεινή, ἡ ὁποία ὑπῆρξε και φοιτήριά μου τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν βαθμολογηθεῖσα

κατά τὰς γραπτὰς καὶ προφορικὰς τῆς ἐξετάσεις τὰς πτυχιακὰς, διατελεῖ ἐν διαζεύξει ἀπὸ ἐτῶν. Διετέλεσεν ὡς κυρία Ἀλεξίου Γ. Λιάκου ἐκ Σιατίστης.

Τοῦ Ἀθανασίου Κανατσιούλη οἱ κόρες εἶναι οἱ πρῶτες, ποὺ ἐφοίτησαν εἰς τὸ Γυμνάσιόν μας τὸ Σιατίστης ἀμέσως μετὰ τὴν ἀπελευθέρωσιν τῆς πόλεως Σιατίστης κατὰ τὸ 1912. Προηγουμένως ἦτο κατ' ἐξοχὴν Γυμνάσιον ἀρρένων.

Ἦτο συγχρονισμένος συντηρητικὸς ἄνθρωπος ὁ καθηγητὴς Ἀθανάσιος Κανατσιούλης. Δὲν εὐνοοῦσε παρεκτροπὰς, ἀλλὰ καὶ δὲν ἔτεινεν εὐήκοον οὐς εἰς κατηγορίας ἀσυγχρονίστων ἀνθρώπων ἀπαιδευτῶν. Τὴν σύνεσίν του τὴν ὄντως ζηλευτὴν τὴν ἐχρησιμοποεῖ πρῶτον εἰς τὴν διακυβέρνησιν τῶν ὑποθέσεων τοῦ σπιτιοῦ καὶ τῆς οἰκογενείας του καὶ ἔπειτα ὡς ἐθνικὸς ἢ οἰκογενειακὸς σύμβουλος τῶν ἄλλων καὶ μόνον, ὅταν τοῦ ἐζητεῖτο ἡ γνώμη.

Διεφώνει πάντοτε μετὰ λόγου, ὅταν ἔβλεπεν ὑπερβολὰς εἶτε ὡς καθηγητὴς τοῦ καθηγητικοῦ συλλόγου εἶτε ὡς μέλος πατριωτικῶν σωματείων.

Ἐγνώριζε πολὺ καλὰ τὴν ἱστορίαν τῆς Σιατίστης τῆς ἐποχῆς του καὶ ὅταν ἠθέλαμεν νὰ ἀνατρέξωμεν εἰς τὰ περασμένα χρόνια τῆς πατρίδος μας συγγραφικῶς πρὸς τὸν Ἀθανάσιον Κανατσιούλην ἀπετεινόμεθα.

Αἱ πληροφορίες, τὰς ὁποῖας παρέχω περὶ τῆς ἱστορίας τῆς Σιατίστης αἱ παραδοσιακαὶ εἰς τὴν πραγματείαν μου «Μιά σκιαγραφία τῆς Σιατίστης» ποὺ ἐδημοσιεύθη εἰς τὸ «Μακεδονικὸν ἡμερολόγιον» τοῦ 1925 εἰς τοῦ Ἀθανασίου Κανατσιούλη τὴν εὐγενῆ προσφορὰν ὀφείλονται, ὅπως καὶ αἱ φωτογραφίαι τῆς οἰκογενείας του, ποὺ δημοσιεύω ἐκεῖ.

Ὅταν κάποτε ὡς συνάδελφός του κατόπιν τοῦ Γυμνασίου Σιατίστης κατὰ τὸ 1926 τοῦ ἐδιάβασα μιὰ περιγραφὴ τῆς εἰκόνος τῆς προσκομιδῆς τοῦ παρεκκλησίου μας τοῦ ἁγίου Μηνᾶ, ποὺ ἔγραψα διὰ τὸν «ἐθνικὸν κήρυκα» τῆς Ἀμερικῆς, τόσον εἶχεν εὐχαριστηθῇ, ὥστε ἐζήτησε νὰ τοῦ γράψω τὴν βιογραφίαν του.

Εἶμαι εὐτυχής, διότι ἠξιώθην εἰς τὸ παρὸν βιβλίον μου νὰ ἐκπληρώσω ἐν μέρει τὸν διακαῆ πόθον τοῦ ἀειμνήστου καθηγητοῦ μου διὰ τῆς δημοσιεύσεως τῶν ὀλίγων μου αὐτῶν γραμμῶν.

Εἰς μαρτύριον δὲ τῆς ἐκτιμήσεως τὴν ὁποίαν ἔτρεφα πρὸς τὸν σεβαστὸν μου αὐτὸν καθηγητὴν τοῦ γυμνασίου μας εἶναι καὶ μία ἐπιστολή, τὴν ὁποίαν τοῦ ἀπηύθυνα ἐκ Γερμανίας, ὅταν ἐσπούδαζα εἰς τὴν Λιψίαν, πληροφορηθεῖς δι' ἰδίας του ἐπιστολῆς, ὅτι ἔγινε συνταξιούχος. Τὴν παραθέτω ὁλόκληρον εὐγενῶς λίαν παραχωρηθεῖσάν μοι ὑπὸ τοῦ ἀγαπητοῦ μοι μαθητοῦ μου υἱοῦ του Χαριλάου 'Αθ. Κανατσιούλη. 'Ιδού αὐτή.

Λιψία 12.11.1927.

Σεβαστέ μοι κ. 'Αθ. Κανατσιούλη,

Μὲ τὸ ἐκφραστικώτατο γράμμα σας ἔμαθα, ὅτι τὸ Κράτος ἀναγνωρίζον τοὺς πνευματικούς σας κόπους Σᾶς κατέταξεν εἰς τὴν χορείαν τῶν ἐντίμων VETERANORUM του. Αὐτὸ εἶναι τιμὴ σας καὶ ἡ θέσις σας εἶναι ζηλευτὴ ἀπὸ πολλοὺς νέους ἐπιστήμονας. Εἶθε νὰ ἀξιωθῶμεν καὶ ἡμεῖς μετὰ 45ῃ ὅλην πνευματικὴν ἐργασίαν νὰ λάβωμεν τὴν περ γ α μ η ν ἢ ν αὐτὴν τῆς ἀναπαύσεως ἀπὸ τῶν καθηκόντων μας. Γιαυτὸ νὰ εἰσθε ὑπερῆφανος! Σεῖς ἐφθάσατε ἐκεῖ, πού πολλοὶ ὅμοιοί σας δὲν ἐφθασαν, αὐτὸ εἶναι τὸ γεγονός, τὸ ὅποιον ποτὲ δὲν πρέπει νὰ λησμονῆτε καθὼς καὶ τὸ ἄλλο τὸ ἐξ Ἰσου σπουδαῖον, ὅτι ἐξετελέσατε εὖορκα καὶ πιστὰ τὰ πολλαπλᾶ σας καθήκοντα πρὸς τὴν παιδείαν, τὴν κοινωνίαν καὶ τὸ ἔθνος. Πάντοτε θὰ σᾶς συνοδεύῃ ἡ εὐχὴ καὶ ἡ ἐγκάρδιος ἀγάπη χιλιάδων μαθητῶν σας, εἰς τοὺς ὁποίους ὄντως ἐδώσατε πολλὰ ἀπὸ τὰ ἀπαραίτητα διὰ τὴν κοινωνικὴν βιοπάλην ἐφόδια. Εὐχομαι ὁλοψύχως νὰ ἐορτάσωμεν καὶ τὴν πεντηκονταετηρίδα ἀπὸ τῆς ἐποχῆς τῆς ἀποχωρήσεώς σας.

Καὶ ἐδῶ εἰς τὸ Πανεπιστήμιόν μας ἐφέτος ἀπεμακρύνθησαν λόγῳ ὀρίου ἡλικίας δύο ἐπιστημονικοὶ κολοσσοί: 'Ο καθηγητὴς τῆς ἱστορίας κ. KROMAYER καὶ ὁ καθηγητὴς τῆς Λατινικῆς Λογοτεχνίας ZARNCKE.

«οἷηπερ φύλλων γενεή, τοίη δὲ καὶ ἀνδρῶν».

“Οσοὶ ζήσωμεν ὅλοι θὰ περάσωμεν ἀπὸ τὸ στάδιο αὐτὸ τὸ ἐντιμο. Τὸ Γυμνάσιο κ. Κανατσιούλη εἶναι δικό σας καὶ μορεῖτε ἀκωλύτως νὰ πᾶτε καὶ νὰ περνᾶτε τίς ὥρες τῆς ἀνίας σας, διότι

ὅλους τοὺς διδάσκοντας τοὺς ἔχετε παιδιά σας, συνεπῶς δὲν θέλω νὰ ἔχητε τὴν παραμικρὰ συγκίνησιν καὶ λύπη γι'αὐτό.

Διὰ τὰς μεταβολὰς τοῦ προσωπικοῦ τοῦ Γυμνασίου μας λυπήθηκα. Ὁ καὺμένος ὁ Θανάσης! Δὲν φροντίζει αὐτὸς ὁ ἄνθρωπος, ὅταν πρέπει. Διὰ τὴν ἀρωγὴν τοῦ Ὑπουργείου πρὸς τὸ Γυμνάσιον εὐχαριστήθηκα πολὺ. Τώρα πὰρ τὸ Γυμνάσιό μας θὰ γίνη τέλειο. Ἀλλὰ αὐτὸ πάλιν ἐπὶ τῆς Γυμνασιαρχίας σου ἔγινε. Στοὺς καλοὺς κ. συναδέλφους μετὰ τοῦ κ. Γυμνασιάρχου πολλοὺς χαίρετισμοὺς καθὼς καὶ στοὺς ἀγαπητοὺς μου οἰκείους σας. Ἰδιαιτέρως στὸν Κώστα. «VIELE GRÜSSE». Γράφετέ μου συχνότερα.

Μὲ πολλὴν ἀγάπην
Χρῖστος Κ. Καπνουκάγιας

Ο ΝΙΚΟΛΑΟΣ ΚΑΡΑΪΤΑΙΔΗΣ

«Ὁ καιρὸς ἐργασίας ὥρα πανηγύρεως»
(Τριωδίου)

Ἦτο, ὅπως ὁ ἴδιος μοῦ εἶπεν, ἀπόφοιτος τῆς Σχολῆς ΣΤΑΤ-ΡΟΥ των Ἱεροσολύμων, τὴν ὁποίαν διηύθυνεν ὁ μακαρία τῇ λήξει ἀρχιεπίσκοπος Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΣ ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΣ.

Τὸν εἶχα καθηγητὴν μου τῶν Τεχνικῶν μαθημάτων εἰς τὴν πρώτην καὶ τὴν δευτέραν τάξιν τοῦ Τραπεαντζίου Γυμνασίου Σιατίστης.

Ὑψηλόσωμος, παχὺς καὶ εὐγενής, εὐγενέστατος καθηγητής. Εἶχε τόσην φαλάκραν, ὥστε ἠναγκάζετο νὰ φορῇ περούκαν εἰς τὴν ὄντως ἀγίαν του κάραν.

Ἐκάθησεν ἐπὶ ἐνοικίῳ εἰς δύο σπίτια τῆς Σιατίστης: Εἰς τὸν οἶκον Γεωργίου Νιούκα (κοινῶς Λιῶλιου τ' Νιούκα) ἐγγὺς τῆς συνοικίας Μπούνου καὶ ἔναντι τοῦ σπιτιοῦ τοῦ κ. Μπόραβου καὶ εἰς τὸ σπίτι μίᾳ γραίας τότε οἰκοδεσποίνης Λένου τς' Κουτμα-νίνας. Τὸ πρῶτον ἀνεκαινίσθη ἤδη ἐκ θεμελίων ἐπὶ τῇ βάσει νεωτεριστικοῦ σχεδίου. Ὅταν δὲ ἔμενεν εἰς τὸ δεύτερον αὐτὸ σπί-

τι συνειργάσθην μαζί του ὡς καλλιτεχνικός του βοηθός εἰς τὴν διακόσμειν τῆς πόλεως Σιατίστης κατὰ τὴν ἐπίσκεψιν τοῦ Ἑλευθερίου Βενιζέλου Πρωθυπουργοῦ τότε τῆς Ἑλλάδος εἰς τὴν πόλιν μας ἐπὶ πληρωμῇ. Τὴν 17ην τοῦ μηνὸς Αὐγούστου τοῦ 1918 μετέβημεν εἰς τὸ Δημαρχεῖον Σιατίστης καὶ εἰσεπράξαμεν τὸ ἀντίτιμον τῆς ἐργασίας μας τῆς καλλιτεχνικῆς ἀμφότεροι.

Ἐξαιρέτου ἀνθρώπου τύπος ἦτο ὁ εὐχαρις αὐτὸς τῶν ἁγίων τόπων καλλιτέχνης, καθηγητῆς μας.

Τὸν ἐξετίμησα πάρα πολὺν μὲ ὅλον τὸ σέβας τοῦ καλοῦ μαθητοῦ πρὸς τὸν ἀγαθὸν διδάσκαλον κατὰ τὸν χρόνον τῆς συνεργασίας μας κατὰ τὸ 1918 εἰς τὸ σπίτι του «τῆς Λένως τς' Κουτμανίνας» ζωγραφίζοντας τὰς ἐπιγραφὰς τῶν ἀψίδων ἀπὸ τὰς ὁποίας θὰ διήρχετο ὁ Ἑλευθέριος Βενιζέλος μὲ τὴν ἀκολουθίαν του καθὼς καὶ τὰ γράμματα τῶν στύλων ἀπὸ τοῦ ἁγίου Δημητρίου μέχρι τῆς Μητροπόλεως.

Γιὰ μιὰ στιγμή βλέπω τὸν κ. Καραϊτλίδη νὰ σταματᾷ καὶ νὰ μοῦ λέγῃ: «καὶ τώρα, Καπνουκάγια, πρέπει νὰ βροῦμε ἓνα δίστιχο, ποὺ νὰ ἔξῃ τὸν αὐτὸν σχεδὸν ἀριθμὸν γραμμάτων διὰ νὰ δάλωμε τὸ ἓνα εἰς τὴν μίαν πλευρὰν τοῦ δρόμου καὶ τὸ ἄλλο εἰς τὴν ἀπέναντι».

Βασανισθήκαμε καὶ οἱ δύο μας καὶ ἐν τέλει τοῦ εἶπα: «Τὸ βρῆκα», «ποῖο εἶναι, μοῦ λέγει».

Ἀπὸ τῆς μιᾶς μεριᾶ ΖΗΤΩ ΤΟ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ ΚΛΕΟΣ καὶ Ο ΕΛΕΤΘΕΡΙΟΣ ΒΕΝΙΖΕΛΟΣ ἀπὸ τὴν ἄλλην.

Τοῦ ἤρρεσεν, ἡὐχαριστήθη καὶ ἔτοι τὸν ἔβγαλα ἀπὸ τὰ στενά τῆς βασάνου πρὸς ἐπίνοιαν.

Ὅταν ἤμην μαθητῆς τῶν ἀνωτέρων γυμνασιακῶν τάξεων τὸν ἐβοήθησα ἐπίσης πολὺν εἰς τὴν διοργάνωσιν τῶν γυμνασιακῶν μας μαθητικῶν παραστάσεων ἰδίᾳ τῆς ΣΤΡΙΓΓΛΑΣ τοῦ Ἀντωνοπούλου καὶ τοῦ χοροῦ τοῦ Ζαλόγγου τοῦ Περσεσιᾶδου.

Τόσον μάλιστα εἶχεν εὐχαριστηθῇ ἀπὸ τὴν λίαν ἐπιτυχή ἀπόδοσιν τῆς παραστάσεως τῆς Στρίγλας, ὥστε ἐφωτογραφήθημεν μαζί του ἐπὶ τῆς σκηνῆς κατὰ τὴν τελικὴν πρόβαν. Ἐγὼ εἰς τὸ δρᾶμα αὐτὸ ὑπεδύθην τὴν μάγισσαν Στρίγλαν μὲ ἓνα

κουρελιασμένο φόρεμα και με υποκριτικήν αυτοδίδακτον τέχνην, ἡ ὁποία τὸν εἶχε συγκινήσει βαθύτατα.

Τότε δὲ εἰς τὴν παράστασιν τοῦ «Χοροῦ τοῦ Ζαλόγγου» ἀπήγγειλα καὶ τὸ μακροσκελέστατον Γαλλικὸν ποίημα SERREZ VOS RANGS ἐπὶ τῆς σκηνῆς, πὺν εἶχαμεν στήσει εἰς τὴν ἀνατολικὴν πλευρὰν τοῦ ἄνω ὀρόφου τοῦ Τραπαντζείου Γυμνασίου Σιατίστης ἀκριβῶς ἀπέναντι τῆς σημερινῆς μονίμου σκηνῆς τοῦ αὐτοῦ Γυμνασίου.

Δὲν θὰ λησμονήσω ἐπίσης ποτὲ τὰ γέλια, πὺν κάναμε, ὅταν γυρίζαμε ἀπὸ μὰ γυμνασιακῆ μας ἐκδρομῇ περὶ εἰς τὰ Γρεβενά, ὅπου εἶχαμεν παραστήσει τὸν αὐτὸν «Χορὸν τοῦ Ζαλόγγου» κατὰ τὸ 1919 ὡς μαθηταὶ τῆς πέμπτης τάξεως τοῦ Γυμνασίου πάλιν ὑπὸ τὴν καλλιτεχνικὴν του ἐπιστάσιαν.

Ἐπεστρέφαμεν περὶ, ὅπως καὶ ἐπήγαμεν, ἀπὸ τὰ Γρεβενὰ εἰς τὴν Σιάτισταν.

Ὅλοι τοὺς εἶχαν ἀκολουθήσει τὸν ἄνω δρόμον τῆς ἀτραποῦ ἐπὶ τῆς πλαγιᾶς τοῦ βουνοῦ, ἡμεῖς οἱ δύο τὴν λακκιάν, πὺν εἶχε τὴν ἄφθονον ἄμμον παραφυάδος τοῦ Ἀλιάκμονος ποταμοῦ, πὺν κατὰ τὸ θέρος στεριεύει. Καὶ οἱ δύο μας ὡς εὐσώμοι εἴμεθα βραδυκίνητοι καὶ τὸ δύσβατον τῆς ἀμμουδιᾶς ἐπέτεινε τὴν βραδύτητα τόσον, ὥστε νὰ ἀνησυχῇ ἡ πρωτοπορεία καὶ νὰ ἀνατρέξῃ πρὸς ἀνεύρεσίν μας. Σημειωτέον, ὅτι μᾶς ἀναζητοῦσαν, διότι εἶχε σουρωπώσει καὶ εἶχαν χάσει τὸν δρόμον, πὺν ἔπρεπε νὰ ἀκολουθήσουν. Ἀπεδείχθη, τοὺς εἶπε τότε ὁ καθηγητῆς, ὅτι ἔχετε τὴν ἀνάγκην μας. Ἦτο δὲ τότε ὁ δρόμος ἐκεῖνος, πὺν ἠκολουθήσαμεν, σχεδὸν ἀδιάβατος.

Ὡς καθηγητῆς τῶν τεχνικῶν μαθημάτων ὁ Νικόλαος Καραϊτλίδης εἰς τὸ Γυμνάσιόν μας εἰσήγαγεν τὸ ἐλεῦθερον Σχέδιον, τὸ ὁποῖον ὅμως προϋποθέτει ἄσκησιν ἐπὶ τοῦ περιωρισμένου σχεδίου μὲ τετραγωνάκια, τὸ ὁποῖον εἶναι ἀπαραίτητον διὰ τὴν τόνωσιν τῆς φυσικῆς λειτουργίας τοῦ ὀφθαλμοῦ. Εὐτυχῶς, πὺν εἶχε προηγηθῇ ἡ ἄσκησις αὕτη εἰς τὰς δύο ἀνωτέρας τάξεις τοῦ Δημοτικοῦ Σχολείου ἀπὸ τὸν ἀλησμόνητον διδάσκαλόν μας Ζήσιν Νικ. Ζωγράφον τὸν Ἀον καὶ ἔτσι κατῳρθωσα νὰ ἀνταποκριθῶ εἰς τὸν αἰφνιδιαστικὸν αὐτὸν τρόπον τῆς

ιχνογραφήσεως, τὸν ὁποῖον καθιέρωσεν εἰς τὰς πρῶτας γυμνασιακάς μας τάξεις ὁ Νικόλαος Καραϊτλίδης.

Εἰσήγαγεν ἐπίσης τὸ ἱχνογραφικὸν BLOCK ἥτοι ἑνὸς χαρτοφύλακος μὲ ἱχνογραφίας φύλλα σύνδρομον καθὼς καὶ τὴν χρῆσιν τῶν μολυβιδῶν FABER κατ' ἀριθμούς, ὅπως ἐπίσης καὶ τὴν χρησιμοποίησιν τῆς ὕδατογραφίας, τῆς AQUARELLAS καλουμένης Ἰταλᾶστὶ ἥτοι κοινῶς νερομπογιᾶς, ἡ ὁποία μᾶς ἐνεθουσίασε.

Τέλος αὐτὸς πρῶτος μᾶς ὠδήγησεν εἰς τὴν ἐκ τοῦ φυσικοῦ ἱχνογράφου καὶ ζωγραφίαν. Ἐξωγραφίσαμεν κλάδον καστανέας τοῦ Γυμνασίου μας, νεκροκεφαλὴν, ἀνθοδέσμας καὶ διάφορα τοπία, τὰ ὁποῖα ἐπισκεπτόμεθα καὶ τὰ ἐξωγραφίζαμεν ἐπὶ τόπου, ὅπως π.χ. τὴν ἐκκλησίαν τοῦ ἁγίου Γεωργίου, τοῦ Ἀγᾶ τὸν τσεσμέ εἰς τὴν τοποθεσίαν Τσιπουτούρας καὶ πολλὰ ἄλλα, τὰ ὁποῖα διατηροῦσα ἀνέπαφα καὶ μὲ θρησκευτικὴν εὐλάβειαν εἰς τὸ Ντουλάπι τοῦ παλαιοῦ μας δωματίου τοῦ πατρικοῦ μας σπιτιοῦ μαζί μὲ τὸ ALBUM τῶν εἰκόνων τῆς Ἑλβετικῆς Σιοκολάτας NESTLEE ὅπως καὶ τὸ περίφημον τετράδιον τῆς Καλλιγραφίας εἰς τὸ ὁποῖον εἶχα ἀποθησαυρήσει ὅλα τὰ μαθήματα τὰ ὄντως καλλιτεχνικώτατα τοῦ μαθήματος τῆς Καλλιγραφίας ὑπὸ τοῦ ἀεμνήστου καθηγητοῦ μου Νικολάου Καραϊτλίδου. Ὅλα μοῦ τὰ ἀφῆρεσαν μαζί μὲ ὅλας μου τὰς φωτογραφίας οἰκεῖοι ἄνθρωποι ὑποθέτω.

Ἡ λύπη μου εἶναι μεγάλη, διότι δὲν ἤμπορῶ νὰ παραθέσω δείγματα τῆς τότε καλλιτεχνικῆς μου προόδου εἰς τὰ μαθήματα τῆς Ζωγραφικῆς καὶ Καλλιγραφίας.

Ἀπὸ τὴν ἐποχὴν, πού ἔφυγεν ὁ καλλιτέχνης αὐτὸς καθηγητὴς τῆς πεπαιδευμένης χειρὸς καὶ καλλιεργημένης ψυχῆς «ἀπέσβετο τὸ λάλον ὕδωρ τῆς καλλιτεχνίας» ἀπὸ τὸ ὀνομαστὸν Τραπάντζειον Γυμνάσιον.

Ὁ Νικόλαος Καραϊτλίδης βαθμολογοῦσεν ὡς Καλλιτέχνης μὲ προϋπόθεσιν τὸν βασικὸν βαθμὸν τῆς προαγωγῆς τοῦ μαθητοῦ, διότι ἐφρόνει, ὅτι ἡ ἐπίδοσις τοῦ μαθητοῦ εἰς τὴν καλλιτεχνίαν εἶναι ζήτημα φυσικῆς δεξιότητος. Ἐπίστευεν δέ, ὅτι ὁ φύσει ὑστερῶν εἰς τὰ ἄλλα μαθήματα κατὰ πρῶτον λόγον ὑστεροῦσεν εἰς τὰ τεχνικὰ μαθήματα καὶ δὲν εἶχεν ἄδικον.

Ἦτο ἄγαμος καὶ συνέζη μὲ τὸν ἀνεψιόν του Χρῆστον Καραϊτλίδην ταμειακὸν ὑπάλληλον. Ἐχθροὺς συναδέλφους δὲν εἶχεν, διότι ὅλους τοὺς εἶχε φίλους ἀπὸ τὴν εὐγενῇ συμπεριφορὰν του καὶ τὸ ἀγαθὸν του συνειδός. Γελαστὸς ἦτο πάντοτε, οὐδέποτε τὸν εἶδα δύσθυμον. Συνεδέετο πολὺ μὲ τὸν διεθυντὴν τοῦ οἰκοτροφείου, ποὺ εἶχε φέρει ὁ Ἱερόθεος Ἀνθουλίδης ἀπὸ τὴν Κωνσταντινὸν-πολιν νομίζω, Μανωλάκην ὀνόματι.

Ὁ Νικόλαος Καραϊτλίδης εἶχεν ἀγαπητὴ ἀπὸ τὴν κοινωνίαν τῆς Σιατίστης, διότι εἰργάσθη παντοιοτρόπως διὰ τὴν πρόοδόν της. Ἔκαμε δὲ μὲ πηλὸν καὶ ἓνα ἀγαλματάκι τῆς Σιατίστης πολὺ ἐπιτυχημένο, καὶ τὸ ἐδώρισεν εἰς τὸ Γυμνάσιον.

Κατόπιν μετετέθη εἰς τὴν Θεσσαλονίκην ὅπου καὶ τὸν συνήντησα ἓνα μεσημέρι καὶ φάγαμε μαζὶ εἰς τὸ ἐστιατόριον «ὁ Γέρος τοῦ Μωριά», ὅπου συνήθιζε νὰ τρώγῃ, ἐπὶ τῆς Λεωφόρου ἐθνικῆς ἀμύνης, ὅπως ἐλέγετο τότε ἡ κεντρικὴ ὁδὸς τῆς Θεσσαλονίκης. Μετὰ καιρὸν ἔμαθα, ὅτι ἀπέθανεν.

Ὡς εὐγενὴς τοῦ καθηκόντος ξένος καθηγητῆς διήλθεν ἀπὸ τὴν Σιατίστην ὁ Νικόλαος Καραϊτλίδης διδάξας τὴν ἀξιοπρεπῆ διαβίωσιν καὶ τὸ κοινωνικὸν μέτρον ἐν παντί ὡς ἀληθὴς καλλιτέχνης.

Χαρακτηριστικὴ δι' ὅλους ἡμᾶς τοὺς χρηματίσαντας μαθητὰς του ὑπῆρξεν ἡ φράσις του «Π ο λ ε μ ᾱ τ ε», τὴν ὁποίαν ἐχρησιμοποιοῖ πάντοτε, ὅταν ἀρχίζαμε τὴν ἐργασίαν μας εἰς τὰ μαθήματά του. Καὶ ἦτο ὄντως τὸ πεδίου τοῦ πολέμου τῆς εἰρήνης ἡ ὥρα τοῦ μαθήματός του.

ΔΕΥΤΕΡΑ ΤΑΞΙΣ

Ο ΙΩΑΝΝΗΣ ΠΑΠΑΝΙΚΟΛΑΟΥ

(κοινῶς ΠΑΠΑΚΟΛΙΟΣ)

«Ὁ ἐλέγχων μετὰ παρορησίας εἰρηνοποιεῖ»
Παροιμιῶν

Ὅταν τὸν εἶχα καθηγητὴν μου εἰς τὸ Γυμνάσιον Σιατίστης ἦτο ἱερωμένος. Τὸν ἐνθυμοῦμαι ὅμως καὶ ὡς λαϊκὸν χειροτονηθέντα ἀπὸ τὸν τότε ἀρχιερεᾶ Ἱερόθεον Ἀνθουλίδην. Ἦτο υἱὸς ἱερέως, ὁ ὁποῖος εἶχε μεγάλην φήμην καλλιφώνου ἱεροψάλτου. Αὐτὸν ἐγώ

ἀμυδρῶς πως τὸν ἐνθυμοῦμαι. Τὸ γενεαλογικὸν τοῦ δένδρον φαίνεται, ὅτι ἀνάγεται εἰς οἰκογένειαν εὐφυῶν Σιατιστέων. Τὸ πατρικὸν τοῦ σπίτι ἦτο ἓνα μικρὸ σπιτάκι, τὸ ὁποῖον εἶχαν ματαποιήσει κἄπως διὰ νὰ καταστήσουν ἀνετωτέραν τὴν διαβίωσίν των. Εὐρίσκετο εἰς τὴν παλαιὰν ὁδὸν ἀναπαύσεως. Συνωρεῦετο δὲ μὲ τὸ σπίτι τοῦ Ἰωάννου Βέρρου, ὁ ὁποῖος εἶχε σύζυγον τὴν Μαριγῶ Κουλάνδρου, ἀδελφὴν τοῦ Βουλευτοῦ Θεσσαλονίκης Νικολάου Κουλάνδρου, υἱοῦ τοῦ Ἀποστόλου Κουλάνδρου. Σήμερον εἶναι οἰκόμεδον.

Ο ΙΩΑΝΝΗΣ ΠΑΠΑΝΙΚΟΛΑΟΥ Ὁ ΠΑΠΑΚΟΛΙΟΣ

Ἀπὸ φωτογραφίαν τοῦ τοῦ 1912

Ὁ καθηγητὴς μου Ἰωάννης Παπανικολάου καὶ ὁ Νικόλαος Κουλάνδρου ἦσαν τόσον ὁμοίομορφοι, ὥστε ἤμποροῦσε κανεὶς νὰ τοὺς ἐκλάβῃ ὡς ἀδελφούς. Ἡρέσκετο δὲ πολὺ ὁ Παπακολιὸς υἱὸς νὰ κάμνῃ τὸν περίπατόν του κατὰ τὰς ὥρας τῆς σχολῆς του μὲ τὸν ἱατρὸν Παπανικολάου, ὁ ὁποῖος ἦτο ὁ λογιώτερος ἱατρὸς τῆς πόλεως. Μὲ τὸν ἱατρὸν αὐτὸν εἴμεθα πρῶτοι γείτονες οἰκιακῶς

πρὸς Βορρᾶν. Δι' αὐτὸ πρῶτος, πὺν ἔτρεξεν εἰς βοήθειάν του, ὅταν ἀπέθνησκεν ἓνα βροχερὸν βράδυ τοῦ 1915 ἦτο ὁ ἀδελφός μου Τζιῶρτζιος.

Ὁ Ἰωάννης Παπανικολάου ἐ χρημάτισεν καθηγητὴς τῶν Θρησκευτικῶν τοῦ Τραπαντζεῖου Γυμνασίου Σιατίστης, Οἰκονόμος τῆς ἱερᾶς Μητροπόλεως Σισανίου καὶ Σιατίστης ἐπὶ τῆς ἀρχιερατείας τοῦ Ἱεροθέου Ἀνθουλίδου, δεξιὸς ἱεροφάτης καλλιφωνότατος τοῦ Μητροπολιτικοῦ ναοῦ τῆς Χώρας — Σιατίστης, Διευθυντὴς τοῦ Γυμνασιακοῦ οἰκοτροφείου καὶ ἐξαίρετος γυμνασιακὸς καθηγητὴς τῶν ἀρχαίων καὶ νέων ἑλληνικῶν εἰς τὴν Δευτέραν τάξιν τοῦ Γυμνασίου Σιατίστης κατὰ τὸ 1915. Ἐξαιρετικοῦ ἐπιβάλλοντος καθηγητῆς.

Δὲν γνωρίζω ἀκριβῶς τὰ τυπικὰ προσόντα τῆς μορφώσεως τοῦ Ἰωάννου Παπανικολάου, ἀλλὰ ἐκεῖνο, πὺν ξέρω καλὰ εἶναι, ὅτι ἦτο ἄριστος καθηγητὴς ἰδίᾳ κατὰ τὴν διδασκαλίαν τῶν ἀρχαίων Ἑλληνικῶν, τὰ ὁποῖα μᾶς ἐδίδασκεν εἰς τὴν Δευτέραν τάξιν τοῦ ἑξαταξίου Γυμνασίου Σιατίστης.

Ἐδιδάχθημεν «Ξενοφῶντος Ἑλληνικά» — Λουκιανοῦ «ἐνύπνιον καὶ Ἀνάχαρσιν» — Συντακτικὸν καὶ Θεματογραφίαν. Μεθοδικώτατος καθηγητῆς. Αὐτὸς μᾶς ἔθεσε τὰς βάσεις εἰς τὴν ἀρχαίαν ἑλληνικὴν γλῶσσαν.

Οὐδὲ εἰς τὰ Πανεπιστήμια ἡμέτερα καὶ ξένα συνήνητσα τοιαύτην μεθοδικότητα διδασκαλίας καὶ διορθωτικὴν ὑπομονὴν ἐπιστήμονος διδασκάλου οἷαν εἰς τὸν ἱερωμένον μου αὐτὸν καθηγητὴν.

Ἦτο ὀφθαλμοφανές, ὅτι ἦτο κάτοχος τέλειος αὐτῶν, πὺν ἐδίδασκεν. Καὶ τοῦτο, διότι μόνος του ἔκαμνεν φαίνεται ἐρμηνευτικὴν ἐφαρμογὴν τῶν συντακτικῶν καὶ γραμματικῶν κανόνων πρὸς κατανόησιν τῶν ἐκκλησιαστικῶν κειμένων, τὰ ὁποῖα ἤθελε νὰ τὰ γνωρίξῃ σημασιολογικῶς κατὰ βάθος.

Μετεγλώττιζεν ἄριστα καὶ ἐκ τοῦ προχείρου νεοελληνικὰς φράσεις εἰς τὴν ἀρχαίαν ἑλληνικὴν καὶ παρακολουθοῦσε τὰ γραπτὰ ἀσκητικὰ θέματα τῶν πολλῶν διαγωνισμῶν μας μετ' ὅσῃ ἀκρίβειαν καὶ ἐπιμέλειαν, ὥστε μᾶς εἶχε κάμει σχεδὸν ὅλους λάτρεις τῆς ἀρχαίας μας ἑλληνικῆς γλώσσης.

Μᾶς εἶχε μάθει ἀπ' ἑξῶ ὅλους τοὺς κυριωτέρους συντακτικούς καὶ γραμματικούς κανόνας καὶ μᾶς εἶχε κάμει μικροὺς ἀρχαί-

ους "Ελληνας και ὑποψηφίους φιλολόγους. 'Ομολογῶ, ὅτι ἡ βασική φιλολογικὴ μου κατάρτισις ὀφείλεται εἰς αὐτόν μου τὸν ἀείμνηστον καθηγητὴν δι' ὃ καὶ τὸ φιλολογικόν μου εἶναι δὲν τὸν λησμονεῖ.

Καὶ εἰς τὰς ἄλλας γυμνασιακὰς μου τάξεις ἤκουσα Συντακτικὸν διδασκόμενον ἀπὸ διαφόρους καθηγητὰς καὶ μάλιστα ἀπὸ εἰδικοὺς φιλολόγους, ἀλλὰ κανεῖς δὲν εἶχε κτῆμα τοῦ τὸν μηχανισμὸν τῆς ἀρχαίας ἐλληνικῆς συντάξεως, ὅπως αὐτός. 'Η ἐκ στήθους διδασκαλία τοῦ τῶν κυριωτέρων κανόνων τῆς Γραμματικῆς καὶ τοῦ Συντακτικοῦ μᾶς εἶχε κάμει «Ξεφτέρια» καὶ τοὺς ἐνθυμοῦμαι, ὅπως ἀπὸ αὐτὸν τοὺς ἔμαθα καὶ ὁμοιοτρόπως τοὺς ἐδίδαξα ὡς καθηγητὴς τοῦ Γυμνασίου.

'Ο διακαὴς τοῦ πόθος ἦτο νὰ μεταδώσῃ εἰς ὅλους μας ἐκεῖνο, ποὺ αὐτὸς κατεῖχεν ὡς ἐπιστήμων διδάσκαλος τῆς ἀρχαίας ἐλληνικῆς γλώσσης, διότι τὸ εἶχεν αἰσθανθῇ ὁ ἴδιος ὡς ἀνάγκην τοῦ διὰ νὰ κατανοήσῃ τὰ ἀρχαῖα ἐκκλησιαστικά κείμενα.

Τὰ περὶ ταυτοπροσωπείας, περὶ ἑτεροπροσωπείας, περὶ κατηγορηματικῆς μετοχῆς, περὶ συντάξεως τῶν προθέσεων, περὶ τῶν ρηματικῶν τύπων τῶν ἀνωμάτων ἰδίᾳ ρημάτων, περὶ ἐτυμολογίας, περὶ συντάξεως τῶν ρημάτων, περὶ τῆς σημασίας τῶν συνωνύμων καὶ λοιπὰ τὰ εἶχαμεν μάθει «νεράκι». 'Αθάνατος μεταλαμπαδευτὴς τῆς γνώσεως καθηγητὴς ἀπὸ ἀγάπην καὶ ἐνθουσιασμὸν πρὸς τὸ ἐπιτελούμενον καθήκόν του. 'Ο ἴδιος μετεβάλλετο ψυχῇ τε καὶ σώματι εἰς ἀρχαῖον "Ελληνα, ὅταν ἐδίδασκεν ἀρχαῖα "Ελληνικά.

Θεῖκόν πρότυπον.

Καθηγητὴς χωρὶς ἱεροπρέπειαν καὶ σοβαρὸν ἐπιβάλλον δὲν ἐπιδρᾷ.

Ἡ τύχησα νὰ εἶμαι καὶ κανονάρχης τοῦ δεξιὸς εἰς τὴν ἐκκλησίαν, διότι ἦτο καὶ ἱεροψάλτης, ὅπως εἶπα. Μᾶς εἶχεν διδάξει, ὅτι τὸ ἐξαποστειλάριον εἶναι ἡ περίληψις τοῦ εὐθινοῦ Εὐαγγελίου καὶ μᾶς ἄφηνεν νὰ τὸ εὗρωμεν μόνοι μας οἱ κανονάρχαι μετὰ τὴν ἐκφώνησιν τοῦ ἱεροῦ Εὐαγγελίου. "Ὅπως ἐπίσης ἐπέμεναν πολὺ εἰς τὸ ἥθος τῆς ἀναγνώσεως τῶν ἐκ-

κλησιαστικῶν μας ἀναγνωσμάτων. Εἰς τὴν ἀνάγνωσιν αὐτῶν προτιμοῦσεν πάντοτε ἐμένα.

Ὅταν ἐδίδασκεν ἢ ὅταν ἔψαλλεν ἢ ὅταν ἐκήρυττεν δημοσίᾳ εἰς ἓνα προσεῖχεν: Π ὥ ς θ ᾶ ἐ π ι δ ρ ᾶ σ η π ρ ο τ υ π ω δ έ ς. Τὰς εὐτυχεῖς στιγμὰς, τῆς πνευματικῆς ἀνατάσεως, ποὺ ἔζησεν ἡ Ρώμη ἐπὶ τῆς ἐποχῆς τῶν δύο λογίων της QUINTILIANUS = Κουϊντιλιανοῦ καὶ SENECA = Σενέκα ἐξήσαμεν καὶ ἡμεῖς εἰς τὴν Σιάτισταν Μ.Μ. τηρουμένων τῶν ἀναλογιῶν κατὰ τὰ ἔτη τῆς δράσεως τοῦ καθηγητοῦ Ἰωάννου Παπανικολάου καὶ τοῦ ἀρχιερέως Ἱεροθέου Ἀνθουλίδου.

Τοῦ ἰδανικοῦ τῆς ἄκρας καθαρευούσης καὶ τῆς ἱεροπρεποῦς ἐμφανίσεως εἰς τὸ κάθε τι ὁ Παπακολιός, τῆς ἀπλῆς μέσης γλώσσης καὶ τοῦ πρακτικοῦ πνεύματος ὁ Ἱεροθέος.

«Ποιὸς τὰ λέει καλλίτερα, Χριστάκι» (φαίνεται, ὅτι ἦτο Κρητικόπουλο ὁ Ἱεροθέος) μὲ ἐρωτοῦσεν ὁ Δεσπότης: «ἐγὼ ἢ ὁ ἄγιος Οἰκονόμος» — «Σεῖς, Σεβασμιώτατε», ἦτο ἡ ἀπάντησίς μου.

Διότι ὄντως ὁ λαὸς περισσότερον ηὐχαριστεῖτο ἀπὸ τὸ κήρυγμα τὸ ἀπλοῦν καὶ κατανοητὸν τοῦ Ἱεροθέου παρὰ ἀπὸ τὸ ἱεροπρεπές, ἀλλὰ μακρὸν καὶ γριφῶδες κήρυγμα τοῦ Παπανικολάου.

Εὐγενὴς διδακτικὴ ἄμλλα, ποὺ δὲν παρουσιάζεται τόσον συχνὰ εἰς τὰς κοινωνίας τῶν λαῶν.

— Αὐτὸ τὸ γριφῶδες ἀλληγορικὸν πολλάκις κήρυγμα τοῦ Παπακολιοῦ ἦτο ἡ ἀπαρχὴ τῶν βασάνων του κατὰ τὰ ἔτη τοῦ συναγωνισμοῦ τῶν πολιτικῶν κομμάτων Βασιλικοῦ καὶ Βενιζελικοῦ. Συνελήφθη, ἐφυλακίσθη, ἐβασανίσθη καὶ ἐν τέλει ἐξωρίσθη καὶ ἀπέθανεν εἰς τὴν ξένην (τὴν Ἀμερικὴν).

Ὅταν ἀνέλαβε τὴν διεύθυνσιν τοῦ γυμνασιακοῦ Οἰκοτροφείου Σιατίστης ὁ Ἰωάννης Παπανικολάου ἐπρόκειτο ἡ μεγάλη του πρὸς τοῦτο χαρὰ νὰ μετατραπῇ εἰς λύπην μοιραίαν. Ἡ λελογισμένη ἐπιείκειά του, ἡ θρησκευτικὴ του τροπὴ, ποὺ ἠθέλησε νὰ προσδώσῃ εἰς τοὺς τροφίμους τοῦ ιδρύματος, ἐκίνησαν τὴν πτέρναν τῶν ἀντιπάλων του ἰδίᾳ συναδέλφων εἰς ἀπηνῆ καταδίωξιν, ἡ ὁποία κατέληξεν εἰς τὴν παραίτησιν τοῦ ἀειμνήστου καθηγητοῦ ἀπὸ τὸ ἐγχείρημά του.

ΟΣΟΙ ΤΑ ΓΡΑΜΜΑΤΑ ΚΑΤ' ΕΠΙΣΤΗΜΗΝ ΑΓΑΠΟΥΝ
ΔΕΙΝΟΠΑΘΟΥΝ, ΔΙΟΤΙ ΟΙ ΠΟΛΛΟΙ ΑΠΟ ΑΔΤΝΑΜΙΑΝ
ΑΝΤΙΔΡΟΥΝ.

Εἶναι εὐτύχημα, ὅτι εἶχε σύζυγον ἀφωσιωμένην εἰς τὴν ἀνατροφὴν τῶν παιδιῶν τῆς καὶ μητέρα μεγάλην πρὸς τοῦτο βοηθὸν καὶ δι' αὐτὸ ἦτο ἀπληλαγμένος ἀπὸ τὰ πρόσθετα οἰκογενειακὰ βάρη καὶ ἀνταπεκρίθη ἀποτελεσματικῶς εἰς τὰς παντοειδεῖς ἀσχολίας του.

Τὰ μέλη τῆς οἰκογενείας του τὰ ἐγνώριζα πολὺ καλά, διότι πολλὰς φορὰς ξεχνοῦσεν τὸν ὁρμαθὸν τῶν κλειδιῶν του καὶ μεῖς στελνεν στὸ σπίτι του νὰ τὰ πάρῃ: καὶ αὐτὸ ἦτο μιὰ αἰφνιδιαστικὴ ἐπιθεώρησις πολὺν κατατοπιστικῇ.

Ἡ γυναῖκά του μιὰ ὁμορφί, ραδινὴ, χαριτωμένη κυρία — ἡ μητέρα του μιὰ οἰκοκυρικὴ μορφὴ μετρίου ἀναστήματος ἦταν πανομοιότυπον τοῦ Παπᾶ — ἔτσι ἀγαποῦσε πάντοτε νὰ ἀποκαλῇ τὸν ἀείμνηστον καθηγητὴν ἢ μητέρα του — Τὰ παιδιά του ὅλα ἀγαθόμορφα καὶ εὐγενικὰ ὅχι πολὺ διακρινόμενα εἰς τὰ γράμματα.

Τὴν μετρίαν των πρὸς τοῦτο φύσιν οὐδέποτε φαίνεται, ὅτι ἐπεχείρησεν νὰ ἐκθιάσῃ ὁ πατέρας των. Ὅσον αὐστηρὸς ἦτο εἰς ἡμᾶς τοὺς μαθητὰς του τόσον ἐπεικῶς ἐφέρετο πρὸς τὰ παιδιά του. Πρᾶγμα, πὺν συνηθέστατα παρατηρεῖται εἰς τὰ γραμματισμένων γονέων παιδιά.

Εἶχε καὶ ἀδελφὴν Οὐρανίαν ὀνομαζομένην, σύζυγον τοῦ ἱερέως Μπέντα, πατρὸς τοῦ ἀειμνήστου Κωνσταντίνου Μπέντα ἐπιθεωρητοῦ τῆς Δημοτικῆς ἐκπαιδεύσεως.

Τελευταίως μᾶς εἶχεν παρουσιασθῇ καὶ ἓνας ἀδελφός του ἐξ Ἀμερικῆς, ὁ ὁποῖος ἔλαβε σύζυγον τὴν Ναούμαν Δημ. Κούγια.

ΑΝΕΚΔΟΤΑ ΑΠΟ ΤΗΝ ΖΩΗΝ ΤΟΥ ΙΩΑΝΝΟΥ ΠΑΠΑΝΙΚΟΛΑΟΥ

Τὸ πέσιμο.

Ἡ δευτέρα τάξις τοῦ Γυμνασίου Σιατίστης κατὰ τὰ ἔτη τῆς μαθητείας μου ἦτο ἀριστερᾷ τῷ εἰσιόντι ἀπὸ τὴν κυρίαν εἴσοδον

τοῦ Γυμνασίου ἡ πρώτη εἰς τὸ βάθος μεταξὺ τῆς Μανουσείου τότε βιβλιοθήκης καὶ τῆς παραδόσεως τῆς Εἰς τάξεως.

Τὰ καθίσματα τῆς ἔδρας ἦσαν σκαμνιά, τὰ ὁποῖα ἔφθαναν σχεδὸν ἕως τὰ ἄκρα τῆς ἔδρας. Ὁ καθημέμενος εἰς αὐτὰ ἔπρεπε νὰ προσέχῃ διὰ νὰ μὴ πέσῃ.

Ὁ καθηγητὴς μας Παπανικολάου ταχύς πως ἔνα πρωτὶ εἰσελθὼν εἰς τὴν τάξιν μετὰ τὴν πρωϊνὴν προσευχὴν ἀνῆλθεν εἰς τὴν ἔδραν χωρὶς νὰ προσέξῃ τὴν θέσιν τοῦ σκαμνιοῦ καὶ ἐκάθησεν μὴ ἀντιληφθεὶς, ὅτι τὸ ἄκρον τοῦ καθίσματος ἦτο σχεδὸν εἰς τὸ ἀριστερὸν ἄκρον τῆς ἔδρας καὶ γιὰ μιὰ στιγμή, ποῦ ἠθέλησε νὰ μετακινήσῃ τὸ σκαμνὶ ἐπὶ τοῦ ὁποίου ἐκάθητο, ἐγλύστρησε καὶ ἔπεσεν χαμαὶ ἐπὶ τοῦ δαπέδου κατὰ ἕνα ἄσχημον τρόπον μὲ ἐκσφενδονισμένον τὸ καλυμαύχι του εἰς ἀρκετὴν ἀπόστασιν. Χωρὶς νὰ χάσῃ τὴν ψυχραιμίαν του ἀμέσως ἀνηγέρθη, ἐφόρεσε τὸ καλυμαύχι του καὶ συνέχισεν ἀμέσως τὸ μάθημά του ὥς νὰ μὴ εἶχε συμβῇ τίποτε. Ἡμεῖς ἀναυδοὶ καὶ ἔντρομοὶ καθηλώθημεν εἰς τὰς θέσεις μας καὶ κανεῖς μας δὲν ἐτόλμησεν νὰ ἐγερθῇ πρὸς βοήθειαν ἢ συμπαράστασιν. Τόσον ἐπιβάλλον εἶχεν.

Ἡ βαθμολογία του.

Εἶχεν ἕνα ἄριστον προτέρημα, ὅταν παρελάμβανε τὸ διδασκόμενον μάθημα ἀπὸ τὸν ἐξεταζόμενον μαθητὴν. Τὸν ἄφηνεν νὰ τὸ εἴπῃ εἰς συνεχῇ λόγον διὰ νὰ ἐλέγξῃ τὸν εἰρμόν τῶν σκέψεών του καὶ τὸ λεκτικόν του εἰς τὴν προφορικὴν ἀπόδοσιν χωρὶς νὰ ἐπεμβαίνει δι' ἐνδιαμέσων ἐρωτήσεων.

Ὅταν ἐτελείωνεν ὁ μαθητὴς ἐβαθμολόγει οὕτως, ὥστε νὰ εἶναι εὐδιάκριτος ὁ βαθμὸς, ποῦ ἔβαζεν εἰς τὸν κατάλογόν του. Ὅταν δὲ δὲν ἦτο εὐχαριστημένος ἀπὸ ἀμελεῖ μαθητὴν τὸν ἐκάθιζεν καὶ ἔλεγεν: «Ἐχε μὴ δὲν καὶ κρᾶτει καλῶς».

Ἡ ἀγρυπνία τῆς Μεγάλης Τρίτης.

Ὅταν ἐπρόκειτο νὰ ψάλῃ τὸ περίφημον Δοξαστικὸν τῆς Κασσιανῆς «Κύριε ἡ ἐν πολλαῖς ἁμαρτίαις περιπεσοῦσα γυνή...» κατὰ τὸν Νυμφίον τῆς Μεγάλης Τρίτης ἦταν στὰ νεῦρά του καὶ προπαρασκευαζόμενος διὰ τὴν ἐκτέλεσιν μᾶς τακτοποιοῦσεν ὅλους τοὺς

ἰσοκράτας του καὶ κανονάρχας. Ἐπερνεν τὸν ἄριστον εἰς φωνῆς ἀξίαν «Ἀλκιβιάδην Παπανώτῶνα» πρὸ αὐτοῦ, ποὺ θὰ τὸ κανοναρχοῦσεν καὶ ἡμᾶς τοὺς ἄλλους μᾶς ἔλεγεν «μα κρυὰ τὰ τσακάλια».

Ὁ Κωνσταντῖνος Πραβνός.

Ἦτο Κέρβερος κατὰ τὴν παράδοσιν ἔναντι τῶν μαθητῶν του. Ὁ ἀμελέστερος μαθητὴς τῆς τάξεώς μας ἦτο ὁ Κωνσταντῖνος Πραβνός, ὁ ὁποῖος ἐκάθητο εἰς τὸ τελευταῖον θρανίον τῆς τάξεως.

Εἰς ἓνα του μάθημα, ὅταν τὸν εἶδεν ἀτακτοῦντα ἀναιδῶς τοῦ ἐφώνησεν: «Ἐσὺ τί κάμνεις αὐτοῦ κάτω αὐνανίζεσαι»;

Διὰ πρώτην φορὰν τότε ἤκουσα τὴν λέξιν καὶ δὲν τὸ λησμονῶ. Τὴν ἐχρησιμοποίησεν δέ, διότι ἦτο βέβαιος ὅτι δὲν ἐγνωρίζαμεν τὴν σημασίαν τῆς λέξεως.

Ἡ μοιραία φράσις.

Τὴν μετεχειρίσθη, ὅταν ἐξεφώνησεν ἓνα ρητορικώτατον λόγον του ἀπὸ τῆς ὥραιας Πύλης τοῦ ναοῦ τοῦ Προφήτου Ἡλιοῦ τῆς Σιατίστης εἰς τὸν ὁποῖον ἐγένινεν ἡ δοξολογία ἐπὶ τῇ πτώσει τῶν Ἰωαννίνων κατὰ τὸ 1913. Ὁ ἀρχιερεὺς Ἰερόθεος Ἀνθουλίδης ἔλειπεν.

Ἡ μοιραία του φράσις ἦτο «οἱ κρωγμοὶ τῶν ὀρνέων» μὲ τὴν ὁποίαν ἐχαρακτήρισεν ἀλληγορικῶς τὴν κατασκοπευτικὴν πτῆσιν τῶν Ἀγγλογαλλικῶν ἀεροπλάνων, ὅταν κατὰ τὸ 1917 ἡ Μακεδονία κατεῖχετο ὑπὸ τῶν Ἀγγλῶν καὶ Γάλλων. Τότε ἐξεφωνήθη ὁ λόγος του.

Αὐτὸ ἦτο ἡ Συλλληπτικὴ λαβὴ διὰ τὴν φυλάκισίν του ὡς παδοῦ τοῦ Βασιλικοῦ κόμματος ὑπὸ τῶν Βενιζελικῶν ἀντιπάλων του.

*
**

Πῶς καὶ πότε ἀπέθανεν δὲν ἠδυνήθην νὰ μάθω. Ἐπληροφωρήθην ὅμως, ὅτι ὁ υἱὸς του Νικόλαος ὁ πρωτότοκος εἶχε κινηματογραφικὴν ἐπιχείρησιν εἰς τὴν Ἀμερικὴν. Καὶ ταῦτα ὅλως ἀνευθύνως. Τὰ μεταδίδω, ὅπως τὰ ἤκουσα.

Ο ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΓΚΙΖΑΣ ἢ ΚΙΖΑΣ

*Ἦτο ὁ καθηγητής μου τῆς Πρακτικῆς ἀριθμητικῆς εἰς τὴν Δευτέραν τάξιν τοῦ Τραπαντζείου Γυμνασίου Σιατίστης κατὰ τὸ σχολικὸν ἔτος 1915 - 1916.

Ἀπὸ τὴν ιδιότυπον ξενικὴν νεοελληνικὴν φράσιν του «ἀ μ π ρ ὲ γ κ ί ν ο υ π α ρ ἔ κ κ ε ι» = πῆγαινε, παιδί μου, πρὸς τὰ ἐκεῖ — ὅσα-κις ὁ μαθητὴς ἔφρασε τὸν πίνακα καὶ δὲν ἤμποροῦσεν ὁ καθηγητὴς νὰ ἰδῇ — φαίνεται, ὅτι ἦτο Ἀλβανόφωνος Βορειοηπειρώτης Ἕλληνας ὁ καθηγητὴς μου αὐτός.

Μᾶς συμπαθοῦσεν ἰδιαιτέρως ὅλους τοὺς μαθητάς του ὡς Μακεδονόπουλα φιλομαθῆ καὶ ἔξυπνα, πὺλ ζήσαμεν ὑπὸ ζυγὸν καὶ μᾶς ἔμαθε τὴν πρακτικὴν ἀριθμητικὴν μὲ ζωντάνια, διότι τὴν ἐγνώριζε καλὰ καὶ συνειργάζετο μαζί μας γραπτῶς μὲ τὰ ἀπρόοπτα διαγωνίσματά του.

Τὸν ἐχαιρόμην τὸν βαθμὸν τοῦ καθηγητοῦ μου αὐτοῦ κάπως διαφορετικὰ, διότι ἐδίδετο μετὰ βάσανόν του φαίνεται πολὺ εὐ-συνεϊδητά. Ἔτσι εὐσυνεϊδητά ἐργάζονται πάντοτε οἱ διδάσκαλοι καὶ οἱ μαθηταὶ τῶν ξενοφώνων μας μερῶν τῆς Ἑλλάδος, ὅπως ἀκριβῶς καὶ ὁ Ἀπόστολος Παῦλος ὡς Ἐβραϊόπουλο τῆς Ταρσοῦ τῆς Κιλικίας. Καταλάβαινα, ὅτι ἀγαποῦσεν τὸ μάθημά του αὐτὸς ὁ καθηγητὴς καὶ τὸ μετέδιδεν ἀμέσως παρὰ τὴν γλωσσικὴν ἀδυναμίαν του εἰς τὴν ἐλληνικὴν διατύπωσιν.

*Ἦτο μεγαλόσωμος καθηγητὴς καὶ κυφῶς πὺλ βαδίζων διὰ τὸ ὕψος τοῦ ἀναστήματός του — «μακρὰ βιβὰς» πάντοτε — κοινοῦσεν εἰς τὸ παλαιὸν πρὶν ἢ ἀνοικοδομηθῇ, ὅπως εἶναι σήμε-ρα —, σπῖτι τοῦ Δημητρίου Γκίμπα τοῦ φαρμακοποιοῦ. Ἡ σύζυγος τοῦ Γεωργίου Γκίζα ἦτο μία εὐσωμος κυρία καὶ ξενότροπος μᾶλλον καὶ αὐτὴ μὲ δύο χαριτωμένα ἔξυπνα κοριτσάκια.

Ὁ ἀπρόοπτος θάνατος τοῦ ἐνὸς ἐξ αὐτῶν ἐμάρανε τὸν ζῆλον τοῦ καθηγητοῦ πρὸς ἐξάσκησιν τοῦ γυμνασιακοῦ του ἔργου.

Ὅλοι οἱ μαθηταὶ τοῦ Γυμνασίου τὸν ἐνθυμούμεθα ὡς καθηγητὴν ἐμπειρῶς ἔχοντα τὰ τοῦ μαθήματος τῆς ἀριθμητικῆς, τὴν ὁποίαν ἐδίδασκεν.

Ἀπὸ τὰ χρόνια ἐκεῖνα ἔχω νὰ ἀκούσω ἢ νὰ μάθω τι σχετικὸν μὲ τὸν καθηγητὴν μου αὐτόν. Ἐχασα τελείως τὰ ἴχνη του.

Ο ΑΘΑΝΑΣΙΟΣ ΑΡΓΥΡΙΑΔΗΣ

«Ψυχή εὐλογημένη πᾶσα ἀπλή»
Παροιμιῶν

Ὡς Γυμναστής καὶ ὡς Θεολόγος ὑπηρέτησεν εἰς τὸ Γυμνάσιον Σιατίστης ὁ Ἀθανάσιος Ἀργυριάδης. Κατήγετο ἀπὸ μεγάλων ἀρχοντικῶν οἴκων τῆς Σιατίστης, ὁ ὁποῖος τελευταίως κατεδαφίσθη. Ὑπηρέτησεν ὡς ἐθελοντὴς κατὰ τὸν ἐλληνοτουρκικὸν πόλεμον τοῦ 1912 - 1913 εἰς τὸν ἐλληνικὸν στρατὸν καὶ ἐτραυματίσθη ὡς ἔλεγεν.

Εἶχε σταθερὸν γραφικὸν χαρακτῆρα πεπειραμένου λογίου. Ἐπibάλλοντος δὲ τοῦ πρώτου ἀπὸ ἡθικοῦ κύρους ἐμπείρου ἀνθρώπου.

Ἦτο καθηγητὴς, ὁ ὁποῖος δὲν ἐπεβάλλετο ἀπὸ μαθήσεως, ἀλλ' ἀπὸ κύρους διαπαιδαγωγήσεως.

Εἰς τὸν καθηγητὴν αὐτὸν εἶχα τὴν διαίσθησιν, ὅτι τὸν καλὸν βαθμὸν δὲν τὸν λαμβάνετε μόνον ἀπὸ ἐπίδοσιν εἰς τὰ μαθήματά του, ἀλλὰ ἐὰν εἴσθε καὶ ἥθους ἀγαστοῦ. Δι' αὐτὸ καὶ τὸν ἐκτιμοῦσα περισσότερον παρὰ τὸν ἀγαποῦσα.

Εἰς τὸν Ἀθανάσιον Ἀργυριάδην ἐμάνθανεν ὁ μαθητὴς μόνος του παρακινούμενος ἀπὸ τὴν ἐπίβλεψιν τοῦ βλοσυροῦ του βλέμματος μᾶλλον παρὰ ἀπὸ τὰς γνώσεις του.

Ἐδίδασκε Γυμναστικὴν καὶ Θερησκευτικὰ ἀσκήσιν δηλαδὴ σώματος καὶ ψυχῆς.

Εἰς τὴν Γυμναστικὴν εἰς τὴν ὁποίαν τὸν εἶχα καθηγητὴν μου ἀπὸ τῆς πρώτης μέχρι καὶ τῆς τελευταίας γυμνασιακῆς μου τάξεως, ἐπειδὴ ἤμην μικρόσωμος παιδίθεν καὶ κᾶπως ἰσχνὸς καὶ οὐχὶ χειροδύναμος, ἐκτελοῦσα ὅμως τὰς ἀσκήσεις μου τὰς γυμναστικὰς μὲ ἀκρίβειαν καὶ ἐξαιρετικὴν προσοχὴν μὲ συνεπάθησε καὶ μὲ θαυματολογοῦσε πάντοτε ἐπεικῶς ὄχι ὅμως μὲ τὸν πρῶτον βαθμὸν.

Ἀλλὰ εἰς τὸ μάθημα τῶν Θερησκευτικῶν, ὅταν τὸ ἀνέλαβεν μετὰ τὴν ἀποχώρησιν τοῦ Παπακολιῦ, τὸν ἱκανοποιοῦσα τελείως καὶ μοῦ ἔδιδε πάντοτε δικαιωματικῶς τὸ ἄριστα.

Εἶχε καταλάβει ὅμως ἐπίσης, ὅτι καὶ σωματικῶς ἤμην ἀνδρεῖος φύσει κατὰ τὸ Ἱπποκράτειον «ἔξις ὑγιεινῇ κρείσσω ἐν πᾶσι» καὶ

δι' αυτό, όταν ανέλαβε την αρχηγίαν τοῦ Προσκοπισμοῦ τοῦ Γυμνασίου μας μεῖ εἶχεν διορίσει ὑπαρχηγόν του καὶ τοῦ διετήρησα τὴν τάξιν καὶ τὴν εὐπρέπειαν εἰς τὸ προσκοπικόν μας σῶμα μεῖ συναρχηγόν τὸν συνταξιώτην μου Ἀχιλλέα Σκούρτην ἀπὸ τὸ Βρατίνι σημερινὸν Ἀλιάκμονα ἄχρι τῆς ἀποχωρήσεώς μου ἀπὸ τὸ Γυμνάσιον καὶ τὴν κατὰ τὰς τάξεις τοῦ στρατοῦ.

Ο ΑΘΑΝΑΣΙΟΣ ΑΡΓΥΡΙΑΔΗΣ
κατὰ τελευταίαν του φωτογραφίαν.

Μία φορὰ μεῖ συνεχάρη ἀπὸ καρδίας, ὅταν εἶχε διαβάσει τὸ ἐνιαυσίον ἐξετάσεων γραπτὸν μου εἰς τὸ μάθημα τῶν Θρησκευτικῶν καὶ τὸν συνεκίνησε μέχρι δακρύων. Τὸ θέμα ἦτο ἀπὸ τὴν ἐκκλησιαστικὴν ἱστορίαν σχετικὸν μεῖ τὸ μέλλον τῆς ἁγίας Ἀνατολικῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας.

Ἐρωτοστάτησεν δέ, ὅπως ἀντελήφθην κατόπιν εἰς τὴν τε-

λευταίαν συνεδρίαν τοῦ καθηγητικοῦ τοῦ Γυμνασίου μας συλλόγου κατὰ τὴν ἔκδοσιν τῶν τελικῶν ἀποτελεσμάτων τῆς ἀποφοιτήσεώς μου ἀπὸ τὸ Γυμνάσιον διὰ νὰ πάρω τὸ ἀπόλυτον ἄριστα μὲ Δ Ε Κ Α πρὸς βράβευσίν μου ἀπὸ τὸν Γενικὸν τότε Διοικητὴν τῆς Δυτικῆς Μακεδονίας Ἰωάννην Ἡλιάκην. Τὸ βραβεῖον αὐτὸ τὸ ἔλαβα καὶ τὸ διατηρῶ.

Ἦτο ἔγγαμος. Ἀπὸ τὴν πρώτην του σύζυγον — διότι συνεζεύχθη καὶ ἐκ δευτέρου μετὰ τὸν πρόωρον θάνατον τῆς πρώτης του συζύγου — εἶχεν ἀποκτήσει εὐσταλέστατον νεαρὸν γόνον πρόωρος καὶ αὐτὸν ἀποθανόντα.

Ἡ δευτέρα του συμβία κατήγετο ἀπὸ τὴν Καστοριὰν καὶ ἐλέγετο Θεανώ. Αὕτη ἦτο κάπως πρεσβυτέρα του καὶ τὸν ὑπερέτησε πιστὰ μέχρι τοῦ θανάτου του. Μητρικὴ μᾶλλον παρὰ συγγικὴ ἦτο τῆς γυναικὸς αὐτῆς πρὸς τὸν ἄνδρα τῆς ἢ συμπεριφορὰ.

Εἶχεν ἀπόλυτον ἐμπιστοσύνην εἰς αὐτὴν καὶ τὴν ἐλάτρευεν, ἤμπορῶ πολὺ καλὰ νὰ πῶ. Αὕτη τὸν περιεποιήθη κατὰ τὴν ἐγχείρησιν τῆς κήλης ἀπὸ τὴν ὁποίαν ἔπασχεν ὡς γυμναστής βεβαίως μεθ' ἣν καὶ ἀπέθανεν εἰς τὴν Θεσσαλονίκην.

Ἦτο πολὺ εὐκατάστατος διὰ τὴν ἀποδεδειγμένην οἰκονομίαν του γενόμενος τελευταίως ὀλίγον πρὸ τοῦ θανάτου του οἰκοδεσπότης ὀριζοντίου διαμερίσματος πολυκατοικίας εἰς τὴν Θεσσαλονίκην.

Ἀπεχώρησεν ἀπὸ τὴν ὑπηρεσίαν συνταξιοδοτηθεὶς ὡς Γυμνασιάρχης καὶ παρεθέριζεν εἰς τὴν Σιάτισταν μὲ τὴν σύζυγόν του κατοικῶν εἰς τὴν Θεσσαλονίκην. Ὁ πάλαι ποτὲ μαθητὴς του, τοῦ ἦτο πολὺ εὐχάριστος προϊστάμενος συνομιλητὴς του. Πάντως φυσικὸν εἶναι ἡ προϊσταμένη ἄλλοτε ἀρχὴ νὰ δεινοπαθῇ ψυχικῶς, ὅταν ἀργῇ.

ΤΡΙΤΗ ΤΑΞΙΣ ΚΑΙ ΤΕΤΑΡΤΗ Ο ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΑΓΓΕΛΗΣ

*«Ἀρχὴ παιδεύσεως ἢ τῶν ὀνομάτων ἐπίσκεψις»
(Ἐπικτ. Διατριβαὶ I, 17)*

Ἀπὸ αὐτὸν μου τὸν καθηγητὴν πρωτοήκουσα τὰ γράμμα-
τα τοῦ Λατινικοῦ ἀλφαβήτου κατὰ τὸ 1916 εἰς τὴν

Τρίτην τάξιν τοῦ ἑξαταξίου γυμνασίου Σιατίστης, διότι τὸν εἶχα καθηγητὴν μου τοῦ μαθήματος τῶν Λατινικῶν εἰς τὴν τάξιν αὐτήν, ποὺ πρωτοεδιδάσκοντο τὰ Λατινικά. Δι' αὐτὸ ἀκριβῶς ἠθέλησα καὶ τὸν ἐναρκτήριόν μου ἐπὶ καθηγεσίᾳ λόγον «Οἱ ἡγήτορες τῆς ἀρχαίας Ρώμης λόγοι καὶ οἱ νεωτερισμοὶ» εἰς τὸ Πανεπιστήμιον Ἀθηνῶν νὰ τὸν ἀφιερῶσω εἰς αὐτὸν τὸν ἀείμνηστον πρῶτόν μου καθηγητὴν εἰς τὸ μάθημα τῶν Λατινικῶν ἐν τῷ γυμνασίῳ Σιατίστης, ἀλλὰ ὁ τότε κοσμήτωρ τῆς φιλοσοφικῆς Σχολῆς Μιχαὴλ Βολονάκης ἠθέλησε νὰ τὸ ἀφιερῶσω εἰς τὴν γεραρὰν Φιλοσοφικὴν Σχολὴν καὶ εὐχαρίστως ὑπεχώρησα.

Ἦτο μᾶλλον ὑψηλόσωμος, πλατυπρόσωπος μὲ γυαλιά, εὐτραφούς χωρικῆς ἐμφανίσεως μὲ βάδισμα βαρὺ ἀργὸν καὶ πάντοτε μελανημονῶν, μερικῶς φαλακρὸς καὶ ροδοκόκκινος. Φωνῆς μᾶλλον ἐνρίνου καὶ γλαρῆς.

Σεμνοπρεπέστατος καὶ μεθοδικώτατος καθηγητῆς, ὀλιγόλογος δέ. Ἦτο ὀλίγον βαρύνκοος, ἀλλὰ ὅχι μέχρι σημείου διδασκαλικῆς ἐλαττωματικότητος. Τοῦ καθαρεύοντος ἑλληνικοῦ λόγου ἐνθερμος θιασώτης. Ἐλευθέριος εἰς τὴν βαθμολογίαν του καὶ ἀκριβοδίκαιος. Εὐσυνειδητότατος δὲ ἐπαγγελλματίας Καθηγητῆς.

Αὐτὸς ὑπῆρξεν τὸ πρότυπόν μου εἰς τὸ μάθημα τῶν συνθέσεων, ὅταν κατόπιν ἔγινε καθηγητῆς τοῦ Γυμνασίου Σιατίστης καὶ τῶν ιδιωτικῶν σχολῶν Λεοντείου καὶ Ζήση Ζαμάνη — Χατζηκωσταντίνου τῶν Ἀθηνῶν καὶ ηὐδοκίμησα. Διότι ηὐτύχησα νὰ τὸν ἔχω καὶ καθηγητὴν μου εἰς τὸ μάθημα τῶν ἀρχαίων καὶ νέων Ἑλληνικῶν τῆς τρίτης καὶ τετάρτης τάξεως τοῦ αὐτοῦ Γυμνασίου.

Κατήγετο ἀπὸ τὴν Λόσνιτσαν τῆς Δυτικῆς Μακεδονίας τῆς ἐπαρχίας Βοΐου σημερινὸν Γέρμαν καὶ εἶχεν χρηματίσει ἐπὶ ἔτη πολλὰ καθηγητῆς τοῦ περιωνύμου παλαιοῦ Γυμνασίου Τιοτυλίου μὲ τὴν ὑγιεινοτάτην ιδιόρρυθμον οἰκοδομήν του μὲ COMPLUVIUM.

Ἦτο ἑγγαμος οἰκογενειάρχης, ἀλλ' ἔζη κατὰ τὸ ἔθος τῶν Δυτικομακεδόνων ἐπαγγελλματιῶν, οἱ ὅποιοι ζοῦν μακρὰν τῆς οἰκογενείας των εἰς τὸν τόπον τῆς ἐξασκήσεως τοῦ ἐπαγγέλματός των. Ἀφῆκεν καὶ υἱόν, ὁ ὅποιος ἐσπούδασε φιλολογίαν εἰς τὸ Πανε-

πιστήμιον Θεσσαλονίκης καὶ εἶναι ἤδη διωρισμένος φιλόλογος, ὥς ἐπληροφορήθην, ἀλλὰ δὲν τὸν ἐγνώρισα, ὅπως καὶ τὰ ἄλλα μέλη τῆς οἰκογενείας του.

Εἰς τὴν Σιάτισταν ὁ Κωνσταντῖνος Ἀγγελῆς κατῴκει εἰς τὸ σπίτι τῆς Κουκούλου, ἣ ὅποια εἶχεν υἱοὺς μαθητὰς καθ' ὅλα τὰ ἔτη τῆς γυμνασιακῆς του ὑπηρεσίας ἐν Σιατίστῃ καὶ σύζυγον παιδονόμον τοῦ Δημοτικοῦ σχολείου. Ἡ κατοικία αὐτῆς ἦτο εἰς παροδὸν στενοῦ δρόμου τῆς Σιατίστης ἐγγὺς τῆς ἀγορᾶς καὶ ἐφημίζετο διὰ τὴν καθαριότητά της καὶ τὴν νοικοκυρῶσύνην της.

Ἦθελεν εὐταξίαν ἄκραν κατὰ τὴν ὥραν τοῦ μαθήματός του. Ἐνὰ του ράπισμα πρὸς τὸν ἄλλως εὐφυέστατον συνταξιῷτην μου Ἡλίαν Γεωργίου Γκανούλην, ὁ ὁποῖος ἠθέλησε νὰ ἀτακτήσῃ πως εἰς τὴν τάξιν εἰρωνευόμενος τὸν σεβαστὸν μας καθηγητὴν κατὰ τὴν ὥραν τοῦ μαθήματος συνετέλεσεν, ὥστε νὰ διακόψῃ τὰς σπουδὰς του ὁ ταλαίπωρος Ἡλίας, νὰ καταφύγῃ εἰς τὴν Ἀλεξάνδρειαν τῆς Αἰγύπτου δι' ἐμπορίαν καὶ ἐν τέλει νὰ ἀποθάνῃ νεώτατος ἐν τῇ ξένῃ.

Αὐτός μου ὁ καθηγητῆς κατάλαβα, ὅτι ηὐχαριστεῖτο ἀπὸ τὴν μάθησίν μου ὥς πρώτου μαθητοῦ τῆς τάξεως καὶ ἐνισχύετο εἰς τὸ νὰ κάμνῃ τὸ μάθημά του ὅσον ἡμποροῦσεν περισσότερον εὐληπτον καὶ εὐχαριστότερον καὶ τόσον ἐτονώνετο εἰς τὸ μάθημά του ἀπὸ τὴν ἀδιάπτωτον προσοχήν μου κατὰ τὴν παράδοσίν του — διότι ἐδίδασκε πάντοτε ἀπὸ περισσεῖαν γνώσεων — ὥστε τοῦ ἦτο ἀδύνατον νὰ ἀποκρύψῃ τὸ ἱκανοποιήσεως μειδιάματά του διὰ τὴν ἐπιτυχίαν του.

Τόσον δὲ τὸν ἐξετίμησα ὥς αὐστηρὸν μαθήσεως καθηγητὴν ὥστε, ὅταν ὑπηρετοῦσα ὥς κληρωτὸς εἰς τὰ ἔμπειδε Δεδέ-αγάτς = Ἀλεξανδρουπόλεως τοῦ ἔγραψα ἐπιστολὴν ἀναμνηστικὴν εἰς τὴν ὁποίαν μοῦ ἀπήντησεν ὥς ἐξῆς:

Ἐν Τσοτυλίῳ τῇ 8ῃ Δεκεμβρίου 1921.

Ἀγαπητέ μοι Χρ. Καπνουκάγια,

Τὴν ἐπιστολήν σου ὑπὸ ἡμερομ. 25 παρελθόντος μηνὸς ἔλαβον. Ἐχάρην πολὺ μαθὼν ἐξ αὐτῆς περὶ ὑμῶν καὶ τοῦ στρατιω-

τικοῦ σας βίον. Σᾶς εὐχαριστῶ, διότι μὲ ἐνθυμείσθε μετὰ τόσης εὐγενείας συναισθημάτων· καὶ ἐγὼ δὲ ἀείποτε μετὰ ψυχικῆς τέρεως ἐνθυμοῦμαι τοὺς καλοὺς μου μαθητάς, ἢ μετὰ τῶν ὁποίων πνευματικὴ ἐπικοινωνία μὲ ἔτερπε καὶ μὲ ἀνεκούφιζε ψυχικῶς κατὰ τὸ καθηγετικόν μου ἔργον καὶ αἰσθάνομαι ἐμαυτὸν ἀναπτερούμενον καὶ ἱκανοποιούμενον ἠθικῶς, ὅταν βλέπω μαθημάς μου σκεπτομένους καὶ συναισθανομένους ὡς ἐμπρέπει εἰς τελείως μορφωμένους ἀνθρώπους. Ἡμεῖς τὸ ἐφ' ἡμῖν, προσεπαθήσαμεν καὶ προσπαθοῦμεν νὰ πράξωμεν τὸ καθήκον μας, εὐτυχῇ δὲ λογίζομαι ἐμαυτὸν, ὅταν βλέπω μαθητάς μου καὶ δὴ τοὺς διαπραψαντας, ἀναγνωρίζοντας τὰς προσπαθείας ἡμῶν ταύτας καὶ εὐγενῶς ἐκφραζομένους περὶ αὐτῶν.

Μετατεθεῖς ἐφέτος εἰς τὸ ἐνταῦθα γυμνάσιον μετ' ἀρρήτου συγκινήσεως ἀπεχωρίσθην τῶν ἀγαπητῶν μου μαθητῶν τοῦ Τραπεαντζείου μὲ τὸ ὁποῖον ἐννεαετῆς ὅλος καθηγετικὸς βίος μὲ συνέδει με τόσας εὐαρέστους ἀναμνήσεις. Δὲν ἐπεθύμουν ν' ἀφήσω τὸν ἐν Σιατίστῃ βίον μου, ἀλλ' ἀνώτεραι ἀνάγκαι μὲ ἠνάγκασαν πρὸς τοῦτο. Οἱ μαθηταί μου, τοὺς ὁποίους ἀφήκα περιλύπους ἐπὶ τῇ ἀναχωρήσει μου μετὰ πόθου μὲ ἐνθυμούνται καὶ πολλάκις μοι πέμποσι ἐνταῦθα διὰ Σιατιστέων συχνάζόντων εἰς τὴν ἐνταῦθα ἀγορὰν τοὺς ἐγκαρδίους χαιρετισμούς των.

Τὸ Τραπεαντζεῖον ἤδη μετὰ τὴν ἀσθένειαν τοῦ κ. Ἰωαννίδου, οἰκουροῦντος, ὥς μοι γράφουσι, ἀπὸ μηνὸς καὶ πλέον, περιωρίσθη εἰς τρεῖς μόνον καθηγητάς. Εἶθε νὰ συμπληρωθῶσι καὶ αἱ ἄλλαι θέσεις καὶ νὰ ἐξακολουθήσῃ τὴν ὑψηλὴν αὐτοῦ ἀποστολὴν καὶ εἰς τὸ μέλλον. Τὸ ἐνταῦθα Γυμνάσιον ἀπαρτίζεται ἐκ τῶν τεσσάρων κατωτέρων τάξεων ἐπὶ τοῦ παρόντος. Ἐχει εὐτυχῶς πληρὴς τὸ προσωπικὸν καὶ λειτουργεῖ κανονικῶς. Γίνεται σκέψις καὶ περὶ ἰδρύσεως καὶ Εἰς τάξεως καὶ σκοποῦσι νὰ τὸ ἐξυψώσωσιν εἰς τέλειον Γυμνάσιον, ὅπως ἦτον ἄλλοτε, καὶ ἐλπίζω, ὅτι θὰ κατορθωθῇ τοῦτο, ἐὰν αἱ περιστάσεις ᾧσιν εὐνοϊκαί.

Χαίρω, διότι εἶσαι εὐχαριστημένος ἐκ τοῦ στρατιωτικοῦ βίου. Ἡ συναισθησις, ὅτι ἐκτελεῖ τις τὴν ὑπάτην ὑπηρεσίαν ὑπὲρ τῆς πατρίδος, καθιστᾷ τὸν στρατιωτικὸν βίον οὐ μόνον ἀνεκτόν, ἀλλὰ καὶ εὐχάριστον.

Τὴν πόλιν τοῦ Δεδὲ-Ἀγάτς εἶχον γνωρίσει καλῶς πρὸ εἰκοσιετίας, ὁπότε εἶχον παραθερίσει κατὰ τὰς διακοπὰς, κατελθὼν ἐξ Ἀδριανουπόλεως, ὅπου ὑπηρετοῦν τότε ὡς καθηγητής. Ὁ λαμπρὸς του Φάρος ἦτο καὶ τότε. Καὶ τότε ἦτον ἀρκετὰ εὐπρεπὴς πόλις, ἥδη δὲ πιστεύω θὰ εἶναι ἀκόμη ὠραιότερα.

Τότε ὑπῆρχεν ἐν ξενοδοχεῖον ὕπνου καὶ φαγητοῦ εἰς τὴν πλατεῖαν Δεδὲ-Ἀγάτς λεγόμενον τοῦ Μπαρμπαγιάννη ἐκ Σίφνου, ἀγνωστὸν ἂν ὑπάρχει νῦν. Εἰς αὐτὸ εἶχον μένει ἐπὶ ἓνα μῆνα.

Ἀργῆσα νὰ σᾶς ἀπαντήσω εἰς τὴν ἐπιστολήν σας καὶ μοὶ συγχωρεῖτε. Ἡ βραδύτης προῆλθεν ἐκ τῶν πολλῶν ἀσχολιῶν εἰς τὰς ὁποίας εὐρέθην ἅμα τῇ ἐνταῦθα ἀφίξει μου, καθόσον ἔχω διπλᾶ καθήκοντα, τυγχάνων Διευθυντῆς τοῦ τε ἡμιγυμνασίου καὶ τοῦ Οἰκοτροφείου, ἐφέτος λειτουργεῖ συστηματικῶς καὶ Οἰκοτροφεῖον εἰς τὸ ὅποῖον συσσιτοῦσι ὀγδοήκοντα τρόφιμοι.

Ἐπὶ τούτοις ἀσπαζόμενός σε ἀπὸ καρδίας διατελῶ μετὰ πολλῆς τιμῆς καὶ ἀγάπης.

Κωνστ. Ἀγγελῆς

Τ.Γ. Ἐπιθυμῶ νὰ μοὶ γράφης ἐνίστε, ἵνα μανθάνω περὶ τῶν καθ' ὑμᾶς, καὶ ἐγὼ δὲ θέλω σᾶς γράφει.

Ὁ αὐτὸς

Ἐκ τῆς ἐπιστολῆς του αὐτῆς ἐξάγεται νομίζω ἀνάγλυφος ἡ προσωπικότης τοῦ ἀειμνήστου Κωνσταντίνου Ἀγγελη.

Ο ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΠΑΠΑΔΗΜΗΤΡΙΟΥ

«Ἀνθρωπὸς ἐστὶ ζῶον ἐπιπονον φύσει»
Ἀθήν. Δειπν. III 6, 223β'

Καθηγητὴς μου φιλόλογος, ὅταν ἤμην μαθητὴς τῆς τετάρτης τάξεως τοῦ ἐξαταξίου Τραπαντζείου Γυμνασίου Σιατίστης.

Μετρίου ἀναστήματος ἄνθρωπος, πλατυπρόσωπος, αἱματώδης, διοπτροφόρος καὶ ἀθλητικὸς μᾶλλον τύπος. Νευρώδης μὲ μιὰ μικρὴ κρανίσις βέργα διαρκῶς στὰ χέρια του, τὰ ὁποῖα ἔτρεμαν, ὥσάν νὰ ἔπασχεν ἀπὸ τὴν ἀσθένειαν τοῦ Πάρκεσον. Ἐβάδιζεν δὲ ἐπὶ τῶν δακτύλων πάντοτε.

Ἦτο ἄγαμος καὶ φίλος τοῦ ὑπαίθρου ὥς νὰ ἦτο ἀθλητής. Πολὺ καθαρὸς κύριος, κοινωνικῶς ὀλίγον ἀπόκοσμος μὴ ἐρχόμενος εἰς ἐπικοινωνίαν μὲ τοὺς διαφόρους Σιατιστινοὺς.

Μᾶς ἐδίδασκεν ἱστορίαν εἰς τὴν τετάρτην τάξιν μὲ φωνὴν ἔνρινον καὶ πολὺ ἀργὴν ὥσάν νὰ ὑπηγόρευεν ἀπὸ τὸ βιβλίον, τὸ ὁποῖον διετῆρει καθ' ὅλην τὴν διάρκειαν τῆς παραδόσεώς του, τὴν ὁποίαν ἔκαμνεν καθήμενος, ἀνοικτόν.

Μᾶλλον Βλάχον καλοθρεμμένον ἐκ Θεσσαλίας ἐδείκνυνεν ἡ παρουσία του μὲ πολὺ ἐπιβάλλον διὰ τὸ ὀλιγόλογόν του.

ὑπὸ τὴν ἐποπτεῖαν του ἀνεβιβάσαμεν εἰς τὴν σχολικὴν μας σκηνὴν τὸν «χορὸν τοῦ Ζαλόγγου» τοῦ Σπυρ. Περεισιάδου. Ἐγὼ εἶχα τὸν γυναικεῖον ρόλον τῆς Φρόσως, γυναικὸς τοῦ προδότου Πήλιου Γούση, τὸν ὁποῖον ἠναγκάσθη ὁ κ. Παπαδημητρίου νὰ μοῦ ἀναθέσῃ, διότι δὲν εὗρέθη ἄλλος περισσότερον κατάλληλος ἀπὸ ἐμένα διὰ τὸν ρόλον τοῦ πρωταγωνιστοῦντος προσώπου.

Αὐτὸς ἀρχικῶς μοῦ εἶχεν ἀναθέσει τὸν ρόλον τῆς μητρὸς τοῦ Γούση γράας Σύρως, ἀλλὰ ἀμέσως εἰς τὴν πρώτην πρόβαν τοῦ ἔργου ἥλλαξε γνώμην.

Ὅπως ἦτο αὐτὸς αὐστηρῶς τυπικὸς καὶ καθαρὸς ἤθελε καὶ ἡμεῖς νὰ διατηροῦμε τὰ τετράδια τῶν περιλήψεων τῆς ἱστορίας πάντοτε καθαρὰ. Νὰ τὰ ἔχωμεν ἐπὶ τοῦ θρανίου ἀνοικτὰ καθ' ὅλην τὴν ὥραν τοῦ μαθήματος καὶ ὅποιος ἐκαλεῖτο νὰ ἀποδώσῃ τὸ μάθημα ὥς ἐξεταζόμενος παρουσίαζε καὶ τὸ τετράδιόν του εἰς τὸν κ. καθηγητὴν, ὁ ὁποῖος ἤλεγχε κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον τὴν ὀρθογραφικὴν μας ἱκανότητα, τὴν μαθητικὴν μας καθαριότητα καὶ τὴν προοδευτικὴν τάξιν.

Ἦτο ἀκριβοδίκαιος εἰς τὴν βαθμολογίαν του, ἀλλ' οὐχὶ σχολαστικὸς ἀκριβολόγος. Ὁ βαθμὸς μου εἰς τὸ μάθημα τῆς ἱστορίας τῆς τάξεως αὐτῆς κατὰ τὸ σχολικὸν ἔτος 1917 - 1918 ἦτο εἰς τὸ ἐνδεικτικόν μου —9— ἐννέα.

Δὲν ἔμεινε νομίζω πλέον τοῦ ἔτους εἰς τὸ Γυμνάσιόν μας. Ὁ λόκληρος δὲ ἡ οἰκογένεια τοῦ ἀειμνήστου Γαλάνη εἰς τοῦ ὁποίου τὸ σπίτι ἐκάθητο ἐπὶ ἐνοικίῳ ὁ καθηγητὴς Παπαδημητρίου κατεστράφη πρόρριζος κατὰ τὸ θανατηφόρον ἔτος 1918 ἐκ τῆς ἐπιδη-

μίας τῆς Γρίπης, ὅπως καὶ πολλαὶ ἄλλαι οἰκογένειαι τῆς Σιατίστης.

Ἡ συγγνότης τοῦ αὐστηροῦ ἥθους τοῦ καθηγητοῦ αὐτοῦ μου ἐνθυμίζει ἱερωμένους ξένους παιδαγωγούς τῆς ἀγίας καθολικῆς ἐκκλησίας — FRERES — οἱ ὅποιοι διδάσκουν εἰς ἡμέτερα καὶ ξένα καθολικὰ σχολεῖα.

Ο ΧΡΙΣΤΟΣ ΜΠΑΡΜΠΑΣΤΑΘΗΣ

Τὸν Χρῆστον Μπαρμπαστάθην τὸν εἶχα καθηγητὴν μου τῶν Μαθηματικῶν εἰς τὴν τετάρτην τάξιν το Γυμνασίου κατὰ τὸ σχολικὸν ἔτος 1917 - 1918.

Ἀπὸ αὐτὸν ἐδιδάχθην τὴν Ἀλγεβραν.

Ἦτο μετρίου ἀναστήματος, μαυροδερός πως, ἀδρῶν χαρακτηριστικῶν, μεσόκοπος καθηγητὴς μὲ συστηματικὸν τρόπον διδασκαλίας. Ἀπῆτει, ἵνα τὸ διδασκόμενον μάθημα καταγράφωμεν εἰς ἴδιον τετράδιον καθαρὰ καὶ εὐανάγνωστα καὶ νὰ τοῦ τὸ παρουσιάζωμεν, ὅταν τὸ ἐξήτει.

Βραχνός, καπνίζων καθηγητὴς μὲ ιδιόρρυθμον προφοράν. Ἐπεβάλλετο εἰς τοὺς μαθητάς. Μὲ τὸ νέον του δέ πως διδασκαλίας σύστημα συνετέλεσεν εἰς τὴν προαγωγὴν μου διὰ τῆς ἀλλαγῆς τοῦ μεμαθημένου ἕως τότε τρόπου.

Ο ΧΑΡΙΣΗΣ

Ὡς ἀντικαταστάτης τοῦ Παπακολιῶ - Ἰωάννου Πανακολαίου εἰς τὸ μάθημα τῶν Θερησκευτικῶν εἶχεν ἔλθει εἰς τὸ Γυμνάσιόν μας κατὰ τὸ ἴδιον σχολικὸν ἔτος 1917 - 1918, ἔτος πολιτικῆς ἀναταραχῆς τότε διὰ τὴν Μακεδονίαν, Ο ΧΑΡΙΣΗΣ, ἕνας σπανὸς καθηγητὴς, ξανθός πως καὶ νεοδιορισθεὶς φαίνεται.

Μᾶς ἐδίδαξεν εἰς τὴν τετάρτην ἐπίσης τάξιν ἐρμηνείαν τῆς Καὶνῆς Διαθήκης.

Ἦτο ἀχώριστος φίλος καὶ συγκάτοικος τοῦ συναδέλφου του Χρίστου Μπαρμπαστάθη. Κατοικοῦσαν μαζὶ ἐπὶ ἐνοικίῳ εἰς τὸ σπίτι τοῦ Χριστοδούλου Τσιρώνη, τὸ ὁποῖον ἦτο ἐπὶ τῆς δημοσίας ὁδοῦ Σιατίστης, τῆς ἀγούσης πρὸς τὴν ἀγοράν.

Συντηρητικὸς καθηγητὴς, προσεκτικὸς καὶ ἀπὸ πτωχικὴν φαίνεται οἰκογένειαν προερχόμενος. Ὁφελήθημεν πολὺ, διότι ἦτο ἀκριβὴς εἰς τὴν φιλολογικὴν τοῦ κειμένου ἐρμηνείαν.

Τόσον ὁ καθηγητὴς Χρῖστος Μπαρμπασιτάκης ὅσον καὶ ὁ Χαρίσης εἶχα ἀκούσει, ὅτι κατήγοντο ἀπὸ τὰ Ἑπειρωτικὰ ἐδάφη.

Ο ΜΟΥΣΤΡΟΥΧΟΣ

καὶ

Ο ΙΩΑΝΝΙΔΗΣ

Ὡς ἀποδημητικὰ πτηνὰ διῆλθον ἀπὸ τὸ Γυμνάσιόν μας τὸ Τραπάντζειον κατὰ τὰ χρόνια τῆς μαθητείας μου εἰς αὐτὸ ἕνας Μουστρουχὸς φιλόλογος καθηγητὴς, ὁ ὁποῖος μᾶς ἐδίδασκεν ὀλίγα μαθήματα εἰς τὴν τρίτην Γυμνασιακὴν μου τάξιν κατὰ τὸ ἔτος 1916-1917 καὶ ἔφυγεν.

Ἦτο ὑψηλός, βραχνὸς καὶ ἀήθους πὼς μορφῆς διὰ τὸ ἐπάγγελμα τοῦ καθηγητοῦ.

Δὲν προλάβαμεν οὔτε ἡμεῖς νὰ τὸν γνωρίσωμεν καλὰ οὔτε αὐτὸς νὰ μᾶς δείξῃ, ὁποῖος ἦτο ὡς καθηγητὴς, διότι ἔφυγεν ἀμέσως.

Ὁ τύπος τῶν διαβατικῶν αὐτῶν καθηγητῶν, πού εἶναι σὰν πέτρα, πού κυλάει, δὲν εἶναι ἐπωφελὴς οὔτε δι' ἑαυτοὺς οὔτε καὶ διὰ τοὺς μαθητάς, διότι εὐρίσκονται διαρκῶς ὑπ' ἁτμόν.

Διὰ τὸ καλὸν τῆς ἐκπαιδεύσεως, ἀλλὰ καὶ διὰ τοὺς καθηγητάς θὰ πρέπει τοιλάχιστον ἐπὶ ἑξ ἔτη νὰ μένῃ εἰς τὸ αὐτὸ Γυμνάσιον ὁ διοριζόμενος καθηγητὴς, προαγόμενος δὲ νὰ φεύγῃ.

Ο ΙΩΑΝΝΙΔΗΣ. Ἦτο Γυμναστής

Παχύς, κρασοκόκκινος, μετρίου ἀναστήματος καὶ πάντοτε μὲ τὸ παλτό του «στα νώμια» = εἰς τοὺς ὤμους.

Διέβλεπε κανεὶς εἰς τὸ πρόσωπόν του, ὅταν ἔδιδε τὰ παραγέγματα τῆς Γυμναστικῆς, τὴν ζάλην, ἢ ὅποια τὸν διακατεῖχεν ὡς πρὸς ἐκεῖνα, πού ἤθελε νὰ πῇ. Ἐφαίνετο, ὅτι ἡ θέσις τοῦ ἀνθρώπου αὐτοῦ δὲν ἦτο διὰ Γυμνάσιον οὔτε καὶ δι' εὐ ἡγμένα παιδιὰ. Ἀπορῶ πῶς διωρίσθη καθηγητὴς αὐτὸς ὁ ἄνθρωπος(!)

Ἐλάχιστα μαθήματα Γυμναστικῆς μᾶς ἔκαμε κατὰ τὸ 1919-1920 ὅταν ἤμην τελειόφοιτος τοῦ Γυμνασίου καὶ ὅλα ὄχι εἰς τὸ ὕπαιθρον(!) ἀλλὰ εἰς τὴν ἄνω αἴθουσαν τοῦ Τραπαντζείου Γυμνασίου.

Μᾶς τὸν πῆραν ἀμέσως εὐτυχῶς.

Ἀνέλαβεν δὲ τὸ μάθημα τῆς Γυμναστικῆς ὁ ἀείμνηστος καθηγητῆς Ἀθανάσιος Ἀργυριάδης.

ΤΑΞΙΣ ΠΕΜΠΤΗ

Ο ΧΑΡΑΛΑΜΠΟΣ ΙΩΑΝΝΙΔΗΣ

Ἦτο ὁ καθηγητῆς μου τῶν Λατινικῶν, ὅταν ἤμην μαθητῆς τῆς τετάρτης τάξεως τοῦ Τραπαντζείου γυμνασίου Σιατίστης. Πολὺ διάφορος ἀπὸ τὸν συνάδελφόν του Κωνσταντῖνον Ἀγγελεῖν. Εὐρωπαϊκοῦ ἥθους καθηγητῆς. Κατήγετο ἀπὸ τὴν Βέρροϊαν τῆς Μακεδονίας καὶ εἶχε χρηματίσει καθηγητῆς εἰς τὰ Ζαρίφεια Παρθεναγωγεῖα τῆς Φιλιππουπόλεως τῆς Βουλγαρίας.

Δὲν γνωρίζω τί συνέβη κατὰ τὴν ἐκεῖ ὑπηρεσίαν του καὶ ἦτο τόσο δυσηρεστημένος ἀπὸ τοὺς Βουλγάρους, ὥστε εἰς τὰ μαθήματά του νὰ τονίζῃ μὲ καταφανῇ πικρίαν τὰ ἑξῆς: «Τόν, Βούλγαρο, παιδιά, κρύο μπουζι, μάρμαρο νὰ τὸν βλέπετε κάτω, νὰ μὴ τὸν λυπᾶσθε ποτέ· νὰ τὸν πατάτε ἀλύπητα στὸ πρόσωπο! Εἶναι κακοῦργος, βάρβαρος».

Δὲν ἐξενιζόμεθα ὡς μαθηταὶ ἀπὸ τὰ λόγια του, διότι ἦτο φαίνεται ἀδικηθεῖς.

Ἐδίδασκεν ὡς πανεπιστημιακὸς καθηγητῆς καὶ δι' αὐτὸ δὲν ἦτο ἐπωφελὴς εἰς τοὺς μαθητὰς ὡς γυμνασιακὸς καθηγητῆς. Ἐπρεπε νὰ εἶσαι πολὺ καλὸς μαθητῆς διὰ νὰ ἐπωφεληθῇς.

Τὴν Λατινικὴν Γραμματικὴν τὴν ἐδίδασκεν ἀπὸ τὴν Γραμματικὴν τοῦ ἀειμνήστου Σεμιτέλου καὶ ἀπὸ τὸ μάθημά του ἔμαθα καὶ ἐγὼ τὰς ἐξαιρέσεις τῶν ὀνομάτων τῆς τρίτης κλίσεως ἐμμέτρως καὶ τὰς ἐδίδαξα κατόπιν καὶ ἐγὼ ἐμμέτρως εἰς τοὺς μαθητὰς μου τοῦ Γυμνασίου Σιατίστης καὶ ἔπειτα καὶ εἰς τοὺς φοιτητὰς μου τοῦ Πανεπιστημίου τῶν Ἀθηνῶν συμπληρώσας αὐτὰς κατὰ τὴν διδασκαλίαν τῶν EXERCITIA LATINA.

Κατὰ τὴν διδασκαλίαν τῶν Ἑλληνικῶν προσεῖχεν πολὺ

εἰς τὴν ἐτυμολογίαν τῶν λέξεων. Αἱ συνθέσεις μου τὸν ἤρεσκον πολὺ, εἰς ὠρισμένα ὅμως μέρη διώρθωνε τὰ καλῶς ἔχοντα. Οὕτω π.χ. μοῦ διέγραψεν ἀπὸ μίαν σύνθεσίν μου τὴν λέξιν «τετρα-πέρατος», τὴν ὁποίαν ἐχρησιμοποίησα πρὸς χαρακτηρισμὸν τοῦ εὐφροῦς μὲ τὴν παρατήρησιν, ὅτι δὲν ὑπάρχει τοιαύτη λέξις. Καὶ ὅμως ὑπάρχει ἤδη εἰς τὸ Τριώδιον τῆς ἐκκλησίας. Ἐπίσης ἐπετηδευέτο τὴν ἐτυμολογικὴν ἐρμηνείαν τῶν ἰδιοτύπων λέξεων τῆς ὁμιλουμένης γλώσσης τῆς Σιατίστης καὶ ἔτσι τὸ μάθημά του τῶν Ἑλληνικῶν ἐξήρχετο ἀπὸ καθαρῶς γυμνασιακὰ μαθητικὰ ὄρια, ἐκτρεπόμενον εἰς συζήτησιν ἀνωφελῇ διὰ τοὺς μαθητάς.

Τὴν Βυζαντινὴν ἱστορίαν εἰς τὴν πέμπτην τάξιν τὴν ἐδίδασκεν καθ' ὑπαγόρευσιν ἀπὸ γερμανικὸν ὑποθέτω ἐγχειρίδιον κατὰ μετάφρασιν, διότι ἐγνώριζε τὴν Γερμανικὴν γλῶσσαν καὶ πολλάκις μᾶς ἐμνημόνευεν γνώμας τοῦ Γερμανοῦ ποιητοῦ GOETHE, τὸν ὁποῖον ἐφαίνετο, ὅτι τὸν εἶχε διαβάσει.

Αὐτὸς πρῶτος εἰσήγαγεν εἰς τὸ Γυμνάσιόν μας τὸν Πανεπιστημιακὸν θεσμὸν τοῦ FAMULUS — τοῦ βοηθοῦ τοῦ καθηγητοῦ δηλαδὴ — καὶ καθ' ὅλον τὸ διάστημα τῆς τριετοῦς διδασκαλίας του εἰς τὸ Γυμνάσιόν μας μὲ εἶχε FAMULUM τῆς τάξεως ὡς διακρινόμενον μαθητὴν. Ἐχρημάτισε δὲ καὶ ὡς Γυμνασιαρχῶν κατὰ τὸ σχολικὸν ἔτος 1919 - 1920, ἔτος τῆς ἀποφοιτήσεώς μου ἀπὸ τὸ Γυμνάσιον Σιατίστης.

Ἐνθυμοῦμαι, ὅτι τόσῃ ἐμπιστοσύνην εἶχεν εἰς ἐμένα, ὥστε κατὰ τὴν κηδεῖαν καὶ τὸ τεσσαρακονθήμερον μνημόσυνον τῆς αἰμνήστου συζύγου του, μὲ κατέστησεν κλειδοκράτορα τοῦ διαμερίσματος τοῦ οἴκου του εἰς τὸν ὁποῖον διέμενεν, τῆς χήρας Κωνσταντίνου Καραλιώτα - Λεοντάρη, τὸ γένος Πεσνικᾶ, τὸ ὁποῖον εὐρίσκεται ἐπὶ τῆς δημοσίας ὁδοῦ τῆς Σιατίστης ἐπὶ γωνίας.

Ἦτο ἐπιβλητικοῦ ἑξωτερικοῦ γέροντος λόγιος καθηγητῆς μὲ ὑπὸ γένειον καὶ γενειάδα ἐλαφρῶς ἀπομαλλωμένην λευκὴν καὶ εὐπρεπὴ καὶ πολλάκις ἐδίδασκεν μὲ μαῦρον σκοῦφον εἰς τὴν φαλακράν του μάλλον κεφαλὴν, ὅπως ἐνεφανίζετο εἰς τὰς τελετὰς οὐχὶ σπανίως καὶ ὁ Ἐλευθέριος Βενιζέλος. Ἐβάδιζεν μάλλον βιαστικὰ καὶ μὲ τὸ μπαστοῦνί του ὑπὸ μάλλης.

Τόσον δὲ λόγιος καὶ φιλομαθὴς ἦτο, ὥστε διδάσκων ἐδιδά-

σκετο από τὰ κείμενα πολλά ἐμπνεόμενος ἀπὸ τὰ πνεύματα τὰ παιδικὰ γυμνασιακά. Ἦτο μᾶλλον ἥθους παρὰ γνώσεων δημιουργὸς καθηγητής.

Ἐξεκκλησιάζετο τακτικά. Οὐδέποτε ἐθεάθη καθήμενος εἰς τὸ καφενεῖον καὶ ἐνεθουσιάζετο ἀπὸ τὸ ἀγνὸν ἥθος τῶν καλῶν μαθητῶν του παρέχων αὐτὸς ἑαυτὸν πρότυπον ἥθους. Ἡ ἀείμνηστος Χήρα Καραλιώτα - Λεοντάρη εἶχε νὰ διηγῇται διὰ τὸν ἐξαιρετικὸν χαρακτήρα τοῦ καθηγητοῦ Χαραλάμπους Ἰωαννίδου.

Δὲν ἐβαθμολόγει δυστυχῶς καθημερινῶς, ὅπως ὁ Κωνσταντῖνος Ἀγγελῆς, οὐδὲ μετέβαλλε τὴν πρωταρχικὴν του γνώμην, πού εἶχε σχηματίσει, καλὴν ἢ κακὴν διὰ τοὺς μαθητάς του καὶ δι' αὐτὸ δὲν εἶχε πολλοὺς ἐπαινέτας μαθητάς.

Διὰ τὴν Σιάτισταν ἡ ἐμφάνισίς του ἦτο κοσμοπολίτου καθηγητοῦ παρουσία. Φαινόμενον πολιτισμένου ἀνθρώπου.

Ποῦ καὶ πότε ἀπέθαιμεν δὲν ἔμαθα καὶ δι' αὐτὸ τὸν θεωρῶ ὡς ἀείζων, ὅπως παραμένει εἰς τὴν μνήμην μου τὴν μαθητικὴν καὶ αὐτὸς καὶ ὁ Κωνσταντῖνος Ἀγγελῆς.

Ο ΑΝΑΣΤΑΣΙΟΣ ΝΕΣΤΟΡΟΣ ΔΑΝΑΣ

«Τὸ πολυχρόνιον ἥθος ἀμήχανόν ἐστι θεραπευθῆναι
(Ἀθῆν. Δειπν. III, 6, 261e)

Ὁ Γυμνασιακὸς αὐτὸς καθηγητής ἦτο ὁ κατ' ἐξοχὴν διώκτης τῶν μαθητῶν τοῦ Γυμνασίου. Ὁ Δημόσιος κατήγορος τρόπον τινὰ τῶν ἐπιληψίμου ἥθους μαθητῶν τοῦ Τραπεζεῖου Γυμνασίου Σιατίστης εἰς τὸν κοινωνικὸν των βίον.

Χωρὶς νὰ εἶναι Διευθυντὴς τῶν οἰκοτρόφων μαθητῶν τοῦ Γυμνασιακοῦ Οἰκοτροφείου ἐνδιεφέρετο διὰ τὴν εὐτακτον κοινωνικὴν τῶν μαθητῶν αὐτῶν διαγωγὴν κατὰ τὰς ὥρας τῆς ἐξόδου των περισσότερον καὶ ἀπὸ τὸν Γυμνασιάρχην, ὁ ὁποῖος ἦτο φύσει καὶ θέσει ὁ πρὸς τοῦτο ὑπεύθυνος.

Καὶ διερωτώμεθα, διατί;

Τὸ πρῶτον, πὺν ἡμπορεῖ κανεῖς νὰ ὑποθέσῃ ὡς δικαιολογητι-

κὸν τῆς στάσεως αὐτῆς τοῦ καθηγητοῦ ἦτο ἡ ἔλλειψις ἐπιβαλλόντος πρὸς τοὺς μαθητὰς του κατὰ τὴν διδασκαλίαν του.

Ἡμπορῶ κάλλιστα νὰ τὸ παραδεχθῶ αὐτό, διότι τὸν ἐγνώρισα πολὺ καλὰ ὡς μαθητὴς του Γυμνασιόπαις εἰς ὅλα τὰ ἔτη τῶν Γυμνασιακῶν μου σπουδῶν εἰς τὸ Γυμνάσιον Σιατίστης. Τὸν εἶχα καθηγητὴν μου τοῦ μαθήματος τῶν Φυσικῶν εἰς ὅλας τὰς τάξεις τοῦ Γυμνασίου καὶ ἐπιπροσθέτως εἰς τὴν Γεωγραφίαν, τὴν Γεωλογίαν, τὴν Χημείαν καὶ εἰς τὰ Μαθηματικά καὶ τὴν Κοσμογραφίαν τῆς ἑκτης Γυμνασιακῆς Τάξεως.

Οὐδέποτε ἐδίδαξεν ἐκ στήθους, ὅπως λέγεται κοινῶς ἡ ἀπὸ μνήμης ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑ, ἀλλὰ πάντοτε μὲ ἀνοικτὸν τὸ βιβλίον, τὸ ὁποῖον σημειωτέον ἀπηγόρευεν αὐστηρότατα νὰ τὸ ἔχουν ἀνοικτὸν οἱ μαθηταί.

Εἰς τὴν ἀπόδοσιν τοῦ δεδιδαγμένου ἦτο πολὺ ἀπαιτητικὸς. Ὁ μαθητὴς ἐνόμιζεν, ὅταν ἐξητάζετο ἀπὸ τὸν καθηγητὴν Ἀναστάσιον Ν. Δάναν, ὅτι εἶχε ἀπέναντί του τὸν καθηγητὴν, ὁ ὁποῖος ἐπεδίωκε νὰ συλλάβῃ τὸν μαθητὴν ἀμελέτητον. Ὡστε μία ἀμοιβαία ἀπέχθεια διεπιστώνετο μεταξὺ τοῦ μαθητοῦ καὶ τοῦ καθηγητοῦ, ἡ ὁποία κατέληγεν εἰς ἀμοιβαῖον μῖσος.

Ποῖος ἔπαιεν; κατ' ἐμὲ ἀμφότεροι: καὶ ὁ καθηγητὴς, ὁ ὁποῖος δὲν προσεῖχεν, ἐὰν ἐγίνετο ἀντιληπτὸν τὸ διδασκόμενον μάθημα ἀπὸ τοὺς μαθητὰς του καὶ οἱ μαθηταί, οἱ ὁποῖοι δὲν προσεῖχον κατὰ τὴν ὥραν τῆς παραδόσεως διὰ νὰ κατανοήσουν τὸ μάθημά του. Ἀλλὰ τὸ νὰ διαμαρτυρηθῇ ὁ μαθητὴς καὶ νὰ πῇ, ὅτι δὲν κατάλαβε τὸ μάθημα θὰ ἐξώργιζε τὸν κ. καθηγητὴν ἔτι περισσότερον πρᾶγμα, τὸ ὁποῖον ἐφοβεῖτο ὁ μαθητὴς διὰ τὴν μετὰ ταῦτα καταδίωξίν του ἀπὸ τὸν καθηγητὴν, διότι θὰ ἐθεώρει προσβλητικὴν τὴν στάσιν αὐτὴν τοῦ μαθητοῦ ἐναντίον του. Συνεπῶς μᾶλλον ὁ καθηγητὴς ἔπρεπε ἀπὸ τὴν ὄψιν τῶν μαθητῶν νὰ καταλάβῃ, ὅτι δὲν ἐγένετο ἀντιληπτὸς καὶ δι' ἐρωταποκρίσεων νὰ διαπιστώσῃ μόνος του τοῦτο χωρὶς νὰ ἀναμένῃ διαμαρτυρίαν τῶν μαθητῶν.

Δυσμαθέστεροι ἦσαν οἱ ξένοι μαθηταί καὶ δι' αὐτὸ αὐτοὺς κατεδίωκε περισσότερον ὁ καθηγητὴς Ἀναστάσιος Ν. Δάνας εἰς τὸν ἐξωσχολικόν των βίον.

Ἄλλὰ ὁ μαθητὴς — λέγει ἡ Παιδαγωγική, ὡς φυσική ἔστω τέχνη καὶ ὄχι ὡς ἐπιστήμη, ὅπως δέον νὰ θεωρῇται — πρέπει νὰ χαίρῃ, ὅταν ὁ καθηγητὴς του συλλαμβάνεται ἀδικῶν, διότι τότε εἶναι ἐκ τοῦ ἀσφαλοῦς ἀνώτερος ἡθικῶς τοῦ καθηγητοῦ του καὶ τέλος ἔχει ἓνα προστάτην τοῦ ἥθους του ἀνώτερον τῶν γονέων του, οἱ ὅποιοι ἀπὸ τὸ ὅμαιμον ὁρμώμενοι συγχωροῦν παρεκτροπὰς κοινωνικὰς μὴ ἐπιτρεπομένας.

Ο ΑΝΑΣΤΑΣΙΟΣ Ν. ΔΑΝΑΣ

κατὰ τὸ 1920

Ὡς πρὸς τὴν μάθησιν δὲ ὁ μαθητὴς, ποὺ συνέλαβε τὸν καθηγητὴν ἀδύναμον εἰς τὸ καθηγητικόν του καθῆκον, γίνεται διαρκῶς καλλίτερος καὶ ἐν τέλει ἀπὸ φόβον τοῦ καθηγητοῦ γίνεται συμπαθὴς ἀπὸ ἀντιπαθὴς φυσιογνωμία διὰ τὸν καθηγητὴν του.

Ποτὲ δὲν συνεπάθησα τὸν καθηγητὴν μου Ἀναστάσιον Νέστ. Δάναν, διότι καὶ ἐγώ, ἂν καὶ ὁ ἐπιμελέστερος καὶ πρῶτος πάντοτε μαθητὴς τῆς τάξεως εἰς τὸ μάθημά του, δὲν τὸν ἐννοοῦσα πλήρως.

Τὸν ἐσεβόμην ὅμως, ὅπως αἱ ψυχαὶ τοῦ Ἄδου τὸν φύλακα Κέρβερον τὸν Τρικάρανον. Δισχιδῇ γλῶσσαν ὄφεως εἶχεν ὁ Δάνας, ὅταν ἐδίδασκε καὶ μετὰ τὸ ὕφος τοῦ τρόμου ἐνέπνεε. Ποιὸς τολμοῦσε νὰ πῇ, ὅτι δὲν τὸν κατάλαβε. Προσπαθοῦσα ὅμως μετὰ τὴν μελέτην μου καὶ μόνον νὰ καταλάβω τὸ μάθημα ἀπὸ τὸ βιβλίον, τὸ ὁποῖον ἦτο διδάσκαλος καὶ τοῦ διδασκάλου μου.

Κατὰ ἀνάλογον μοῦ συνέβαινε καὶ μετὰ τὸν ἀείμνηστον κύρους καθηγητὴν μου καὶ εἴτα συνάδελφόν μου εἰς τὸ Πανεπιστήμιον Ἀθηνῶν καθηγητὴν τῆς Παιδαγωγικῆς ΝΙΚΟΛΑΟΝ ΕΞΑΡΧΟΠΟΥΛΟΝ.

Ὅταν τὸν ἤκουα διδάσκοντα ἔλεγα μέσα μου: «Πῶς θὰ δώσω ἐξετάσεις εἰς αὐτὸν τὸν καθηγητὴν; Διότι αὐτά, πού διδάσκει, εἶναι κυκεῶν. Τί πρῶτον καὶ τί δεύτερον ν' ἀπομνημονεύσω». Καὶ εὐχαριστῶ τὸν Θεόν, διότι ὁ καθηγητὴς μου, ὅταν παρουσιάσθην νὰ ἐξετασθῶ μετὰ ἐπῆρεν εἰς τὸ γραφεῖόν του καὶ μετὰ ἐξήτασεν Εἰδικὴν Διδακτικὴν ἥτοι πῶς θὰ διδάξω ἀρχαῖα Ἑλληνικὰ καὶ μετὰ ἐβαθμολόγησε μετὰ τὸν βαθμὸν —9— ἐννέα ἀριστα. Διότι αὐτά, πού ἐδίδασκεν καὶ ὁ ἴδιος δὲν τὰ κατεῖχεν ὡς ἐξεταστὴν ὕλην, διότι τὰ ἐδίδασκεν ἀπὸ χειρόγραφα τῶν συγγραμμάτων του.

Ἐξετίμησε τὴν ἀδιάπτωτον προσοχὴν μου εἰς τὸ μάθημά του καὶ τὴν ὅλως ἀνελλιπῇ φοίτησίν μου καὶ μετὰ ἤμειψε κατὰ τὴν ἀξίαν μου.

Ὁ καθηγητὴς ποτὲ δὲν εἶναι ἐχθρὸς τοῦ μαθητοῦ, ὁ ὁποῖος ὅταν μαθητεῖ, ἄγεται ὡς πρόβατον ἐπὶ σφαγὴν. Ὅταν ὅμως ὁ μαθητὴς διὰ λόγους δυναμικῆς τελειότητος, ὅπως συμβαίνει ἰδίᾳ εἰς τοὺς ὀρεινοὺς συνοικισμοὺς, ἐπιδεικνύει ὅλως βαρβαρικῶς τὴν ἰσχύν του ἐναντὶ τῆς μορφώσεως τοῦ καθηγητοῦ τότε καὶ ὁ καθηγητὴς αὐτοπροστατεύεται κατὰ τὸ VIM VI τῆς φυσικῆς νομολογίας, διότι πρῶτος ἐκβιάζεται.

Ἀλλὰ τὸ εἶπα, τὸ ἔγραψα καὶ τὸ ἐπαναλαμβάνω, ὅτι ὁ διδάσκαλος καὶ καθηγητὴς δὲν

πρέπει ποσῶς νὰ ἐνδιαφέρεται διὰ τὴν ἐξω-
σχολικὴν διαγωγὴν τῶν μαθητῶν του.

Ἐὰν προσέξῃ, ὅσον πρέπει εἰς τὴν διαμόρφωσιν ἀγνοῦ ἐσω-
σχολικοῦ ἥθους τῶν μαθητῶν του νὰ εἶναι βέβαιος, ὅτι οἱ μαθη-
ταὶ του καὶ εἰς τὸν ἄλλον των βίον θὰ εἶναι ἀνάλογοι.

Ὁ ἐξωσχολικὸς τοῦ μαθητοῦ βίος ἀφορᾷ εἰς τὴν ΠΟ-
ΛΙΤΕΙΑΝ, ὁ ἐσωσχολικὸς εἰς τὴν ΠΑΙΔΕΙΑΝ.

Ἡ Πολιτεία ἔχει ἀστυνομίαν, ἡ Παιδεία
ἔχει Παιδονομίαν.

Ἀλλὰ δυστυχῶς πρὸ πολλοῦ ἔπαυσεν ἡ Παιδεία νὰ ἔχῃ
παιδονόμους, ὅπως εἶχεν πάντοτε ἡ ἀρχαία Ἑλλη-
νικὴ καὶ Ρωμαϊκὴ παιδεία.

Σήμερον εἰς τὰ σχολεῖα τὰ Δημοτικὰ καὶ τὰ Γυμνάσια — δὲν
ὁμιλῶ περὶ Πανεπιστημίων, διότι ἐκεῖ οἱ φοιτηταὶ εἶναι Ἀκαδη-
μαῖκοι πολῖται — διορίζονται κλητῆρες τοῦτέστι ὑψηροεπακὸν
προσωπικὸν τοῦ Γυμνασιαρχείου καὶ ὄχι τηρεταὶ τῶν ἐσωσχολι-
κῶν κανόνων τῶν παιδονομικῶν.

Δύο κανόνας θ' ἀναφέρω ἐσωσχολικοὺς παιδονομικοὺς: Πρῶ-
τον τὸ «ἀπαγορεύεται ἡ ἔξοδος τῶν μαθητῶν
κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς ὥριαίας παραδόσεως
ἐκ τῆς αἰθούσης τοῦ μαθήματος.

Καὶ δεύτερον ἀπαγορεύεται ἡ εἴσοδος μαθη-
τοῦ ἀργοποροῦντος εἰς τὴν παράδοσιν κατὰ
τὴν διάρκειαν τοῦ μαθήματος.

Ὁ παιδονόμος τοῦ σχολείου καὶ Γυμνασίου ἐπιτηρεῖ, ἵνα οἱ πα-
ραβάται τῶν κανόνων αὐτῶν μαθηταὶ ὑποστοῦν τὰς συνεπειὰς τῆς
παρανόμου πράξεώς των. Διότι ὁ ἄνθρωπος καὶ δὴ ὁ μαθητὴς εἶ-
ναι τὸ εὐαγωγότερον ὄν τῆς φύσεως, ἀλλὰ πάντοτε ἐν
καιρῷ τῷ δέοντι. Ἄλλως εἶναι τὸ ἀτιθασώτερον δημιούρ-
γημα.

«Ὁριον ἔθου» λέγεται κοινῶς ὁ ἄνθρωπος ἰσχύ-
ος εἰς τὴν πατρίδα μου Σιάτισταν. Ἡ φράσις εἶναι εἰλημμένη
ἀπὸ τὸν προοιμιακὸν τῆς Ἀνατολικῆς Ὁρθοδόξου ἐκκλη-
σίας καὶ δηλοῖ τὸ παντοδύναμον τοῦ ἀνθρώπου ὡς
Νομοθέτου διὰ νὰ προλαμβάνηται ἡ παρεκτροπὴ εἰς τὸ πᾶν τι.

Ὁ ἀείμνηστος Δάνας λοιπὸν ὅσους δὲν ἦτο δυνατόν νὰ τιμωρήσῃ διὰ τῆς αὐστηρᾶς βαθμολογίας, διότι τὸ κάθε τι, ὅταν δὲν γίνεται μὲ δικαιοσύνην χάνει τὴν ἰσχύν του, — ἤθελε νὰ τιμωρήσῃ κατ' ἄλλον τρόπον καὶ αὐτὸς ἦτο ὁ χαρακτηρισμὸς τῆς διαγωγῆς καὶ ὁ δι' ἀποβολῆς τοῦ μαθητοῦ ἐκ τῆς σχολικῆς ζωῆς. Ἀλλ' αὐτὸ οὐδέτερον ὠφελεῖ: Οὔτε τὸν τιμωρὸν καθηγητὴν οὔτε καὶ τὸν τιμωρούμενον μαθητὴν. Ἡ τιμωρίας πρόληψις ἔχει ἀξίαν καὶ ὄχι ἡ παρεκτροπὴς τιμωρία.

Δι' αὐτὸ πάντοτε ἡ κατὰ μαθητῶν καταγγελία τοῦ ἀειμνήστου καθηγητοῦ εὑρίσκεν ἰσχυρὰν ἀντίδρασιν τόσον ἀπὸ τὸν τότε Γυμνασιάρχην Ἰωάννην Παλίαν ὅσον καὶ ἀπὸ τὸν καθηγητὴν τῶν Θρησκευτικῶν ἱερωμένον Οἰκονόμον Ἰωάννην Ν. Παπανικολάου.

Ὁ πρῶτος, διότι δὲν ἤθελε τὴν διατάραξιν τῆς εὐρρυθμοῦ λειτουργίας τοῦ Γυμνασιακοῦ Οἰκοτροφείου διὰ τῆς Οἰκοτρόφων τιμωρίας καὶ ὁ δεύτερος, διότι ἐγνώριζεν τὰ βαθύτερα αἷτια τῆς ἐναντιώσεως τοῦ καθηγητοῦ Δάνα κατὰ τῶν παρεκτρεπομένων μαθητῶν.

Καὶ τώρα θέλει νὰ μάθῃ κανεῖς, ποίου εἶδους ἦσαν αἱ παρεκτροπαὶ αὐταὶ τῶν καταγγελλομένων μαθητῶν εἰς μίαν στενὴν κομπολόεως κοινωνίαν, ὅπως ἦτο ἡ Σιάτιστα ἀπὸ τοῦ 1913 — μέχρι τοῦ 1920 ἥτοι κατὰ τὰ ἔτη τῆς Γυμνασιακῆς μου μαθητείας.

Παρεκτροπὴ εἶναι πᾶν ὅ,τι δὲν ἀκολουθεῖ τὸν κανόνα. Ὅταν ὑπάρχει κανονισμός, ὁ ὁποῖος προβλέπει τὸ νὰ βαδίζητε πάντοτε πρὸς τὰ δεξιὰ, ἐὰν βαδίσητε πρὸς τὰ ἀριστερὰ παρεκτρέπεσθε. Ἡ παρεκτροπὴ σας ἐπιτρέπεται καὶ διὰ τοῦτο συγχωρεῖται, ἐὰν ἡ ὁσάκις δὲν εἴσθε σεῖς ὁ ὑπαίτιος τῆς παρεκτροπῆς.

Ὅταν ὅμως ἐγὼ εἶμαι ὁ αἷτιος τῆς παρεκτροπῆς, ἐπιτρέπεται ποτὲ νὰ ζητήσω τὴν τιμωρίαν τῶν παρεκτρεπομένων; Κάθε ἄλλο!

Οἱ μαθηταὶ τοῦ Οἰκοτροφείου εὐσταλεῖς δυναμικώτατοι νεαροὶ μαθητευόμενοι βλαστοί, ὥραιότατα ἐνδεδυμένοι μόλις ἐξήρχοντο καθ' ὁμάδας ἀπὸ τὸ Γυμνάσιον διὰ τὸν ἀναφυχῆς ἐλεύθερον περίπατόν των κατηνθύνοντο οἱ μὲν τῆς νεαρωτέρας ἡλικίας εἰς τὸ Ζαχαροπλεστειὸν, οἱ δὲ μεγαλύτεροι ἐκεῖσε, ὁπόθεν εἵλκοντο. Ἡ ἐστία ἔλξεως ἦσαν τοῦ Τζών 'τ' ἁλῶνιᾳ τῆς Γερμανίας

ἦτοι τὸ τελευταῖον πρὸς ἀνατολὰς ἄκρον τῆς Σιατίστης ἔνθα ἡ ἄκρα ἐρημία, ὅπου ἀκωλύτως πῶς ἤμποροῦσαν τὰ παιδιὰ ἐλεύθερά πῶς ἀπὸ τοῦ Οἰκοτροφείου τὰ δεσμὰ νὰ γελᾶσουν, νὰ ἀστιευθοῦν καὶ νὰ τραγουδήσουν τραγούδια ἐξωσχολικοῦ κᾶπως περιεχομένου.

Ἐκεῖ κοντὰ ἦτο καὶ τὸ σπίτι τοῦ καθηγητοῦ Ἀναστασίου Δάνα εἰς τὸ ὁποῖον ἦτο κεκλεισμένη καὶ ἡ εὐειδεστάτη ἀδελφή τοῦ ἀειμνήστου καθηγητοῦ, ἡ ὁποία ἀσυναίσθητος ὄλως εἰλκεν ὡς Ἑστιάς παρθένος τοῦ καιροῦ τῆς μὲ ἀρχοντικὴν λίαν ἀγωγὴν. Τίς ἔπαιεν; ὁ ἔλκων ἢ ὁ ἐλκόμενος; Κατ' ἐμὲ οὐδέτερος, παρὰ μόνον ἡ συγκυρία τῶν καιρῶν. Τίποτε δὲν εἶναι παρεκτροπὴ, ὅταν συντελῇται θεία παρεμβολή.

Ἡ ἄλλη παρεκτροπὴ ἦτο ἡ ἐπ' ἀδείᾳ τοῦ Οἰκοτροφείου γιγνομένη συνδιασκέδασις τῶν οἰκοτρόφων εἰς οἰκίας συνταξιωτῶν τῶν Σιατιστέων.

Ἡ κατηγορία συνίστατο εἰς τὸ ὅτι ἡ διασκέδασις ἦτο ὑπὲρ εὐθυμίας, ὅτι ἔπιον περισσότερον τοῦ δέοντος, ὅτι ἠλευθεροστόμησαν κατὰ τρόπον μὴ ἐπιτρεπόμενον εἰς μαθητὰς καὶ τὰ τοιαῦτα.

Ἐδῶ λοιπὸν ὀρθῶς ἐπενέβαινεν ὁ ἀειμνήστος Ἰω. Παπίας ὡς Γυμνασιάρχης λέγων τὸ «ἡ οὐ χρὴ ἀδειαν διδόναι ἢ τοὺς δόντας συγχωρεῖν». Τότε ὁ κ. Δάνας ὑπεχώρει ὑπὸ τὴν θυμηδίαν τοῦ συλλόγου, διότι ἦτο ἀκόμη ἄγαμος καθηγητὴς καὶ νεαρὸς ἀρκετὰ καὶ δυναμικὸς λίαν ἄχρις ὅτου πλέον ὁ ἅγιος Σισανίου καὶ Σιατίστης Ἱερόθεος Ἀνθουλίδης, φίλος του πολὺ, ἠὲλόγησε τὴν συζυγίαν του εἰς τὸν ναὸν τῆς ἀγίας Παρασκευῆς τῆς Γερανείας μὲ τὴν σεμνήν, σεμνοτάτην καὶ στοιχειώδους μορφώσεως, ἀλλὰ πλουσίαν λίαν κόρην τοῦ ἀειμνήστου Θεοδώρου Σπύρου γείτονός μας.

Παρευρεθὴν καὶ ἐγὼ εἰς τοὺς γάμους του ὡς μικρὸς μαθητὴς ἀκόλουθος τοῦ Δεσπότη. Καὶ ἦτο μία καυσωνικὴ λίαν θερμὴ ἡμέρα τοῦ Ἰουλίου καὶ μᾶλλον ἐδυναστεύθημεν ἀμφοτέρω ἀπὸ τὸ καιρικὸν αὐτὸ Ἰουλιανὸ καμίνι ἕως ὅτου καταβῶμεν ἀπὸ τὴν Χώραν εἰς τὴν Γεράνειαν διὰ νὰ στεφανώσωμεν.

Προϊόντος τοῦ χρόνου ἔλειψαν καὶ οἱ ὀψιμαθεῖς πῶς μαθηταὶ τοῦ Γυμνασίου μας, οἱ ξένοι οἰκότροφοι οἱ σκανδαλίζοντες καὶ οὐ-

τω ἡσύχασε καὶ τὸ Γυμνάσιον καὶ ἡ Σιάτιστα. Ὁ δὲ κ. Ἀναστάσιος Δάνας ἀπὸ Γυμνασιαρχεῦον πού ἐχρημάτισε μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Γυμνασιάρχου Ἰω. Παπῖα παραδώσας εἰς τὸν Χαράλ. Ἰωαννίδην καὶ ἐκεῖνος εἰς τὸν μόνιμον Γυμνασιάρχην Παντελῆν Τσαμίσην προήχθη εἰς Γενικὸν Ἐπιθεωρητὴν τῶν Φυσικῶν τῆς Ἑλλάδος καὶ κατελθὼν εἰς τὰς Ἀθήνας ἐγκατεστάθη οἰκογενειακῶς πλέον ἐκεῖ μὲ τὴν σύζυγόν του Ἑλένην τοὺς δύο υἱοὺς του Νέστορα, τὸν μηχανικὸν καὶ Θεόδωρον τὸν ὁδοντίατρον καὶ τὰς θυγατέρας του ἑξ ὧν ἡ μία καθηγήτρια τῶν Φυσικῶν.

Ἡ πρωτεύουσα, ὡς εἶκος, ἤμβlynέ πως τὸ πρόην αὐστηρὸν καὶ δύσκαμπτον τοῦ νεαροῦ χαρακτηῖρος τοῦ ἀειμνήστου καθηγητοῦ καὶ ὅταν ἔγινε συνταξιούχος πλέον δὲν ἠρκέσθη εἰς τὴν σύνταξίν του, δι' οἰκογενειακὰς προφανῶς ἀνάγκας καὶ διωρίσθη Διευθυντὴς ἰδιωτικοῦ σχολείου εἰς τὰς Ἀθήνας ὅπου καὶ ἐντέλει ἀπέθνηεν.

Πῶς καὶ ὑπὸ ποίας συνθήκας ἐτελεύτησε μοῦ εἶναι τελειῶς ἄγνωστον. Τελευταίως μὲ εἶχεν ἐπισκεφθῇ μὲ τὸν κ. Δημήτριον Χαντζῆν — (Χατζῆν) πρόεδρον τοῦ ἀνωτάτου ἐκπαιδευτικοῦ Συμβουλίου εἰς τὴν ἐν Φραγκοεκκλησιᾷ — Μελίσια — (Χαλανδρίου) κατοικίαν μου μετὰ τὴν κήρυξιν τοῦ Ἰταλοελληνικοῦ πολέμου διὰ νὰ μοῦ ἀναγγείλλουν τὸν ἐπισιμβάντα θάνατον τοῦ πατριώτου μας ἱατροῦ Μηνᾶ Θεοδώρου εἰς τὸν Εὐαγγελισμόν κατὰ τὴν 28ην Ὀκτωβρίου τοῦ 1940. Ἐκτοτε δὲν τὸν εἶδα.

Σκέπτομαι ὅμως τώρα καὶ λέγω: Πῶς μεταβάλλεται ὁ ἄνθρωπος ἀπὸ τὰ βίου του περιστατικά! καὶ μεταμορφώνεται. Αὐτὸς ὁ καθηγητής, ὅταν ἦλθεν ἀπὸ τὴν Καισάρειαν τῆς Μικρᾶς Ἀσίας ἦτο ἕνας εὐσταλῆς, λεπτεπίλεπτος καθηγητής μὲ ὑπογένειον λογίου καὶ ἐφηβικὴν γενειάδα κατὰμαυρον μὲ ἥθικὸν δὲ ἀκμαιότατον ὥς νὰ εἶχεν ὅλον τὸν κόσμον ἰδικόν του, ἀλλὰ σὺν τῷ χρόνῳ ἀπὸ τὴν οἰκογενειακὴν χλιδὴν καὶ τὴν βίου ἀμεριμνησίαν μετεβλήθη εἰς ἕναν εὐμαρείας ἀστὸν ἀξιότιμον καὶ κοινωνικῶς ἐφησυχάζοντα ὥς νὰ μὴ εἶχε ποτὲ ἐνεργὸν σύνδεσμον μὲ τὴν ἐκπαίδευσιν καὶ τὰ ἐκπαιδευτικὰ διαφέροντα.

ὑποθέτω, ὅτι θὰ ἔβλεπε τελευταίως τὰς παραδόσεών του ση-

μειώσεις, πολλὰς τῶν ὁποίων τοῦ ἀντέγραψα καὶ θὰ διερωτᾷτο; ἄραγε τὰς συνέταξεν αὐτὸς ὁ ἴδιος ποτέ;

Ὡς καθηγητὴς τοῦ Γυμνασίου Σιατίστης τὸν δυσηρέστησα, ὅταν δὲν ἐνέκρινε τὴν εἴσοδον τοῦ ἀδελφοῦ του καὶ μαθητοῦ μου τότε Κωνσταντίνου Νέστ. Δάνα εἰς τὸ νεοῖδρυνθὲν ἀκαδημαϊκὸν Οἰκοτροφεῖον. Ἀνέγνωσε τὸ δικαιολογητικὸν τῆς ψήφου μου, ἀλλὰ δὲν διεμαρτυρήθη ἀπλῶς δυσηρεστήθη.

Ἀπὸ οἰκογενειακῆς ἀγωγῆς ἦτο φαίνεται ἓνα γνήσιο παιδί τῆς ἀρχοντογυναίκας μητρὸς του, ἡ ὁποία σεβασμὸν καὶ μόνον σεβασμὸν ἐνέπνεεν καὶ στωϊκὴν ἀταραξίαν ἐδείκνυνεν ἡ παρουσία της εἰς τὸν μετ' αὐτῆς ὁμιλοῦντα. Τῆς αὐτῆς ἀγαθοεργοῦ ὑποστάσεως εἶναι καὶ ἡ ἀδελφή του Ἑλένη Βαρθέρη καὶ ὁ ἀδελφός του Γυμνασιακὸς καθηγητὴς τῶν Φυσικῶν Κωνσταντῖνος Νέστ. Δάνας.

Ἡ κοινωνικὴ του ἀνατροφή εἰς τὴν Σιατίστην ἦσαν ὁ Παιδαγωγὸς Ζήσης Ζαμάνης καὶ ὁ Διευθυντὴς τοῦ Δημοτικοῦ Σχολείου Γερανεῖας Ἰωάννης Ἀποστόλου. Ἀλλὰ ἡ διαφορὰ τῶν ἀντιλήψεων τοῦ Ἀναστ. Δάνα ἐναντι τῶν δύο φίλων του ἦτο πολὺ μεγάλη. Ἐγέλα, ὅταν τοὺς ἤκουε νὰ διατυπώνουν τὰ φρονήματά των, διότι πάντοτε σχεδὸν ἦτο νομιμοφρόνως ἀντίθετος. Ἡ διαφορὰ προήρχετο ἀπὸ τὴν διάφορον οἰκογενειακὴν του ἀγωγήν.

Αὐστηρὸς ἀρχοντικοῦ ἥθους καθηγητὴς, ἀλλὰ δυστυχῶς ἀπὸ τῶν μερμυῶν τοῦ βίου ἡττηθεὶς.

ΤΑΞΙΣ ΕΚΤΗ

Ο ΙΩΑΝΝΗΣ ΠΑΠΙΑΣ

«Τὸ μὲν σῶμα κοινὸν πρὸς τὰ ζῶα ὁ λόγος δὲ καὶ ἡ γνώμη κοινὸν πρὸς τοὺς Θεοὺς»

(Επικτ. Διατριβὴ I. 3)

Πατριαρχικὴ Γυμνασιάρχου φυσιογνωμία.

Ἐνέπνεεν ἀπόλυτον σεβασμὸν ἡ παρουσία του.

Τὰ μαθήματα, ποὺ ἐδίδασκεν εἰς τὴν τελευταίαν τάξιν τοῦ Γυμνασίου ὅλα τὰ ἤξερεν σχεδὸν ἀπ' ἔξω (ἀπὸ μνήμης). Ἐδίδασκεν δὲ μὲ κλειστὰ τὰ μάτια.

«Ἡ ἄμεσος ἢ ἔμμεσος παράστασις ἀντικειμένου τινὸς τῆς νοή-

σεως λέγεται ἔννοια». Ἔτσι ἤρχισε τὸ μάθημα τῆς Λογικῆς, ὅταν τὸν πρωτοήκουσα ὡς Γυμνασιάρχην μου διδάσκοντα «Λογικὴν» μὲ κλειστά τὰ μάτια, εἰς τὴν ἕκτην τάξιν τοῦ Γυμνασίου ὡς τελειόφοιτος.

Τέτοιος (τοιούτος) Γυμνασιάρχης, εἶπα μέσα μου, θέλω νὰ γίνω.

Ἐτρεφε γενειάδα μὲ ὑπογένειον. Ἐβάδιζεν ἀργὰ ὑπὸ τὸ βάρος τῶν ἐτῶν τῆς ἡλικίας του διατελῶν καὶ ἦτο ὁ ἀναμφισβήτητος ἄρχων τῶν παιδιῶν τοῦ Γυμνασίου του ἀπὸ τοῦ μικροτέρου μαθητοῦ τῆς πρώτης τάξεως μέχρι καὶ τοῦ πλέον ταλαιπωρημένου ἡλικιωμένου μαθητοῦ τῆς τελευταίας τάξεως τοῦ Τραπαντζείου Γυμνασίου Σιατίστης ὡς καὶ τῶν οἰκοτρόφων τοῦ γυμνασιακοῦ οἰκοτροφείου.

Ἐφαίνεται, ὅτι ἦτο ἱεραρχικῶς σταδιοδρομήσας, διότι ἐπεβάλλετο κατὰ τρόπον ὑποδειγματικόν. Πατρικῆς ἐπιστασίας Γυμνασιάρχης.

Ἦτο οἰκογενειάρχης πολυμελοῦς οἰκογενείας· ἡ σύζυγός του εὐγενεστάτου ἐξωτερικοῦ κυρία καὶ ἀρχοντικῶς προσηγῆς κατήγετο ἀπὸ τὴν Καστοριάν. Εἶχεν ἓνα υἱὸν τὸν Νικόλαον Παπίαν καὶ τρεῖς θυγατέρας. Ὁ υἱὸς του, πὺν ἐχρημάτισε καὶ μαθητῆς του, ἔγινεν φαρμακοποῖς πτυχιούχος τοῦ Πανεπιστημίου τῶν Ἀθηνῶν καὶ ὑπηρετήσεν εἰς τὴν γενέτειραν τῆς μητρὸς του Καστοριάν.

Ἡ μεγάλη του κόρη Ἀναστασία ὑπανδρεύθη τὸν κάπως ἡλικιωμένον νέον τῆς Σιατίστης Χριστόδουλον Δημ. Γκερεχτέν ἐμποροῦπάλληλον τοῦ καταστήματος ὑφασμάτων τοῦ πατρὸς του Δημητρίου ἢ κοινῶς Μπήτια τ' Γκεραχτέ καὶ σχεδὸν χωρὶς μόρφωσιν.

Ἡ δευτέρα του κόρη Ὀλγα ἔλαβεν ὡς σύζυγόν της τὸν Κωνσταντῖνον - Γούσια Ἀλεξίου ἀπὸ τὴν συνοικίαν τῆς Σιατίστης Γεράνειαν καὶ ἡ τρίτη καὶ τελευταία κόρη του Ἀφροδίτη, τὴν ὁποίαν ἐλάτρευεν κυριολεκτικῶς ὁ ἀείμνηστος Γυμνασιάρχης ἀπέθανεν νεωτάτη κατὰ τὴν ἐπιδημίαν τῆς Γρίπης τὸ 1918 εἰς τὴν Σιάτισταν. Αὕτη του ἡ κόρη ἦτο ὥραιότατη, εὐφύης καὶ μὲ καλλιτεχνικὸν ἄλγαντον προικισμένη. Ἐπαιξε κιθάραν, διεκρίνετο εἰς τὴν χειροτεχνίαν καὶ ἐφίετο ἀνωτέρας μορφώσεως.

Ὁ θάνατός της ἐσήμανε τὴν ἀρχὴν τοῦ τέλους τοῦ γηραιοῦ της πατρὸς. Τὸ 1919 ἀπέθανεν καὶ ὁ Γυμνασιάρχης.

Ο ΙΩΑΝΝΗΣ ΠΑΠΙΑΣ

κατὰ τὸ 1919

Κατὰ τὴν ἡμέραν τοῦ ἐκψυχισμοῦ του ἐπῆγα σίτιι του διὰ νὰ λάβω ὁδηγίᾳς σχετικῶς μὲ τὴν γραφικὴν ὑπηρεσίαν τοῦ Γυμνασίου, διότι ἤμην ὁ ἄμισθος ἰδιαιτέρὸς του Γραμματεὺς σχεδὸν ὡς μαθητὴς τῆς τελευταίας γυμνασιακῆς τάξεως καὶ τὸν εὗρηκα εἰς τὸν ἐπιθανάτιον ρόγχον του. Ἡ κόρη του Ὑλγα ἦτο εἰς τὴν αὐλὴν τοῦ σπιτιοῦ, τὸ ὁποῖον ἦτο μεγάλο μὲ μεγάλην αὐλὴν καὶ εἰς τὴν συνοικίαν Μποραβάδιχα κείμενον, καὶ μοῦ ἀπαγόρευεν νὰ εἰσέλθω εἰς τὸ δωμάτιον. Ἦκουσα καὶ ἐγὼ τὸ βογγητὸ τοῦ πόνου τοῦ ψύχορραγοῦντος Γυμνασιάρχου καὶ ἔφυγα. Τὴν ἐπομένην ἦτο νεκρὸς.

Δὲν ἐπρόλαβε νὰ μὲ ὑποστηρίξῃ διὰ νὰ λάβω τὴν ὑποτροφίαν τοῦ Βελιείου κληροδοτήματος, ὅπως μοῦ εἶχεν ὑποσχεθῇ, ὅταν προσεκοίθῃ ἐμοῦ καὶ τοῦ Γεωργίου Γκανούλῃ ὁ Δημήτριος Κωνσταντίνου Χαντζῆς κατὰ τὸ 1917 - 1918 διὰ τὴν ὑποτροφίαν τοῦ Μανουσείου κληροδοτήματος καὶ ἔτσι ἔμεινα ἀβοήθητος ἐργασθεὶς ἐπὶ ἔτη ὡς Γραμματεὺς τοῦ ἀειμνήστου Γυμνασιάρχου χωρὶς ἀμοιβήν. Τὰ βιβλία τοῦ Γυμνασίου μαρτυροῦν τοῦ λόγου μου τὸ ἀσφαλὲς διὰ τῶν γραφομένων των μὲ τὸν γραφικὸν μου χαρακτήρα.

Τὸν διεδέχθησαν εἰς τὰ Γυμνασιακὰ του καθήκοντα κατόπιν ὁ Φιλολόγος καθηγητὴς Χαράλαμπος Ἰωαννίδης, ὁ Ἀναστάσιος Δάνας ὡς καθηγητὴς τῶν Φυσικῶν καὶ τέλος ὁ Γυμνασιάρχης Παντελῆς Τσαμίσης ἐπὶ τῆς Γυμνασιαρχίας τοῦ ὁποίου καὶ ἔλαβα τὸ ἀπολυτήριόν μου μὲ ἄριστα — μονοκόμματον δέκα —10—.

Ὁ Ἰωάννης Παπίας ἔσθυσεν διδάσκων ἐπὶ τῆς ἑδρας: DOCENS MORTUUS EST, ὅπως ἀκριβῶς γράφει ὁ Κικέρων διὰ τὸν Πλάτωνα ὅτι SCRIBENS MORTUUS EST. Ἦρchiσε νὰ μᾶς διδάσκῃ «Οἰδίποδα τύραννον» τοῦ Σοφοκλέους, ἀλλὰ δὲν ἐπρόλαβε νὰ ἐρμηνεύσῃ παρὰ ὀλίγους στίχους καὶ ὁ διάδοχός του Χαράλαμπος Ἰωαννίδης ἐπροτίμησε τὴν Ἠλέκτραν. Οὔτε τὰ ἀσκητικά μας θέματα, οὔτε τὰς συνθέσεις ἠδύνατο νὰ διορθώσῃ τελευταίως, τοὺς δὲ ὑπηρεσιακοὺς του λόγους καὶ τὰ ἔγγραφα τῆς ἀλληλογραφίας τὰ ἔγραφα ἐγὼ καθ' ὑπαγόρευσίν του. Ἡ ἀσθένεια ἀπὸ τὴν ὁποίαν ἔπασχεν καὶ εἰς τὴν ἐπιδείνωσιν τῆς ὁποίας ὑπέκυψεν τελευταίως ἦτο ὁ ζαχαρώδης διαβήτης κατὰ τοὺς τότε ἱατρούς. Φοβερὰ ἀδηφαγία τὸν ἐχαρακτήριζε κατὰ τὰς ἐσχάτας του ἡμέρας. Αἱ δύο θυγατέρες του ζοῦν ἀκόμη μὲ τὰς οἰκογενεῖας των, ἀλλ' ἡλικιωμένοι πλέον.

Ἐκεῖνο, πὺν γνωρίζω ἀπὸ ἰδίαν του ὁμολογίαν ἀκόμη εἶναι, ὅτι ὑπηρέτησεν ὡς ἐκπαιδευτικὸς λειτουργὸς εἰς τὸν Ροδολεῖβον τῆς Ἀνατολικῆς Μακεδονίας.

Εἰς τὰ καθήκοντά του τοῦ Διευθυντοῦ τοῦ Γυμνασιακοῦ οἰκοτροφείου Σιατίστης τὸν διεδέχθη ἐνώρις ὁ Οἰκονόμος τῆς ἱερᾶς Μητροπόλεως Σισανίου καὶ Σιατίστης καὶ καθηγητὴς τῶν Θρησκευτικῶν τοῦ Γυμνασίου Ἰωάννης Παπανικολάου.

Τὸ μυστικὸν τῆς ἐπιβολῆς του ἦτο τὸ ὅτι δὲν ὑπελόγιζεν εἰς τὴν συνεργασίαν μὲ κανένα ἐκ τῶν καθηγητῶν τοῦ Γυμνασίου. Τοὺς ἐθεώρει ὅλους εὐγενῶς ὑφισταμένους του, ὅπως καὶ ἦσαν πραγματικῶς.

Τὴν ἀντιπολίτευσιν τοῦ Γυμνασιάρχου Ἰωάννου Παπία κατὰ τὰς συνεδριάσεις τοῦ καθηγητικοῦ συλλόγου ἤσκει ὁ ἀείμνηστος καθηγητὴς Ἀναστάσιος Δάνας.

Εἰς τὴν βαθμολογίαν του ἦτο πατρικῶς ἐπιεικὴς καὶ πάντοτε ὑπὲρ τῶν μαθητῶν. Τὸ Γυμνάσιον τὸ ἐθεώρει σχεδὸν ὡς ἰδιοκτησίαν του καὶ ἐφρόντιζε διὰ τὴν καλὴν του διατήρησιν, ὅπως καὶ διὰ τὸ σπίτι του.

Κατὰ τὰ τελευταῖα του χρόνια ἐφαίνετο κουρασμένος καὶ ἀηδιασμένος ἀπὸ τὰς κοινωνικὰς ἀδικίας δι' αὐτὸ καὶ ἦτο τελείως ἀδιάφορος.

Μὲ τὸ τέλος τῆς Γυμνασιαρχίας τοῦ Ἰωάννου Παπία ἐτελεύτησεν καὶ τὸ σύστημα τῆς παλαιᾶς κοινοτικῆς ἐκπαιδεύσεως, ὅπως ἦτο κατὰ τὰ ἔτη τῆς Τουρκοκρατίας ἢ παιδεία τοῦ ὑποδούλου Ἑλληνισμοῦ.

«Οὐδὲν κακὸν ἀμιγὲς καλοῦ καὶ τάνάπαλιν».

Ο ΠΑΝΤΕΛΗΣ ΤΣΑΜΙΣΗΣ

«Τροφή ψυχῆς λόγοι καλοὶ»
(Ἀθήν. Δειπν. III, 6, 270c)

Ὁ Γυμνασιάρχης αὐτός, ὅπως ἀντιλαμβάνομαι τώρα, ἦλθεν εἰς τὸ Γυμνάσιον Σιατίστης εἰς στιγμὰς κλονισμοῦ τοῦ ἠθικοῦ κύρους τοῦ Γυμνασίου μας ἀπὸ λόγους καθαροῦ χρηματισμοῦ τῆς διαχειρήσεως τοῦ γυμνασιακοῦ Οἰκοτροφείου, τὸ ὁποῖον ἀπετέλει κατὰ τοὺς χρόνους τῆς Γυμνασιαρχίας τοῦ Παντελῆ Τσαμίση παραγυμνασιακὸν ὄργανισμὸν.

Ὅταν ἔτη μετὰ τὴν ἀπελευθέρωσιν τῆς Σιατίστης τὸ Γυμνάσιόν μας τὸ Τραπάντζειον εἶχε χάσει τὸν καθαρὸν, ἀγνὸν οἰκογενειακὸν του προσορισμὸν διὰ τοὺς τροφίμους του μαθητάς.

Τὰ προσηρημένα οἰκοτροφεῖα εἰς τὰ Γυμνάσια τῆς Μακεδο-

νίας ἐπὶ Τουρκοκρατίας εἶχον ἄλλον σκοπόν: Τὴν οἰκονομικὴν ἐνίσχυσιν τῶν ἀρίστων Γυμνασιοπαίδων ἢ τὴν αὐστηρὰν διαπαιδαγώγησιν τῶν ἀτιθάσων ξένων μαθητῶν πρὸς σωφρονισμόν.

Ὅταν παρεξέκλινεν τοῦ ὀρθοῦ αὐτοῦ προορισμοῦ τοῦ τὸ Γυμνάσιον Σιατίστης τότε ἐτοποθετήθη ὡς Γυμνασιάρχης τοῦ προαγόμενος ἐκ Καστορίας ὁ ἀείμνηστος Παντελῆς Τσαμίσης.

Ὁ Προσκοπισμὸς εἶχε διεισδύσει εἰς τὸ Γυμνάσιόν μας γιὰ καλὰ, ὅπως σήμερον ὁ ἀθλητισμός. Ἡ καθαρῶς θεωρητικὴ του μόρφωσις ἐκλονίζετο ἐκ θεμελίων. Ὁ αὐστηρὸς ἕως τότε Γυμνασιάρχης Ἰωάννης Παπίας, πὺν τὸ συνεκράτει, ἀπέθανεν. Ὁ Διευθυντὴς τοῦ Οἰκοτροφείου Ἰωάννης Παπανικολάου (κοινῶς Παπακολιδὸς) καταδιωκόμενος ἀπεδήμησεν εἰς τὴν Ἀμερικὴν οἰκογενειακῶς. Ὁ τυπικὸς Πρόεδρος του ἀρχιερεὺς Ἱερόθεος Ἀνθουλίδης ἀπέθανεν ὅλως αἰφνιδίως εἰς ἡλικίαν τεσσαράκοντα δύο —42— ἐτῶν καὶ ἔτσι ὁ Παντελῆς Τσαμίσης ἀντικατέστησε ἔστω καὶ προσχηματικῶς τὴν θεωρητικῶς νόμιμον λειτουργίαν τοῦ Γυμνασίου μας.

Ἐπὶ τῆς Γυμνασιαρχίας λοιπὸν αὐτοῦ τοῦ Γυμνασιάρχου ἠτύχησα νὰ λάβω τὸ ἀπολυτήριόν μου τοῦ Γυμνασίου καὶ δι' αὐτὸ μόλις ἔμαθα τελευταίως ὡς συνταξιούχος τακτικὸς καθηγητῆς τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν διαμένων εἰς τὴν πατρίδα μου Σιάτισταν ἔγραψα ἐκ καθήκοντος τὴν νεκρολογίαν του, ἣ ὁποία ἐδημοσιεύθη εἰς τὸ ὑπ' ἀριθμὸν 138 τοῦ τρίτου ἔτους της φύλλου τῆς τοπικῆς ἐφημερίδος «ΚΑΣΤΟΡΙΑ» εἰς τὴν δευτέραν τῆς σελίδα.

Τὴν παραθέτω κατωτέρω ἀντὶ πάσης ἄλλης πραγματείας μου περὶ τοῦ ἐν λόγῳ Γυμνασιάρχου, διότι παρέχει συνοπτικὴν καὶ ἀκριβῆ εἰκόνα τοῦ χαρακτῆρος καὶ τοῦ ἥθους τοῦ ἀειμνήστου μου σεβαστοῦ Γυμνασιάρχου.

Ο ΠΑΝΤΕΛΗΣ ΤΣΑΜΙΣΗΣ

Ἡτύχησα νὰ τὸν ἔχω Γυμνασιάρχην μου κατὰ τὸ τελευταῖον ἔτος τῶν γυμνασιακῶν μου σπουδῶν, 1920 εἰς τὸ Γυμνάσιον Σιατίστης.

Ἐνδεδυμένος πάντοτε μὲ τὴν ἐθιμοτυπικὴν τοῦ ἀνθρωπιστοῦ Γυμνασιάρχου μαῦρην στολὴν, τὸ σκληρὸ κολλάρο καὶ τὴν περιλαιμικὴν ἀρχαιοπρεπῇ γραβάτᾳ του, τὸ σκληρὸ μαῦρο καπέλλο του καὶ τὸ μὲ ἀργυρᾶν λαβὴν μαῦρο μπαστοῦνι του ἀπὸ μακριὰ ἐφαινετο, ὅτι ἦτο ὁ Γυμνασιάρχης τοῦ τόπου.

Ἐβάδιζε σύννους καὶ μὲ βῆμα διαλογιζομένου περιπατητοῦ. Μὲ ὑπόκλινιν ἀντεχαιρέτα τοὺς μαθητάς, ποὺ τὸν χαιρετοῦσαν καὶ ἀποκαλυπτόμενος τοὺς πολίτας.

Φαινόμενον ἀπονομῆς τῆς δικαιοσύνης κατὰ φυσικὸν τρόπον εἶτε ὡς διδάσκων εἶτε ὡς Γυμνασιάρχων.

Τρεῖς Γυμνασιάρχας συνέπεσε νὰ ἔχω κατὰ τὸ ἔτος ἐκεῖνο: Τὸν Ἰωάννην Παπίαν, τὸν Χαράλαμπον Ἰωαννίδην καὶ τὸν Ἀναστάσιον Δάναν, ἀλλὰ τὸ ἀγαστὸν ἦθος τοῦ Γυμνασιάρχου Παντελῆ Τσαμίση ἦτο τὸ ἰδιαιτέρον του στόλισμα.

Κάθε μαθητῆς, ὅταν τὸν ἀντικρῦζαμε, ἡσθάνομεθα ὅ,τι καὶ τὰ πουλάκια, ὅταν ἀνοίγῃ τὰ θαλπωρικά της φτερά ἢ μᾶνα τους διὰ νὰ τὰ συμπεριλάβῃ ὑπὸ τὴν προστατευτικὴν της συγκάλυψιν.

Μᾶνα Γυμνασιάρχης:

Ὁλιγόλογος κατὰ τὴν διδασκαλίαν του προέκρινε τὴν προτεινομένην ὀρθότεραν πάντοτε ἐρμηνείαν ἀπὸ τὸν ἀριστον τῆς τάξεως καὶ τὴν υἱοθετοῦσε κατὰ τὴν μετάφρασιν.

Ἦτο ἄφθαστος εἰς τὸ νὰ κρατῇ τὸ κέντρον τοῦ ζυγοῦ εἶτε κατὰ τὴν ὥραν τῆς διδασκαλίας εἶτε κατὰ τὰς συνεδρίας τοῦ συλλόγου, ὥστε οὐδέποτε νὰ σημειωθῇ τὸ παραμικρὸν ἐπεισόδιον.

Ἐν χρῶ κεκαρμένος, ὅπως ἦτο πάντοτε, προεκάλει τὸν βαθὺν σεβασμὸν τῶν ὑφισταμένων του. Ἀξιοσέβαστος ἄνθρωπος!

Ὁ Παντελῆς Τσαμίσης ὑπῆρξεν ἀπὸ τοὺς ἐκπαιδευτικούς ἐκείνους λειτουργούς, οἱ ὅποιοι κατορθώνουν πολὺ περισσότερα μὲ τὸν ἐπαγωγὸν τρόπον τῆς διδασκαλίας τοῦ κατὰ φύσιν ἀνθρώπου παρὰ τοῦ ἀπὸ μαθήσεως καὶ λογισματισμοῦ διδάσκοντος. Δὲν μετέδιδε παθητικῶς γνώσεις, ἀλλ' ἐκίνει τὴν αὐτενέργειαν τῶν μαθητῶν του ἐχθρὸς ὢν ἄσπονδος τῆς πολυλογίας. Γνήσιος ὑπερηνόρεων Μακεδών.

Ἐδράβευε μετὰ χαρᾶς πατρικῆς τὴν ἀρετὴν καὶ τὴν μάθη-

σιν. Δὲν θὰ λησμονήσω μὲ πόσῃ ἐνδόμυχον χαρὰν καὶ ἱκανοποίησιν ἔσπευσε ν' ἀναγγείλῃ τηλεγραφικῶς τὸ ἀποτέλεσμα τῆς τελικῆς συνεδρίας τῶν καθηγητῶν περὶ τῆς βαθμολογίας τοῦ ἀρίστου μαθητοῦ τοῦ Γυμνασίου πρὸς τὸν τότε Γενικὸν Διοικητὴν τῆς Δυτικῆς Μακεδονίας Ἰωάννην Ἡλιάκην, ὁ ὁποῖος συνέκλεισεν εἰς τὸ Ἐξῆ—Σοῦ = Εὐνόνερο ὅλα τὰ γυμνάσια τοῦ νομοῦ τοῦ πρὸς βράβευσιν τῶν ἀρίστων τελειοφοίτων.

Αὐτὸς ἐχάρη περισσότερον ἀπὸ ἐμέ. Σπανίζουν αὐτοῦ τοῦ ἡθους οἱ ἄνθρωποι σήμερον. Πρέπει νὰ τὸ ὁμολογήσωμεν.

.....

Ἀργότερα ἐγνώρισα τὸν Γυμνασιάρχην μου καὶ ὡς κοινωνικὸν ἄνθρωπον καὶ ὡς ἐπιστήμονα ἐρευνητὴν. Καὶ ἐκεῖ ἦτο ὁ ἄνθρωπος τοῦ «Καδ' δύναμιν ἔρδειν». Ζηλωτῆς τοῦ προτυπώδους καλοῦ καὶ μὴ διστάζων νὰ συμβουλευῇται καὶ τοὺς πρώην μαθητάς του, διὰ τοῦτο καὶ συνέγραψε ἔργον «περὶ τῆς Καστορίας καὶ τῶν μνημείων της», τὸ ὁποῖον ἐπηνέθη καὶ ὑπὸ τῆς Ἀκαδημίας Ἀθηνῶν.

Τὸ δ' ἐπιστέγασμα τῆς ἀνθρωπίνης προσπάθειάς του εἶναι ἡ ἐρίτιμος οἰκογένειά του ἡ ἀρχοντική, ἡ ὁποία μαζὶ μὲ ἡμᾶς ποτὲ δὲν θὰ τὸν λησμονῇ.

Τὸν ἐπεσκέφθην ὡς Ὑφηγητῆς τοῦ Πανεπιστημίου εἰς τὸν ἀρχοντικὸν τοῦ οἴκον ἐν Καστορίᾳ καὶ ἐφιλοξενήθην παρ' αὐτῷ ὑπὸ τῆς σεβαστῆς ἀεμνήστου οἰκοδεσποίνης συζύγου τοῦ καὶ τῶν τέκνων του.

Ἦτο ἡ ἐποχή, πού εἶχα ἀναλάβει τὴν ἔκδοσιν τοῦ Πλουτάρχου εἰς τὸν ἐκδοτικὸν οἶκον Δημητράκου καὶ δὲν λησμονῶ τὴν χαρὰν του, ὅταν ἤκουεν ἀπὸ ραδιοφώνου ἐκπεμπόμενον τὸ ὄνομά μου.

Κατόπιν τὸν ἐφιλοξένησα καὶ ἐγὼ εἰς τὰς Ἀθήνας, ὅταν ἤλθεν καὶ ὑπέβαλεν εἰς τὴν Ἀκαδημίαν πρὸς κρίσιν τὸ ἐπαινεθὲν βιβλίον του «Περὶ τῆς Καστορίας καὶ τῶν μνημείων της». Τὸ διεξῆλθα καὶ ἐγὼ καὶ ἐξέφρασα περὶ αὐτοῦ τὴν ταπεινὴν μου τότε γνώμην, ἣν ἐπεδοκίμασεν ἀσυζητητέ.

Ἀπὸ τὴν σπουδὴν τοῦ ἀπλοῦ καὶ ἡθικοῦ αὐτοῦ ὅλως κατὰ φύσιν ζῶντος τότε Γυμνασιάρχου μου ἐδιδάχθην, ὅτι πολλάκις ὁ πολὺς λογιωτατισμὸς βλάπτει ἀντὶ τῆς νῆς ὡφε-
λ.ῆ τὸ ἀνθρώπινον ἥθος.

Η ΒΑΘΜΟΛΟΓΙΑ ΜΟΥ ΕΙΣ ΤΑ ΜΑΘΗΜΑΤΑ ΤΟΥ ΓΥΜΝΑΣΙΟΥ ΚΑΙ Η ΔΙΑΓΩΓΗ ΜΟΥ ΚΑΤΑ ΤΟΝ ΓΕΝΙΚΟΝ ΕΛΕΓΧΟΝ

ΕΙΣ ΤΗΝ ΠΡΩΤΗΝ ΤΑΞΙΝ

1914 - 1915

Εἰς τὰ ΘΡΗΣΚΕΥΤΙΚΑ 9.50 = ἑννέα καὶ πενήκοντα = ἄριστα.

Εἰς τὰ ΕΛΛΗΝΙΚΑ 10 = δέκα = ἄριστα.

Εἰς τὰ ΜΑΘΗΜΑΤΙΚΑ 9 = ἑννέα = λίαν καλῶς.

Εἰς τὰ ΓΑΛΛΙΚΑ 9 = ἑννέα = λίαν καλῶς.

Εἰς τὴν ΙΣΤΟΡΙΑΝ 10 = δέκα = ἄριστα.

Εἰς τὴν ΓΕΩΓΡΑΦΙΑΝ 10 = δέκα = ἄριστα.

Εἰς τὴν ΦΥΣΙΚΗΝ 10 = δέκα = ἄριστα.

Εἰς τὴν ΓΥΜΝΑΣΤΙΚΗΝ 7.50 = ἑπτὰ καὶ πενήκοντα = λίαν καλῶς.

Εἰς τὴν ΚΑΛΛΙΓΡΑΦΙΑΝ 8.50 = ὀκτὼ καὶ πενήκοντα = λίαν καλῶς.

ΓΕΝΙΚΟΝ ΒΑΘΜΟΝ ΠΡΟΑΓΩΓΗΣ 9 = ἑννέα = λίαν καλῶς.

ΕΙΣ ΤΗΝ ΔΕΥΤΕΡΑΝ ΤΑΞΙΝ

1915 - 1916

Εἰς τὰ ΘΡΗΣΚΕΥΤΙΚΑ 10 = δέκα = ἄριστα.

Εἰς τὰ ΕΛΛΗΝΙΚΑ 9.50 = ἑννέα καὶ πενήκοντα = ἄριστα.

Εἰς τὰ ΜΑΘΗΜΑΤΙΚΑ 9 = ἑννέα = λίαν καλῶς.

Εἰς τὰ ΓΑΛΛΙΚΑ 10 = δέκα = ἄριστα.

Εἰς τὴν ΙΣΤΟΡΙΑΝ 9.50 = ἑννέα καὶ πενήκοντα = ἄριστα.

Εἰς τὴν ΓΕΩΓΡΑΦΙΑΝ 10 = δέκα = ἄριστα.

Εἰς τὴν ΦΥΣΙΚΗΝ 10 = δέκα = ἄριστα.

Εἰς τὴν ΓΥΜΝΑΣΤΙΚΗΝ 8.50 = ὀκτὼ καὶ πεντήκοντα = λίαν καλῶς.

Εἰς τὴν ΚΑΛΛΙΓΡΑΦΙΑΝ — ΙΧΝΟΓΡΑΦΙΑΝ 9.50 = ἑννέα καὶ πεντήκοντα = ἄριστα.

ΓΕΝΙΚΟΝ ΒΑΘΜΟΝ ΠΡΟΑΓΩΓΗΣ 9.50 = ἑννέα καὶ πεντήκοντα = ἄριστα.

ΕΙΣ ΤΗΝ ΤΡΙΤΗΝ ΤΑΞΙΝ

1916 - 1917

Εἰς τὰ ΘΡΗΣΚΕΥΤΙΚΑ 10 = δέκα = ἄριστα.

Εἰς τὰ ΕΛΛΗΝΙΚΑ 9.75 = ἑννέα καὶ ἑβδομήκοντα πέντε = ἄριστα.

Εἰς τὰ ΛΑΤΙΝΙΚΑ 10 = δέκα = ἄριστα.

Εἰς τὰ ΜΑΘΗΜΑΤΙΚΑ 9.50 = ἑννέα καὶ πεντήκοντα = ἄριστα.

Εἰς τὰ ΓΑΛΛΙΚΑ 9.75 = ἑννέα καὶ ἑβδομήκοντα πέντε = ἄριστα.

Εἰς τὴν ΙΣΤΟΡΙΑΝ 10 = δέκα = ἄριστα.

Εἰς τὰ ΦΥΣΙΚΑ 10 = δέκα = ἄριστα.

ΓΕΝΙΚΟΝ ΒΑΘΜΟΝ ΠΡΟΑΓΩΓΗΣ 9.75 = ἑννέα καὶ ἑβδομήκοντα πέντε = ἄριστα.

ΕΙΣ ΤΗΝ ΤΕΤΑΡΤΗΝ ΤΑΞΙΝ

1917 - 1918

Εἰς τὰ ΘΡΗΣΚΕΥΤΙΚΑ 10 = δέκα = ἄριστα.

Εἰς τὰ ΕΛΛΗΝΙΚΑ 10 = δέκα = ἄριστα.

Εἰς τὰ ΛΑΤΙΝΙΚΑ 10 = δέκα = ἄριστα.

Εἰς τὰ ΜΑΘΗΜΑΤΙΚΑ 8 = ὀκτὼ = λίαν καλῶς.

Εἰς τὰ ΓΑΛΛΙΚΑ 10 = δέκα = ἄριστα.

Εἰς τὴν ΙΣΤΟΡΙΑΝ 9 = ἑννέα = λίαν καλῶς.

Εἰς τὰ ΦΥΣΙΚΑ 10 = δέκα = ἄριστα.

ΓΕΝΙΚΟΝ ΒΑΘΜΟΝ ΠΡΟΑΓΩΓΗΣ 10 = ἄριστα.

ΕΙΣ ΤΗΝ ΠΕΜΠΤΗΝ ΤΑΞΙΝ

1918 - 1919

- Εἰς τὰ ΘΡΗΣΚΕΥΤΙΚΑ 10 = δέκα = ἄριστα.
 Εἰς τὰ ΕΛΛΗΝΙΚΑ 10 = δέκα = ἄριστα.
 Εἰς τὰ ΛΑΤΙΝΙΚΑ 10 = δέκα = ἄριστα.
 Εἰς τὰ ΜΑΘΗΜΑΤΙΚΑ 10 = δέκα = ἄριστα.
 Εἰς τὰ ΓΑΛΛΙΚΑ 10 = δέκα = ἄριστα.
 Εἰς τὴν ΙΣΤΟΡΙΑΝ 10 = δέκα = ἄριστα.
 Εἰς τὴν ΨΥΧΟΛΟΓΙΑΝ 9 = ἐννέα = λίαν καλῶς.
 Εἰς τὰ ΦΥΣΙΚΑ 10 = δέκα = ἄριστα.
 Εἰς τὴν ΓΥΜΝΑΣΤΙΚΗΝ 8 = ὀκτώ = λίαν καλῶς.

ΓΕΝΙΚΟΝ ΒΑΘΜΟΝ ΠΡΟΑΓΩΓΗΣ 10 = δέκα = ἄρι-
 στα.

ΕΙΣ ΤΗΝ ΕΚΤΗΝ ΤΑΞΙΝ

1919 - 1920

- Εἰς τὰ ΘΡΗΣΚΕΥΤΙΚΑ 10 = δέκα = ἄριστα.
 Εἰς τὰ ΕΛΛΗΝΙΚΑ 10 = δέκα = ἄριστα.
 Εἰς τὰ ΛΑΤΙΝΙΚΑ 9 = ἐννέα = λίαν καλῶς.
 Εἰς τὰ ΜΑΘΗΜΑΤΙΚΑ 10 = δέκα = ἄριστα.
 Εἰς τὰ ΓΑΛΛΙΚΑ 10 = δέκα = ἄριστα.
 Εἰς τὴν ΙΣΤΟΡΙΑΝ 10 = δέκα = ἄριστα.
 Εἰς τὴν ΛΟΓΙΚΗΝ 9 = ἐννέα = λίαν καλῶς.
 Εἰς τὰ ΦΥΣΙΚΑ 10 = δέκα = ἄριστα.
 Εἰς τὴν ΚΟΣΜΟΓΡΑΦΙΑΝ 9 = ἐννέα = λίαν καλῶς.
 Εἰς τὴν ΓΥΜΝΑΣΤΙΚΗΝ 9 = ἐννέα = λίαν καλῶς.
 ΓΕΝΙΚΟΝ ΒΑΘΜΟΝ ΠΡΟΑΓΩΓΗΣ 10 = δέκα = ἄρι-

στα.

Η ΔΙΑΓΩΓΗ ΜΟΥ

- Εἰς τὴν ΠΡΩΤΗΝ ΤΑΞΙΝ ΚΟΣΜΙΩΤΑΤΗ.
 Εἰς τὴν ΔΕΥΤΕΡΑΝ ΤΑΞΙΝ ΚΟΣΜΙΑ.
 Εἰς τὴν ΤΡΙΤΗΝ ΤΑΞΙΝ ΚΟΣΜΙΩΤΑΤΗ.
 Εἰς τὴν ΤΕΤΑΡΤΗΝ ΤΑΞΙΝ ΚΟΣΜΙΩΤΑΤΗ

Εἰς τὴν ΠΕΜΠΤΗΝ ΤΑΞΙΝ ΚΟΣΜΙΩΤΑΤΗ.
Καὶ εἰς τὴν ΕΚΤΗΝ ΤΑΞΙΝ ΚΟΣΜΙΩΤΑΤΗ.

ΑΙ ΕΞΕΤΑΣΕΙΣ ΚΑΙ Η ΒΑΘΜΟΛΟΓΙΑ

Ὅταν ἤμην ἐν ἐνεργείᾳ καθηγητῆς τοῦ Πανεπιστημίου εἰς μίαν συνέδριον τῆς Φιλοσοφικῆς Σχολῆς καθ' ἣν συνεζητεῖτο μία διατριβὴ ἐνὸς ὑποψηφίου διδάκτορος περὶ ἐξετάσεων καὶ βαθμολογίας ὁ ἀείμνηστος συνάδελφος τῆς Παιδαγωγικῆς, ὅστις ἦτο καὶ ὁ εἰσηγητῆς τῆς διατριβῆς, Νικόλαος Ἐξαρχόπουλος ἠκούσθη νὰ λέγῃ «ΠΡΕΠΕΙ ΝΑ ΚΑΤΑΡΓΗΘΟΥΝ ΑΙ ΕΞΕΤΑΣΕΙΣ».

Μὲ κατέπληξε κατ' ἰδίαν χωρὶς νὰ ἐκδηλωθῶ ἡ πρότασις τοῦ σεβαστοῦ μου καθηγητοῦ κατὰ τοσοῦτον μᾶλλον καθ' ὅσον ἐγνώριζα τὴν ἀσθηρότητά του ἔναντι τῶν φοιτητῶν ἀπὸ τῆς ἐποχῆς τῶν φοιτητικῶν μου χρόνων, ἀλλὰ τὸν ἐδικαιολόγησα. Καὶ τοῦτο, διότι ἀντελήφθη ὁ Νικόλαος Ἐξαρχόπουλος, ὅτι οἱ ἐξεταζόμενοι φοιτηταὶ μας δυνατόν νὰ ἐνισχύοντο ἔξωθεν τηλεπικοινωνιακῶς διὰ τὴν ἐπιτυχίαν των εἰς τὰς ἐξετάσεις των καὶ διὰ νὰ διασώσῃ τὸ κύρος τοῦ Πανεπιστημιακοῦ καθηγητοῦ προσέβη εἰς τὴν παρακεκινδυνευμένην αὐτὴν πρότασίν του.

Τώρα λοιπὸν λέγω, ὅτι ΕΠ' ΟΥΔΕΝΙ ΛΟΓΩ, ΕΠΙΤΡΕΠΕΤΑΙ νὰ καταργηθοῦν αἱ ἐξετάσεις εἰς ὅλα τὰ σχολεῖα, ἀλλὰ ΑΙ ΠΡΟΑΓΩΓΙΚΑΙ ΕΞΕΤΑΣΕΙΣ, ἐνῶ ἐξ ἀντιθέτου ΟΥΔΑΜΟΤ ΚΑΙ ΟΥΔΕΠΟΤΕ πρέπει νὰ ὑπάρχουν ΕΙΣΙΤΗΡΙΟΙ ΕΞΕΤΑΣΕΙΣ εἰς μαθητὰς προδοδευτικῶς σταδιοδρομοῦντας.

Ἐὰν θέλῃ μία ΣΧΟΛΗ ΙΔΙΩΤΙΚΗ — Δημοσίᾳ οὐδέποτε — νὰ ἐλέγξῃ τὸν βαθμὸν τῆς μαθήσεως μελλόντων μαθητῶν της δύναται ὅλως ἐλευθέρως νὰ ἐνεργήσῃ ΚΑΤΑΤΑΚΤΗΡΙΟΥΣ ΕΞΕΤΑΣΕΙΣ, ἀλλὰ καὶ τοὺς ἀποτυχόντας ὑποχρεοῦται νὰ τοὺς εἰσαγάγῃ μὲ δίδακτρα ὅμως ἀνώτερα ἐκείνων, πού πληρώνουν οἱ εὐφρεῖς μαθηταί, καὶ τοῦτο διότι ἡ διανοητικότης τῶν μαθητῶν ἐξαργατὰ ἀπὸ τὴν δεξιάν των φύσιν πρωτίστως καὶ ἀπὸ τὴν οἰκιακὴν ἀγωγὴν των κατόπιν. Δύο

τινά, τὰ ὁποῖα ἀμφοτέρωθεν δύναται νὰ τὰ ὑπερκινήσῃ ἢ καλὴ διδασκαλία καὶ ἡ ἀγωγή τοῦ σχολείου ἢ ἀνεπίληπτος.

Ὁ καλὸς καθηγητὴς, ὁ πρωτίστως ἐπιστήμων καθηγητὴς, ὅταν βαθμολογῇ τὸν μαθητὴν δίδει βαθμὸν εἰς τὴν μνήμην τοῦ μαθητοῦ, ἡ ὁποία καὶ μόνη ἐλέγχεται καὶ ἡ ὁποία δεικνύει τὴν ἰκανότητα τοῦ μαθητοῦ ἔναντι τῆς διαρκείας τοῦ χρόνου, ὅστις εἶναι ἡ θεὸς δύναμις ὅλων μας.

Δι' αὐτὸ ὀρθότατα ὁ Μέγας παιδαγωγὸς τῆς ἀρχαιότητος QUINTILIANUS τονίζει, ὅτι ὁ μὲ μνήμην μαθητῆς εἶναι ὁ ἄριστος ὅπως ὁ μὲ μνήμην γέρον εἶναι ὁ ἀείζωος ἄνθρωπος. Ὁ δὲ μὲ μνήμην ἄνθρωπος εἶναι ὁ τακτικῆς διαβίωσης ἄνθρωπος, ἐκεῖνος δηλαδή, πού γνωρίζει πότε θὰ ἀναπαυθῇ, πόσον καὶ ποῖον θὰ φάγῃ, ἐὰν καὶ τί δὲν θὰ φάγῃ, πῶς θὰ συμπεριφερθῇ εἰς ἀνώτερον, πῶς εἰς κατώτερον καὶ πῶς εἰς ἴσον.

Εἶναι δυνατόν ὁ ἄνθρωπος αὐτὸς μαθητὴς νὰ μὴ βαθμολογηθῇ τοὔτεστι νὰ μὴ λάβῃ τὴν ἀξιωματικὴν του θέσιν ἔναντι τῶν συνανθρώπων του διὰ νὰ προαχθῇ ἢ ἀνθρώπων κοινωνία; ΜΑΘΗΤΗΣ ΑΒΑΘΜΟΛΟΓΗΤΟΣ, ΑΝΘΡΩΠΟΣ ΚΟΙΝΟΧΡΗΣΤΟΣ.

Ὁ δὲ βαθμολογῶν καθηγητὴς πρέπει νὰ προσέχῃ πολὺ, ὅταν βαθμολογῇ. Διότι παρέχει μαγικῶς τὸ δικαίωμα εἰς τὸν βαθμολογούμενον νὰ τὸν ὑπερβῇ, πρᾶγμα, τὸ ὁποῖον προσεῖχεν πολὺ ἡ παλαιότερα Παιδαγωγικὴ διὰ τοῦτο ἦτο καὶ κἄπως πρὸς τοὺς μαθητευομένους τῆς τυραννικῆς.

Ἀλλὰ αὐτὸ δὲν ἐπιτρέπεται.

Αὐτοῦ τοῦ εἵδους ἡ τυραννία ἀπὸ ὑπολογισμὸν ἐγωϊστικὸν ὑπομενεῖ τόσον τὸν διδάσκοντα ὅσον καὶ τὸν διδασκόμενον καὶ εἶναι πανθομολογουμένως τότε ὁ καθηγητὴς ὑποδεέστερος τοῦ μαθητοῦ καὶ τοῦ φοιτητοῦ.

Ἡ γενναιοδωρία εἰς τὸ πᾶν τι εἶναι χαρακτηριστικὸν γνώρισμα τοῦ ἔχοντος ἐν περισσειᾳ.

Μόνον ὁ ἄριστος ἐπιστήμων δὲν ὑπολογίζει τὸ τί δίδει καὶ τὸ πόσον δίδει. Δίδει ἀφειδῶς διὰ τοῦτο καὶ ἐλέχθη ΔΙΔΑΣΚΑΛΟΣ.

Χάρις είναι ή δόσις του δι' αὐτὸ καὶ Λατινιστὶ τὸ δωρεάν λέγεται GRATIS ἤτοι GRATIIS με χάρισματα τοῦτέστι χαριζόμενος δίδει.

Ἡ χάρις δὲν μετρεῖται, διότι εἶναι δωρεὰ τοῦ Ἀγίου Πνεύματος, τὸ ὅποιον εἶναι ἄπειρον καὶ ἄφθονον καὶ διὰ τοῦτο δὲν μετρεῖται! Δι' αὐτὸ δὲ ἀκριβῶς καὶ ὅταν αἰσθάνεσθε, ὅτι ἱκανοποιεῖται ὁ μαθητὴς σας ἢ ὁ φοιτητὴς σας ἀπὸ τὴν διδασκαλίαν σας χαίρεσθε τὴν μεγάλην, τὴν ἀνεκλάλητον ὄντως χαρὰν τῆς διαιωνίσεως τῆς γνώσεως, ἣτις εἶναι ἡ κατ' ἐξοχὴν ΓΑΝΩΣΙΣ τοῦ ἀνθρώπου εἰς τὸν κόσμον.

Ὁ ἄριστος μαθητὴς σας εἶναι Βάκχος ναρθηκοφόρος καὶ ὄχι μόνον ναρθηκοφόρος. Αὐτὸς πρέπει νὰ τύχη τῆς ἀμοιβῆς σας διὰ τοῦ ἀρίστου σας βαθμοῦ, διότι ὁ ἄνθρωπος εἶναι καὶ ἀριθμοί. Μὲ ἠλεκτρικὰς μονάδας ἐργάζεται καὶ ὕλικῶς ὁ ἄνθρωπος εἰς τὸν κόσμον αὐτόν, διατὶ νὰ μὴ τύχη καὶ τυπικῶς τῆς βαθμολογίας τῶν ἀτομικῶν του μονάδων ἀπὸ τὸν ἠλεκτρικὸν μοναδολόγον, ὅπως εἶναι ὁ καθηγητὴς καὶ διδάσκαλός του, ὡς πάροχος τοῦ πνεύματος. Αὕτῃ ἡ βαθμολογία ἀντανακλᾷ κυριώτατα εἰς τὸν καθορισμὸν τῆς πνευματικῆς ἡλικίας τοῦ μαθητοῦ καὶ ὄχι τὰ τυπικὰ TESTS, ποὺ ἐπενεοήθησαν ὅλως μηχανικῶς καὶ ἐχρεωκόπησαν ἅμα τῇ πρώτῃ των ἐφαρμογῇ.

Οἱ βαθμοί μου, ποὺ ἐπῆρα ἀπὸ τοὺς καθηγητάς μου τοῦ Γυμνασίου μαρτυροῦν τὸ ἐὰν ἔγινα κάτοχος τότε, ὅταν ἐδιδασκόμην, δηλαδὴ τῶν ὑπὸ τῶν καθηγητῶν μου παρασχεθεῖσων γνώσεων. Ἐὰν αὐταὶ ἦσαν ἀκριβεῖς διαιωνίσθησαν οἱ διδάσκαλοί μου, ἐὰν ὄχι ὑπετιμήθησαν. Πρᾶγμα, τὸ ὅποιον εἰς τὴν μίαν περιπτώσιν παρέχει τὴν διαιώνησιν εἰς δὲ τὴν ἄλλην τὸν θάνατον. Ἡ ἀκριβὴς μάθησις εἶναι ἡ βάσις τῆς πάσης περαιτέρω μαθήσεως, ἡ ὁποία προάγεται διὰ τῆς μελέτης καὶ τῆς διαρκoῦς ἐργασίας.

Ἀλλὰ ὁ μὲ καλοὺς βαθμοὺς σταδιοδρομήσας μαθητὴς σπανίως ἐκπίπτει, καὶ ἐὰν ἐκπέσῃ καταπίπτει βαθμηδὸν ἀνεπαισθήτως καὶ ὄχι ἀποτόμως καὶ ἀνεπανορθώτως ζημιούμενος.

Η ΒΑΘΜΟΛΟΓΙΑ ΑΡΑ ΠΡΕΠΕΙ ΠΑΣΗ ΘΥΣΙΑΙ
ΝΑ ΔΙΑΤΗΡΗΘΗ ΕΙΣ ΤΑ ΣΧΟΛΕΙΑ ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΩΣ ΔΙ-
ΔΟΜΕΝΗ ΚΑΙ ΜΕ ΑΚΡΑΝ ΔΙΚΑΙΟΣΤΗΝΗΝ.

Ὁ μὴ βαθμολογῶν καθημερινῶς καθηγητὴς καὶ μὲ ἀκρίβειαν διασαλεύει τὴν ἐκτίμησιν τῶν μαθητῶν πρὸς τὸ μάθημά του καὶ καθιστᾷ τοὺς ἀκροατὰς του ἀδιαφόρους τόσοι κατὰ τὴν ἐν τῷ σχολεῖῳ ἐργασίαν των ὅσον καὶ κατὰ τὴν κατ' οἶκον.

Ὁ ἐργάτης, ὁ χειρῶναξ πληρῶνεται εἰς χορῆμα τὸ ἡμερομίσθιον του, ὁ μαθητὴς λαμβάνει τὸν μισθὸν του εἰς βαθμὸν προόδου. Εἶναι λοιπὸν δυνατόν κατὰ ταῦτα νὰ καταργηθῇ ἡ βαθμολογία εἰς τὰ σχολεῖα;

Ὁ ἀείμνηστος καθηγητὴς μου ΙΩΑΝΝΗΣ ΠΑΠΑΝΙΚΟΛΑΟΥ τῶν Ὀρθοκευτικῶν, ὅταν ἐβαθμολόγει ἀμελῆ μαθητὴν ἔλεγεν: «Ἐχε μὴ δὲν καὶ κρᾶτει καλῶς», καὶ τὸν ἐμηνδύνειεν ἐνδεικτικώτατα. Τὸ τί ἐπίδρασιν εἶχεν αὐτὸ εἰς τοὺς μαθητὰς ὅλης τῆς τάξεως δὲν ἠμπορῶ νὰ σᾶς τὸ περιγράψω. Ὡστε καὶ ἡ φανερά βαθμολογία ἔχει τὴν χάριν της, ἀλλὰ μόνον ὡς πρὸς τοὺς ἀμελεῖς, εἰς τοὺς ἄλλους πρέπει νὰ παρέχεται IN SECRETO μυστικῶ τῷ τρόπῳ. Ὅπως ἐπίσης πολὺ εὐδοκιοῦν οἱ μαθηταὶ τῆς τάξεως, ὅταν διὰ κλήρου ἐξετάζονται καὶ ὄχι δι' ἐκλογῆς ὑπὸ τοῦ καθηγητοῦ.

Εἰς αὐτὸ ὁ μαθηματικὸς μου τοῦ Γυμνασίου Γεώργιος Κίζας ἦτο ἀπαράμιλλος. Εἶχε φασουλᾶκια μὲ τοὺς ἀριθμοὺς μας κατὰ τὴν σειρὰν τῆς ἐγγραφῆς μας εἰς τὸ βαθμολόγιόν του καὶ μὲ αὐτὰ ἐξήταzen. Ἦτο ἀδύνατον νὰ εἴμεθα ἀμελέτητοι ὅλοι οἱ μαθηταὶ τῆς τάξεως εἰς τὰ μαθήματά του. Τὸ ἐφήρμοσα κατόπιν καὶ ἐγὼ ὡς καθηγητὴς τοῦ Γυμνασίου εἰς τοὺς μαθητὰς μου καὶ εἶχα ἄριστα ἀποτελέσματα.

Ἀλλὰ ὁ ἄνθρωπος εἶναι καὶ ραδιόφωνον, πρέπει νὰ ἔχωμεν ὑπ' ὄψει μας καὶ συνεπῶς εἶναι ἄριστος δέκτης τῆς ἀπὸ ἐπιφοιτήσεως γνώσεως. Ὁρθόν! Ἀλλ' ἡ γνῶσις αὕτη εἶναι ξένη καὶ ὡς ξένη δὲν ἰδιοποιεῖται τόσοι εὐκολα παρὰ μόνον, ἐὰν ἔχη ἱκανὴν προσλαμβάνουσαν. Ἄρα εἰς τὴν ἐλκτικὴν ἡμῶν δύναμιν πρέπει νὰ ἐμπιστευόμεθα καὶ ὄχι εἰς τὴν ἀπὸ ἐπιφοίτησιν. Ὅταν ἔχεις ἑκατὸν καὶ λαμβάνεις ἓνα σταθεροποιεῖται αὐτὸ τὸ ἓνα, ἐνῶ, ὅταν ἔχεις ἓνα καὶ λαμβάνεις ἑκατὸν δὲν ἠμπορεῖς νὰ ἔχῃς ἰδικόν σου οὔτε αὐτὸ τὸ ἓνα.

Τυπικώτατος εἰς τὴν βαθμολογίαν του ἦτο ὁ καθηγητὴς μας

Ἀθανάσιος Κανατσιούλης ἰδίᾳ κατὰ τὰ διαγωνίσματα. Δι' αὐτὸ δὲ πιστεύω, ὅτι ὅλοι ὅσοι ἐχρηματίσαμεν μαθηταὶ του ἐμάθαμεν Γαλλικὰ καὶ δὴ βασικὰ Γαλλικὰ ἔστω καὶ ὀλιγωστά, ὅταν εἴμεθα μαθηταὶ του εἰς τὸ Γυμνάσιον.

Ἡ βαθμολογία μας εἰς τὸ Δημοτικὸν σχολεῖον ἐκυμαίνετο ἀπὸ τῆς μονάδος, τὸ ἐν δηλαδή, ἄχρι τοῦ ἕξ = 6, τὸ ὁποῖον ἦτο τὸ ἄριστα. Εἰς τὸ Γυμνάσιον ἀπὸ τῆς μονάδος μέχρι τοῦ 10 = δέκα, τὸ ὁποῖον ἦτο τὸ ἄριστα βαθμὸς δὲ προαγωγῆς εἰς τὸ Γυμνάσιον ἀπὸ τοῦ 5 = πέντε καὶ ἕξῃς.

Ἡ καλὴ καὶ ἀκριβοδικαία βαθμολογία εἶναι δεῖγμα τῆς πατρικότητος τοῦ καθηγητοῦ πρὸς τοὺς μαθητάς του, ὅπως ὁ μισθὸς τοῦ ἐργοδότη πρὸς τοὺς ἐργάτας του ὡς ἀμοιβὴ τῆς κατ' ἀξίαν διαφορουμένης ἐργασίας των. Ἡ δὲ ἡθικὴ ἀμοιβὴ εἶναι πάντοτε ἀνωτέρας ἀξίας, διότι εἶναι τῆς Θεοῦ τοῦ ἀνθρώπου δυνάμεως ἐκτίμησις.

ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΔΙΔΑΚΤΕΑΣ ὙΛΗΣ

Ι) Η ΔΙΔΑΧΘΕΙΣΑ ὙΛΗ ΤΩΝ ΜΑΘΗΜΑΤΩΝ Εἰς ΤΟ ΤΡΑΠΑΝΤΖΕΙΟΝ ΔΗΜΟΣΙΟΝ ΓΥΜΝΑΣΙΟΝ ΜΑΣ, ΟΤΑΝ ΗΜΗΝ ΜΑΘΗΤΗΣ ΤΟΥ

ΑΠΟ ΤΑ ΑΡΧΑΙΑ ΕΛΛΗΝΙΚΑ

Εἰς τὴν πρώτην τάξιν ἐδιδάχθημεν:

Τὴν Κύρου ἀνάβασιν τοῦ Ξενοφῶντος — κατ' ἐκλογὴν.

Εἰς τὴν Δευτέραν τάξιν:

Τὰ Ξενοφῶντος Ἑλληνικὰ — κατ' ἐκλογὴν, ἀντὶ τῆς
Κύρου Παιδείας, πὺν ἐδιδάσκετο παλαιότερα.

Καὶ τοῦ Λουκιανοῦ τὸ ἐνύπνιον.

Εἰς τὴν Τρίτην τάξιν:

Τὸν ὑπὲρ ἀδυνάτου λόγον τοῦ Λυσίου καὶ τὰς
Ἱστορίας τοῦ Ἡροδότου κατ' ἐκλογὴν, Μηδικά.

Εἰς τὴν Τετάρτην τάξιν:

Τὰς Ἱστορίας τοῦ Θουκυδίδου — Τοὺς Ὀλυνθιακοὺς λόγους τοῦ Δημοσθένους κατ' ἐκλογὴν καὶ τὴν Ὀμήρου Ὀδύσσειαν κατ' ἐκλογὴν.

Εἰς τὴν Πέμπτην τάξιν:

Τὸν περὶ τοῦ στεφάνου λόγον τοῦ Δημοσθένους, Δημηγορίας ἐκ τῶν Ἱστοριῶν τοῦ Θουκυδίδου, Τὸν Κρίτωνα τοῦ Πλάτωνος καὶ τὴν Ὀμήρου Ἰλιάδα καὶ τοὺς Λυρικοὺς ποιητὰς κατ' ἐκλογὴν.

Εἰς τὴν Ἑκτὴν τάξιν:

Ἐν ἐκ τῶν δραμάτων τοῦ Σοφοκλέους. Ἐγὼ ἐδιδάχθην τὸν Οἰδίποδα τύραννον μὲ τὸν Γυμνασιάρχην μου Ἰω. Παπῖαν καὶ τὴν Ἠλέκτραν μὲ τὸν καθηγητὴν Χαράλαμπον Ἰωαννίδην. Τὸν Ἐπιτάφιον τοῦ Περικλέους ἐκ τῶν Ἱστοριῶν τοῦ Θουκυδίδου, τὸν Πρωταγόραν τοῦ Πλάτωνος καὶ τὰ Εἰδύλλια τοῦ Θεοκρίτου.

ΑΠΟ ΤΑ ΛΑΤΙΝΙΚΑ

Εἰς τὴν Τρίτην τάξιν:

Τὸ Λατινικὸν Ἀναγνωσματοτάριον τοῦ Κυριακοῦ — Κοσμᾶ, τὸν LHOMOND «DE VIRIS ILLUSTRIBUS» καὶ Λατινικὴν Γραμματικὴν.

Εἰς τὴν Τετάρτην τάξιν:

Τὸ «DE BELLO CIVILI» τοῦ Καίσαρος καὶ Λατινικὴν Γραμματικὴν τοῦ Σεμιτέλου καὶ Σακελλαροπούλου.

Εἰς τὴν Πέμπτην τάξιν:

Τὸν λόγον τοῦ Κικέρωνος PRO ARCHIA POETA = ὑπὲρ Ἀρχίου τοῦ ποιητοῦ, Λατινικὴν Γραμματικὴν τοῦ Σακελλαροπούλου, καὶ «Μεταμορφώσεις» τοῦ Ὀβιδίου.

Εἰς τὴν Ἑκτὴν τάξιν:

«Αἰνειάδα» τοῦ Βιργιλίου, Τὸ DE OFFICIIS = περὶ καθηκόντων τοῦ Κικέρωνος καὶ Θεματογραφίαν ἐκ τοῦ Λατινικοῦ εἰς τὸ Ἑλληνικὸν καὶ τὰν ἀπαλιν.

ΑΠΟ ΤΗΝ ΙΣΤΟΡΙΑΝ

Εἰς τὴν Πρώτην τάξιν:

Ἱστορίαν τῆς Ἑλληνικῆς ἐπαναστάσεως.

Εἰς τὴν Δευτέραν τάξιν:

Συνέχειαν τῆς ἱστορίας τῆς Ἑλληνικῆς ἐπαναστάσεως.

Εἰς τὴν Τρίτην τάξιν:

Ἀρχαίαν ἱστορίαν τῆς Ἑλλάδος ἰδίᾳ «Τὰ Μηδικά».

Εἰς τὴν Τετάρτην τάξιν:

Ρωμαϊκὴν Ἱστορίαν.

Εἰς τὴν Πέμπτην τάξιν:

Βυζαντινὴν Ἱστορίαν.

Εἰς τὴν Ἑκτὴν τάξιν:

Εὐρωπαϊκὴν Ἱστορίαν.

ΑΠΟ ΤΑ ΘΡΗΣΚΕΥΤΙΚΑ

Εἰς τὴν Πρώτην τάξιν:

Τὸν βίον τοῦ Ἰησοῦ καὶ τῶν Δώδεκα ἀποστόλων.

Εἰς τὴν Δευτέραν τάξιν:

Τὴν ἱερὰν Κατήχησιν.

Εἰς τὴν Τρίτην τάξιν:

Ἑρμηνείαν περικοπῶν τοῦ Εὐαγγελίου.

Εἰς τὴν Τετάρτην τάξιν:

Ἑρμηνείαν τῆς Καινῆς Διαθήκης καὶ ἰδίᾳ Ἐπιστολῶν τοῦ Ἀποστόλου Παύλου.

Εἰς τὴν Πέμπτην τάξιν:

Χριστιανικὴν Ἠθικὴν.

Εἰς τὴν Ἑκτὴν τάξιν:
Ἑκκλησιαστικὴν Ἱστορίαν.

ΑΠΟ ΤΑ ΦΥΣΙΚΑ

Εἰς τὴν Πρώτην τάξιν:
Γεωγραφίαν.

Εἰς τὴν Δευτέραν τάξιν:
Φυσικὴν Πειραματικὴν.

Εἰς τὴν Τρίτην τάξιν:
Ζωολογίαν.

Εἰς τὴν Τετάρτην τάξιν:
Γεωλογίαν καὶ Φυτολογίαν.

Εἰς τὴν Πέμπτην τάξιν:
Φυσικὴν Πειραματικὴν καὶ Χημείαν.

Εἰς τὴν Ἑκτὴν τάξιν:
Κοσμογραφίαν καὶ Μηχανικὴν καὶ Ἡλεκ-
τρολογίαν.

ΑΠΟ ΤΑ ΜΑΘΗΜΑΤΙΚΑ

Εἰς τὴν Πρώτην τάξιν:
Πρακτικὴν Ἀριθμητικὴν.

Εἰς τὴν Δευτέραν τάξιν:
Ἐφαρμογὴν τῆς Πρακτικῆς Ἀριθμητι-
κῆς.

Εἰς τὴν Τρίτην τάξιν:
Θεωρητικὴν Ἀριθμητικὴν.

Εἰς τὴν Τετάρτην τάξιν:
Ἀλγεβραν καὶ Γεωμετρίαν.

Εἰς τὴν Πέμπτην τάξιν:
Ἀλγεβραν καὶ Γεωμετρίαν καὶ Λογαρίθμους.

Εἰς τὴν Ἑκτὴν τάξιν:
Γεωμετρίαν καὶ Τριγωνομετρίαν, Λογα-
ρίθμους καὶ Ἀστρονομίαν.

ΙΙ) ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΔΙΔΑΚΤΕΑΣ ΓΛΗΣ

Ἐάν ἐξετάσωμεν ἐπιστημονικῶς κατὰ τὴν Παιδαγωγικὴν πάντοτε ἐπιστήμην ἐπὶ τῇ βάσει τοῦ σκοποῦ τῆς ἀγωγῆς τὴν διδασκομένην ὕλην εἰς τὰ σχολεῖα ὄλων τῶν ἐθνῶν τῆς Γῆς Δημοτικὰ καὶ Γυμνάσια θὰ ἴδωμεν, ὅτι πούθενά δὲν τηρεῖται ἡ ἐπιστημονικὴ τοῦ ἐπιδιδωκομένου σκοποῦ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΗ ΓΡΑΜΜΗ.

Ὁ ἐκπαιδευτικὸς σκοπὸς εἰς τὸ Δημοτικὸ Σχολεῖον εἶναι ἡ χάλινα γώγησις τῆς ζωικῆς τοῦ μικροῦ παιδιοῦ ὑποστάσεως ἰδιαιτάτα εἰς τὰ ἕξ ἄνω Ζωδιακά του σωματικὰ διαστήματα ἀπὸ τοῦ Κριοῦ μέχρι καὶ τοῦ τῆς Παρθένου 1-6. Τὰ κάτω ἕξ Ζωδιακά του σωματικὰ διαστήματα δὲν λαμβάνονται καθόλου ὑπ' ὄψει κατὰ τὴν φοίτησιν τοῦ μικροῦ παιδιοῦ εἰς τὸ Δημοτικὸν Σχολεῖον, διότι πρέπει νὰ συνηθίσῃ νὰ εἶναι πάντοτε καθήμενον εἰς τὸ θρανίον του ἄνετα καὶ χωρὶς νὰ δυσανασχετῇ διὰ νὰ λειτουργοῦν αὐτὰ ἡρέμα καὶ μὴ ἐνοχλούμενα.

Τὰ μαθήματα λοιπὸν τοῦ Δημοτικοῦ Σχολείου κατὰ ταῦτα πρέπει νὰ εἶναι Θεωρητικὰ διὰ νὰ συνειδητοποιήσῃ τὸ δάνειον πνεῦμα μὲ τὸ ὁποῖον ἐργάζεται τὸ μικρὸ παιδί ἕως τώρα.

Τὸ ζῶον ἄρα ἄνθρωπος πρέπει νὰ μάθῃ νὰ ζῇ εἰς τὰ ζωικὰ ὄρια, πού τοῦ χαράσσει ἡ κοινωνικὴ του συμβίωσις τοῦτέστι εἰς τὴν ζωὴν μὲ ἐλευθερίαν, ἀλλ' ὅχι μὲ ἀσυδοσίαν, ἥτοι ἐλεύθερον ἀλλ' εἰς κλειστὸν χώρον μὲ ἄλλα παιδιὰ συνομίληκά του καὶ μὲ ὑπακοὴν εἰς τὴν προϊσταμένην τοῦ διδασκάλου του προσταγὴν ἐπὶ ἕξ ὅλας ὥρας ἡμερησίως ἥτοι τέσσαρας τὸ πρωὶ καὶ δύο τὸ ἀπογευμα ἀπαραιτήτως. Αἱ πρωῖναι ὥραι εἶναι καθαρῶς θεωρητικῆς μαθήσεως, αἱ ἀπογευματιναὶ χειρωνακτικῆς ἀσκήσεως βωδῆς.

Διὰ τὴν παιδείου τοῦ νοῦ πάντα ταῦτα.

Τὰ παιγνίδια δὲν πρέπει νὰ ἐντάσσωνται εἰς τὸ σχολικὸν πρόγραμμα διὰ νὰ εἶναι τῆς ἐλευθέρως ἐκλογῆς τῶν μαθητῶν κατὰ τὰς ὥρας τῆς ἐλευθέρως ἐνασχολήσεώς των μὲ τοὺς παίχτας συμπαθητὰς τῆς προτιμῆσεώς των.

Τὸ ποῖον πρέπει νὰ εἶναι τὸ περιεχόμενον τοῦ μαθήματος τῶν

Θρησκευτικῶν, τὸ πῶς πρέπει νὰ διδάσκηται ἡ πρώτη ἀνάγνωσις καὶ ἡ Ὀρθογραφία εἰς τὸ Δημοτικὸν Σχολεῖον καὶ ποῖον δέον νὰ εἶναι ἐξελικτικῶς τὸ περιεχόμενον τῶν ἀναγνωσματολαρίων κατὰ τάξεις εἰς τὸ Δημοτικὸν Σχολεῖον εἶναι ζήτημα καθαρῶς παιδαγωγικόν, τὸ ὁποῖον δὲν μὲ ἀφορᾷ. Τὰς ἐπιστημονικὰς μου ἀπόψεις ἐπ' αὐτοῦ διετύπωσα ἤδη εἰς τὰ βιβλία μου «Ἡ μητέρα μου» καὶ «Ὁ πατέρας μου» παρεμπιπτόντως.

*
**

Ἀφ' οὗ ἐτιθασεύθη ὁ θυμοειδὴς ἵππος κατὰ τὴν ζωϊκὴν του φύσιν εἰς τρόπον, ὥστε νὰ ζῇ ζωϊκῶς μεταξὺ τῶν συνανθρώπων του διαφορετικὰ ἀπὸ τὰ ἄλλα ζῶα χωρὶς συζυγίαν, εἰσέρχεται πρὸς συνέχισιν τῶν σπουδῶν του εἰς τὸ ἐπίσης ἐξατάξιον σχολεῖον τοῦτέστι τὸ Γυμνάσιον.

Ἐὰν ὁ μαθητὴς τοῦ Δημοτικοῦ Σχολείου καταλήξῃ εἰς συζυγίαν τότε ἡ ζωϊκὴ του ὑπόστασις δὲν ἐτιθασεύθη, ἀλλ' ἐνισχύθη, ὅπως συνέβαινεν συνηθέστατα εἰς τὰ Ρωμαϊκὰ Σχολεῖα καὶ κατέληγον εἰς γάμον ἤδη ἀπὸ τοῦ ἐνάτου καὶ δωδεκάτου ἔτους, ὁπότε ὁ βίος διὰ τὰ παιδιά αὐτὰ ἥλλασσε κατεϋθύνσιν καὶ ἀπὸ θεωρητικὸς ἐγένετο πρακτικὸς, ἦτοι τῶν ἄνω καὶ κάτω ἄκρων ἀσκητικὸς καὶ εἰσήρχοντο εἰς τὴν βιοπάλην ὡς ἐργατικοὶ νέοι οἰκογενεῖας δημιουργοί.

Ὁ ἐκπαιδευτικὸς σκοπὸς τοῦ Γυμνασίου εἶναι νὰ προαγάγῃ τὴν ἀνθρώπινην ὑπόστασιν τοῦ μαθητοῦ ἐπὶ τῇ βάσει τῆς τιθασευμένης ἤδη ζωϊκῆς του ὑποστάσεως εἰς τὸ Δημοτικὸν Σχολεῖον. Νὰ κάμῃ δηλαδὴ τὸν μαθητὴν τοιοῦτον ἄνθρωπον, ὥστε νὰ τὸν βλέπῃς καὶ νὰ τὸν χαίρεσαι ὅχι νὰ τὸν βλέπῃς καὶ νὰ τὸν σιχαίνεσαι.

Τὸ χαριέστερον δημιούργημα τοῦ Θεοῦ δηλαδὴ ἐπὶ τῇ θέᾳ τοῦ ὁποίου νὰ φωνάζῃ ἔστω καὶ ἐνδομύχως ὁ καθένας τὸ τοῦ Μεγάλου ἄνδρου:

«Ὡς χαρίεν ἔστ' ἄνθρωπος, ὅταν ἄνθρωπος ᾖ».

Αὐτὸ διὰ νὰ ἐπιτευχθῇ ἀπαιτεῖ τὴν παιδευσιν τῶν ἐξ ἑκάτω ζωδιακῶν του σωματικῶν διαστημάτων ἀπὸ τοῦ ζυγοῦ μέχρι καὶ τῶν ἰχθύων ἦτοι ἀπὸ τοῦ ἐπτά ἄχρι τοῦ δώδεκα.

Εἰς τὸ Γυμνάσιον λοιπὸν ἐκπαιδεύεται ὁ κάτω ἄνθρωπος ἥτοι τὸ δεύτερον ἡμῖς τοῦ ἀνθρωπίνου σώματος ἀπὸ τῆ μέσης καὶ κάτω καὶ δι' αὐτὸ ἡ διδακτέα ὕλη πρέπει νὰ εἶναι ἀνάλογος πρὸς τοῦτο, πάντοτε ὅμως ἐν συνδυασμῷ πρὸς τὰ ἤδη ἐκπαιδευθέντα ἐξ ἄνω ζωδιακὰ σωματικὰ διαστήματα τοῦ μαθητοῦ εἰς τὸ Δημοτικὸν Σχολεῖον, καὶ τοῦτο διὰ νὰ μάθῃ νὰ εἶναι ἱκανὸς νὰ ἴσταται καὶ νὰ ἐργάζεται ὡς ἄνθρωπος, ΟΡΘΙΟΝ ΖΩΟΝ δηλαδὴ καὶ ὄχι κατὰκοιτον ἢ ΤΕΤΡΑΠΟΔΟΝ.

Πρὸς τοῦτο τονοῦται ἡ θεωρητικὴ μόρφωσις κατὰ τοσοῦτον ἐπὶ πλέον, ὥστε νὰ μὴ ἀδρανῇ τελείως ὁ ἄνθρωπος τῶν κάτω ἄκρων, ἀλλὰ νὰ δρᾷ καὶ κατὰ τὴν ἡμέραν ἀπολαμβάνων ἡθικῶς τὴν ζωὴν ὡς ἐλεύθερος ἐνσυνειδήτως ἄνθρωπος καὶ ὄχι ὡς δοῦλος, ὅπως ἦτο, ὅταν ἐμαθήτευεν εἰς τὸ Δημοτικὸν Σχολεῖον.

Τὰ Γλωσσικὰ μαθήματα εἰς τὸ Γυμνάσιον ὡς διδακτέα ὕλη δὲν εἶναι μόνον τὰ ΝΕΑ ΕΛΛΗΝΙΚΑ. Αὐτὰ θεωροῦνται ἤδη μεμαθημένα ἀπὸ τὸ Δημοτικὸν Σχολεῖον καὶ διδάσκονται Κριτικῶς πλέον διὰ τοῦ μαθήματος τῶν συνθέσεων πρὸς δημιουργίαν ἀτομικοῦ νεοελληνικοῦ ὕφους ἀπὸ ἑνα ἕκαστον τῶν μαθητῶν μὲ κριτικὴν ἐξέτασιν τοῦ STILUS τῶν καλλιτέρων Νεοελλήνων Λογοτεχνῶν.

Κύριον ΠΡΟΤΥΠΟΝ γλωσσικὸν μάθημα εἰς τὸ Γυμνάσιον εἶναι Ἡ ΑΡΧΑΙΑ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΓΛΩΣΣΑ καὶ Ἡ ΛΑΤΙΝΙΚΗ ΓΛΩΣΣΑ ὡς διαλεκτικὴ ἀρχαία Ἑλληνικὴ γλῶσσα μὲ τὸ ἀρχαῖον Ἑλληνικὸν Χαλκιδικὸν ἀλφάβητον ἐν συνδυασμῷ πρὸς τὰς ξένας Λατινογενεῖς γλώσσας ΙΤΑΛΙΚΑ, ΓΑΛΛΙΚΑ, ΑΓΓΛΙΚΑ καὶ ΓΕΡΜΑΝΙΚΑ. Καὶ τοῦτο διὰ νὰ ἀποκτήσῃ ὁ Γυμνασιόπαις ΕΘΝΙΚΗΝ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΗΝ ΘΕΩΡΗΤΙΚΗΝ ΜΟΡΦΩΣΙΝ πρὸς τόνωσιν τῶν ἰδανικῶν του διὰ τὰ ὅποια θὰ μάθῃ νὰ ἀγωνίζεται ἐν τῇ ζωῇ ὡς ἄνθρωπος μορφωμένος.

ΤΑ ΘΡΗΣΚΕΤΤΙΚΑ θὰ τὰ διδαχθῇ ὄχι ὡς εὐχάριστον Θρησκευτικὴν ἱστορίαν τῶν παιδικῶν χρόνων τοῦ Θεανθρώπου τῆς Θρησκείας του, ἀλλ' ὡς ἱερὰ κείμενα τῆς Ἀγίας Γραφῆς Παλαιᾶς καὶ Νέας ἐν συγκριτικῷ συνδυασμῷ καὶ ὡς Χριστιανικὸν ἥθος καὶ ὡς Ἑκκλησιαστικὴν του ἱστορίαν

μέ ἀναγωγὴν εἰς τὰς θρησκευτικὰς αἰρέσεις καὶ τὴν Γνώσιν τῶν Μυστηρίων.

Τὰς ἱστορίας Πολιτικὴν, Φυσικὴν, Πειραματικὴν, Μηχανικὴν καὶ εἰ τις ἄλλη με πᾶσαν ἀρχικὴν κατανόησιν.

ΤΑ ΜΑΘΗΜΑΤΙΚΑ με ὅλην τὴν Θεωρητικὴν ὑπόστασιν, ἀλλὰ στοιχειωδῶς καὶ τέλος ΤΗΝ ΤΕΧΝΗΝ ὡς ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΙΑΝ καὶ τὴν ΜΟΥΣΙΚΗΝ ΒΥΖΑΝΤΙΝΗΝ καὶ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗΝ θεωρητικῶς καὶ πρακτικῶς.

Οὕτω ἐκπαιδευόμενος ὁ μαθητὴς τοῦ Γυμνασίου, ὅταν ἀποφοιτήσῃ, εἶναι πλέον ἔτοιμος νὰ μεταδώσῃ τὰς γνώσεις του αὐτοτελῶς ἐργαζόμενος ὡς ἐκπαιδευτικὸς λειτουργὸς Δημοτικῶν σχολείων ὡς ἱεροψάλτης ἢ ὡς μουσικὸς θεωρητικὸς ἢ πρακτικὸς.

Ἐὰν δὲ δὲν καταλήξῃ εἰς γάμου κοινωνίαν πρὸς δημιουργίαν οἰκογενείας καὶ ὁρέγεται ἀνωτέρας μορφώσεως διὰ νὰ συνειδητοποιήσῃ τὴν Θεϊκὴν του ὑπόστασιν, πού ἔχει μέσα του φύσει πρὸς κατανόησιν τῆς ἀθανασίας τοῦ ἀνθρώπου καὶ τοῦ παντὸς τινὸς τότε θὰ συνεχίσῃ τὰς σπουδὰς του καὶ εἰς τὸ Πανεπιστήμιον.

Ὅλοι ὅσοι διὰ λόγους ἀδυναμίας τῆς οἰασδῆποτε σωματικῆς ἢ πνευματικῆς, ἵνα ἀσχοληθοῦν μετὰ τὴν θεωρητικὴν ἀνθρωπιστικὴν μόρφωσιν διακόπτουν τὰς σπουδὰς των εἰς μίαν οἰανδῆποτε τάξιν τοῦ Γυμνασίου ἀσχολοῦνται μετὰ τὴν τέχνην.

Διὰ τὴν τέχνην τὴν οἰανδῆποτε αἱ θεωρητικαὶ βάσεις τίθενται διὰ μὲν τὴν χειρωνακτικὴν εἰς τὸ Δημοτικὸν Σχολεῖον διὰ δὲ τὴν Δημιουργικὴν εἰς τὸ Γυμνάσιον. Αἱ τεχνικαὶ σχολαὶ δὲν διδάσκουν θεωρίαν παρὰ μόνον ἄσκησιν ὑποδειγματικὴν τεχνικὴν. ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟΝ με προϋστάμενον τεχνήτην εἶναι αἱ τεχνικαὶ σχολαὶ καὶ πλέον οὐ. Οὔτε Θρησκευτικά, οὔτε Γλωσσικά οὔτε ἱστορικὰ ἐγκυκλοπαιδικὰ. Αὐτὰ εὐρίσκονται ἐν ἀφθονίᾳ εἰς τοὺς θέλοντας νὰ μορφωθοῦν θεωρητικῶς τεχνίτας εἰς τὰ ἐλεύθερα ἀναγνώσματα, τὰ ὅποια κυκλοφοροῦν ἐλεύθερα ὑπὸ τὴν συμβουλευτικὴν ἐπίβλεψιν τῆς Πολιτείας.

ΕΠΙΛΕΓΟΜΕΝΑ ΕΙΣ ΤΟ ΔΕΥΤΕΡΟΝ ΤΕΥΧΟΣ

Ι) ΣΤΥΝΔΕΛΦΙΚΑΙ ΤΠΟΘΗΚΑΙ ΠΡΟΣ ΤΟΤΣ
ΑΓΑΠΗΤΟΤΣ ΜΟΤ ΣΤΥΝΔΕΛΦΟΤΣ ΓΥΜΝΑΣΙΑΡΧΗΝ ΚΑΙ
ΚΑΘΗΓΗΤΑΣ ΤΟΤ ΓΥΜΝΑΣΙΟΥ

Ὁ Γυμνασιάρχης τοῦ Γυμνασίου δὲν εἶναι Διευθυντῆς Δημοτικοῦ σχολείου· καὶ τοῦτο, διότι ἡ Γυμνασιακὴ παιδεία εἶναι ὁ δεύτερος μορφωτικὸς κύκλος τοῦ μαθητοῦ τῆς κεκτημένης Δημοτικῆς ἐκπαιδεύσεως.

Τὰ αὐτὰ μὲν μαθήματα διδάσκονται, ἀλλὰ κατ' ἄλλον τρόπον, ὁ ὁποῖος τρόπος ὑπαγορεύεται ἀπὸ τὴν ἡλικίαν τῶν μαθητῶν. Ὁ μαθητὴς τοῦ Γυμνασίου εἶναι ἐλεύθερος, τοῦ δημοτικοῦ σχολείου ἦτο σκλάβος. Ὁ ἐλεύθερος εἶναι σοφὸς τοῦτέστι φιλόσοφος, φιλομαθής, ὁ σκλάβος ἦτο δοῦλος τοῦτέστι ἐτεροκίνητος.

Τί θέλει νὰ μάθῃ ὁ φιλομαθὴς αὐτὸς μαθητὴς τοῦ Γυμνασίου ἀπὸ τὸν Γυμνασιάρχην του καὶ τοὺς καθηγητάς του;

Τρόπον ζωῆς ἀνώτερον μὲ βάσιν ἐκείνον, ποὺ ἔμαθεν εἰς τὸ Δημοτικὸν σχολεῖον. Μὲ ἄλλας λέξεις ἐλεύθερον κοινωνικὸν βίον καὶ τὸ δικαίωμα αὐτὸ τοῦ τὸ ἔδωκεν ἡ φύσις, διότι τὸν ἔκαμεν ὑπὴν ἡτὴν ἦτοι μὲ ἰδρωμένο πρωτομουστάκι, ποὺ εἶναι τὸ δεῖγμα τοῦ ἀρχικοῦ ἀνδρισμοῦ. Εἶναι δὲ τὸ δικαίωμα αὐτὸ ἡ βάσις διὰ τὴν κατεύθυνσιν τῆς ὅλης Γυμνασιακῆς παιδείας.

Κύριος ὅμως δὲν εἶναι ἀκόμα ὁ μαθητὴς τοῦ Γυμνασίου.

Δὲν πιστεύω νὰ ὑπάρχῃ Γυμνασιάρχης ἢ καθηγητῆς, ὁ ὁποῖος θὰ προσφωνήσῃ τὸν μαθητὴν τοῦ Γυμνασίου μὲ τὸ «Κύριε». Ἐὰν τὸν ἀποκαλέσῃ τυχὸν «Κύριον» εἶναι εἰρωνεία καὶ θὰ θυμώσῃ ὁ μαθητής.

Αὐτὸ σημαίνει, ὅτι ὁ μαθητὴς μὲ τὰ μαθήματα τοῦ Γυμνασίου προπαρασκευάζεται διὰ τὴν ἐκμάθησιν τοῦ στεροῦσεων ἐλευτέρου κοινωνικοῦ βίου πρὸς ἀπόλαυσιν τῆς ἰδεώδους ζωῆς τῆς ὁποίας θὰ γίνῃ κύριος μόλις τελειώσῃ τὰς Γυμνασιακάς του σπουδὰς.

Καὶ ποία εἶναι ἡ ἰδεώδης αὐτῇ Ζωή; «Τὸ ἡβᾶν μετὰ τῶν φίλων» ἦτοι νὰ ζῇ ἀπολαυστικῶς ἀνδρούμενος μετὰ τοὺς φίλους συμμαθητὰς του θεωρητικῶς μορφωνόμενος μετὰ τὰ μαθήματα τοῦ Γυμνασίου. Αὐτὸ ἦτο τὸ ἰδεῶδες τῶν ἐφήβων εἰς τὸ ἀρχαῖον Ἑλληνικὸν σχολεῖον. Ἡ Ὑγεία ὡς πρῶτον ἀνθρωπιστικὸν παράγγελμα ἐξησφαλίζετο ἀπὸ τὰς πατρικὰς καὶ μητρικὰς ὁδηγίας τῶν γονέων καὶ Δημοδιδασκάλων του.

Τὸ δὲ δέκατον ὄγδοον (18ον) ἔτος τῆς ἡλικίας του, πὺν τελειώνει τὸ Γυμνάσιον ὁ μαθητὴς γίνεται τέλειος εἰς τὸ νὰ προδιακινδυνεύῃ διὰ τὰ **ΙΔΑΝΙΚΑ ΤΟΤ ΒΙΟΥ** ἦτοι διὰ τὴν γλῶσσαν τοῦ ἔθνους του, ἡ ὁποία μόνη ἐξασφαλίζει τὴν φιλίαν μετὰ τοὺς ὁμοεθνεῖς του ὡς παράγοντα ζωῆς ἡθικῶς ἀπολαυστικῆς, διὰ τὴν **ΘΡΗΣΚΕΙΑΝ ΤΩΝ ΠΑΤΕΡΩΝ ΤΟΥ**, ἡ ὁποία τοῦ ἐξησφάλισε τὴν ὑγείαν του ἐξ ἀπαλῶν δυνάμεων καὶ τέλος διὰ τὴν **ΠΕΡΙΟΤΣΙΑΝ ΤΟΥ** ἡ ὁποία ἀποτελεῖ τὴν ζωϊκὴν τῆς ὑγείας του βάσιν.

Δι' αὐτὸ δὲ ἀκριβῶς ὁ τελειόφοιτος τοῦ Γυμνασίου εἶναι ἕτοιμος διὰ τὴν στρατιωτικὴν του ὑπηρεσίαν, ἡ ὁποία δὲν πρέπει ἐπ' οὐδενὶ λόγῳ νὰ ὑπερβαῖναι τὰ δύο ἔτη — ὡς **MAXIMUM** — γυνόμενος ἡλικίας εἴκοσι (20) ἐτῶν. Ἐγὼ ἐστρατεύθην πρὶν ἢ τελειώσω τὸ Γυμνάσιον κατὰ τὸ 1919, διότι ἐνεγράφην εἰς τὸ Δημοτικὸν σχολεῖον εἰς ἡλικίαν ὀκτῶ ἐτῶν καὶ οὐχὶ ἐξ ὅπως γίνεται τώρα, καὶ ἐὰν ὁ ἀείμνηστος Διοικητὴς τότε τῆς Δυτικῆς Μακεδονίας Ἰωάννης Ἡλιάκης δὲν ἐμεσολάβει παρὰ τῷ τότε Πρωθυπουργῷ **ΕΛΕΥΘΕΡΙΩ ΒΕΝΙΖΕΛΩ** διὰ νὰ μᾶς δοθῇ ἀναβολὴ ἐνὸς ἔτους ἡμᾶς τοὺς ἐκ Δυτικῆς Μακεδονίας καταγομένους τελειοφοίτους πρὸς λῆψιν τοῦ ἀπολυτηρίου μας ἴσως δὲν θὰ ἤμην σήμερον λόγιος.

Καὶ τώρα τὸ βασικὸν αἶτημα:

«Ποῖος πρέπει νὰ εἶναι ὁ **ΧΟΡΗΓΟΣ** διὰ τὴν Γυμνασιακὴν τοῦ νέου μόρφωσιν;»

Ο ΓΟΝΕΥΣ. Μόνον ἐφ' ὅσον εἶναι **δημόσιος ὑπάλληλος** ἄλλως **ΤΟ ΚΡΑΤΟΣ** δι' ὅλους τοὺς λοιποὺς μαθητὰς πλὴν τῶν διετῶν ἐξ ἀμελείας ἢ ἀσθενείας εἰς τὴν αὐτὴν τάξιν, διότι, ὅπως ἐτόνισα εἰς τὸ βιβλίον μου «**Ο ΠΑΤΕΡΑΣ ΜΟΥ**» τὸ πρῶ-

τον ἐπάγγελμα τοῦ ἀνθρώπου εἶναι τὸ ἐπάγγελμα τοῦ μαθητοῦ καὶ τῆς μαθητρίας. Ὅπως ἐπίσης διὰ τὸν οἰονδήποτε ἀμόρφωτον ἄνθρωπον τὸ τοῦ ἀχθοφόρου.

Δι' αὐτοῦ τοῦ τρόπου ἐξασφαλίζεται τὸ ἀγαστὸν τοῦ Γυμνασιόπαιδος ἡθος, τὸ ὁποῖον ἀποτελεῖ τὴν κρηπίδα τῆς ἀξιωματικῆς προόδου του εἰς τὰς Γυμνασιακὰς του σπουδὰς. Εἶναι ἓνα εἶδος προκαταβολικῆς βραβεύσεως τοῦ μαθητοῦ ἀπὸ τὸ κράτος, τὸ ὁποῖον τονώνει τὴν φιλοτιμίαν τοῦ μαθητοῦ καὶ τὸν κάμνει νὰ θέλῃ νὰ διακρίνῃται πάντοτε καὶ νὰ προοδεύῃ.

Αὐτὸ δὲ κυρίως εἶναι ἐκεῖνο, τὸ ὁποῖον προδιαγράφει καὶ τὴν στάσιν τῶν Γυμνασιακῶν καθηγητῶν ἔναντι τῶν μαθητῶν ὡς τοῦ καθήκοντος των καὶ μόνον ἐκτελεστῶν.

Οὔτε χαρίζεται εἰς τὴν περίπτωσιν αὐτὴν ὁ καθηγητὴς καὶ ὁ Γυμνασιάρχης οὔτε καὶ οἰκονομικὴν βελτίωσιν τῆς θέσεώς του ἐπιδιώκει μὲ ἰδιαιτέρας τῶν μαθητῶν του παραδόσεις, διότι ἀπαγορεύεται τοῦτο ἀπὸ τὸ κράτος τόσον εἰς τὸν μαθητὴν ὅσον καὶ εἰς τὸν καθηγητὴν. Ἡ ἐξαχρείωσις τοῦ ἡθους, λέγει ὁ μέγας παιδαγωγὸς QUINTILIANUS πολὺ ὀρθῶς, ὀφείλεται εἰς τὴν κατ' ἰδίαν διδασκαλίαν.

Ὁ κεκρυμμένος ΠΑΙΔΕΥΤΗΣ τῶν μαθητῶν τοῦ Γυμνασίου εἶναι ὁ ἄριστος μαθητὴς τόσον εἰς τὸ ἡθος ὅσον καὶ εἰς τὴν μάθησιν, διότι ὁ πόλος τῆς παιδευτικῆς περιστροφῆς τοῦ Γυμνασίου εἶναι τὸ «ἡ βᾶν μετὰ τῶν φίλων». Αὐτὸ τὸ προσὸν οὐδεὶς ἐκ τῶν καθηγητῶν τοῦ Γυμνασίου τὸ ἔχει, διότι εἶναι ὑπὲρ τὰ εἴκοσι τέσσαρα (24) ἔτη γεγονὸς καὶ συνεπῶς ἀντίκειται εἰς τὸ ἐξυλικὸν δόγμα τοῦ «ἡλικα δεῖ τέρεπειν ἡλικα».

Διὰ τοῦτο ἡ πρώτη ἀποτυχία τοῦ καθηγητοῦ τοῦ Γυμνασίου εἶναι, ὅταν ἐνδιαφερῇ διὰ τὸ ἐξωσχολικὸν ἡθος τοῦ μαθητοῦ του εἴτε ὡς φίλος εἴτε ὡς ἐχθρὸς αὐτοῦ. Δι' αὐτὸ εἰς τὰ Γυμνάσια πρέπει νὰ φοιτοῦν ἡλεγμένης ἡλικίας μαθηταί. Ὑπερήλικες, μὴ ἐν ἡβῃ δηλαδὴ διατελοῦντες νέοι, ἐν οὐδεμιᾷ περιπτώσει διότι δυσχεραίνεται τὸ παιδευτικὸν ἔργον τόσον τῶν καθηγητῶν ὅσον καὶ τῶν μαθητῶν.

Δι' αὐτοὺς πρέπει ν' ἀντάρχουν ἴδια ΤΑΞΙΚΑ λεγόμενα σχο-

λεῖα εἰς τὰ ὁποῖα καὶ μόνα νὰ διενεργοῦνται εἰσιτήριοι κα-
τατακτήριοι ἐξετάσεις διὰ νὰ ἐλεγχθῇ ἡ πνευματικὴ τους
ἡλικία ὡς πρὸς τὴν κατάταξιν των εἰς μίαν ἐκ τῶν τάξεων τοῦ
ΤΑΞΙΚΟῦ αὐτοῦ σχολείου, τὸ ὁποῖον πρέπει νομίζω νὰ εἶναι ΤΕ-
ΤΡΑΤΑΞΙΟΝ διὰ τοὺς μικροτέρας καὶ ΔΙΤΑΞΙΟΝ διὰ τοὺς με-
γαλυτέρας ἡλικίας.

Ἐγγαμος ἢ οἰκογενειάρχης μαθητῆς Γυ-
μνασίου δὲν ὑπάρχει. Τὸ τοιοῦτον ἀντίκειται εἰς τὴν
οὐσίαν τῆς Γυμνασιακῆς μορφώσεως, ἥτις δέον νὰ εἶναι καθοδη-
γητικὴ ΑΠΡΟΣΩΠΩΣ καὶ ἔν τισι καὶ ΑΛΛΗΓΟΡΙΚΗ διὰ
τὴν ἐξυαλικὴν ἀγωγὴν τῆς Γυμνασιακῆς νεολαίας. ΤΟΤΤ' ΑΤΤΟ
ΚΑΤΑ ΦΥΣΙΝ ἥτοι ἐπὶ τῇ βάσει τῆς ΦΥΣΙΚΗΣ ΝΟΜΟΛΟΓΙΑΣ.

Κρίνων ἀπὸ τὰ ἔτη τῆς Γυμνασιακῆς μα-
θητείας μου κατὰ τὰ ὁποῖα ὑπῆρξα, ὅπως ἀποδεικνύεται ἀπὸ
τὸν πίνακα τῆς Γυμνασιακῆς μου προόδου, τὸν ὁποῖον παραθέτω
εἰς τὰ προλεγόμενα τοῦ παρόντος τεύχους μου κατ' ἀντιγραφὴν
ἐκ τοῦ Γενικοῦ ἐλέγχου τοῦ Τραπεζιεῖου Γυμνασίου εἰς τὸ ὁποῖον
ἐφοίτησα ἐπὶ ἑξ ἔτη ἀνελλιπῶς καὶ ἔτυχον τοῦ οἰκείου ἀπολυτηρίου
μὲ τὸν βαθμὸν ἄριστα φρονῶ, ὅτι δὲν ὑπάρχει ἀπολαυστι-
κώτερος βίος ἀπὸ τὸν τοῦ μαθητοῦ τοῦ Γυμνασίου, ὅταν ὁ μαθη-
τῆς εἶναι τίμιος καὶ πειθήνιος καὶ προσηνῶς ὑποτακτικός, διότι
ΚΤΒΕΡΝΑ ΚΤΒΕΡΝΩΜΕΝΟΣ.

Ὁ σκοπὸς τῆς Γυμνασιακῆς μορφώσεως καταστρατηγεῖται, ὅ-
ταν τὰ Γυμνάσια εἶναι μεικτά. Τούναντίον δὲ ἐξαιρετικῶς εὖ-
δοῦται, ὅταν εἶναι ἀμιγῆ. Ἐγὼ ἠντύχησα νὰ διέλθω τὰς βαθμί-
δας τῆς Γυμνασιακῆς σταδιοδρομίας μου εἰς ἀμιγῆς Γυμνά-
σιον.

Τούτων οὕτως ἐχόντων ὁ καθηγητῆς τοῦ Γυμνασίου πρέπει
νὰ εἶναι ἐπιβολῆς καθηγητῆς ἔναντι τῶν μαθητῶν του μέχρις ἀδια-
φορίας διὰ τὸν ἰδιωτικόν των βίον, τὸν ὁποῖον θὰ κανονίζῃ
μόνον διδασκτικῶς διὰ τοῦ παραδείγματος τῆς διαβιώσεώς
του καὶ τῆς ἠθικῆς ἐρμηνείας τῶν ἀρχαίων κειμένων, ἐὰν εἶναι φι-
λόλογος, διὰ τῆς ἐξάρσεως τῆς θερησκευτικῆς προσωπικότη-
τος τοῦ Θεανθρώπου, ἐὰν εἶναι Θεολόγος διδάσκαλος τῶν Θεη-
σκευτικῶν, διὰ τῆς ἐναρμονήσεως τῶν φυσικῶν νόμων πρὸς τὴν

ζωὴν τῶν ἀνθρώπων, ἐὰν εἶναι καθηγητὴς τῶν Φυσικῶν καὶ Μαθηματικῶν, καὶ διὰ τῆς ἐπιπόνου ἀσκήσεως τοῦ σώματος, ἐὰν εἶναι Γυμναστὴς καὶ Καλλιτέχνης Διδάσκαλος.

Τὴν πρὸς τοῦτο ὁδὸν χαράσσει τὸ ἀναλυτικὸν ἐκπαιδευτικὸν πρόγραμμα τῆς διδακτέας ὕλης.

II) ΤΟ ΓΥΜΝΑΣΙΟΝ

Ο ΓΥΜΝΑΣΙΟΠΑΙΣ ΚΑΙ Ο ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ

*Τὸ Γυμνάσιον Προάγει τὴν ἀνθρωπίνην
ὑπόστασιν τοῦ νεαροῦ Γυμνασιόπαιδος*

Ὡς μαθητὴς τοῦ Γυμνασίου ἐκεῖνο, τὸ ὁποῖον ἐπρόσεξα ἦτο νὰ διέλθω ἀπὸ τὰς μαθητικὰς βαθμίδας ἀπὸ τὰς ὁποίας ἐπέρασαν ὅλοι οἱ πρὸ ἐμοῦ, ἀλλὰ διακρινόμενος. Καὶ μάλιστα, εἰ δυνατόν, ἀπὸ τὸ ἴδιον οἶκημα τοῦ Γυμνασίου καὶ ἀπὸ τὰς ἰδίας τάξεις καὶ ὑπὸ τὸ αὐτὸ καθηγητικὸν προσωπικόν.

Αὐτὸ εἶναι ὁ ANTIQUUS MOS ἦτοι ΤΟ ΑΡΧΑΙΟΝ ΗΘΟΣ. Σεβασμὸς καὶ ἀγάπη πρὸς τὸ παραδοσιακῶς ἀεῖζων.

Καὶ εἶναι ἀλήθεια, ὅτι ἡ παράδοσις εἶναι ἀεῖζόν τι, διότι ἀκολουθεῖ τὸ πεπορωμένον ἦτοι τὸ πεπορευμένον, πού τὸ πέρασαν δηλαδὴ καὶ ἄλλοι καὶ δι' αὐτὸ ἔχει ἐλκτικὴν δύναμιν. Τραβάει εὐχαρίστως τὸν ἄνθρωπον. Δὲν ἐκπλήσσει, ὅπως τὸ διὰ πρῶτην φορὰν διαβιούμενον. Αὐτὸ δὲ κυρίως εἶναι ἐκεῖνο, τὸ ὁποῖον κάμνει τοὺς νέους εὐθὺς μόλις τελειώσουν τὸ Δημοτικὸν σχολεῖον νὰ θέλουν νὰ φοιτήσουν καὶ εἰς τὸ Γυμνάσιον καὶ κατόπιν καὶ εἰς τὸ Πανεπιστήμιον.

Τὸ Γυμνάσιον ὅμως πρέπει νὰ εἶναι μεγαλύτερον καὶ μεγαλοπρεπέστερον ὥς ἱδρυμα ἀπὸ τὸ Δημοτικὸν σχολεῖον, ὅπως ὄντως ἦτο τὸ Τραπάντζειον Γυμνάσιον Σιατίστης. Διότι καὶ οἱ μαθηταὶ εἶναι, ὥς Γυμνασιόπαιδες πλέον μεγαλοσωμότεροι καὶ ὁ πνευματικὸς τῶν ὀρίζων εὐρύτερος.

Ὁ μαθητὴς βαίνει φυσιολογικῶς ἀπὸ τὰ κατώτερα εἰς τὰ ἀνώτερα καὶ αὐτὸ δὲν εἶναι μικρὰ ὕψος.

Αὐτὸ πρέπει νὰ τὸ προσέχουν ἰδιαιτέρως οἱ κυβερνήται τοῦ ιδρύματος Γυμνασιάρχης καὶ καθηγηταὶ καὶ νὰ τὸ κρατοῦν εἰς τὸ ἀνώτερον σεβασμῷ ἐπίπεδον ὥς ἀντιπρόσωποι παραδόσεως παλαιᾶς μὲ κύρος ἀδιάπτωτον καὶ ἰσχυρόν.

Ἐκεῖνο, ποὺ μαραίνει τὸν ζῆλον πρὸς πρόοδον τῶν διδασκομένων εἶναι ὁ κόρος τῶν διδασκόντων διὰ τὴν ἐπιτέλεσιν τῶν αὐτῶν καὶ λησμονοῦν τὴν παράδοσιν.

Ὅπως ὁ νεαρὸς Γυμνασιόπαις εἶναι ὅλος χαρὰ διὰ τὸ νέον ἔτος τῆς παιδείσεώς του ἔτσι καὶ οἱ καθηγηταὶ καὶ ὁ Γυμνασιάρχης του νὰ εἶναι ὅλοι ζωὴ διὰ τὴν μετάδοσιν τῶν φώτων των πρὸς τοὺς νέους Γυμνασιόπαιδας. Νὰ μὴ λησμονοῦν καὶ αὐτοὶ τὰ Γυμνασιακά τους χρόνια καὶ ὅταν διδάσκουν νὰ νομίζουν, ὅτι καὶ αὐτοὶ εἶναι διδασκόμενοι διὰ νὰ γίνωνται ἀμοιβαίως μέτοχοι τῆς πρὸς ἀλλήλους χαρᾶς διὰ τὴν εὐόδωσιν τῆς προόδου ἀμφοτέρων· διότι δὲν πρέπει ἐπίσης νὰ λησμονῶμεν, ὅτι «ὁ διδάσκων δις διδάσκεται» = QUI DOCET BIS DOCETUR.

Ἀλλὰ πρὸς τοῦτο εἶναι ἕνας ὅρος τελείως ἀπαραίτητος: Νὰ ὑπάρχη ὁ Γυμνασιόπαις Ο ΕΤΠΡΟΣΔΕΚΤΟΣ δηλαδὴ Ὁ Γυμνασιόπαις, ποὺ θὰ ἔχη τὸν ἀκοίμητον ζῆλον τῆς μαθήσεως καὶ αὐτὸς εἶναι πάντοτε ὁ πρῶτος μαθητὴς τῆς τάξεως. Ο ΦΙΛΟΜΑΘΕΣΤΑΤΟΣ. Αὐτὸς εἶναι ὁ μικρὸς Φιλόσοφος τῆς τάξεως, διότι Φιλόσοφος κατὰ Πλάτωνα θὰ πῇ φιλομαθὴς ἄνθρωπος.

Δι' αὐτὸ ἐπ' οὐδενὶ λόγῳ ἐπιτρέπεται ὁ χωρισμὸς τῶν φιλομαθῶν ἀρίστων μαθητῶν τοῦ Γυμνασίου ἀπὸ τοὺς συμμαθητάς του, διότι αὐτὸς εἶναι ὁ λαμπαδηφόρος τῆς μαθήσεως. Ἰδρυσίς λοιπὸν ἰδίων Γυμνασίων διὰ τοὺς ἀριστούχους εἶναι ὁ μαρasmus τῶν λοιπῶν Γυμνασιοπαίδων πρὸς μάθησιν καὶ ἡ τῶν Γυμνασίων κατὰπτωσις ἀπὸ ἀπόψεως ζήλου πρὸς μάθησιν καὶ πρόοδον.

Ὡστε κατὰ ταῦτα ὁ κύριος μοχλὸς τῆς παιδείσεως ἦτοι ἡ κινητήριος δύναμις διδασκόντων τε καὶ διδασκομένων εἶναι ὁ ἄριστος φιλομαθὴς μαθητὴς τῆς τάξεως.

Τοιοῦτος ὑπῆρξεν ὁ διαπρεπέστατος Ρωμαῖος λόγιος MARCUS TULLIUS CICERO — Κικέρων, ὅταν ἦτο μαθητής. Τὸ ἐμβλημα τοῦ ἦτο «αἰὲν ἀριστεύειν καὶ ὑπείροχον ἔμμεναι ἄλλων». Αὐτὸ εἶναι ἡ μεγαλυτέρα χαρὰ τῆς ζωῆς τοῦ ἀνθρώπου δηλαδὴ ἡ μαθητικὴ ὑπεροχή, διότι εἶναι ἀνωτέρα ἡθικὴ χαρὰ ὅχι τῶν ἄλλων ἐκβιαστικὴ ἀλλὰ προαγωγικὴ.

Ὅταν ὁ Γυμνασιάρχης καὶ ὁ καθηγητὴς προσέχουν καὶ ὑπολήπτονται αὐτὸν τὸν μαθητὴν οὐριοδρομεῖ τὸ σκάφος τὸ μαθητικόν, ὅταν αὐτὸς προσβληθῇ, τὸ σκάφος αὐτανδρον θὰ καταποντισθῇ, διότι κακοπαθεῖ ἡ τύχη, πὺν τὴν ἀντιπροσωπεύει ἡ ἀρίστη αὐτὴ μαθητικὴ ψυχὴ.

Ἀλλά, ὅταν ἡ τύχη θρονιασθῇ εἰς τὴν ψυχὴν τοῦ ἀρίστου μαθητοῦ διατηρεῖται ἀπαρασάλευτος, διότι τὸ ἥθος τοῦ εἶναι ἀδιάφθορον ὡς παμπάλαιον. Ἔστι δὲ ἥθος παμπάλαιον τὸ τῆς τιμῆς ἥθος ἀδιάβλητον.

Γυμνασιάρχης ἢ καθηγητὴς, ὁ ὁποῖος δὲν ἐσεβάσθη τὸ πρόργιον αὐτοῦ τῆς τιμῆς καὶ ἦ τὸ ἐμυκτήρισεν ὡς νεωτερίζων ἢ τὸ ὑπενόμειυσεν δι' ἀτομικοῦς του σκοποῦς ἢ διὰ κακῶς ἐννοουμένην ὑλικὴν τοῦ ἰδρύματος ὠφέλειαν εἶναι ἀσυγχώρητος καὶ πολὺ ἐπίζημιος διὰ τὴν νεολαίαν ἐκπαιδευτικὸς λειτουργός.

Ἀφορμὴν διὰ τὴν τοιαύτην στάσιν τῶν ἐκπαιδευτικῶν λειτουργῶν πρὸς τοὺς ἀρίστους τιμῆς καὶ μαθήσεως μαθητὰς παρέχει συνήθως ἡ ἐφηβικὴ ἡλικία τῶν Γυμνασιοπαίδων, ἡ ὁποία παρέχει τὴν λαβὴν πρὸς παρεξήγησιν. «Τὸ ἥβαν, δηλαδὴ μετὰ τῶν φίλων». Αὐτὸ ὅμως εἶναι ἡ βάσις τῆς ὑγείας τῶν μαθητῶν, ὅταν ἀσκῆται ἐντὸς τῶν ὁρίων τῆς Χριστιανικῆς ἠθικῆς, ἡ ὁποία κυριώτατα ἀπαγορεύει τὴν συνδιδασκαλίαν τῶν ἀρρένων μετὰ θηλέων.

Ἡ Ρωμαϊκὴ Πολιτεία δὲν εὗρέθη εἰς τὴν ἀνάγκην νὰ ἀντιμετώπισῃ τὸ ζήτημα αὐτὸ ἐκπαιδευτικῶς, διότι εἶχε τὰς παρθένους ὡς κατ' οἶκον γανὴν τῶν ἀρρένων προσφορωτάτην πρὸς τεκνοποίησιν, ὅπως καὶ ἡ ἀρχαία Σπάρτη καὶ δι' αὐτὸ μόνον τὸν συνηθασμὸν εἶχεν ὡς ὑγείας συντελεστικὸν καὶ τοῦ ἐθνικοῦ της μεγαλείου δημιουργικόν. Αὐτὸ δὲ εἶναι τὸ σπουδαιό-

τερον αίτιον τοῦ μεγαλείου τῆς Ρώμης, τὸ ὁποῖον ἀνέδειξε τοὺς Ρωμαίους Δυναστικούς τύπους.

Ἡ μητρότης ἀλίσκεται, ἔγραψα εἰς τὸ βιβλίον μου «ὁ πατέρας μου» δὲν ἀλίσκει» δι' αὐτὸ πρέπει νὰ παρθενεύῃ κατὰ μόνας ἄχρι τῆς συζυγικῆς τῆς ἀποκαταστάσεως φύσει. Τὸ σχολεῖον πρέπει νὰ ἴσταται μακρὰν ἀπὸ τὰς ἐπιδράσεις αὐτὰς τὰς μορφώσεως κωλυτικάς.

Αὐτὸς εἶναι ὁ MOS ANTIQUUS ἥτοι τὸ ἀρχαίας ἡθικῆς «ἥθος», τὸ ὁποῖον δὲν πρέπει νὰ λησμονοῦν οἱ ἐκπαιδευτικοὶ ὅσον-δήποτε καὶ ἐὰν προχωρήσῃ πρὸς τὴν ἀντίθετον ἄποψιν ὁ νεωτερισμὸς ὡς πολιτισμοῦ πρόοδος.

Εἰς τὴν λησμοσύνην αὐτὴν τοῦ ἀρχαίου ἥθους ἀποδίδει ὁ Λατίνος ἱστορικὸς ΤΑΚΙΤΟΣ εἰς τὸ ἔργον του DE ORATORIBUS = περὶ Ρητόρων τὴν παρακμὴν τῆς ἐκπαιδεύσεως καὶ τὴν κατάρπτωσιν τοῦ μορφωτικοῦ ἐπιπέδου τῆς νεολαίας.

Δι' αὐτὴν τὴν OBLIVIONEM MORIS ANTIQUI ὑπάρχει μέχρι σήμερον καὶ ἀπὸ καταβολῆς τοῦ κόσμου ἡ κλασσικὴ λεγομένη μόρφωσις εἰς τὰ σχολεῖα μας. Ἦτοι μὲ ἀπλὰ λόγια, δι' αὐτὸ μαθαίνομεν τὰς ἀρχαίας γλώσσας ἀρχαῖα Ἑλληνικά καὶ Λατινικά, τὰ ὁποῖα εἶναι οἱ διάδοχοι τῶν ἀτυχησάντων ἀπὸ ὀφθαλμῶν ἀνατολικῶν λαῶν — ὅσοι γνωρίζουν καὶ τὰς ἀνατολικὰς γλώσσας εἶναι εὐτυχέστεροι — διὰ νὰ γνωρίζωμεν τὸν τρόπον ἐκείνων, ποὺ ἔζησαν καλὰ καὶ ἐπὶ ἔτη πολλὰ τῶν παλαιῶν δηλαδὴ ἀρχοντικῶν τάξεων ἀνθρώπων.

Τὸ ΚΛΑΣΣΙΚΟΝ, τὸ παλαιὸν ἀρχοντικὸν ἔλκει πάντοτε ὡς δόλωμα μαγικὸν ἀνυπέρβλητον, δι' αὐτὸ ἀκριβῶς καὶ ὁ Τάκιτος αἰτίαν τῆς παρακμῆς θεωρεῖ τὸ ὅτι ὁ ἄνθρωπος δὲν γνωρίζει τὰ παλαιά. Τὰ περιεφρόνησεν ὡς περιττά.

Ποῖος ὅμως εἶναι ἡ κυρίως αἰτία τῆς περιφρονήσεως αὐτῆς πρὸς τὰ παλαιά; Ἀσφαλῶς — τὸ λέγει ὁ ἴδιος ὁ Τάκιτος — ἡ INSCIENTIA PRAECIPIETIUM = ἡ ΑΜΑΘΕΙΑ ΤΩΝ ΔΙΔΑΣΚΟΝΤΩΝ. Πληρωνόμεθα, σήμερον ἰδιαίτατα, ἡμεῖς οἱ ἐκπαιδευτικοὶ πλουσιοπάροχα διὰ νὰ διδάξωμεν εἰς τὰ παιδιὰ τῶν γονέων των καὶ τοῦ ἔθνους μας τὸ παλαιὸν ἥθος καὶ δὲν τὸ γνωρίζομεν. Διατί; Διότι δὲν γνωρί-

ζομεν καλὰ τὰς ἀρχαίας γλώσσας διὰ νὰ μελετήσωμεν τοὺς ἀρχαίους συγγραφεῖς καὶ νὰ μάθωμεν τὸν τρόπον τῆς ζωῆς των, τὸν ὅποιον νὰ μεταδώσωμεν εἰς τοὺς μαθητάς μας ἑναρμονίζοντες αὐτὸν πρὸς τὰς συγχρόνους μεθόδους τοῦ πολιτισμοῦ.

Καὶ τίς πταίει πρὸς τοῦτο; Ἀναντιρρήτως αἱ Φιλοσοφικαὶ Σχολαὶ τῶν Πανεπιστημίων μας, διότι αὐταὶ διδάσκουν τὰς δύο ἀρχαίας γλώσσας: Ἀρχαῖα Ἑλληνικὰ καὶ Λατινικὰ ἀπὸ τὰς ὁποίας προέρχονται ὅλαι αἱ ἄλλαι ξέναι γλώσσαι ἀναδρομικῶς ἀπὸ τὰ νῦν ἥρως τὰ πάλαι. Καὶ τὸ λυπηρότερον εἶναι, ὅτι δὲν πρόκειται μόνον περὶ ἀμαθείας, ἀλλὰ περὶ ἡμιμαθείας, ἡ ὁποία εἶναι χειροτέρα ἀπὸ τὴν ἀμάθειαν. Διότι ὁ ἀμαθής, ὅπως ἦσαν ἐπὶ Τουρκοκρατίας οἱ διδάσκοντες, δὲν εἶχε τὸ θρόσος τῆς γνώμης του, πὺν ἔχει ὁ σημερινὸς ἡμιμαθής, ὁ ὁποῖος στηριζόμενος εἰς τὴν ἀξίαν καὶ μόνον τοῦ τυπικοῦ του διπλώματος νομίζει, ὅτι τὰ ξέρει ὅλα, ἐνῶ δὲν ξέρει τίποτε. Τέτοιοι ἦσαν κατὰ τὴν παλαιὰν ἐποχὴν τῆς ἀρχαίας Ἑλλάδος οἱ Σοφισταὶ ἐν σχέσει πρὸς τὴν ἀμάθειαν τοῦ Σωκράτους, ὁ ὁποῖος εἶχε τοῦλάχιστον τὸ θάρρος τῆς γνώμης του νὰ λέγῃ τὸ «ἐν οἷδα ὅτι οὐδὲν οἶδα» ἦτοι «ἐνὰ πρᾶγμα ξέρω, ὅτι δὲν ξέρω τίποτε».

Ἡ δὲ Πολιτεία, ἡ ὁποία εἶναι τεταγμένη εἰς τὴν θεραπείαν τοῦ κακοῦ αὐτοῦ, νομίζει, ὅτι ἡ ἀμάθεια θεραπεύεται διὰ τῶν ἐξετάσεων καὶ ὄχι διὰ τῆς συνεχοῦς καὶ ἐνδεδουλωμένης μαθήσεως. Τὸ τονίζει ρητῶς ὁ Διονύσιος ὁ Ἀλικαρνασεὺς λέγων: «Τρία ταῦτα τὴν ἀρίστην ἔξιν ἐν τε τοῖς πολιτικοῖς καὶ ἐν πάσῃ τέχνῃ τε καὶ ἐπιστῇ: Φύσις δεξιὰ, ΜΑΘΗΣΙΣ ΑΚΡΙΒΗΣ, καὶ ἄσκησις ἐπίπονος».

Ὁ Διδάσκων πρέπει νὰ γνωρίζῃ καλὰ, ὅτι αὐτό, πὺν διδάσκει εἰς τοὺς μαθητάς του πρέπει νὰ εἶναι ἀδιάβλητον καὶ ὄχι προχειρόλογια ἢ ἐπινόησις τῆς στιγμῆς, διότι στηρίζεται εἰς τὴν ἄγνοιαν τῶν ἀκροατῶν μαθητῶν του. Αὐτὸ δὲ συμβαίνει συνηθέστατα εἰς τὰ σχολεῖά μας καὶ τὰ παιδιὰ μας χάνουν τὴν ἐμπιστοσύνην των πρὸς τὸ κῦρος τῶν διδασκόντων. Αὐτὸ σημαίνει ἀποβολὴν τῆς ἐπιβολῆς τοῦ διδάσκοντος πρὸς τοὺς μαθητάς του, ἡ ὁποία δὲν ξανααποκτᾶται μὲ κανέναν τρό-

πον. Ἡ τυχὸν ἀπόπειρα τῆς ἀποκτήσεως τῆς ἐπιβολῆς διὰ τῆς τιμωρίας τῶν μαθητῶν τιμωρεῖται αὐστηρότατα ὑπὸ τῶν ἐπιθεωρητῶν κατ' ἀρχὰς μὲ τὴν μετὰθεσιν τῶν καθηγητῶν.

Οὐτε δὲ καὶ διδασκαλία μὲ ἀνοικτὸν τὸ διδακτικὸν βιβλίον ἐπὶ τῆς ἔδρας τελεσφορεῖ διότι παιδαγωγικῶς ἀπαγορεύεται ἐπὶ τῆς ἔδρας τελεσφορεῖ, διότι παιδαγωγικῶς ἀπαγορεύεται. Ὁρθῶς δὲ οἱ μαθηταὶ ἀπὸ διαίεθσιν περιφρονοῦν τοὺς κατὰ τὸ ἀλάθητον ὄπλον τοῦ καθηγητοῦ διὰ τὴν εὐδοκίμειαν εἰς τὸ διδακτικὸν τοῦ ἔργου εἶναι ἢ ἐπιστημονικὴ γνῶσις ἢ ἀκριβὴς αὐτοῦ, πὺν διδάσκει. Τὸ τονίζει ρητῶς ὁ Πλάτων εἰς τοὺς Νόμους τὸν Θ875B λέγων «Ἐπιστήμης οὔτε Νόμος οὔτε Τάξις οὐδεμία κρείττων».

Καὶ τονίζεται, ὅτι ἡ ἀκριβὴς αὐτὴ ἐπιστημονικὴ μάθησις πρέπει νὰ εἶναι ἡ ἀσπίς κατὰ τῆς φυσικῆς ἀμαθείας τοῦ ἀπλοῦ καὶ ἀνθρώπου, διότι ἄλλως νικοῦν οἱ φύσει ἀμαθεῖς τοὺς ἡμιμαθεῖς εὐφυεῖς, ὅπως ἐνίκησεν ὁ Σωκράτης τοὺς Σοφιστὰς κατὰ κράτος, ὅπως ἀκριβῶς σήμερον οἱ κράτιστοι καθηγηταὶ τῶν Πανεπιστημίων τοὺς διδασκάλους τῶν Φροντιστηρίων.

Αὐτὸς εἶναι λοιπὸν ὁ λόγος κυριώτατα διὰ τὸν ὁποῖον ἡ IN-SCI-ENTIA PRAECIPINTIUM ἦτοι ἡ ΑΜΑΘΕΙΑ ΤΩΝ ΔΙΔΑΣΚΟΝΤΩΝ θεωρεῖται ὡς αἰτία τῆς παρακμῆς τῆς συγχρόνου παιδείας.

Πρέπει νὰ προσέξωμεν πολὺ τὸ σημεῖον αὐτό, διότι φύσει ἡ παίδευσις εἶναι προαιρετικὴ. Καὶ τοῦτο διὰ νὰ εἶναι ἐλευθέρη ἡ ἄμιλλα τοῦ τελείως φύσει ἀμαθοῦς πρὸς τὸν Πανεπιστήμονα ἐγγράμματον καὶ λόγιον ἄνθρωπον.

Ὁ κοινωνικὸς Κομμουνισμός, ὁ ὁποῖος ὡς σύστημα εἶναι ἐλεύθερος ἐκεῖ ἔχει τὰς ρίζας του: εἰς τὴν Διεγκυστίνδα, ἡ ὁποία παίζεται διαρκῶς δι' ὑπεροχὴν μεταξὺ αὐτῶν τῶν δύο: τοῦ φύσει ἀμαθοῦς καλοῦ ἀνθρώπου ἄλλως πρὸς τὸν Πανεπιστήμονα καλὸν ἄνθρωπον καὶ νικᾷ πάντοτε ὁ δεύτερος, διὰ τοῦτο ὁ Κομμουνισμός εἶναι πάντοτε ἀποτυγχάνων. Διότι τὸ καλὸν εἶναι προαιρετικὸν «ὅστις θέλει» δὲν εἶναι ὑποχρεω-

τικόν, «βίᾳ ἐπιβαλλόμενον» ἄλλως φέρει τὰ ἀντίθετα ἀποτελέσματα. *NATURAM EXPELLES*, λέγει ὁ Ὅρατιος, *TAMEN USQUE RECURRET* = ὅταν θέλῃς νὰ ἐξαναγκάσῃς τὴν φύσιν αὐτὴ θὰ κάμῃ ἐναντιουμένη τὸ δικό της.

Ποῖος ὅμως ἐπιβάλλεται εἰς τὰ παιδιὰ νὰ ἀκολουθήσουν τὸν ἕνα δρόμον τῆς προαιρετικῆς ἐκπαιδεύσεως ἢ τὸν ἄλλον τῆς ὑποχρεωτικῆς μόρφωσης; Οἱ *ΓΟΝΕΙΣ* διὰ τὰ ἀπὸ κοιλίας μητρὸς γεννημένα παιδιὰ καὶ ἡ *ΠΟΛΙΤΕΙΑ* διὰ τὰ ὀρφανὰ. Δι' αὐτὸ τρίτη αἰτία τῆς παρακμῆς τῆς παιδείας μας θεωρεῖται — καὶ εἶναι ὀρθότατον αὐτὸ — κατὰ τὸν Τάκιτον ἡ *NEGLEGENTIA PARENTUM* = ἡ *ΑΜΕΛΕΙΑ ΤΩΝ ΓΟΝΕΩΝ*. Ἡ μόρφωσις πρέπει νὰ εἶναι ἀπαραιτήτως ὑποχρεωτικὴ εἰς τὰ ὀρφανὰ παιδιὰ, τὰ χωρὶς γονεῖς. Εἰς αὐτὰ μάλιστα συμφωνῶ, ὅτι ἡ ἐκπαίδευσις πρέπει νὰ εἶναι ὑποχρεωτικὴ. Τὸ δὲ ὑπουργεῖον τῆς Παιδείας αὐτὸ πρέπει νὰ ἔχῃ ὡς κύριόν του ἔργον καὶ πρὸς τὸ πρότυπον αὐτοῦ ὡς γονέως παιδιῶν πρέπει νὰ ἐναρμονίζεται καὶ ὁ γονεὺς τῶν ἀπὸ κοιλίας μητρὸς τέκνων του καὶ νὰ εἶναι ἐλεύθερος νὰ ἐκλέξῃ μὲ τὰ παιδιὰ του τὴν ἢ τὴν μὴ μόρφωσιν.

Ποῖος γονεὺς δὲν θέλει τὴν πρόοδον τοῦ παιδιοῦ του; Ποῖος πατέρας ἢ μητέρα δὲν θὰ ἤθελε νὰ ἀκούωνται ἐπαινούμενα τὰ παιδιὰ των; Ἀλλὰ ἡ προκοπὴ τῶν παιδιῶν ἐξαρτᾶται κυρίως ἀπὸ τὴν δεξιὰν φύσιν αὐτῶν, τῆς ὁποίας ὑπεύθυνοι εἶναι οἱ γονεῖς κατὰ μέγα μέρος, διότι ἡ ἀρετὴ εἶναι διδακτὴ.

Ἀλλὰ ἡ κατεύθυνσις πρὸς μόρφωσιν ἢ μὴ πρακτικὴν ἢ θεωρητικὴν ἐξαρτᾶται ἀπὸ τὸν οἰκονομικὸν πρωτίστως παράγοντα ἥτοι ἀπὸ τὸν διαχειριστὴν τοῦ Δημοσίου πλούτου, τοῦ ὁποίου δημιουργὸς καὶ διαχειριστὴς ἐπὶ μέρους εἶναι καὶ ὁ κάθε ἄνθρωπος μὲ τὸ ἐπάγγελμά του, ποὺ μετέρχεται κοινωνικῶς καὶ τὸ ὅποιον τὸν διατηρεῖ εἰς τὴν ζωὴν τὴν ὁποίαν ρυθμίζει ἡ νομοθεσία τῆς Πολιτείας.

Διὰ τοῦτο ἄνεργος δὲν πρέπει νὰ ὑπάρχῃ εἰς τὰς πολιτείας τῶν λαῶν πλὴν τῶν ἀσθενῶν, οἱ ὅποιοι πρέπει νὰ ἐλέγχωνται, ἐὰν εἶναι πραγματικοὶ ἢ προσποιητοὶ ἀσθενεῖς.

Κατὰ ταῦτα ὁ γονεὺς προσέχει ἰδιαίτατα διὰ τὴν ὑγείαν τῶν παιδιῶν του μὲ προτυπώδη κατ' οἶκον ἀγωγὴν καὶ ἔπειτα διὰ τὴν παιδείουσιν αὐτῶν ἀπὸ καθηγητᾶς τοῦ καθήκοντος καὶ ἀνεπιλήπτου διαγωγῆς κοινωνικῆς καὶ νὰ μὴ εἶναι ΑΔΙΑΦΟΡΟΣ, διότι αὐτὸ κυριώτατα εἶναι ἡ NEGLEGENTIA PARENTUM, ἡ ὁποία ὥς μὴ διορθώνουσα τὰ κακῶς κείμενα συντελεῖ εἰς τὴν παρακμὴν τῆς παιδείας καὶ τῶν τῆς Πολιτείας ἐν γένει.

Ἐὰν τέλος οἱ γονεῖς δὲν κατορθώνουν νὰ μορφώσουν τὰ παιδιά των τοῦτο ὀφείλεται — λέγει πάλιν ὁ Τάκιτος — εἰς τὴν DESIDIAM JUVENTUTIS, ἥτοι εἰς τὴν ΟΚΝΗΡΙΑΝ ΤΗΣ ΝΕΟΛΑΙΑΣ, ἡ ὁποία προέρχεται κυριώτατα ἀπὸ τῶν τοῦ σώματός των ἐρωτικῶν καταστάσεων, διότι εὐρίσκονται εἰς τὴν περίοδον τῆς ἡβης.

Αὐτὸ εἶναι τὸ ἐπικινδυνότερον δι' ὃ καὶ ἀξιοπροσεκτότερον σημείον τῆς ὅλης παρατηρουμένης παρακμῆς τῆς Παιδείας.

Ὁ ἀσθενὴς φύσει εἶναι καὶ τῶν πάντων ἀρνητῆς, ἐνῶ ὁ ὑγιὴς εἶναι ὁ θιασώτης τῆς τῶν πάντων ἀκμῆς. Δι' αὐτὸ ἡ καλλιτέρα μας εὐχὴ παντοῦ καὶ πάντοτε εἶναι τὸ «ὕγιαίνετε». Ἀλλὰ αὐτὸ τὸ ὑγιαίνειτε κυρίως πόθεν ἐξαρτᾶται; Τὸ τονίζει μὲ ἔμφασιν ἡ Παιδαγωγικὴ τοῦ Πλάτωνος «ἀπὸ τῆς τοῦ σώματος ΕΡΩΤΙΚΩΝ ἐπιστήμης» ἡ ὁποία πρέπει νὰ εὐρίσκειται εἰς τὰς χεῖρας τῶν καλῶν καὶ ἀγαθῶν ἀντιπροσώπων τῶν τοῦ ΘΕΟΤ' ἐκκλησιῶν, διότι μόνος ὁ Θεὸς ἀνθρώπος εἶναι ὁ τῶν ψυχῶν καὶ τῶν σωμάτων ἰατρός.

Αὐτὸν τὸν ΣΥΝΗΒΑΣΤΙΚΟΝ τῆς νεολαίας ΕΡΩΤΑ, ὁ ὁποῖος κυριώτατα διασალεῖ τὴν ὑγείαν τῶν παιδιῶν, ἡ ΘΕΪΚΗ τοῦ ἀνθρώπου ΦΥΣΙΣ, ΣΧΕΔΟΝ ΤΟΝ ΑΠΑΓΟΡΕΤΕΙ, ἐνῶ τὸν ΣΤΖΥΓΙΚΟΝ τὸν ΕΤΛΟΓΕΙ.

Διὰ τοῦτο καὶ ἡ Πρακτικὴ τῶν ἀρχαίων κληρικῶν Μυθιστοριογράφων Παιδαγωγικὴ συνιστᾷ εἰς τοὺς ἀπὸ ἐρώτων ἀσθενεῖς — καὶ διὰ τοῦτο προπετεῖς ὄντας καὶ αὐθάδεις καὶ τραχεῖς — τὸ κωλοδαμνεῖσθαι τοῦ Πλουτάρχου (πρὸς τὸ «περὶ παιδων ἀγωγῆς») ὁπότε ἡ DESIDIA JUVENTUTIS = ἡ ΟΚΝΗΡΙΑ ΤΗΣ ΝΕΟΤΗΤΟΣ θεραπεύεται ἀπὸ τῆς

οικογενειακήν δραστηριότητα, όταν δηλαδή αποκτήσουν παιδιά επιφορτιζόμενοι με τὰ συζυγικά καθήκοντα καὶ ἔτσι ἡ ὀπνηρία τῶν μεταβάλλεται εἰς πρωτοβάθμιον δραστηριότητα.

Ὅταν ὅμως ὁ ΣΥΝΗΒΑΣΤΙΚΟΣ ΕΡΩΣ εἶναι ὅλως φυσιολογικὸς καὶ εἰς τὰ ὅρια τὰ διαγραφόμενα ἀπὸ τὸ ἀγαστὸν ἦθος τοῦ ΖΩ·Ι·ΚΟΥ τοῦ ἀνθρώπου ΕΡΩΤΟΣ δρῶν, τότε μόνον ἡ ΘΕΟΛΟΓΙΑ θεραπεύει τὴν ὀπνηρίαν τῆς νεολαίας καὶ τὴν ἀντικαθιστᾷ μετὰ τὴν τοῦ πνεύματος μεγαλοφυΐαν, ἡ ὁποία σώζει τοὺς ἀνθρώπους, τὰ ἔθνη καὶ τοὺς λαοὺς.

Δι' αὐτό, ὅταν ἡ Θρησκεία θάλλει, ἡ Πολιτεία εἰς ζῆλον ὑπερβάλλει καὶ ἡ Παιδεία ὄχι μόνον δὲν παρακμάζει, ἀλλὰ διαρκῶς ἀναθάλλει καὶ εἰς τὸ διηνεκὲς ὅλως καὶ νέα προοδευτικὰ ὅρια χαράσσει, διότι «Ἀγίῳ πνεύματι πᾶσα ψυχὴ ζωοῦται, καὶ καθάρσει ὑψοῦται, λαμπρύνεται τῇ τριαδικῇ Μονάδι ἱεροκρυφίως».

Τότε τὸ «κωλοδαμνεῖσθαι» τοῦ Πλουτάρχου δὲν πρέπει νὰ γράφηται μετὰ ὀμέγα, ἀλλὰ μετὰ ὄμικρον ὡς «κολοδαμνεῖσθαι» δηλαδή καὶ δηλοῖ τὴν θεραπείαν τῶν ἀπὸ ἐρώτων ἀσθενῶν νέων ὄχι διὰ ΤΟΥΤ ΓΑΜΟΥ, ἀλλὰ διὰ ΤΗΣ ΚΑΤΑΛΛΗΛΟΥΤ ΧΡΗΣΕΩΣ ΤΗΣ ΤΡΟΦΗΣ, διότι «κόλον» εἰς τὴν ἀρχαίαν γλῶσσαν θὰ πῇ «τροφή», ὅπως ἀκριβῶς ἔκαμνεν ἡ παλαιὰ Παιδαγωγικὴ χρησιμοποιοῦσα τὴν νηστείαν ἐν καιρῷ τῷ δέοντι εἰς τοὺς ἀτιθάσους νέους καὶ οἱ ἀρχαῖοι Θράκες Σκύθαι καὶ Σαρμάται τὴν ἐκτομήν εὐπειθείας χάριν εἰς τοὺς ἵππους — καθ' ἣ μᾶς πληροφορεῖ ὁ Στράβων Γεωγραφ. III, 7, 4, 8 —, οἱ ὁποῖοι ἦσαν μικροί, ὅξεις σφόδρα καὶ δυσπειθεῖς δίκην ἐνὸς ἰδιαιτέρας μορφῆς ζώου, τὸ ὁποῖον ἐκαλεῖτο «κόλος» ἀπὸ τὴν ἀδηφαγίαν του.

III) Ο ΜΑΘΗΤΗΣ ΚΡΙΤΗΣ

Ὅταν ὁ μαθητὴς εἶναι μαθητευόμενος δὲν ἐπιτρέπεται νὰ γίνηται κριτής. Ὅπως καὶ ὁ στρατευόμενος στρατιώτης δὲν ἐπιτρέπεται νὰ εἶναι πολιτευόμενος. Καὶ τοῦτο, διότι ἀμφοτέρω ὡς ὑπηρετεῖται θεσμῶν εἶναι ἀνώτεροι τῶν λειτουργῶν αὐτῶν ὡς φύλακες τῶν θεσμῶν.

Δι' αὐτὸν δὲ ἀκριβῶς τὸν λόγον παλαιότερα οὔτε ἡ ἰδρυσις μαθητικῶν συλλόγων οὔτε καὶ ἡ ψηφοφορία εἰς τοὺς στρατιώτας ἐπετρέπετο. Ἡ οὐσιαστικὴ προϋσταμένη ἀρχὴ πρέπει νὰ εἶναι φύσει ἀόρατος καὶ νὰ ἐκδηλώνεται τότε μόνον, ὅταν ὁ δοῦλος γίνῃ ἐλεύθερος, ὅταν ἀπολυθῇ δηλαδὴ ὁ μαθητὴς ἐκ τῶν τάξεων τοῦ σχολείου καὶ ὁ στρατιώτης τοῦ στρατοῦ ΤΟΤΕ μόνον ΚΡΙΝΕΙ.

Ἐμπειρίας δὲ κρίσις πάντοτε ἔχει ἀξίαν καθολικὴν καὶ βελτιώνει τὰ ἄχρι τοῦδε ἑλλειπῇ καὶ ἐλαττωματικά, εἰς τρόπον, ὥστε ὅλως ἀνεπαισθήτως νὰ προάγῃται ὁ θεσμὸς τόσον τοῦ σχολείου ὅσον καὶ τοῦ στρατοῦ.

Διεπίστωσα ἀπὸ τὴν ἐξαετῇ μαθητείαν μου εἰς τὸ Τραπάντζειον Γυμνάσιον Σιατίστης, ὅτι μόνον ὁ ἱερωμένος καθηγητὴς ἔστω καὶ οἰκογενειάρχης εἶναι ὠφελιμώτερος εἰς τοὺς μαθητάς. Δι' αὐτὸ φαίνεται παλαιότερα ὁ ἱερεὺς ἦτο καὶ ὁ διδάσκαλος τῶν μαθητῶν τῶν πολιτῶν.

Ὁ Ἰωάννης Παπανικολάου ὁ Παπακολιὸς κοινῶς λεγόμενος μου εἶναι ἀνεξίτηλος καθηγητὴς τοῦ Γυμνασίου ὡς ἦθος, ὡς γνώσις, ὡς ἐπιβάλλον. Εἰσῆχθην εἰς τὴν Φιλολογίαν, εἰς τὴν Θρησκείαν καὶ εἰς τὴν ἀνωτέραν καθηγητικὴν σταδιοδρομίαν ἀπὸ τὴν Γυμνασιακὴν του διδασκαλίαν. Φαίνεται, ὅτι ἡ Μαγικὴ ἰσχὺς τοῦ ἱερατικοῦ σχήματος εἶναι ἡ αἰτία καὶ ὄχι ἡ ἀγαμία ἢ ἡ οἰκογενειακὴ εὐεξία.

Ὁ μαθητὴς ὡς μαθητευόμενος προσέχει τὴν ἐπιβλητικὴν δύναμιν τοῦ προτύπου. Διότι, μίμησις εἶναι ὁλος ὁ κοσμικὸς ὁργανισμός. RATIO, NATURAE IMITATIO. Ὁ καθηγητὴς αὐτὸς εἶχε τάξει ὡς σκοπὸν τῆς ζωῆς του, ὅπως εἰκάζεται ἀπὸ τὴν στάσιν του, τὸ καθηγητικόν του καθήκον καὶ μόνον. Δὲν γνωρίζω τὰ τυπικά του προσόντα. Ὑποθέτω, ὅτι δὲν θὰ ἦτο πτυχιούχος τοῦ Πανεπιστημίου, ὅπως καὶ ὁ Ἀναστάσιος Ε. Μέγας, ἀλλὰ ἀμφοτέρω ἦσαν ἀξίας καθηγηταὶ ὡς ἐκτελεσταὶ τοῦ καθήκοντός των. Περισσότερον ὁμως ὁ Παπανικολάου ὡς ἀνιδιοτελέστερος.

Τὸ τυπικὸν προσὸν καθιστᾷ τὸ καθήκον ὑποτακτικὸν εἰς αὐτό. Ἡ μαθητικὴ ὁμως προσοχὴ εἶναι ἐκείνη, πὺν ἀμφοτέρω αὐτὰ ἐν ἰσορροπία δημιουργικῇ συγκρατεῖ. Ἐπιπροσθέτως καὶ ἡ ἐπιθε-

ώρησις ἡ Γυμνασιακὴ, ἡ ὁποία οὐδέποτε ἔπαυσεν ὑφισταμένη εἴτε ὡς Γυμνασιαρχικὴ ἐπίβλεψις εἴτε ὡς εἰδικὴ ὑπηρεσία ἐπιθεωρησιακὴ.

Ἡ μόρφωσις θέλει τὸν ἄνθρωπον πάντοτε ὡς Θεϊκὴν ὑπόστασιν τόσον, ὅταν διδάσκη ὅσον καὶ ὅταν διδάσκεται, ἡ ἀνθρωπίνῃ ὑποβοηθεῖ καὶ ἡ ζωικὴ μόνον ὑποτυπωδῶς τὸν συνοδεύει. Δι' αὐτὸ εἰς τοὺς εὐφυεῖς τιμίους Ἑλλήνας ἀπὸ καταβολῆς ἡ πενία ἀεὶ σύντροφος τῇ Ἑλλάδι καὶ ὁ ζωικός των ἔρως μόνον ὡς ἀγάπη πρὸς τὸ ὥραϊον καὶ πρὸς ἀθανασίαν ἀτενίζον ἐκδηλοῦται.

Ἡ Σπαρτιατικὴ καὶ ἡ Ρωμαϊκὴ ἀγωγή διὰ τὴν εὐτροφίαν τὴν λαϊκὴν μόνον ὡς τῆς ζωικῆς ὑποστάσεως τοῦ ἀνθρώπου ἐξυπηρετικὴ ἐθεωρήθη καὶ ἔτσι ἐτιμήθη τόσον ἀπὸ τὸν ἐν ἡλικίᾳ Πλάτωνα ὅσον καὶ ἀπὸ τοὺς λάτρεις τοῦ Ρωμαίου Κικέρωνα καὶ Σενέκαν. Οὐδέποτε ὅμως ἀπὸ τὸν ΙΟΥΛΙΟΝ ΚΑΙΣΑΡΑ, ὁ ὁποῖος ἐθεωρήθη καὶ δικαίως ἐτιμήθη ὡς τοῦ ἔθνους τοῦ ΘΕΑΝΘΡΩΠΟΥ.

Τόσον δὲ αὐτὸς ὅσον καὶ ὁ Πάπας Γρηγόριος ὁ Πρὸς ὑπῆρξαν θεράποντες πιστοὶ τῆς Φυσικῆς Νομολογίας.

Δι' αὐτὸ ἡ Γυμνασιακὴ μας ἀγωγή ὑπῆρξεν αὐτόχρημα ΕΛΛΗΝΟΧΡΙΣΤΙΑΝΙΚΗ ἤτοι ΓΛΩΣΣΑ τοῦτέστι Ἀρχαία Ἑλληνικὴ καὶ Λατινικὴ καὶ ΘΡΗΣΚΕΙΑ Ἑλληνοεβραϊκὴ Χριστιανικὴ.

Τὰ ΘΡΗΣΚΕΥΤΙΚΑ ὅλων τῶν τάξεων τὰ εἶχεν ὁ Ἰωάννης Παπανικολάου, ὁ ὁποῖος ἦτο καὶ ὁ δεξιὸς ἱεροψάλτης τοῦ Μητροπολιτικοῦ μας ναοῦ καὶ Οἰκονόμος τιτλοῦχος τῆς ἱερᾶς Μητροπόλεως Σισανίου καὶ Σιατίστης.

Δὲν μὲ συνεπάθει καθόλου ὡς κανονάρχην του, διότι δὲν εἶχα φωνὴν καλὴν· μὲ ἡγάπα ὅμως ὡς μαθητὴν του, διότι πάντοτε ἡρίστευα καὶ διὰ τὴν ἀρίστην μου διαγωγὴν.

Ἐγὼ ὡς μαθητῆς — δὲν γνωρίζω, ἐὰν αὐτὸ μοῦ συνέβαιnen, διότι πέραν ἀπὸ τὰ μαθήματά μου τίποτε ἄλλο δὲν μὲ ἐνδιέφερεν — ἔβλεπα τὸν καθηγητὴν μου ὡς διδάσκαλον τῶν μαθημάτων μου, ὅπως ἀκριβῶς διδάσκει ὁ QUINTILIANUS INS. ORAT. 11, 9, 1 ὡς PARENTEM MENTIUM = γονεᾶ διανοίων.

Ὁ ἐπιμελής καὶ προσεκτικὸς μαθητὴς εἶναι τὸ κίνητρον τοῦ καλοῦ καὶ τοῦ καθήκοντος καθηγητοῦ. Ποτὲ δὲν ἔρχεται ἀμελείητος. Οὐδέποτε δὲ εἶναι ἀμετροεπὴς εἰς ὅ,τι λέγει καὶ διδάσκει, διότι τὸν συγκρατεῖ ὁ πρῶτος εἰς τὴν μάθησιν μαθητῆς. Αὐτὸς ὁ μαθητὴς εἶναι ὁ ἄναυδος Ἐπιθεωρητής.

Ὅλοι οἱ καθηγηταί μου τοῦ Γυμνασίου δὲν πιστεύω νὰ ἦσαν ἀπὸ ἀπόψεως προσόντων τυπικῶς προσοντοῦχοι. Καὶ πρῶτον ὁ Γυμνασιάρχης μου Ἰωάννης Παπίας, ὁ ὁποῖος ἀπέθανεν τὸ 1919 ἦτο ἡλικίας ὀγδοήκοντα περίπου ἐτῶν. Τὸ Πανεπιστήμιον Ἀθηνῶν ιδρύθη τὸ 1837. Γνωρίζω δὲ ἀπὸ τὸ δελτίον τῆς ὑπηρεσιακῆς του καταστάσεως, τὸ ὁποῖον ἐγὼ συνέταξα καθ' ὑπαγόρευσίν του ὡς ἄμισθος γραμματεὺς του μαθητῆς ὦν τοῦ Γυμνασίου, ὅτι ἐχρημάτισεν Δημοδιδάσκαλος εἰς τὸν Ροδολεῖβον.

Ὁ ἀείμνηστος καθηγητὴς μου Κωνσταντῖνος Ἀγγελῆς ἐπίσης ἐδίδαξεν εἰς τὰ ὀνομαστὰ ἐκπαιδευτήρια Ἀδριανουπόλεως κατόπιν ἐπὶ ἑτῇ εἰς τὸ φήμης Γυμνάσιον Τσοτυλίου. Ὅπως καὶ ὁ καθηγητὴς μου Χαράλαμπος Ἰωαννίδης ἐδίδαξεν εἰς τὰ ἐπίσης ὀνομαστὰ Ζαρίφεια παρθεναγωγεῖα τῆς Βουλγαρίας.

Ὁ καθηγητὴς μου Ἀθανάσιος Κανατσιουλῆς ἐδίδαξεν ὡς δημοδιδάσκαλος εἰς τὸ δημοτικὸν σχολεῖον Σιατίστης καὶ κατόπιν προήχθη εἰς καθηγητὴν τῶν Γαλλικῶν μαθημάτων εἰς τὸ Τραπάντζειον Γυμνάσιον.

Ὁ Ἀναστάσιος Εὐθ. Μέγας ἀπὸ Διευθυντῆς τοῦ Παρθεναγωγείου προήχθη εἰς καθηγητὴν τῶν δύο πρώτων Γυμνασιακῶν τάξεων μετὰ τὴν ἀπελευθέρωσιν τῆς Σιατίστης ἀπὸ τὸν Τουρκικὸν ξυγόν.

Ὁ Ἀθανάσιος Ἀργυριάδης, ὁ ὁποῖος ἦτο Γυμναστής καὶ καθηγητὴς Θεολόγος τοῦ γυμνασίου μας, γνωρίζω ἀπὸ τὸν ἴδιον, ὅταν ἔζη, ὅτι ἦτο τραυματίας πολέμου τοῦ 1912, ὡς ἐθελοντὴς φοιτητῆς τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν.

Ὁ καθηγητὴς τῶν Φυσικῶν Ἀναστάσιος Νεστ. Δάνας, καθὼς γνωρίζω ἀπὸ ἰδίαν του εἰς τὸ σχολεῖον ὁμολογίαν ἐδίδαξεν εἰς τὰ σχολεῖα τῆς Καισαρείας τῆς Μικρᾶς Ἀσίας καὶ κατόπιν ἤλθεν εἰς τὸ Γυμνάσιον Σιατίστης.

Πάντως καὶ ἐὰν ἐφοίτησαν εἰς τὸ Πανεπιστήμιον Ἀθηνῶν

ή φοίτησής των καθώς και ή διδασκαλία τών τότε συναδέλφων θα ήτο ανάλογος με τās τότε επικρατούσας συνθήκας εις τὸ Πανεπιστήμιον τοῦ νεοσυσταθέντος Βασιλείου τῆς Ἑλλάδος. Καὶ συνεπώς ἐδίδασκον ὅλοι τοὺς διδασκόμενοι δι' αὐτὸ καὶ ή ιδιική μας Γυμνασιακή μόρφωσις ήτο ἀνάλογος με τās τότε επικρατούσας συνθήκας. Ἡ ιδιαιτέρα μελέτη μας ήτο ὁ κυριώτερος συντελεστής τῆς μορφώσεώς μας. DURCH DAS VIEL LESEN LERNT MAN VIEL ἔλεγεν ὁ ἀείμνηστος Γερμανὸς καθηγητῆς μου RICHARD HEINZE ήτοι διὰ τῆς πολλῆς μελέτης μαθαίνει κανεὶς πολλά. Ἀλλὰ πάντοτε ἐπὶ τῇ βάσει τῆς διδακτέας ὕλης, ή ὁποία περιορίζετο εἰς τὸ ἐλάχιστον δυνατὸν ὅριον ἀπὸ τοὺς διδάσκοντας, οἱ ὅποιοι δὲν εἶχον τὴν εὐρυμάθειαν, ή ὁποία πλουτίζει τās γνώσεις τοῦ μαθητοῦ.

Εἶναι γνωστὸν ὅμως, ὅτι «πολυμαθεὶν νόον οὐ διδάσκει» ήτοι ὅτι διὰ τὴν νοολογικὴν μόρφωσιν δὲν χρειάζονται αἱ πολλαὶ γνώσεις καὶ δι' αὐτὸ δὲν εἶχομεν τὸν φόρτον τῶν μαθημάτων, πὺν ἔχουν οἱ σημερινοὶ μαθηταὶ τῶν Γυμνασίων.

Διὰ τοῦτο ή μόρφωσις τῶν μαθητῶν ή κοινωνική ἀπὸ ἐλεύθερα ἀναγνώσματα, ὅταν φοιτοῦν εἰς τὸ σχολεῖον, πρέπει νὰ μὴ λαμβάνηται ὑπ' ὄψιν ἀπὸ τοὺς διδάσκοντας. Νὰ προσέχουν μόνον, ἐὰν οἱ μαθηταὶ ἀποδίδουν καλῶς τὸ διδασκόμενον καὶ κρίνουν ήθικῶς ἄλλως ή πονηρὰ γνώσεις τῶν ἀπὸ κοινωνικὰ ἐξωσχολικὰ ἀναγνώσματα νὰ κρίνηται ἐν σχέσει πρὸς τās ἀντιλήψεις τοῦ διδάσκοντος, ὁ ὁποῖος πάντοτε πρέπει νὰ εἶναι θιασώτης τῆς οὐδέποτε OBLIVIO MORIS ANTIQUI ήτοι τῆς ἀκραιφνοῦς ἀητητήτου παραδόσεως, ή ὁποία ἀντιπροσωπεύει τὴν ἀλάθητον πείραν.

Ἡ ἐξωσχολική γνώσις, ὅταν ὁ πολιτισμὸς εὐδοκιμεῖ, εἶναι διάχυτος καὶ ἀυστηματοποίητος περιπλανωμένη ἀνὰ τās ἀγνιὰς καὶ ρύμας καὶ τὴν χαλιναγωγεῖ μόνον ὁ καλὸς διδάσκαλος καὶ καθηγητῆς τοῦ σχολείου ὁ ἀπὸ ήθους θεϊκοῦ ἀητητήτου.

Ὁ μαθητῆς καὶ ὁ γονεὺς του ὁ ἀτίθασος εἰς τὴν σχολικὴν ἀγωγὴν δύναται νὰ φύγῃ ἀπὸ τὸ σχολεῖον, ἀλλὰ τὸ σχολεῖον δὲν καταργεῖται μένει ἐς αἰὶ τὸ αὐτὸ ὡς πρὸς τὸν τελούμενον ὑπέροχον ἀνθρώπου ἀγωγὴν σκοπὸν.

Ὁ φυγὰς μαθητῆς προάγεται εἰς ἀνηθικότητα εἰς τὴν ὁποίαν

δὲν πρέπει νὰ ὑποκύβῃ ὁ πρῶν διδάσκαλός του, ὁ ὁποῖος διατηρεῖ τὴν ἀξίαν του ἀδιάφθορον καὶ ἀδιάπτωτον εἰς τὸ διηνεκές, ἐὰν γνωρίζῃ τὸ ἐφ' ᾧ ἐτάχθη.

Κατὰ ταῦτα ἡ ἐξωσχολικὴ ζωὴ εἶναι πάντοτε εἰς τὴν ἐσωσχολικὴν ὑποτακτικὴ, ἐὰν ὁ καθηγητὴς ὁ καλὸς γνωρίζῃ καὶ τὰς δύο, ὅπως ὀφείλει νὰ τὰς γνωρίζῃ καλῶς, διότι πρωτίστως πρέπει νὰ εἶναι ὁ ἄνθρωπος ὁ κατ' ἐξοχὴν κοινωνικός, τότε εἶναι διαρκῶς ὁ ἄνθρωπος Θεός: Καὶ ποῖον φοβᾶται ὁ Θεός;

Ὅπως δὲ εἶναι ὁ καθηγητὴς ὁ καλὸς τοῦ καθήκοντός του καὶ μόνον ἐκτελεστής ἔτσι πρέπει νὰ εἶναι καὶ ὁ καλὸς μαθητής. Αὐτὸ τὸ διετύπωσεν ὠραιότατα ὁ Κουῖντιλιανὸς εἰς τὴν Παιδαγωγικὴν του Εἰσαγωγὴν πρὸς τοὺς μαθητάς (INST. ORAT. II, 9, 1) μετὰ τὸ ΜΟΝΕΟ ΔΙΣCΙPULOS ΙD UNUM, UT PRAECEPTORES SUOS NON MINUS, QUAM ΙPSA STUDIA AMENT «νὰ ἀγαποῦν τοὺς διδασκάλους των ὅσον καὶ τὰ μαθήματα των».

Πέραν ἀπὸ τὰ μαθήματά μου τίποτε ἄλλο δὲν μελετοῦσα ἐκτὸς ἀπὸ τὸ μαθητικὸν περιοδικὸν «Ἡ Διάπλασις τῶν Παίδων», τὸ ὁποῖον συνεπλήρωνε τὴν διδασκαλίαν τῶν καθηγητῶν μου ἤδη ἀπὸ τὴν Δευτέραν τάξιν τοῦ Γυμνασίου ἄχρι πέραςτος τῶν Γυμνασιακῶν μου σπουδῶν. Ἐπεχείρησα δὲ καὶ τὴν σύνταξιν δημοσιογραφικῶν ἀνταποκρίσεων πρὸς τὴν ἐφημερίδα «Φῶς» τῆς Θεσσαλονίκης καὶ εἰς προσκοπικὰς ἐφημερίδας, διότι ἐχρημάτισα ἀπὸ μαθητὴς καὶ ὑπαρχηγὸς Προσκόπων Σιατίστης. Εἰς δὲ τὴν Πέμπτην τάξιν τοῦ Γυμνασίου συνέθεσα καὶ θεατρικὸν ἔργον «Ἡ ἄττυχ Μάνα» τὸ ὁποῖον ἐδημοσίευσεν ὁ σύλλογος τῶν Πατρῶν «Ὁ Φοῖνιξ» κατὰ τὸ 1919, μετὰ πρότυπον τὰ ἔργα τοῦ Σπυρίδωνος Περεσιάδου πολλὰ τῶν ὁποίων παρέστησα ἀπὸ σκηνῆς ὡς μαθητὴς τοῦ Γυμνασίου καὶ τὰ ἐγνώριζα σχεδὸν ἀπ' ἔξω τὰ περισσότερα.

Καὶ τοῦτο, διότι ὁ ἔπαινος ὁ Γυμνασιακὸς τῶν καθηγητῶν μου εἰς τὰ μαθήματά μου ἔπρεπε νὰ εὗρῃ ἀποσυμφορητικὴν διέξοδον καὶ ἐκτὸς τοῦ σχολείου, διότι φύσει κοινοποιεῖται ἡ γνώσις, δὲν μένει ἐσώκλειστος. Τὴν διαφημίζει ὁ Φυσικὸς Νόμος τῆς Ἀριθμηλείας καὶ χωρὶς τὴν θέλησιν τοῦ ἀνθρώπου.

Αὐτοῦ τοῦ εἵδους ἡ κοινωνικὴ συμμετοχὴ τοῦ καλοῦ μαθητοῦ

ὄχι μόνον ἐπιτρέπεται, ἀλλὰ καὶ ἐπιβάλλεται. Αὐτὸς ὁ καλὸς μαθητὴς εἶναι τοῦ τόπου του ὁ ὅλως φυσιολογικός, ἥπιος καὶ προοδευτικός τιμητής.

Ἡ ἀντιγραφὴ τῆς μεταφράσεως τοῦ ἀρχαίου κειμένου κατ' οἶκον καὶ τῶν ἐκθέσεών μου εἰς τὸ καθαρὸν τετράδιον συνετέλεσε τὰ μέγιστα εἰς τὴν στερεοποίησιν τῶν μεμαθημένων· ὅπως καὶ ἡ ἀπομνημόνευσις μετὰ κατανόησιν ποιητικῶν διατυπώσεων εἰς τὴν καθαρὰν Νεοελληνικὴν γλῶσσαν ἀπὸ μυθιστορημάτων τοῦ Ποταμιάνου, ὅπως ἦτο «Ἡ Μαρία Αἰγυπτία», πὺν προῆλθεν ἀπὸ διήγησιν Συναξαρίου, ὅπως καὶ τὰ ἀρχαῖα Ἑλληνικὰ Μυθιστορήματα καὶ ἀπὸ τὰ ἀναγνώσματα τῶν ἱερῶν βιβλίων τῆς Ἐκκλησίας μας, τὰ ὁποῖα ἀνεγίνωσκα ἐπ' Ἑκκλησίας ὡς ἀχειρωτόνητος ἀναγνώστης.

Οὔτε ἐχαρτόπαιξά ποτε ὡς μαθητής, οὔτε εἰς καφενεῖον ἐφοίτησα. Συνετέλεσα ὅμως εἰς τὴν ἰδρυσιν συλλόγου μαθητικοῦ μορφωτικοῦ τῶν συνταξιωτῶν μου τῆς τελευταίας τάξεως τοῦ Γυμνασίου ὡς ἀπαίτησιν καὶ τοῦτο τοῦ ἀρχηγοῦ τῆς προσκοπικῆς μας ὁμάδος Ἀθανασίου Ἀργυριάδου, τὸν ὁποῖον ἐνεκαινίασα ἐγὼ πρῶτος μὲ διάλεξίν μου ἐρμηνευτικὴν τῆς Πέμπτης ἐντολῆς τοῦ Μωσαϊκοῦ Δεκαλόγου «Τίμα τὸν πατέρα σου καὶ τὴν μητέρα σου».

Ὅλοι οἱ συνταξιῶται μου μὲ ἀγαποῦσαν ἀπὸ σεβασμὸν ὡς τὸν πρῶτον μαθητὴν τῆς τάξεως σχεδὸν συνεργάτην τοῦ Ἑλληνιστοῦ καθηγητοῦ τῆς τάξεως καὶ τῶν λοιπῶν καθηγητῶν. Ἐρωτήσατέ τους καὶ θὰ σᾶς τὸ ποῦν, διότι πολλοὶ ἀπὸ αὐτοὺς ἀκόμα ζοῦν.

Εἰς τὰς ξένας γλώσσας εἶχα ἰδιαίτεραν ἀδυναμίαν εὐθὺς ἀπὸ τὴν Τρίτην Γυμνασιακὴν τάξιν, πὺν ἐδιδάχθην τὸ πρῶτον τὰ Λατινικά. Τὸ Λατινοελληνικὸν Λεξικὸν τοῦ Κουμανούδη ἀπὸ τότε τὸ εἶχα ἀχώριστόν μου σύντροφον καὶ εἶμαι φωτογραφημένος ἔκτοτε μαζί του ὡς μαθητὴς τοῦ Γυμνασίου. Τὴν φωτογραφίαν μου αὐτὴν τὴν ἀναμνηστικὴν μαθητικὴν μου τὴν πῆραν ὅπως καὶ ὅλας μου τὰς ἄλλας μαθητικάς.

Τὰ Γαλλικά μου τὰ ἐδιάβαζα καὶ τὰ ἔγραφα χωρὶς λάθῃ χάρις εἰς τὴν αὐστηρὰν βαθμολογίαν τοῦ σεβαστοῦ μου ἀκριβοδικαίου καθηγητοῦ Ἀθανασίου Κανατσιούλη, τὸν ὁποῖον κατόπιν ηὐτύχησα νὰ τὸν ἔχω καὶ συνάδελφον εἰς τὸν καθηγητικὸν σύλ-

λογον τοῦ Γυμνασίου Σιατίστης κατὰ τὰ σχολικὰ ἔτη 1924-1925 καὶ 1925-1926.

Ἀπὸ τὸ σχολικὸν Γαλλικὸν ἀναγνωστικὸν μου παρακινήθεις ἐδιάβασα μόνος μου ἀρκετάς σελίδας μὲ τὸ μικρὸν λεξικὸν τοῦ Μελισσιώτου, πὺν τὸ διατηρῶ ἀκόμα ὡς ὠραίαν ἀνάμνησιν χρόνων παλαιῶν, τὸ LE PETIT CHAPERON ROUGE καὶ τοῦ LE PETIT POUCHET, πὺν εἶχαμεν ἀρχίσει μὲ τὸν ἀείμνηστον καθηγητὴν μου Ἀθανάσιον Κανατσιούλην.

Τόσον δὲ ὑψηλὸν ἦθος εἶχομεν τότε οἱ μαθηταὶ τοῦ Γυμνασίου πρὸς τὸ ἀθανατίζειν πάντοτε προσβλέποντες, ὥστε οὐδέποτε ἀτενίζαμεν πρὸς τὰ θνητὰ ὡς θνητοί, ἀλλ' ὡς ἰδανικοί, τῆς ἰδέας παιδιὰ, πρὸς τὰ ΙΔΑΝΙΚΑ.

*
**

Καὶ ἐρωτῶ:

Τί εἶναι ἐκεῖνο, πὺν ἀποτρέπει τὸν καλὸν μαθητὴν ἀπὸ τὸ ἔργον του τὸ καθαρῶς σχολικόν;

Πρῶτον νομίζω ἡ διεστραμμένη ἀλληγορικὴ διδασκαλία τοῦ Γυμνασιακοῦ Καθηγητοῦ. Διότι ὁ Γυμνασιόπαις εἶναι ἱκανὸς νὰ διαγνώσῃ διανοητικῶς τὴν τοιαύτην ἀπόπειραν τοῦ καθηγητοῦ του καὶ συνεπῶς δὲν ὑπάρχει δικαιολογία εἰς τοιοῦτον εἶδους Γυμνασιακὴν διδασκαλίαν. Καθηγηταὶ αὐτοῦ τοῦ εἶδους εἶναι οἱ διπλοῦ ἐπαγγέλματος καθηγηταί. Τοιοῦτους καθηγητάς δὲν εἶχομεν εὐτυχῶς ἡμεῖς κατὰ τὰ μαθητικά μου χρόνια. Ὅλοι τους ἦσαν καθηγηταὶ τοῦ Γυμνασίου καὶ μόνον.

Ὁρθῶς λοιπὸν ὁ Φυσικὸς νόμος τοῦ «ἅπαξ γιγνομένου» ἀπαγορεύει τὸ διπλοῦν ἐπάγγελμα ἥτοι τὴν ἐξάσκησιν δύο ἐπαγγελμάτων συγχρόνως. Μόνον ἓνα ἐπάγγελμα καθηγητοῦ εἶναι δισυπόστατον: τοῦ ἱερωμένου καθηγητοῦ. Διότι Θεϊκὴν ἀνθρωπίνην ὑπόστασιν διδάσκει ὁ ἐν Θεϊκῇ ὑποστάσει ἱερωμένος ἄνθρωπος. Διὰ τοῦτο ἐτόνισα εἰς τὴν ἀρχήν, ὅτι ὁ Ἰωάννης Παπανικολάου ὡς καθηγητῆς ἱερωμένος ἐπέδρα περισσότερον τῶν ἄλλων συναδέλφων του ἐπὶ τοὺς Γυμνασιόπαιδας.

Σήμερον ὑπάρχουν καθηγηταὶ μὲ διπλώματα πολλῶν ἐπιστημῶν διὰ τὸ καθεστῶς τὸ μεταπολεμικόν. Κἀτὶ ἀνάλογον εἶδεν ἡ Ἑλ-

λὰς καὶ κατὰ τὰ ἔτη τὰ μετὰ τὸν Πελοποννησιακὸν πόλεμον, ἀλλὰ ἑνὸς διπλώματος τὸ ἐπάγγελμα νὰ ἐξασκῇ. Εἰς αὐτὸ πρέπει νὰ ἐπιβλέπῃ ἡ Πολιτεία μὲ Δικαιοσύνην καὶ προσοχήν. Τὰ ἄλλα διπλώματα νὰ τὰ χρησιμοποίῃ ὁ κάτοχός των διὰ τὴν καλλιτέραν ἐξάσκησιν τοῦ ἑνὸς καὶ μόνου ἐπαγγέλματος ὡς ἄνθρωπος ἀνώτερα μαρφωμένος πρὸς Πανεπιστήμην ἀποβλέπων.

Δεύτερον. Ὁ οἰκογενειάρχης καθηγητῆς. Αὐτὸς εἶναι τὸ τηλαυγὲς πρόσωπον τοῦ Γυμνασιόπαιδος.

Ποτὲ ὁ ἑγγαμος καθηγητῆς τοῦ Γυμνασίου δὲν πρέπει νὰ ἀποβλέπῃ πρὸς τὸν μαθητὴν του ὡς πρὸς μέλλοντα σύζυγον τῆς κόρης του· οὔτε καὶ νὰ τὸν περιποιῇται ἢ νὰ τὸν ἐλέγχῃ, ὅταν τὸν ἀντιληφθῇ ὡς συνηθαστὴν τοῦ συνομιλήκου υἱοῦ του. Ὁ αὐστηρὸς καλὸς γυμνασιακὸς καθηγητῆς διατηρεῖ τὸ ἀξίωμα του ὡς καθηγητοῦ τοῦ Γυμνασίου αὐστηρότερον ἔναντι τοῦ μαθητοῦ υἱοῦ του ἀπὸ ὅ,τι εἶναι ἔναντι τοῦ μὴ υἱοῦ μαθητοῦ του.

Καὶ Τρίτον. Ἡ κακὴ συναναστροφὴ.

Οὐδέποτε ἔκαμα παρέα μὲ τοὺς ἀμελεῖς συνταξιώτας μου, διότι ὅλοι τοὺς ἐξ ἐνστίκτου μὲ ἐφοβοῦντο καὶ δὲν ἤρχοντο μαζί μου. Πάντοτε εἶχα φίλους μου μαθητικούς τοὺς ἰσοτίμους μου εἰς τὴν μόρφωσιν ἢ τοὺς πῶς ἀνωτέρας διανοητικότητος, ἀλλ' ἀμελεῖς πῶς καὶ τοὺς νικοῦσα, ἢ καὶ τοὺς ὀλίγον ὑποδεεστέρους μου. Πάντοτε ὅμως μὲ εἴλκυον εἰς φιλικὴν ἀναστροφὴν καὶ μάλιστα ἀπὸ ζωικοῦ ἔρωτος συνηθαστικὴν οἱ ξενότροποι συμμαθηταί μου, πὺν μᾶς ἤρχοντο ἀπὸ ἄλλα Γυμνάσια ἢ ἀπὸ τὰ ξένα μέρη.

Ὁ μαθητῆς τοῦ Γυμνασίου, ὅταν ἀποφοιτοῦσεν, ἀπὸ τὸ Γυμνάσιον ἢ ἐγίνετο παλαιότερα Δημοδιδάσκαλος ἢ σταδιοδρομοῦσεν ὡς ἐπαγγελματίας ἑνὸς οἰουδήποτε ἐπαγγέλματος ἀρκοῦμενος εἰς τὰ ἐφόδια τῆς μορφώσεως, πὺν ἔλαβεν εἰς τὸ Γυμνάσιον.

Τὸν μαθητὴν του αὐτὸν πῶς τὸν ἀντιμετωπίζει ὁ παλαιός του καθηγητῆς τοῦ Γυμνασίου εἰς τὴν βιοπάλην;

Ὡς ἰσοτίμον; Ὁχι. Διότι δὲν εἶναι ἰσοτίμός του. Ὡς ὑποδεέστερόν του; Δὲν ἐπιτρέπεται, διότι ὑποτιμᾷ τὸν ἑαυτὸν του. Τότε πῶς;

Μόνον κατὰ τὸν τρόπον μὲ τὸν ὁποῖον τιμᾷ ὁ πρῶν μαθητὴς τοῦ τὸν ποτὲ καθηγητὴν του. Ὅταν ὁ καθηγητὴς ἀντιληφθῇ ἰταμότητα ἔναντί του ἀπὸ τὸν πρῶν μαθητὴν του ἀνταποδίδει αὐτὴν εἰς τὸ πολλαπλάσιον, διότι αὐτὸς — ὁ καθηγητὴς του — ἔχει τὸ δίκαιον τοῦ πρῶτου ἐκπαιδευτοῦ καὶ συνεπῶς τοῦ δοτῆρος τοῦ μορφωτικοῦ ἀγαθοῦ πρὸς τὸν ἐπιλήσιμον μαθητὴν ὡς ἀνώτερός του γονεὺς καὶ ὡς ἐκ τούτου μαγικῶς τὸν ἔχει ὑποχείριον. Εὐγενῶς ὅμως πάντοτε καὶ μὲ ἀξιοπρέπειαν ἀνάλογον πρὸς τὴν κεκτημένην ἀξίαν του. Αὐτὸ εἶναι τὸ ἀγαστὸν ἦθος, τὸ ὁποῖον ἐξευτελίζει τὰς ἐπαναστατικὰς τάσεις τῶν κοινωνικῶς ἀναξίων καὶ προπετῶν τύπων ἀνθρώπων.

Ὅταν ὁ ἀπόφοιτος τοῦ Γυμνασίου συνεχίσῃ τὰς σπουδὰς του καὶ γίνῃ συνάδελφος τοῦ καθηγητοῦ του τοῦ Γυμνασίου, τότε ποίαν στάσιν πρέπει νὰ τηρήσῃ ὁ πρῶν καθηγητὴς του καὶ νῦν συνάδελφος πρὸς αὐτόν;

Πάντοτε τὴν τοῦ καθηγητοῦ πρὸς τὸν πρῶν μαθητὴν. Ἀλλὰ δύναται; Ἐὰν δύναται βεβαίως, διότι ἄλλως θὰ εἶναι ὁ μαθητὴς τοῦ πρῶν μαθητοῦ του. Πρᾶγμα, τὸ ὁποῖον μὲ καταφανῇ ἀνεκδήλωτον ὅμως δυσαρέσκειαν ἀντιμετωπίζει ὁ παλαιὸς εὖ ἡγμένος καθηγητὴς. Ὁ νεαρὸς ὅμως καθηγητὴς, πὺν ἔχει πεποίθησιν εἰς τὴν ἀνωτερότητά του ἔναντι τοῦ παλαιοῦ του καθηγητοῦ καὶ νῦν συναδέλφου του τοῦ συμπεριφέρεται πάντοτε μὲ ἀπεριόριστον σεβασμόν, ὁ ὁποῖος καταφανῶς τοῦ ἐπαυξάνει τὴν ἀξίαν τῆς θέσεώς του, διότι «**Η ΤΙΜΗ ΤΩΝ ΤΙΜΩΝΤΩΝ**».

Ἡ διατήρησις τῶν καλῶν σχέσεων μεταξὺ τῶν δύο συναδέλφων διαταράσσεται, ὅταν κυρίως ὁ πρεσβύτερος παρεκτραπῇ, διότι ἐκεῖνος δίδει τὴν ἀφορμὴν τῆς διενέξεως, ὡς μὴ ὠφελεν.

Ἐὰν αὐστηρὰ ἢ ἀνοίκειος κρίσις ἰταμοῦ νεαροῦ συναδέλφου πρὸς πρῶν καθηγητὴν του ἐκδηλωθῇ κατὰ τὴν ἐξάσκησιν τῶν καθηκόντων των τότε ἰσχύει ἡ λελογισμένη κρίσις τοῦ παλαιοῦ καθηγητοῦ ὡς καταδικαστικὴ τοῦ ἰταμοῦ καὶ ἀχαρakterίστου νεαροῦ. Τότε παύει αὐτοβούλως ὁ μαθητὴς νὰ εἶναι κριτής, διὰ κατάχρησιν σιωπηρῶς δοθείσης ἐξουσίας πρὸς

αὐτὸν φύσει διὰ περαιτέρω ἀνάδειξιν καὶ μὴ στασιμότητα τοῦ παλαιοῦ καθηγητοῦ.

Πρὸς πρόληψιν τοιούτων ἐνδεχομένων καθιερώθησαν αἱ μεταθέσεις καὶ αἱ προαγωγαὶ τῶν ἐκπαιδευτικῶν οὕτως, ὥστε ὁ νεοδιοριστόμενος καθηγητὴς νὰ εὕρῃ τὸν πρῶτον καθηγητὴν του, ἐὰν διορισθῇ εἰς τὸ ἴδιον Γυμνάσιον, ὡς Γυμνασιάρχην καὶ ὅχι ὡς καθηγητὴν του, ὅπως τὸν εἶχε γνωρίσει.

Ἐὰν δὲ ἡλικιωμένος πλέον καθηγητὴς εὗρεθῇ πρὸ παλαιῶν του μαθητῶν καὶ ἤδη καθηγητῶν οἰκογενειάρχων ἢ μὴ τότε πρέπει νὰ ἔχη ὑπ' ὄψει του ὅτι εὕσκεται ὑπὸ κρίσιν καὶ δὴ ἀνωτάτην ὡς τοῦ ἱεροῦ Θεικοῦ δικαστηρίου μὲ τοὺς μαθητάς του ὡς κριτὰς ὅχι μόνον τῶν γνώσεών του, ὅχι μόνον τῆς μαθήσεώς του, ὅχι μόνον τοῦ ἥθους του, ὅχι μόνον τῆς κοινωνικότητός του, ἀλλὰ ΕΑΥΤΟΤ ὡς ΑΝΘΡΩΠΟΤ καὶ ΘΕΑΝΘΡΩΠΟΤ. Δι' αὐτὸ ἡ προτεσταντικὴ Ἐκκλησία τὴν Δευτέραν παρουσίαν τοῦ Κυρίου τὴν ἀποκαλεῖ GERMANISTI DAS JÜNGSTE GERICHT ἤτοι «ΤΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟΝ ΤΗΣ ΝΕΟΛΑΙΑΣ», τὸ ὁποῖον ζητεῖ ΤΗΝ ΑΠΟΛΟΓΙΑΝ ΒΙΟΤ τοῦ ἡλικιωμένου μὲ ἀνοικτάς τὰς βίβλους, τοῦθ' ὅπερ κάμνομεν καὶ ἡμεῖς ἤδη μὲ τὴν Δημοσίευσιν τῆς αὐτοβιογραφίας μας.

ΠΙΝΑΞ ΣΥΝΟΛΙΚΟΣ
ΤΩΝ ΓΥΜΝΑΣΙΑΚΩΝ ΜΟΥ ΚΑΘΗΓΗΤΩΝ

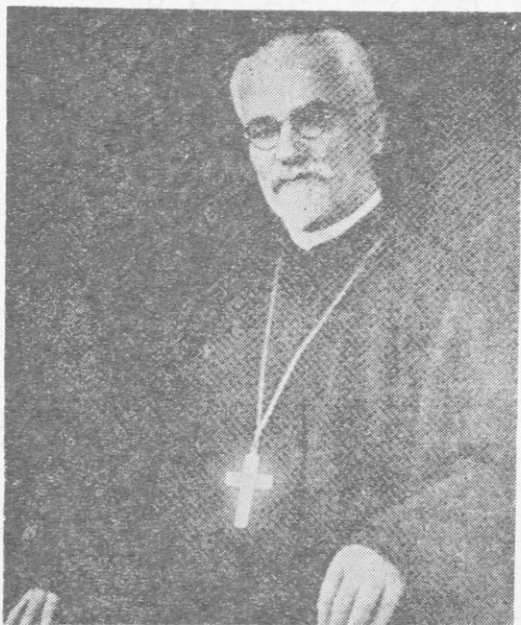
Ο ΑΝΑΣΤΑΣΙΟΣ ΕΘ. ΜΕΓΑΣ

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εθνικής Επιστήμης

Ο ΙΩΑΝΝΗΣ ΠΑΠΑΝΙΚΟΛΑΟΥ ἢ ΠΑΠΑΚΟΛΙΟΣ
ἀπὸ φωτογραφίαν τοῦ 1912.

Ο ΙΩΑΝΝΗΣ ΠΑΠΑΝΙΚΟΛΑΟΥ ἢ ΠΑΠΑΚΟΛΙΟΣ
Ψηφιοποιήθηκε ἀπὸ τὸ Ἰνστιτούτο Ἑκπαιδευτικῆς Πολιτικῆς

Ο ΑΘΑΝΑΣΙΟΣ ΑΡΓΥΡΙΑΔΗΣ
κατά τελευταίαν του φωτογραφίαν.

Ο ΙΩΑΝΝΗΣ ΠΑΠΙΑΣ
κατὰ τὸ 1919.

Ο ΙΩΑΝΝΗΣ ΠΑΠΙΑΣ

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

ΕΡΓΑ ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ ΣΥΓΓΡΑΦΕΩΣ

ΧΡΙΣΤΟΥ Κ. ΚΑΠΝΟΥΚΑΓΙΑ

- 1) Die Nachahmungstechnik Senekas in den Chorliedern des Hercules furens und der Medea. Leipzig 1930.
- 2) Catull und Phalaecos. Athen 1930.
- 3) Τὰ αἶτια τοῦ μεγαλείου τῆς Ῥώμης. Μετάφρασις ἐκ τοῦ Γερμανικοῦ. Ἀθῆναι 1930.
- 4) Quem ad modum Eugenius Bulgaris Virgili Aeneida ex latino in sermonem Homericum converterit. Athenis 1930.
- 5) Τὰ Λατινικὰ ὡς παράγων ἀναγεννήσεως τῆς Ἑπιστήμης ἐν Ἑλλάδι. Ἀθῆναι 1930.
- 6) Miscellanea Horatiana. Athenis 1936.
- 7) Ἡ ἀρχαία Ῥωμαία. Ἀθῆναι 1935.
- 8) Τὰ πρότυπα τῶν Τρωάδων τοῦ L. Annaei Senecae Ἀθῆναι 1936.
- 9) Οἱ ἡγήτορες τῆς ἀρχαίας Ῥώμης λόγοι καὶ οἱ νεωτερισμοί. Ἀθῆναι 1938.
- 10) Τὸ πρότυπον καὶ ὁ μιμητὴς τοῦ 45ου ποιήματος τοῦ C. Valerii C. Valerii Catulli. Ἀθῆναι 1939.
- 11) Ὁ πολιτισμὸς τῆς Σιατίστης. Θεσσαλονίκη 1959.
- 12) Οἱ ἔρωτές μου. Ἀθῆναι 1961.
- 13) Ἡ πρωτοτυπία ἐν τῇ ποιήσει τοῦ Βιργιλίου (P. Virgili Maronis) Ἀθῆναι 1962.
- 14) Ὁ ζωϊκὸς μου ἔρως. Ἀθῆναι 1963.
- 15) Ἡ ἐρωτικὴ τέχνη κατὰ τὸν Ὀβίδιον. Ἀθῆναι 1964.

- 16) Τὰ ἀντιφάρμακα τοῦ ἔρωτος κατὰ τὸν Ὁβίδιον. Ἀθῆναι 1964.
- 17) Ὁ Σενέκας καὶ ἡ ἀναγέννησις. Ἀθῆναι 1967.
- 18) Περὶ τῶν ἡρωϊδων τοῦ Ὁβιδίου. Ἀθῆναι 1968.
- 19) Ἡ Μητέρα μου. Ἀθῆναι 1969.
- 20) De L. Annaei Senecae Apocolocynthose - Collatio editionis Jean-Jacques Rousseau. Catania 1972.
- 21) Ὁ Πατέρας μου. Θεσσαλονίκη 1972.
- 22) Οἱ Διδάσκαλοι καὶ Καθηγηταί μου τεῦχος Α'. Οἱ διδάσκαλοί μου τοῦ Δημοτικοῦ Σχολείου Σιατίστης. Θεσσαλονίκη 1975.
- 23) Οἱ Διδάσκαλοι καὶ Καθηγηταί μου τεῦχος Β'. Οἱ καθηγηταί μου τοῦ Τραπαντζείου Γυμνασίου Σιατίστης. Θεσσαλονίκη 1976.

